

รายงานการพิจารณาศึกษา

เรื่อง

การจัดทวิศึกษาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ
และสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

ของ

คณะกรรมการการศึกษา วุฒิสภา

สำนักกรรมการ ๓
สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

รายงานการพิจารณาศึกษา
เรื่อง
การจัดทวิศึกษาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ และสร้างความสามารถ
ในการแข่งขันของประเทศ

ของ
คณะกรรมการการศึกษา วุฒิสภา

สำนักกรรมการ ๓
สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

คณะกรรมการการศึกษา วุฒิสภา

นายดวง อันทะไชย
ประธานคณะกรรมการ

นายปรีชา บัววิรัตน์เลิศ
รองประธานคณะกรรมการ
คนที่หนึ่ง

นางกอบกุล อากาณ ณ อยุธยา
รองประธานคณะกรรมการ
คนที่สอง

พลเอก ประสาท สุขเกษตร
รองประธานคณะกรรมการ
คนที่สาม

นายอนง กางกระโทก
เลขานุการคณะกรรมการ

นายเจลา พวงมาลัย
โฆษกคณะกรรมการ

นายพีระศักดิ์ พอจิต
ประธานที่ปรึกษาคณะกรรมการ

พลเอก ฐิต เบื้องบน
ที่ปรึกษาคณะกรรมาธิการ

นายวีระศักดิ์ ฟูตระกูล
ที่ปรึกษาคณะกรรมาธิการ

นายเฉลิมชัย เฟื่องคอน
กรรมาธิการ

พลเอก สสิน ทองภักดี
กรรมาธิการ

นางสุนิ จิงวิโรจน์
กรรมาธิการ

นายทรงเดช เสมอคำ
กรรมาธิการ

นายณรงค์ สหเมธาพัฒน์
กรรมาธิการ

รองศาสตราจารย์ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร
กรรมาธิการ

นายดาว เทพวิมลเพชรกุล
กรรมาธิการ

(สำเนา)

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ คณะกรรมการการศึกษา วุฒิสภา

ที่ สว ๐๐๑๙.๑๙/ร ๔๙

วันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๔

เรื่อง รายงานการพิจารณาศึกษา เรื่อง การจัดทิวศึกษาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ และสร้างความสามารถ
ในการแข่งขันของประเทศ

กราบเรียน ประธานวุฒิสภา

ด้วยในคราวประชุมวุฒิสภาครั้งที่ ๑๗ (สมัยสามัญประจำปีครั้งที่หนึ่ง) เมื่อวันอังคารที่ ๑๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๒ ที่ประชุมได้มีมติตั้งคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภาตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๗๘ วรรคสอง (๑๙) ซึ่งคณะกรรมการการศึกษา วุฒิสภาเป็นคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภาคณะหนึ่ง มีหน้าที่และอำนาจพิจารณาร่างพระราชบัญญัติกระทำกิจการ พิจารณาสอบหาข้อเท็จจริงหรือศึกษาเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวกับการศึกษา การพัฒนาการศึกษาในทุกระดับและทุกรูปแบบของชาติแต่ไม่รวมถึงการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่ไม่อยู่ในหน้าที่และอำนาจของกระทรวงศึกษาธิการ การให้บริการทางการศึกษาสำหรับประชาชน โดยคำนึงถึงความเป็นมาตรฐาน เป็นธรรมและทั่วถึงเน้นความเป็นเลิศทางปัญญา วินัย คุณธรรม จริยธรรม จิตสาธารณะ ความเป็นไทยบนพื้นฐานการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข พิจารณาศึกษา ติดตามเสนอแนะ และเร่งรัดการปฏิรูปประเทศ และแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ที่อยู่ในหน้าที่และอำนาจ และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งคณะกรรมการคณะนี้ประกอบด้วย

๑. นายตวง อันทะไชย	ประธานคณะกรรมการ
๒. นายปรีชา บัววิรัตน์เลิศ	รองประธานคณะกรรมการ คนที่หนึ่ง
๓. นางกอบกุล อากาศร ณ อยุธยา	รองประธานคณะกรรมการ คนที่สอง
๔. พลเอก ประสาท สุขเกษตร	รองประธานคณะกรรมการ คนที่สาม
๕. นายออน กาจกระโทก	เลขาธิการคณะกรรมการ
๖. นายเฉลา พวงมาลัย	โฆษกคณะกรรมการ
๗. นายพีระศักดิ์ พอจิต	ประธานที่ปรึกษาคณะกรรมการ
๘. พันตำรวจตรี ยงยุทธ สารสมบัติ	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
๙. พลเอก อู๊ด เบื้องบน	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
๑๐. นายวีระศักดิ์ พุทธระกุล	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
๑๑. นายกุรดิษฐ์ จันทร์ศรีชวาลา	กรรมการ
๑๒. นายชาญวิทย์ ผลชีวิน	กรรมการ
๑๓. นายณรงค์ อ่อนสอาด	กรรมการ
๑๔. นายพิศาล มาณวพัฒน์	กรรมการ
๑๕. พลเอก สลีน ทองภักดี	กรรมการ
๑๖. นางสุนี จึงวิโรจน์	กรรมการ

อนึ่ง เมื่อวันที่...

อนึ่ง เมื่อวันที่ ๑๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๒ นายกูรติสส์ จันทรศรีชวลา ได้ขอลาออกจากกรรมาธิการ ในคณะกรรมการการศึกษา และในคราวประชุมวุฒิสภา ครั้งที่ ๑๙ (สมัยสามัญประจำปีครั้งที่หนึ่ง) วันอังคารที่ ๑๗ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๒ ที่ประชุมได้มีมติตั้ง นายเฉลิมชัย เฟื่องคอน เป็นกรรมาธิการสามัญ ในคณะกรรมการการศึกษา แทนตำแหน่งที่ว่าง และมีมติตั้งกรรมาธิการสามัญในคณะกรรมการการศึกษาเพิ่ม ๓ ตำแหน่ง ได้แก่

๑. นายทรงเดช เสมอคำ
๒. รองศาสตราจารย์ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร
๓. นายณรงค์ สหเมธาพัฒน์

เมื่อวันที่ ๘ มิถุนายน ๒๕๖๓ นายชาญวิทย์ ผลชีวิน ได้ขอลาออกจากกรรมาธิการ ในคณะกรรมการการศึกษา และในคราวการประชุมวุฒิสภา ครั้งที่ ๑๐ (สมัยสามัญประจำปีครั้งที่หนึ่ง) วันอังคารที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๓ ที่ประชุมได้มีมติตั้ง นายถาวร เทพวิมลเพชรกุล เป็นกรรมาธิการสามัญ ในคณะกรรมการการศึกษา แทนตำแหน่งที่ว่าง

ต่อมา เมื่อวันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๖๓ นายณรงค์ อ่อนสะอาด ได้ขอลาออกจากกรรมาธิการ ในคณะกรรมการการศึกษา จากนั้นเมื่อวันที่ ๒๙ กรกฎาคม ๒๕๖๓ พันตำรวจตรี ینگยุทธ สารสมบัติ ได้ขอลาออกจากกรรมาธิการ ในคณะกรรมการการศึกษา และเมื่อวันศุกร์ที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๖๓ นายพิศาล มาณวพัฒน์ ได้ขอลาออกจากกรรมาธิการ ในคณะกรรมการการศึกษา เช่นเดียวกัน จึงส่งผลให้ปัจจุบันคณะกรรมการคณะนี้ ประกอบด้วย

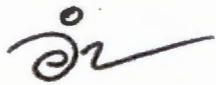
๑. นายดวง อันทะไชย	ประธานคณะกรรมการ
๒. นายปรีชา บัววิรัตน์เลิศ	รองประธานคณะกรรมการ คนที่หนึ่ง
๓. นางกอบกุล อาภากร ณ อยุธยา	รองประธานคณะกรรมการ คนที่สอง
๔. พลเอก ประสาท สุขเกษตร	รองประธานคณะกรรมการ คนที่สาม
๕. นายอน กาจกระโทก	เลขาธิการคณะกรรมการ
๖. นายเฉลา พวงมาลัย	โฆษกคณะกรรมการ
๗. นายพีระศักดิ์ พอจิต	ประธานที่ปรึกษาคณะกรรมการ
๘. พลเอก อู๊ด เบื้องบน	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
๙. นายวีระศักดิ์ พุทธะกุล	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
๑๐. พลเอก สลิน ทองภักดี	กรรมาธิการ
๑๑. นางสุนี จึงวิโรจน์	กรรมาธิการ
๑๒. นายเฉลิมชัย เฟื่องคอน	กรรมาธิการ
๑๓. นายทรงเดช เสมอคำ	กรรมาธิการ
๑๔. รองศาสตราจารย์ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร	กรรมาธิการ
๑๕. นายณรงค์ สหเมธาพัฒน์	กรรมาธิการ
๑๖. นายถาวร เทพวิมลเพชรกุล	กรรมาธิการ

บัดนี้ คณะกรรมการได้ดำเนินการพิจารณาและจัดทำรายงานการพิจารณาศึกษาเรื่อง การจัดทวิศึกษาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ และสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศเสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงขอรายงานผลการพิจารณาศึกษาดังกล่าวต่อวุฒิสภาตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๙๘

จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดทราบและนำเสนอรายงานของคณะกรรมการต่อที่ประชุมวุฒิสภาต่อไป

(ลงชื่อ) ตวง อันทะไชย
(นายตวง อันทะไชย)
ประธานคณะกรรมการการศึกษา วุฒิสภา

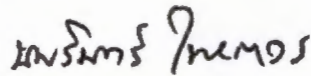
สำเนาถูกต้อง

(นางอำพรณนี ปินตาวงศ์)

ผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการ คนที่หนึ่ง

สำเนาถูกต้อง

(นายนพรินทร์ ไทยถาวร)

ผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการ คนที่สอง

ฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการการศึกษา
สำนักกรรมการ ๓ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา
โทรศัพท์ ๐ ๒๘๓๑ ๙๒๑๗ - ๘
ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ : edu.senateth@gmail.com

นพรินทร์ พิมพ์
อำพรณนี/เจตจำนงค์ ทาน

รายงานการพิจารณาศึกษา
เรื่อง
การจัดทวิศึกษาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ และสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศ
ของคณะกรรมการการศึกษา วุฒิสภา

ด้วยในคราวประชุมวุฒิสภาครั้งที่ ๑๗ (สมัยสามัญประจำปีครั้งที่หนึ่ง) เมื่อวันอังคารที่ ๑๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๒ ที่ประชุมได้มีมติตั้งคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภาตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๗๘ วรรคสอง (๑๙) ซึ่งคณะกรรมการการศึกษา วุฒิสภาเป็นคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภาคณะหนึ่ง มีหน้าที่และอำนาจพิจารณาร่างพระราชบัญญัติกระทำกิจการ พิเคราะห์หาข้อเท็จจริงหรือศึกษาเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวกับการศึกษา การพัฒนาการศึกษาในทุกระดับและทุกรูปแบบของชาติแต่ไม่รวมถึงการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่ไม่อยู่ในหน้าที่และอำนาจของกระทรวงศึกษาธิการ การให้บริการทางการศึกษาสำหรับประชาชนโดยคำนึงถึงความเป็นมาตรฐาน เป็นธรรมและทั่วถึงเน้นความเป็นเลิศทางปัญญา วินัย คุณธรรม จริยธรรม จิตสาธารณะ ความเป็นไทยบนพื้นฐานการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข พิจารณาศึกษา ติดตามเสนอแนะ และเร่งรัดการปฏิรูปประเทศ และแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ที่อยู่ในหน้าที่และอำนาจ และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

บัดนี้ คณะกรรมการได้พิจารณาศึกษา เรื่อง “การจัดทวิศึกษาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ และสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศ” และได้จัดทำรายงานการพิจารณาศึกษาเสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงขอรายงานผลการพิจารณาศึกษาต่อวุฒิสภา ตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา ซึ่งปรากฏผล ดังนี้

๑. การดำเนินงานของคณะกรรมการ

คณะกรรมการการศึกษา วุฒิสภา ได้ตั้งคณะอนุกรรมการการอาชีวศึกษาตามคำสั่งที่ ๓๒/๒๕๖๓ ลงวันที่ ๙ ธันวาคม ๒๕๖๓ ประกอบด้วย

๑. รองศาสตราจารย์ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร	ประธานคณะอนุกรรมการ
๒. นายทรงเดช เสมอคำ	รองประธานคณะอนุกรรมการ
คนที่หนึ่ง
๓. นายวีระศักดิ์ พุตระกูล	รองประธานคณะอนุกรรมการ
คนที่สอง
๔. นายสัมพันธ์ เย็นสำราญ	อนุกรรมการ
๕. นายกมล พิณรัตน์	อนุกรรมการ
๖. นายสถิต สำราญสุข	อนุกรรมการ
๗. นางสาวชมพูนุช บัวบังศรี	อนุกรรมการ
๘. ผู้ช่วยศาสตราจารย์อารีย์ วชิรวรการ	อนุกรรมการ
๙. นายทวีศักดิ์ คิ้วทอง	อนุกรรมการ
๑๐. นายทิวา แจ็งสุข	อนุกรรมการ
๑๑. นางอร่ามศรี อาภาอตุล	อนุกรรมการและเลขานุการ

๑๒. นายพรินทร์ ไทยถาวร	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๓. นายเฉลา พวงมาลัย	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๑๔. นายวีระศักดิ์ วงษ์สมบัติ	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๑๕. นายพันธุ์ศักดิ์ โจรนาทาศ	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๑๖. นายบุญเกียรติ การะเวกพันธุ์	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๑๗. รองศาสตราจารย์จิตติรัตน์ แสงเลิศอุทัย	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๑๘. พลตรีหญิง อุษณีย์ เกษมสันต์	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๑๙. นายคม แร่งสูงเนิน	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๒๐. นายเฉลิมกิตต์ กวินทร์วรัตน์	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๒๑. นายวรรณมงคล ศิลาประเสริฐ	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๒๒. นางณัทภัสสร สนั่นไหว	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๒๓. ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุรพล พุฒคำ	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ

โดยให้คณะอนุกรรมการนี้มีอำนาจหน้าที่

๑. ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์การจัดการศึกษาระดับอาชีวศึกษา สภาพปัญหา อุปสรรค และแนวทางในการแก้ไขปัญหาการอาชีวศึกษา ทั้งสถานศึกษาอาชีวศึกษาของรัฐ และสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน

๒. ศึกษาและติดตามการดำเนินงานนโยบาย งบประมาณ แนวทางและกระบวนการ ในการส่งเสริมการสนับสนุน การยกระดับมาตรฐานคุณภาพการอาชีวศึกษา และการพัฒนาอาชีวศึกษา ทั้งสถานศึกษาอาชีวศึกษาของรัฐ และสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน

๓. ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลกฎหมายด้านการอาชีวศึกษา วิเคราะห์สภาพปัญหา และอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งศึกษาผลกระทบที่อาจเกิดจากการบังคับใช้กฎหมาย ทั้งสถานศึกษาอาชีวศึกษาของรัฐ และสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน

๔. ดำเนินการอื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการการศึกษามอบหมาย เพื่อนำผลการพิจารณาศึกษาเสนอต่อคณะกรรมการการศึกษา วุฒิสภา ต่อไป

๒. วิธีการพิจารณาศึกษา

๒.๑ การประชุม

คณะอนุกรรมการการอาชีวศึกษาได้รับทราบข้อมูลข้อเท็จจริงและสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจริง การเดินทางไปศึกษาดูงาน การสะท้อนประเด็นปัญหาจากผู้ที่คณะอนุกรรมการเชิญเข้าร่วมประชุมเพื่อให้ข้อมูลและแสดงความคิดเห็น ดังนั้น จึงได้มีการประชุมเพื่อพิจารณาศึกษา ในประเด็นดังกล่าว รวม ๗ ครั้ง ดังนี้

- การประชุม ครั้งที่ ๑๔/๒๕๖๓ วันพฤหัสบดีที่ ๘ ตุลาคม ๒๕๖๓
- การประชุม ครั้งที่ ๑๕/๒๕๖๓ วันพฤหัสบดีที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๓
- การประชุม ครั้งที่ ๑๖/๒๕๖๓ วันพฤหัสบดีที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๓
- การประชุม ครั้งที่ ๑๗/๒๕๖๓ วันพฤหัสบดีที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๓
- การประชุม ครั้งที่ ๑๘/๒๕๖๓ วันพฤหัสบดีที่ ๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๓
- การประชุม ครั้งที่ ๑/๒๕๖๔ วันพฤหัสบดีที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔
- การประชุม ครั้งที่ ๒/๒๕๖๔ วันพฤหัสบดีที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔

๒.๒ การเดินทางไปศึกษาดูงาน

- การเดินทางไปศึกษาดูงานเพื่อรับทราบสภาพปัญหาในการจัดการศึกษา อาชีวศึกษา ณ วิทยาลัยเทคนิคสุรนารี และวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีนครราชสีมา จังหวัด นครราชสีมา

- การเดินทางไปศึกษาดูงานเพื่อรับทราบสภาพปัญหาในการจัดการศึกษา อาชีวศึกษา ณ วิทยาลัยเทคนิคราชบุรี และวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีราชบุรี จังหวัดราชบุรี

- การเดินทางไปศึกษาดูงานเพื่อรับทราบสภาพปัญหาในการจัดการศึกษา อาชีวศึกษา ณ วิทยาลัยอาชีวศึกษาสุราษฎร์ธานี และวิทยาลัยเทคนิคสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี

- การเดินทางไปศึกษาดูงานเพื่อรับทราบสภาพปัญหาในการจัดการศึกษา อาชีวศึกษา ณ วิทยาลัยเทคนิคน่าน และโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๕๖ จังหวัดน่าน

- การเดินทางไปศึกษาดูงานเกี่ยวกับการบริหารจัดการสถานศึกษาอาชีวศึกษา เอกชนที่มีคุณภาพ ณ วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคตะวันออก (อี.เทค) จ.ชลบุรี

- การเดินทางไปศึกษาดูงานเกี่ยวกับการบริหารจัดการสถานศึกษาอาชีวศึกษา เอกชนที่มีคุณภาพ ณ วิทยาลัยเทคโนโลยีปัญญาภิวัฒน์ จ.นนทบุรี

- การเดินทางไปศึกษาดูงานเกี่ยวกับการบูรณาการหลักสูตรอาชีวศึกษา เกษตรกรรม คหกรรม การท่องเที่ยวและบริการ ผู้การเป็นผู้ประกอบการ SMEs รายใหม่ ณ บริษัท คลีนฟาร์ม จำกัด อำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี

- การเดินทางไปศึกษาดูงานเกี่ยวกับการจัดการฝึกอบรมวิชาชีพให้ผู้ต้องขัง เพื่อสร้างทักษะและองค์ความรู้ในการประกอบอาชีพ ณ เรือนจำกลางบางขวาง ตำบลสวนใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

- การเดินทางไปศึกษาดูงานและแลกเปลี่ยนความเห็นในโครงการติดตามเร่งรัด การจัดการเรียนการสอนทวิศึกษาของกลุ่มอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ณ วิทยาลัยการอาชีพ ขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

๒.๓ การพิจารณาเอกสารที่เกี่ยวข้อง

พระราชบัญญัติ/กฎหมาย

๑) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

๒) พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. ๒๕๕๑

ข้อบังคับ/นโยบาย/ยุทธศาสตร์

๑) ข้อบังคับวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๒

๒) ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. ๒๕๖๑ – ๒๕๘๐

๓) ยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
นโยบาย ยุทธศาสตร์การผลิตและพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษา
ในระยะ ๑๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๕๕ – ๒๕๖๙)

๔) แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๗๙

๕) แผนปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา ของคณะกรรมการอิสระเพื่อปฏิรูป การศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

(ง)

๖) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒

(พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔)

๗) คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา
นายกรัฐมนตรี แถลงต่อรัฐสภา วันพฤหัสบดีที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๒
ณ หอประชุมใหญ่ บริษัท ทีไอที จำกัด (มหาชน)

๘) นโยบายของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
(นางสาวตรีนุช เทียนทอง)

๙) การจัดการศึกษารูปแบบทวิศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการ
การอาชีวศึกษา

๓. ผลการพิจารณาศึกษา

คณะกรรมการได้พิจารณาศึกษา เรื่อง “การจัดทวิศึกษาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ
และสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศ” โดยได้พิจารณาขอบหมายให้คณะกรรมการ
การอาชีวศึกษาพิจารณาศึกษา โดยแบ่งออกเป็น ๔ บท ดังนี้

บทที่ ๑ บทนำ

บทที่ ๒ ยุทธศาสตร์ แผน นโยบาย กฎหมาย และข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

บทที่ ๓ การจัดทวิศึกษาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ และสร้างความสามารถในการแข่งขัน
ของประเทศ

บทที่ ๔ สรุปผลการพิจารณาศึกษา ข้อเสนอแนะและข้อเสนอแนะ
บรรณานุกรม

คณะกรรมการได้มีมติเห็นชอบรายงานการพิจารณาศึกษา เรื่อง “การจัด
ทวิศึกษาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ และสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศ” ซึ่งคณะ
อนุกรรมการการอาชีวศึกษา ได้ดำเนินการจัดทำเสร็จเรียบร้อยแล้ว ดังนั้น คณะกรรมการจึงขอ
นำเสนอรายงานการพิจารณาศึกษาดังกล่าวพร้อมข้อสังเกตและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการ
ตามรายงานทำนองนี้ เพื่อให้วุฒิสภาได้โปรดพิจารณา หากวุฒิสภาให้ความเห็นชอบด้วยกับผล
การพิจารณาศึกษา รวมทั้งข้อสังเกตและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการแล้ว ขอให้โปรดแจ้งไปยัง
รัฐบาล คณะรัฐมนตรี และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อพิจารณาดำเนินการตามความเห็นสมควร ทั้งนี้
เพื่อประโยชน์ของประเทศชาติและประชาชนสืบไป

(นายอน กาจกระโทก)

เลขานุการคณะกรรมการการศึกษา วุฒิสภา

บทสรุปผู้บริหาร

การพิจารณาศึกษาแนวทางในการจัดการศึกษาทวิศึกษาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษา รวมทั้งวิเคราะห์ทางเลือกในการจัดการศึกษา เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมในการใช้ระบบการศึกษารูปแบบทวิศึกษาเป็นกลไกในการลดช่องว่างลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา เป็นทางเลือกใหม่ ๆ ให้เด็กและเยาวชนในพื้นที่ห่างไกลและในโรงเรียนมัธยมศึกษาเข้าถึงระบบการศึกษาอาชีวศึกษามากยิ่งขึ้น และสร้างโอกาสในการประกอบอาชีพหลังสำเร็จการศึกษาได้ ผลการศึกษาจากเอกสารงานวิจัย กฎหมาย ระเบียบ การวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งจากผลการดำเนินงานการจัดการศึกษาทวิศึกษาที่ผ่านมาและข้อมูลเชิงประจักษ์ สรุปผลของการศึกษาได้ดังต่อไปนี้

๑) การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษาพบว่า การจัดการศึกษาระบบทวิศึกษา มีการดำเนินการมาตั้งแต่ ปี พ.ศ. ๒๕๕๗ โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๒๗ (ร้อยเอ็ด) ได้จัดโครงการนำร่องเพื่อทดลองจัดการศึกษาในรูปแบบทวิศึกษา ภายใต้ชื่อโครงการ “ร้อยเอ็ดโมเดล” ซึ่งเป็นโครงการที่มีแนวคิดสำคัญในการให้โอกาสกับผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.๖) ได้มีโอกาสและสามารถเข้าเรียนร่วมกับหลักสูตรอาชีวศึกษา เพื่อจะได้มีทักษะและองค์ความรู้พื้นฐานในการประกอบอาชีพและเพิ่มช่องทางในการเข้าถึงอาชีพได้อีกทางหนึ่ง อีกทั้งเมื่อสำเร็จการศึกษาจะได้คุณวุฒิการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) หลังสำเร็จการศึกษา เพิ่มจากคุณวุฒิในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.๖) การจัด การศึกษา ระบบดังกล่าวโดยอาศัยความร่วมมือกับหลายภาคส่วน ในการทำความร่วมมือในการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษา อาทิ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) สถานประกอบการ เครือข่ายผู้ประกอบการและท้องถิ่น/ชุมชน ให้เข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษาในระบบดังกล่าว ซึ่งได้รับความสนใจในการเข้าร่วมโครงการในระยะแรก และได้มีการขยายผลให้ดำเนินการในสถานศึกษาอาชีวศึกษาทั่วประเทศ โดยไม่มีการเตรียมความพร้อมให้กับสถานศึกษาในหลายด้าน เช่น งบประมาณ อัตราครู/บุคลากรสายสนับสนุน รูปแบบการบริหารจัดการ และที่สำคัญ คือ กฎหมาย ระเบียบ ข้อปฏิบัติที่สำคัญไม่ได้ดำเนินการให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งสถานศึกษาที่จัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.๖) ส่วนใหญ่ดำเนินการอยู่ในเขตพื้นที่เมือง และในสถานศึกษาขนาดใหญ่ โดยที่ผู้เรียนส่วนใหญ่ที่เข้าเรียนในสถานศึกษาดังกล่าวมีฐานะค่อนข้างดี และมีทางเลือกในการเข้าถึงระบบการศึกษาที่มากกว่าจึงไม่ให้ความสำคัญกับการศึกษาในระบบทวิศึกษา ผู้บริหารในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานหลายแห่งก็ไม่ให้ความสำคัญส่วนหนึ่งก็ด้วยความวิตกว่าหากสถานศึกษามีจำนวนผู้เรียนที่จะไปศึกษาต่อในสายอาชีพแล้วนั้นจะทำให้ผู้เรียนในสถานศึกษานั้นลดลงส่งผลให้งบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐที่จัดสรรเป็นรายหัวลดลงตามไปด้วย รวมถึงสถานประกอบการส่วนใหญ่ก็ยังไม่ยอมรับผู้จบการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ในระบบทวิศึกษาเข้าทำงาน ทำให้การจัดการศึกษาระบบทวิศึกษา

ที่ผ่านมาจำนวนผู้เรียนลดลงอย่างต่อเนื่อง ทั้งที่ในข้อเท็จจริงแล้วระบบการจัดการศึกษาดังกล่าว หากมีการดำเนินการอย่างเป็นระบบแล้วจะมีส่วนช่วยสำคัญในการลดความเหลื่อมล้ำ สร้างคนให้เข้าสู่ อาชีพได้ มีรายได้ ไม่เป็นภาระของประเทศ และสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศได้ เป็นอย่างดี

๒) การศึกษาและวิเคราะห์ทางเลือกในการจัดการศึกษา การบูรณาการความร่วมมือ ของสถานศึกษาอาชีวศึกษาในการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า

๒.๑) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) มีสถานศึกษา หลายขนาด โดยพิจารณาจากจำนวนผู้เรียน ทำให้โรงเรียนขนาดใหญ่ และโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ ซึ่งมีที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีความเจริญ มีผู้เรียนจำนวนมากและมีความพร้อมในสาธารณูปโภคอย่างครบครัน ส่งผลต้องงบประมาณรายหัวที่จะนำมาใช้ในการบริหารจัดการที่จะมีมากกว่าโรงเรียนขยายโอกาส และโรงเรียน ซึ่งมีที่ตั้งในพื้นที่ห่างไกลที่ผู้เรียนมีจำนวนน้อย และได้รับงบประมาณในการบริหารจัดการ ที่น้อยตามสัดส่วนผู้เรียน ผู้เรียนถึงแม้จะจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.๖) ก็ขาดโอกาส ในการเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา และไม่สามารถประกอบอาชีพได้ เพราะไม่มีสมรรถนะในอาชีพนั้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) จึงควรมีแนวนโยบายในการให้ผู้เรียนเหล่านี้ ได้มีโอกาสได้รับความรู้เพิ่มเติมในด้านอาชีพในระบบทวิศึกษา โดยไม่กระทบกับงบประมาณรายหัว ของโรงเรียน เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนที่ขาดโอกาสได้มีสมรรถนะเพิ่มในการประกอบอาชีพได้หลังสำเร็จ การศึกษาในระบบทวิศึกษา เป็นการลดความเหลื่อมล้ำให้กับผู้เรียน ที่จะมีรายได้เลี้ยงตนเองและ ครอบครัวได้ ไม่เป็นภาระต่อสังคมและชุมชน โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ควรนำตัวอย่างของสถานศึกษาในสังกัดที่ประสบความสำเร็จ ในการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษา เช่น โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๕๖ จังหวัดน่าน และโรงเรียนอื่น ๆ ที่มีความแตกต่างกันไปใช้เป็นต้นแบบ ในการพัฒนาระบบทวิศึกษาให้มีความเข้มแข็ง และเป็นระบบการจัดการศึกษาที่ช่วยสร้างโอกาส ในการเข้าถึงอาชีพได้จริง

๒.๒) สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) มีแนวนโยบายให้สถานศึกษา ในสังกัดดำเนินการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษาในทุกสถานศึกษาอาชีวศึกษาที่มีความพร้อม โดยไม่ได้ มีการกำหนด กฎ ระเบียบ หลักเกณฑ์และแนวทางการปฏิบัติที่จะนำไปใช้ในการบริหารจัดการได้ อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในเรื่องงบประมาณและบุคลากรซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการจัดการศึกษา ระบบดังกล่าว ส่งผลกระทบกับสถานศึกษาที่มีนักศึกษาจำนวนน้อย เช่น วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี และวิทยาลัยการอาชีพที่มีงบประมาณจำกัดอยู่แล้ว นอกจากนี้ ยังมีสถานศึกษาอาชีวศึกษาบางแห่งไม่มี ความพร้อมในหลายด้าน แต่ก็ต้องดำเนินการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษา ส่งผลต่อผู้เรียนที่สำเร็จ การศึกษาออกไปมีทักษะไม่เพียงพอและไม่สามารถประกอบอาชีพได้หลังสำเร็จการศึกษา เพราะไม่ได้ รับการยอมรับจากสถานประกอบการ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) และสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ใช้หลักสูตรเดิมที่จัดการเรียนการสอนในระบบปกตินำมาใช้ จัดการศึกษาในระบบทวิศึกษา โดยไม่ได้ปรับโครงสร้างหลักสูตรเป็นการเฉพาะ ทำให้ไม่สามารถ เทียบโอนรายวิชากันได้ เพราะจำนวนหน่วยกิตที่ไม่เท่ากัน และเนื้อหาสาระของรายวิชาที่แตกต่างกัน ทำให้ผู้เรียนเสียเวลาในการเรียนเพิ่มโดยไม่จำเป็น

๒.๓) สถานศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) บางแห่งยังขาดการประชาสัมพันธ์ และการประสานความร่วมมือกับผู้เกี่ยวข้อง ส่งผลทำให้ผู้เรียนลดลง และไม่มีผู้เรียน ในบางสาขาวิชา จึงไม่สามารถจัดการศึกษาระบบทวิศึกษาได้

๒.๔) สถานประกอบการ หน่วยงานท้องถิ่นและชุมชน มีความสนใจที่จะให้ความร่วมมือในการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษา แต่ขาดความเข้าใจในการดำเนินการ โดยเฉพาะสถานศึกษาอาชีวศึกษา ต้องมีการเข้าไปชี้แจง ประชาสัมพันธ์ ให้กับผู้เกี่ยวข้องได้รับรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อก่อให้เกิดความร่วมมืออย่างจริงจัง

๓) การศึกษาแนวทางในการใช้ระบบการศึกษารูปแบบทวิศึกษา เพื่อเป็นกลไกในการลดช่องว่าง ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา เป็นทางเลือกใหม่ ๆ ในการเลือกประกอบอาชีพอิสระให้กับผู้เรียนได้ตามความถนัดและสนใจ พบว่า

๓.๑) นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการและแนวทางการจัดการศึกษารูปแบบทวิศึกษาที่ผ่านมา เน้นไปที่ปริมาณผู้เรียนในระบบทวิศึกษาเป็นหลักเพื่อเพิ่มปริมาณผู้เรียนสายอาชีพ ดังนั้นกระทรวงศึกษาธิการควรมีความชัดเจนและทบทวนวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาทวิศึกษา ควรมีการกำหนดกลุ่มเป้าหมายของสถานศึกษาและกลุ่มผู้เรียนที่จะเข้าร่วมโครงการ ตามวัตถุประสงค์เพื่อลดช่องว่างลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาอย่างแท้จริง โดยคำนึงถึงคุณภาพในการจัดการศึกษา และคุณภาพของผู้เรียนเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วเป็นสำคัญ

๓.๒) แนวทางการจัดการศึกษารูปแบบทวิศึกษาจะประสบผลสำเร็จได้ ต้องมีหลักสูตรบูรณาการโดยเฉพาะ เป็นหลักสูตรอาชีวศึกษาทวิศึกษาโดยตรง มิใช่เป็นเพียงการเทียบโอนผลการเรียนจากหลักสูตรมัธยมศึกษาไปยังหลักสูตรอาชีวศึกษา ซึ่งทั้งสองหลักสูตรโครงสร้างไม่เหมือนกัน ทั้งรายวิชา จำนวนหน่วยกิต ชั่วโมงการเรียนและเกณฑ์การสำเร็จการศึกษา ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้เรียนสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรอาชีวศึกษาทวิศึกษาได้อย่างมีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานอาชีวศึกษาและตามเกณฑ์คุณวุฒิมาตรฐานวิชาชีพซึ่งจะเป็นที่ยอมรับของสถานประกอบการ

๓.๓) แนวทางการจัดการศึกษาทวิศึกษาให้มีคุณภาพและผู้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรทวิศึกษาจะเป็นที่ยอมรับของสถานประกอบการได้นั้น สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาต้องทำความร่วมมือในการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษา (MOU) ร่วมกับสถานประกอบการในพื้นที่ใกล้เคียงกับสถานศึกษา หรือพื้นที่อื่นตามความเหมาะสมที่ไม่เป็นภาระกับผู้ปกครองและผู้เรียนมากนัก ทั้งในด้านการรับผู้เรียนเข้าฝึกประสบการณ์วิชาชีพ (ฝึกงาน) และให้การรองรับการมีงานทำเมื่อผู้เรียนสำเร็จการศึกษาแล้ว

โดยสรุปแล้วหลักการสำคัญในการจัดการศึกษารูปแบบทวิศึกษา คือ การส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับมัธยมศึกษา ในสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ห่างไกล หรือไม่มีสถานศึกษาอาชีวศึกษาในบริเวณใกล้เคียง ได้เข้าสู่ระบบการอาชีวศึกษาที่เป็นการปูพื้นฐานเพื่อการประกอบอาชีพในสาขาอาชีพต่าง ๆ ดังนั้น ทวิศึกษา ที่เป็นการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.๖) ที่มีความประสงค์จะเรียนควบคู่กันไปทั้งสายสามัญและสายอาชีพ และ เมื่อเรียนครบกำหนดตามหลักสูตรแล้ว ผู้เรียนจะได้คุณวุฒิการศึกษาทั้งในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.๖) และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ทั้งนี้ ได้มีกำหนดกระบวนการจัดการเรียนการสอน โดยการทำ

ความร่วมมือกันระหว่างสถานศึกษาในระดับมัธยมศึกษาที่มีความพร้อมจะเปิดสอนและสถานศึกษา อาชีวศึกษาในพื้นที่ใกล้เคียงที่มีความพร้อมจะจัดการเรียนการสอนในรูปแบบทวิศึกษา โดยมีเป้าหมาย ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๖ ว่า การจัดอาชีวศึกษา และการฝึกอบรมวิชาชีพ ต้องเป็นการจัดการศึกษาในด้านวิชาชีพที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ เพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนในด้านวิชาชีพระดับฝีมือ ระดับเทคนิค และระดับเทคโนโลยี รวมทั้งเป็น การยกระดับการศึกษาวิชาชีพให้สูงขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน โดยนำความรู้ในทางทฤษฎีอันเป็นสากล และภูมิปัญญาไทยมาพัฒนาผู้รับการศึกษาให้มีความรู้ ความสามารถในทางปฏิบัติและมีสมรรถนะจนสามารถนำไปประกอบอาชีพในลักษณะผู้ปฏิบัติหรือ ผู้ประกอบอาชีพโดยอิสระได้

และด้วยสถานการณ์ของประเทศในปัจจุบันที่ต้องเผชิญกับภาวะการณ์ที่เปลี่ยนแปลง ต่าง ๆ มากมาย ส่งผลให้เกิดการแข่งขันทั้งในเรื่องระบบเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ และปัญหาแรงงานที่ผู้คนในประเทศมีอัตราการตกงานเพิ่มมากขึ้น การจัดการศึกษาเรียน ร่วมหลักสูตรอาชีวศึกษาและมัธยมศึกษาตอนปลาย (ทวิศึกษา) หรือการจัดการเรียนการสอนคู่ขนาน รูปแบบสะสมหน่วยกิต จะเป็นการจัดการศึกษาที่จะสามารถแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ที่เกิดขึ้นได้ เพราะระบบการศึกษาดังกล่าวนอกจากจะเป็นการสร้างและเพิ่มโอกาสของผู้เรียน สายสามัญในการเข้าถึงการศึกษาสายอาชีพแล้ว ยังสามารถนำไปสู่การสร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้กับ ผู้เรียนได้เป็นอย่างดี และหากมีการขยายผลนาระบบดังกล่าวไปบูรณาการจัดการศึกษาให้กับผู้เรียน ที่เป็นกลุ่มเยาวชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ห่างไกล กลุ่มผู้เรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา กลุ่มผู้เรียนในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน กลุ่มผู้เรียนในกลุ่มโรงเรียนราชประชานุเคราะห์/ วิทยาลัยศึกษาสงเคราะห์ กลุ่มผู้เรียนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ กลุ่มผู้เรียนในโรงเรียนพระปริยัติ ธรรม (พระและสามเณร) กลุ่มผู้เรียนที่ได้รับโทษในสถานพินิจและใกล้พ้นโทษ และกลุ่มผู้เรียน ในโรงเรียนซึ่งมีที่ตั้งอยู่ ในพื้นที่ห่างไกล ผู้ลี้ภัย ขนเผ่า (ชาวเขา) กลุ่มเยาวชนที่อาศัยตามแนวตะเข็บ ชายแดน ผู้พิการ เป็นต้น แต่ต้องบูรณาการความรู้และศาสตร์ในแต่ละสาขาวิชาชีพให้สอดคล้องกับช่วงวัย สถานภาพ ความเหมาะสมตามแต่ละบริบทพื้นที่ และความต้องการของผู้เรียนที่จะเรียนรู้ในศาสตร์ต่าง ๆ โดยเป้าหมายสำคัญ เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะทางด้านอาชีพและมีองค์ความรู้ในการประกอบอาชีพอัน นำไปสู่การสร้างงานการมีงานทำ มีอาชีพ และมีรายได้ที่จะสร้างความมั่นคงในการดำรงชีวิตได้ และ ไม่เป็นภาระของสังคม ซึ่งจะเป็นพื้นฐานที่สำคัญและเป็นกลไกที่จะช่วยสนับสนุนแนวทางการสร้าง ความสามารถในการแข่งขันของประเทศได้อย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้น การจัดการศึกษารูปแบบทวิศึกษา จะเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญ เป็นนวัตกรรมการจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพและการมีงานทำ อย่างแท้จริงที่จะสามารถวางรากฐานการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มคนในประเทศ ที่ขาดโอกาสทางการศึกษา ได้เข้าถึงระบบการศึกษาและเข้าถึงระบบการมีงานทำที่นำไปสู่การประกอบ อาชีพอย่างป็นรูปธรรม และยังเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้คนในระดับฐานรากของประเทศที่สะท้อน ถึงความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจของประเทศในระยะยาวได้

จากผลการพิจารณาศึกษา คณะอนุกรรมการการอาชีวศึกษา ในคณะกรรมการการ การศึกษา วุฒิสภา มีข้อสังเกตและข้อเสนอแนะในการจัดการศึกษาทวิศึกษาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ และสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ดังนี้

๑) กระทรวงศึกษาธิการ ควรกำหนดนโยบายการส่งเสริมและสนับสนุนจัดการศึกษาระบบทวิศึกษา โดยพิจารณาบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบ เพื่อทำให้เกิดการบูรณาการการทำงานร่วมกันของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ที่มีความแตกต่างกันในหลายด้าน ที่ส่งผลให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างไม่มีคุณภาพ ทั้งในเรื่องหลักสูตร ครูผู้สอน และงบประมาณที่จัดสรรให้แต่ละหน่วยงาน ซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้การจัดการศึกษาระบบทวิศึกษาไม่ได้รับความสนใจ

๒) สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ต้องดำเนินการร่วมกัน ดังนี้

๒.๑) ให้ความร่วมมือกันในทุกด้าน ทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการ

๒.๒) ร่วมกันกำหนดบทบาท หน้าที่ ภารกิจและความรับผิดชอบการดำเนินการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษาในแต่ละภารกิจของแต่ละหน่วยงาน

๒.๓) ร่วมกันออกกฎหมาย กฎ ระเบียบ หลักเกณฑ์ ข้อบังคับต่าง ๆ รวมทั้งแนวทางปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับภารกิจของแต่ละหน่วยงาน

๒.๔) ทหารือและประสานงานในส่วนของการจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษาที่แตกต่างจากการจัดสรรงบประมาณในระบบปกติ เพื่อให้สามารถดำเนินการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๓) สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) ต้องดำเนินการในส่วนต่าง ๆ ดังนี้

๓.๑) มอบหมายหน่วยงานในสังกัด ทำหน้าที่ในการกำกับดูแล ประสานงานและรับผิดชอบการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษาเป็นการเฉพาะ เพื่อให้การประสานความร่วมมือ การส่งเสริม การสนับสนุน รวมทั้งการสรุปผลการดำเนินงานการจัดการศึกษาระบบดังกล่าวในรูปแบบของงานวิจัย เพื่อจะได้นำผลที่ได้จากการวิจัยดังกล่าวไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาระบบทวิศึกษา ต่อไป

๓.๒) จัดทำหลักสูตรการศึกษาระบบทวิภาคี ในสาขาวิชาชีพต่าง ๆ ออกมาเป็นการเฉพาะ โดยจะต้องเป็นหลักสูตรสำหรับผู้เรียนในระบบทวิศึกษาที่มีการบูรณาการระหว่างหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.๖) และหลักสูตรระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) โดยเน้นให้ผู้เรียนที่เข้าศึกษาในหลักสูตรดังกล่าวมีพื้นฐานหรือทักษะที่สำคัญในวิชาชีพที่สนใจและสามารถนำองค์ความรู้ประกอบอาชีพได้จริงหลังสำเร็จการศึกษา โดยให้เป็นไปตามบริบทที่แตกต่างหลากหลายของแต่ละพื้นที่ที่มีความยืดหยุ่น เป็นหลักสูตรที่ทันสมัย สอดคล้องและเป็นไปตามบริบทการเปลี่ยนแปลงของประเทศ ในช่วงปัจจุบันที่ผู้เรียนอาจจะไม่ให้ความสำคัญของปริญญามากกว่าการนำไปใช้ประกอบอาชีพ อีกทั้งหลักสูตรการศึกษาควรมุ่งเน้นในการปฏิบัติงานจริง โดยเฉพาะหลักสูตรด้านการเกษตรเพื่อสุขภาพ การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรและการสร้างมูลค่าเพิ่ม รวมทั้งการตลาดสมัยใหม่ที่ปรับเปลี่ยนเป็นการขายออนไลน์ที่สอดคล้องกับสถานการณ์ของโลกที่เปลี่ยนไป

๓.๓) สำรวจปริมาณความต้องการในการประกอบอาชีพ โดยเฉพาะกลุ่มอาชีพใหม่ ๆ ซึ่งอยู่ในความสนใจของผู้เรียน เพื่อออกแบบและจัดทำหลักสูตรใหม่ ๆ ให้เป็นไปตามความสนใจและความท้าทายของผู้เรียนที่จะเข้าศึกษา

๓.๔) เปิดโอกาสให้กับผู้เรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ห่างไกล และโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในบริเวณพื้นที่ตะเข็บชายแดน ชนเผ่า (ชาวเขา) ได้เข้าถึงระบบ

ทวิศึกษา เพื่อเป็นการสร้างทักษะพื้นฐานในการเข้าถึงการศึกษาสายอาชีพและได้เรียนรู้ในสิ่งสำคัญที่จะนำไปใช้ในการประกอบอาชีพได้

๓.๕) ต้องให้ความสำคัญกับการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ระบบการจัดการศึกษาทวิศึกษาให้มีความต่อเนื่อง มีช่องทางการติดต่อสื่อสารที่สะดวก รวดเร็ว และหลากหลายเพื่อเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจในวงกว้างให้กับผู้เกี่ยวข้องและผู้สนใจทั้งในระดับนโยบาย และสถานศึกษา

๓.๖) การจัดการศึกษาระบบทวิศึกษา ไม่จำเป็นต้องจัดหรือดำเนินการในทุกสถานศึกษา แต่ควรพิจารณาสำรวจหรือสอบถามความสนใจของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานก่อนการเปิดหลักสูตร โดยที่สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) ควรให้การสนับสนุนวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี วิทยาลัยประมง วิทยาลัยสารพัดช่าง และวิทยาลัยการอาชีพ ที่มีจำนวนนักศึกษาในหลักสูตรการศึกษาปกติลดลงเป็นจำนวนมากและลดลงต่อเนื่องในทุกปีการศึกษา ให้มีความพร้อมในการจัดการศึกษาในระบบทวิศึกษา โดยเฉพาะในเรื่องสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์และครุภัณฑ์สำหรับฝึกปฏิบัติ

๓.๗) พัฒนารูปแบบการเทียบโอนความรู้และประสบการณ์การทำงาน เพื่อส่งเสริมให้คนทำงานได้รับคุณวุฒิทางการศึกษาเพิ่มขึ้นจากการประกอบอาชีพ และเรียนรู้เพิ่มเติมเป็นบางส่วนในสมรรถนะที่ยังไม่มี (Competency Gap) เท่านั้น

๓.๘) เพื่อให้เกิดความยืดหยุ่นในการจัดการศึกษาร่วมกับกลุ่มโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษา จึงควรกำหนดแนวทางและปรับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนระบบทวิศึกษา เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น ในรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้

๓.๘.๑) บูรณาการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษาให้กับผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.๑ - ม.๓) โดยการฝึกอบรบอาชีพระยะสั้นให้กับผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในลักษณะการบูรณาการไปกับหลักสูตรในกลุ่มสาระพื้นฐาน ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และทราบความต้องการของตนเองว่าชอบในกลุ่มวิชาชีพหรือไม่และมีทักษะพื้นฐานทางวิชาชีพหรือไม่ หากผู้เรียนชอบสายอาชีพจะสามารถเข้าเรียนต่อในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ได้ทันที และจะลดปัญหาการออกก่อนจบการศึกษา (Drop Out) เมื่อเข้าเรียนจริงในระดับ ปวช. ได้ แต่หากผู้เรียนไม่สนใจที่จะเรียนสายอาชีพก็ยังสามารถเข้าเรียนต่อในสายสามัญหรือการศึกษานอกระบบได้เช่นเดียวกัน ซึ่งก็ยังมีพื้นฐานและทักษะวิชาชีพที่สามารถจะต่อยอดไปสู่การทำงานได้

๓.๘.๒) การจัดการศึกษาระบบทวิศึกษาให้กับผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.๔ - ม.๖) ซึ่งเป็นระบบที่มีการจัดการศึกษาอยู่เดิม แต่จะปรับรูปแบบการดำเนินการให้สอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันเพื่อให้เกิดความยืดหยุ่นในการจัดการศึกษา ดังนี้

๓.๘.๒.๑) จัดการฝึกอบรบอาชีพระยะสั้น เป็นลักษณะของการจัดการศึกษาแบบโมดูลอาชีพแต่ละอาชีพ เพื่อให้ผู้เรียนที่สนใจได้เลือกที่จะเรียนรู้ได้ตามความถนัดและความสนใจของตัวเอง

๓.๘.๒.๒) นำเอาหลักสูตรการศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ไปบูรณาการกับกลุ่มสาระพื้นฐานอาชีพในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.๔ - ม.๖) ในลักษณะของการสะสมหน่วยกิต (Credit Bank) โดยผู้เรียนสามารถเรียนรู้เพื่อเก็บและสะสมหน่วยกิตการเรียน

การสอนได้จนครบ ตามหลักสูตรกำหนด และสามารถนำผลการศึกษามาเทียบโอนความรู้ในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ได้ โดยไม่มีการจำกัดในเรื่องกรอบและระยะเวลาในการศึกษา

๓.๘.๒.๓) นำเอาวิชาพื้นฐานของระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) จัดให้ผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.๔ - ม.๖) ในลักษณะของ Credit Bank โดยเมื่อผู้เรียนสำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายแล้วนั้น และประสงค์ที่จะเข้าศึกษาต่อในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ต่อ จะสามารถเทียบโอนรายวิชาเหล่านี้ได้ทันทีโดยไม่ต้องเสียเวลาในการลงทะเบียนเรียนใหม่

๔) สถานศึกษาอาชีวศึกษาที่จัดการศึกษาระบบทวิศึกษาร่วมกับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต้องดำเนินการในส่วนต่าง ๆ ดังนี้

๔.๑) ต้องประสานความร่วมมือกับสถานประกอบการซึ่งมีที่ตั้งในพื้นที่ หรือพื้นที่ใกล้เคียง (ที่ไม่เป็นภาระกับผู้เรียนและผู้ปกครอง) ในการรับผู้เรียนระบบทวิศึกษาเข้าฝึกทักษะวิชาชีพ ในภาคปฏิบัติ

๔.๒) ต้องจัดหาหรือมีระบบรองรับการเข้าสู่การฝึกงานให้กับผู้เรียนระบบทวิศึกษา หลังสำเร็จการศึกษาตามความเหมาะสม

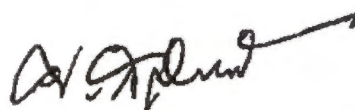
๔.๓) แสวงหาความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ในการส่งเสริมและสนับสนุนผู้เรียนให้เกิดการประกอบอาชีพอิสระ และเป็นเจ้าของกิจการขนาดเล็ก โดยการหาแหล่งเงินทุนเพื่อสนับสนุน โดยมีเงื่อนไขเป็นการเฉพาะ อันจะนำไปสู่การประกอบอาชีพได้จริง และมีรายได้เพียงพอที่สามารถดำรงชีวิต ดูแลตนเองและครอบครัวได้ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจในระบบฐานรากของประเทศได้

คำนำ

ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในประเทศไทย มีที่มาจาก ๒ ส่วน คือ ความเหลื่อมล้ำจากสภาพทางสังคมไทย และความเหลื่อมล้ำจากการจัดการศึกษาชาติ โดยเฉพาะความเหลื่อมล้ำจากการจัดการศึกษานั้น รัฐโดยกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ได้แสวงหาแนวทางสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของประเทศไทย พบว่า ในปี ๒๕๖๓ เด็กนักเรียนยากจน/ด้อยโอกาส ๒.๑ ล้านคน คิดเป็นร้อยละ ๒๙.๙ มีโอกาสเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาเฉลี่ยเพียง ร้อยละ ๕ ต่ำกว่า จากการดำเนินงานของ กสศ. ที่ให้ความช่วยเหลือเด็กนักเรียนหลังจบการศึกษาภาคบังคับ (๑๕ - ๑๗ ปี) ให้มีโอกาสดำเนินการศึกษาเพื่อเตรียมอาชีพ ทั้งในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ได้เพียงร้อยละ ๑.๓ ประกอบกับจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-19) ที่ลุกลามไปทั่วโลก รวมถึงการระบาดของเชื้อดังกล่าวในประเทศไทยที่มีมาอย่างต่อเนื่องส่งผลต่อปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องแบบไม่มีข้ออ้าง

อย่างไรก็ตาม การจัดการศึกษาในปัจจุบันยังไม่ตอบโจทย์การใช้ชีวิตและไม่สะท้อนต่อการประกอบอาชีพของผู้เรียน โดยเฉพาะในบริบทพื้นที่ที่มีความแตกต่างกัน ทั้งที่อยู่ เชื้อชาติ ศาสนา ชนเผ่า กลุ่มชาวเขา เด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่แนวตะเข็บชายแดน ผู้พิการ รวมถึงผู้ต้องขังที่ได้รับโทษ และใกล้พ้นโทษ ดังนั้น เพื่อสร้างการเข้าถึงระบบการศึกษาและลดปัญหาความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้น และให้การศึกษาของประเทศสามารถสร้างความมั่นคงในการประกอบอาชีพและสร้างความมั่นคงในชีวิตได้ คณะอนุกรรมการการอาชีวศึกษา ในคณะกรรมการการศึกษา วุฒิสภา ได้ตระหนักและเห็นความสำคัญในเรื่องดังกล่าว จึงได้พิจารณาแนวทางการจัดทวิศึกษาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศ เพื่อส่งเสริมผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับมัธยมศึกษาที่มีความประสงค์จะเรียนในสายวิชาชีพ ได้มีโอกาสและช่องทางการเรียนรู้ในทักษะอาชีพได้ตามความสนใจ โดยใช้รูปแบบการจัดการศึกษา “ร้อยเอ็ดโมเดล”

ขอขอบคุณอนุกรรมการและที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการการอาชีวศึกษาที่ได้ช่วยระดมความคิดเห็น และเสียสละเวลาให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดทำรายงานฉบับนี้ ขอขอบคุณฝ่ายเลขานุการคณะอนุกรรมการที่ได้ศึกษาวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องทั้งหมดเท่าที่มี และมุ่งมั่น ตั้งใจ ท่วมเท เสียสละและมีความอุตสาหะเป็นที่ตั้ง อันส่งผลให้การจัดทำรายงานการพิจารณาศึกษาฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีตามเจตนารมณ์

1

(รองศาสตราจารย์ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร)
ประธานคณะอนุกรรมการการอาชีวศึกษา
ในคณะกรรมการการศึกษา วุฒิสภา

สารบัญ

	หน้า
บทสรุปผู้บริหาร	(๑) - (๖)
คำนำ	(๗)
สารบัญ	(๙)
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและสภาพปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการศึกษา	๔
๑.๓ ขอบเขตของการศึกษา	๔
๑.๔ วิธีการดำเนินการศึกษา	๔
๑.๕ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๕
๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะและคำอธิบายคำย่อ	๕
บทที่ ๒ ยุทธศาสตร์ แผน นโยบาย กฎหมาย และข้อมูลที่เกี่ยวข้อง	๗
๒.๑ ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐	๗
๒.๒ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔)	๙
๒.๓ แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๔	๑๑
๒.๔ แผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา	๑๘
๒.๕ นโยบายของรัฐบาล (พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี)	๒๔
๒.๖ นโยบายของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (นางสาวตรีนุช เทียนทอง)	๒๗
๒.๗ พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. ๒๕๕๑	๓๐
๒.๘ ยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา นโยบาย ยุทธศาสตร์ การผลิตและพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษา ในระยะ ๑๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๖๙)	๓๓
๒.๙ การจัดการศึกษารูปแบบวิชาชีพของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา	๓๕
บทที่ ๓ การจัดทวิศึกษาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ และสร้างความสามารถในการแข่งขัน ของประเทศ	๓๗
๓.๑ สถานการณ์การจัดการศึกษาอาชีวศึกษา	๓๗
๓.๒ การจัดการศึกษาทวิศึกษาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย	๓๙
๓.๓ หลักการจัดการศึกษาทวิศึกษาเพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศ	๘๐
๓.๔ บทวิเคราะห์การจัดการศึกษาระบบทวิศึกษาของสถานศึกษาอาชีวศึกษา	๘๖
๓.๕ บทวิเคราะห์เปรียบเทียบการจัดการศึกษาทวิศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ขนาดใหญ่กับสถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษา และสถานศึกษาที่ตั้งในพื้นที่ ชนบทที่ห่างไกล	๘๙
๓.๖ บทวิเคราะห์การจัดการศึกษาระบบทวิศึกษาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ และสร้าง ความสามารถในการแข่งขันของประเทศ	๙๐

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ ๔ สรุปผลการพิจารณาศึกษา ข้อสังเกตและข้อเสนอแนะ	๙๕
๔.๑ สรุปผลการพิจารณาศึกษา	๙๕
๔.๒ ข้อสังเกตและข้อเสนอแนะ	๙๙
บรรณานุกรม	๑๐๑
ภาคผนวก	๑๐๓

บทที่ ๑ บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและสภาพปัญหา

กระทรวงศึกษาธิการ ร่วมกับยูเนสโก สรุปรายงานการติดตามผลการศึกษาทั่วโลก ประจำปี ๒๕๖๓ ระดับชาติ เรื่อง “ความครอบคลุมและการศึกษา : ทั้งหมดหมายถึงทุกคน” โดยทางกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) มีการนำเสนอข้อมูล “โอกาส ความท้าทาย และความสำคัญของการจัดการศึกษาแบบครอบคลุมในประเทศไทย แสดงข้อมูลสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในปัจจุบัน สรุปได้ดังนี้ นักเรียนยากจน/ด้อยโอกาส ๒.๑ ล้านคน คิดเป็นร้อยละ ๒๙.๙ เด็กยากจน มีโอกาสศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาเฉลี่ยเพียง ร้อยละ ๕ ต่อรุ่น โดยช่องว่างการเข้าถึงการศึกษาของคนรายได้น้อยกับปานกลาง ห่างกันถึง ๒๐ เท่า มีนักเรียนยากจน เฉลี่ยเพิ่มขึ้นถึง ๓๐๐,๐๐๐ คน ที่เสี่ยงต่อการออกนอกระบบการศึกษา จากผลการดำเนินงานที่สำคัญของ กสศ. ที่ให้การช่วยเหลือกลุ่มหลังการศึกษาภาคบังคับ (๑๕ - ๑๗ ปี) แบ่งเป็น กลุ่มเด็กที่ไม่เรียนต่อหลังจบมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน ๔๙๘,๑๖๑ คน กสศ. ช่วยเหลือกลุ่มตัวอย่าง ๙๐๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๐.๒ และกลุ่มเด็ก ม.ปลาย/ปวส. ยากจน จำนวน ๓๙๔,๐๘๒ คน กสศ. ช่วยเหลือกลุ่มตัวอย่าง ๕,๑๙๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๑.๓ (สถาบันวิจัยเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (วสศ.) ๒๕๖๓) จากข้อมูลจะพบว่ายังคงมีเด็กที่ไม่เรียนต่อหลังจบในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สาเหตุมาจากความยากจนอีกหลายแสนคน ซึ่งถ้าเด็กเหล่านี้ไม่ได้รับการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพก็จะมีคามยากลำบาก ส่งผลให้เด็กเหล่านี้เข้าสู่วงจรของยาเสพติด และสิ่งผิดกฎหมายที่มีเพิ่มมากขึ้น

ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในประเทศไทยที่เกิดขึ้น มีที่มาจาก ๒ ส่วน คือ ส่วนที่ ๑ ความเหลื่อมล้ำจากสภาพทางสังคมไทย อันได้แก่ ๑) ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจากฐานะทางสังคม และเศรษฐกิจของครอบครัว ๒) ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจากภูมิสำเนา สภาพแวดล้อมและภูมิสำเนาของเด็ก และ ๓) ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจากสภาวะและวัฒนธรรมในครอบครัว และส่วนที่ ๒ ความเหลื่อมล้ำจากการจัดการศึกษาชาติ อันประกอบไปด้วย ๑) ความเหลื่อมล้ำในการจัดสรรงบประมาณและกำลังคนทางการศึกษาในทุกระดับการศึกษา ๒) ความเหลื่อมล้ำในการจัดสรรอัตราครูและบุคลากรทางการศึกษา ปัญหาการขาดแคลนครูในบางท้องที่ และ ๓) ความเหลื่อมล้ำในส่วนของระบบการประเมินคุณภาพการศึกษา ผู้ประเมินคุณภาพควรมีมาตรฐานในระดับเดียวกัน เพื่อให้การประเมินน่าเชื่อถือและเป็นธรรม

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-19) ลุกلامขึ้นมา “UNESCO” รายงานว่า ประเทศที่อยู่ในเกณฑ์มีรายได้น้อยและปานกลาง ไม่สามารถรองรับการเรียนรู้นักเรียนในช่วงที่มีการปิดโรงเรียนอย่างยาวนานได้ แม้ว่าจะมี “การเรียนออนไลน์” เกิดขึ้นมาเป็นเครื่องมือช่วยเหลือก็ตาม แต่แทนที่จะเป็นโอกาสสำหรับการเข้าถึงการศึกษาของเด็ก ๆ ตามความคาดหวังของรัฐบาลในหลายประเทศ กลับยังเป็นตัวบ่งชี้และสะท้อนให้เห็นความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาอย่างไม่มีข้ออ้าง เมื่อผู้เรียนจำนวนมากขาดอุปกรณ์สำหรับการเข้าถึงการศึกษาในระบบออนไลน์ และเสี่ยงสะท้อนจากผู้ปกครองที่สื่อสารกลับไปยังรัฐบาลในเรื่องของความไม่พร้อมและ

อุปสรรคจากสถานะที่ไม่เอื้ออำนวย ที่สำคัญโรงเรียนหลายแห่งก็ไม่สามารถดำเนินการตามนโยบายการศึกษาออนไลน์ได้ เนื่องจากงบประมาณกับศักยภาพที่มีนั้นไม่เพียงพอต่อการสร้างประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของนักเรียน และนอกเหนือจากปัจจัยด้านความยากจนแล้ว “ความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษา” ยังมีอุปสรรคในเรื่องของเพศ ที่อยู่ เชื้อชาติ ศาสนา หรือแม้แต่เรื่องของความหลากหลายทางเพศ ซึ่งมีส่วนในการจะกำหนดว่าใครสามารถเข้าถึงการศึกษาได้ เด็กและเยาวชนจำนวนหนึ่งได้รับการเลือกปฏิบัติทางการเข้าถึงการศึกษา เพียงเพราะเป็นผู้ลี้ภัย ขนเผ่า ชาวเขา เด็กที่อาศัยตามแนวตะเข็บชายแดน ผู้พิการ หรือต้องการการดูแลที่พิเศษกว่าเด็กทั่วไป แม้หลายประเทศก็มีความพยายามที่จะปรับปรุงโครงสร้างการเรียนการสอนให้สร้างอัตรการมีส่วนร่วมระหว่างกัน ไม่ว่าจะเป็นการปรับหลักสูตรด้วยการนำภาษาถิ่นมาใช้ในชั้นเรียน การปรับเวลาเรียนให้เหมาะสมกับตารางประเพณีในแต่ละพื้นที่ของผู้เรียน รวมไปถึงการสร้างหนทางในการเข้าถึงการศึกษาของเด็กด้อยโอกาสในระบบพิเศษ แต่การจัดการศึกษาในปัจจุบันก็ยังไม่ตอบโจทย์การใช้ชีวิตและไม่สะท้อนต่อการประกอบอาชีพของผู้เรียน โดยเฉพาะในบริบทพื้นที่ที่มีความแตกต่างกัน หลักสูตรการเรียนการสอนที่ล้าหลังไม่ทันสมัย เรียนมากแต่รู้น้อย สอนในเรื่องที่ไม่จำเป็นต้องใช้ในชีวิตประจำวันหรือการประกอบอาชีพ เน้นทฤษฎีมากเกินไป ใช้เวลาเรียนค่อนข้างนาน เมื่อสำเร็จการศึกษาออกมาแล้วไม่มีสิ่งใดยืนยันหรือกำหนดได้ว่าทุกคนที่สำเร็จการศึกษาจะมีงานทำที่ดีและมีรายได้ที่เหมาะสม ดังนั้น เพื่อสร้างการเข้าถึงการศึกษาและลดปัญหาความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้น และให้การจัดการศึกษาของประเทศสามารถสร้างความมั่นคงในการประกอบอาชีพ อันนำไปสู่การมีรายได้ที่เพียงพอกับการดำรงชีวิตประจำวัน จึงต้องมีการบูรณาการจัดการศึกษาด้านวิชาชีพให้กับกลุ่มผู้เรียนดังกล่าวได้มีทักษะและองค์ความรู้ด้านวิชาชีพ สามารถสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้และสร้างความมั่นคงในชีวิตได้

การจัดการศึกษาเรียนรู้ร่วมหลักสูตรอาชีวศึกษา และมัธยมศึกษาตอนปลาย (ทวิศึกษา) คือ การจัดการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ให้แก่ ผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่มีความประสงค์ที่จะเรียนในสายวิชาชีพ เมื่อผู้เรียนสำเร็จการศึกษาครบตามหลักสูตรจะได้รับประกาศนียบัตรรับรองวุฒิ ทั้งในระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๖ และ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ข้อดีของการจัดการเรียนการสอนระบบทวิศึกษา คือ เพื่อเป็นการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาด้านอาชีวศึกษา ให้กับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ ได้มีโอกาสเรียนรู้ตามความสนใจและความถนัดของตนเอง โดยคาดหวังว่าผู้สำเร็จการศึกษาจะมีโอกาสหางานทำได้มากขึ้น โดยใช้รูปแบบการจัดการศึกษา ‘ร้อยเอ็ดโมเดล’ ที่มีการลงนามในข้อตกลงความร่วมมือในการจัดการเรียนการสอนแบบคู่ขนาน รูปแบบสะสมหน่วยกิต (ทวิศึกษา) ระหว่างสถานศึกษาสายสามัญกับสถานศึกษาอาชีวศึกษาในพื้นที่ และสถานประกอบการ โดยมีหลักการสำคัญ คือ เน้นการจัดการศึกษาตามหลักสูตรวิชาชีพ และใช้การเทียบโอนหน่วยกิตระหว่างรายวิชาของการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.๖) กับรายวิชาในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ซึ่งพบปัญหาว่า การนับหน่วยกิตของหลักสูตรระดับ ปวช. จะนับเวลา ๑ ชั่วโมงเท่ากับ ๑ หน่วยกิต ส่วนการนับหน่วยกิตในรายวิชาสามัญของหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.๖) จะนับเวลา ๒ ชั่วโมงเท่ากับ ๑ หน่วยกิต ทำให้มีการเทียบโอนรายวิชาได้บางส่วนเท่านั้น ปัจจุบันความร่วมมือในการจัดการศึกษาในรูปแบบทวิศึกษามีหลายหน่วยงานเพิ่มขึ้น และจากรายงานประจำปีของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ปี ๒๕๖๒ มีข้อมูลผลการดำเนินงานในปีการศึกษา ๒๕๖๑ (งบประมาณ ปี ๒๕๖๒) มีสถานศึกษาในสังกัดสำนักงาน

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (สช.) สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) จำนวน ๖๑๓ แห่งทั่วประเทศ และมีนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ จำนวนกว่า ๔๐,๑๕๕ คน

การจัดการศึกษาอาชีวศึกษา เป็นการจัดการศึกษาเพื่อฝึกอาชีพให้ผู้เรียนได้มีทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพตามความถนัดและสนใจ โดยจะต้องจัดการเรียนการสอน ทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติควบคู่กันไป เพื่อเสริมทักษะให้ผู้เรียนได้มีพื้นฐานสำคัญ ซึ่งเป็นองค์ความรู้ในการนำไปใช้ในการประกอบอาชีพ อีกทั้งยังเป็นการจัดการศึกษาเพื่อเตรียมกำลังคนระดับต้นและระดับกลางในทางเทคนิคในสาขาวิชาต่าง ๆ ให้สอดคล้องและตรงกับความต้องการของสถานประกอบการและตลาดแรงงาน เพื่อพัฒนาประเทศไปสู่การพึ่งพาตนเอง กระบวนการจัดการศึกษาจะต้องทันสมัยสอดคล้องกับบริบทในการพัฒนาประเทศ โดยที่การจัดการศึกษาด้านอาชีวศึกษา ต้องจัดการศึกษาให้สอดคล้องตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๖ ที่บัญญัติว่า “การจัดการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพต้องเป็นการจัดการศึกษาในด้านวิชาชีพที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนการศึกษาแห่งชาติ เพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนในด้านวิชาชีพระดับฝีมือ ระดับเทคนิค และระดับเทคโนโลยี รวมทั้งเป็นการยกระดับการศึกษาวิชาชีพให้สูงขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน โดยนำความรู้ในทางทฤษฎีอันเป็นสากลและภูมิปัญญาไทยมาพัฒนาผู้รับการศึกษาให้มีความรู้ความสามารถในทางปฏิบัติ และมีสมรรถนะจนสามารถนำไปประกอบอาชีพในลักษณะผู้ปฏิบัติหรือประกอบอาชีพโดยอิสระได้” และการจัดการศึกษาเรียนรู้ร่วมหลักสูตรอาชีวศึกษา และมัธยมศึกษาตอนปลาย (ทวิศึกษา) หรือการจัดการเรียนการสอนคู่ขนาน รูปแบบผสมหน่วยกิต จะเป็นการจัดการศึกษาสำคัญที่จะสามารถแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่เกิดขึ้นได้ อีกทั้งยังสามารถสร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้กับกลุ่มเยาวชนและคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ห่างไกล ผู้ลี้ภัย ขนเผ่า (ชาวเขา) กลุ่มเยาวชนที่อาศัยตามแนวตะเข็บชายแดน ผู้พิการ กลุ่มคนที่อาศัยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ กลุ่มพระและสามเณร กลุ่มเด็กและเยาวชนในสถานพินิจที่ใกล้จะพ้นโทษ รวมถึงกลุ่มผู้ต้องขังในเรือนจำ เป็นต้น จะได้มีทักษะอาชีพและองค์ความรู้ในการประกอบอาชีพที่สำคัญที่จะนำไปสู่การสร้างงาน ที่ทำให้มีงานทำ มีอาชีพ และมีรายได้ที่สามารถสร้างความมั่นคงในการดำรงชีวิตได้ ไม่เป็นภาระของสังคม ซึ่งจะเป็พื้นฐานสำคัญและเป็นกลไกที่จะช่วยสนับสนุนแนวทางการสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศได้อย่างมีนัยสำคัญ

คณะอนุกรรมการการอาชีวศึกษา ในคณะกรรมการการศึกษา วุฒิสภา ได้ตระหนักและเห็นความสำคัญในเรื่องดังกล่าว และด้วยสถานการณ์ในช่วงปัจจุบัน ซึ่งประเทศอยู่ในช่วงที่เผชิญกับภาวะการณ์ที่เปลี่ยนแปลง ส่งผลให้เกิดการแข่งขันในเรื่อง ระบบเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ และปัญหาแรงงานที่ผู้คนในประเทศมีอัตราการตกงานเพิ่มมากขึ้น การจัดการศึกษารูปแบบทวิศึกษา จะเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่จะสามารถวางรากฐานและสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มคนในประเทศบางส่วนที่ขาดโอกาส ได้มีงานทำ มีรายได้ มีอาชีพ เลี้ยงตนเองและครอบครัว เป็นการสร้างความเข้มแข็งให้ประเทศในระยะยาวได้

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการศึกษา

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัญหา อุปสรรคและความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นในการจัดการศึกษาของประเทศ และความเหลื่อมล้ำในการเข้าสู่การมีงานทำ

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ทางเลือกในการจัดการศึกษา การบูรณาการความร่วมมือของสถานศึกษาอาชีวศึกษาในการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

๑.๒.๓ เพื่อหาแนวทางในการใช้ระบบการศึกษารูปแบบทวิศึกษา เป็นกลไกในการลดช่องว่าง ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา เป็นทางเลือกใหม่ ๆ ในการเลือกประกอบอาชีพอิสระให้กับผู้เรียนได้ตามความถนัดและสนใจ

๑.๒.๔ นำข้อมูลที่ได้จากการพิจารณาศึกษา สรุปผล วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลพร้อมจัดทำความเห็น ข้อเสนอแนะและข้อเสนอแนะ และยกร่างเพื่อจัดทำรายงานการพิจารณาการศึกษาเพื่อเสนอต่อวุฒิสภา และหน่วยงานทางด้านการศึกษาที่เกี่ยวข้องไปดำเนินการให้เกิดผลได้อย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

๑.๓ ขอบเขตของการศึกษา

การพิจารณาศึกษาแนวทางในการจัดการศึกษาทวิศึกษาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ และสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศ เป็นการพิจารณาศึกษาแนวคิด ที่มา สภาพปัญหา อุปสรรคในการจัดการศึกษาที่มีความเหลื่อมล้ำเกิดขึ้น ทั้งความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงระบบการศึกษา และความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงการประกอบอาชีพ โดยความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาอาชีวศึกษา และสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในพื้นที่ ร่วมกันจัดการศึกษาระบบทวิศึกษาที่มีการบูรณาการหลักสูตรเข้าไปในระบบการเรียนการสอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่อยู่ห่างไกล เพื่อให้เด็กและเยาวชนในพื้นที่ได้เข้าถึงระบบการศึกษาและเข้าถึงการประกอบอาชีพ การศึกษาคั้งนี้จะเน้นการบูรณาการนำระบบทวิศึกษา ซึ่งเป็นการจัดการเรียนร่วมหลักสูตรอาชีวศึกษาและมัธยมศึกษาตอนปลาย เข้าไปจัดการศึกษาในกลุ่มเด็กและเยาวชนคนไทยที่มีภูมิลำเนาอาศัยอยู่ในพื้นที่ห่างไกล ทั้งกลุ่มผู้ลี้ภัย กลุ่มชนเผ่า กลุ่มชาวเขา กลุ่มเด็กและเยาวชนทั้งที่อาศัยตามแนวตะเข็บชายแดน และอาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ กลุ่มพระและสามเณร รวมทั้งกลุ่มเด็กและเยาวชนในสถานพินิจที่ใกล้จะพ้นโทษ เพื่อให้ผู้เรียนทุกคนได้มีทักษะในการประกอบอาชีพหลังสำเร็จการศึกษา และมีทางเลือก ในการศึกษาที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น สามารถสร้างงาน สร้างรายได้ สร้างอาชีพได้อย่างเป็นรูปธรรม ไม่เป็นภาระของสังคม มีความเข้มแข็ง และสามารถสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศได้

๑.๔ วิธีการดำเนินการศึกษา

๑.๔.๑ ศึกษาเอกสารงานวิจัย บทความทางวิชาการ บทวิเคราะห์ด้านการศึกษากฎหมาย กฎ ระเบียบ หลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ในเรื่องที่สอดคล้องกัน

๑.๔.๒ ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากสถานการณ์ทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และบริบทของประเทศ โดยเฉพาะในส่วนของการประกอบอาชีพและการมีงานทำของผู้เรียนอาชีวศึกษา ในพื้นที่ห่างไกล

๑.๔.๓ วิเคราะห์สถานการณ์และสภาพปัญหาทางสังคมที่เกิดขึ้นจากการนำเสนอข้อมูลผ่านทางสื่อสารมวลชนแขนงต่าง ๆ รวมทั้งบทสัมภาษณ์ บทวิเคราะห์ และความเห็นของนักวิชาการที่เกี่ยวข้อง

๑.๔.๔ นำข้อมูลและรายละเอียดทั้งหมดเข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประมวลผล และสรุปประเด็นความเห็นในส่วนต่าง ๆ พร้อมดำเนินการจัดทำรายงานการพิจารณาศึกษา เพื่อเสนอต่อคณะกรรมการการศึกษา และวุฒิสภา พร้อมนำส่งไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปขับเคลื่อน และดำเนินการให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

๑.๕ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๕.๑ คณะกรรมการได้รับทราบสภาพปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำในการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาที่เกิดขึ้น รวมทั้งการเข้าถึงแหล่งอาชีพที่จะสามารถสร้างงานและสร้างอาชีพให้ผู้เรียนได้มีความยั่งยืน

๑.๕.๒ การบูรณาการจัดการศึกษาเรียนร่วมหลักสูตรอาชีวศึกษาและมัธยมศึกษาตอนปลาย (ทวิศึกษา) หรือการเรียนการสอนคู่ขนาน รูปแบบผสมหน่วยกิต ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ตั้งในพื้นที่ห่างไกล นอกจากจะช่วยลดปัญหาความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงการศึกษาและการเข้าถึงอาชีพแล้ว การศึกษาระบบดังกล่าวจะเป็นทางเลือกสำคัญในการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนกลุ่มต่าง ๆ ได้มีทักษะทางวิชาชีพติดตัว ที่สามารถสร้างงานและสร้างอาชีพให้มีความมั่นคงได้

๑.๕.๓ ผลจากศึกษาสามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดเป็นนโยบายสนับสนุน และการนำนโยบายไปปฏิบัติ อันนำไปสู่การจัดบูรณาการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษา เพื่อเพิ่มพูนความรู้ และทักษะเพื่อพัฒนาความชำนาญเฉพาะทางในวิชาชีพต่าง ๆ ตามความถนัดและสนใจ และต่อยอดองค์ความรู้ไปสู่การเป็นผู้ประกอบการอิสระได้

๑.๕.๔ ได้หลักการ แนวคิดและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมที่สำคัญ ซึ่งจะนำไปสู่แนวทางในการวางแผนและการบูรณาการนำระบบทวิศึกษาให้ครอบคลุมทุกพื้นที่มากขึ้น เพื่อสร้างอาชีพที่มั่นคง สร้างความเข้มแข็งในระดับฐานราก อันนำไปสู่ความมั่นคงในการสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศได้

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะและคำอธิบายคำย่อ

สอศ.	หมายถึง	สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
สพฐ.	หมายถึง	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ปวช.	หมายถึง	ประกาศนียบัตรวิชาชีพ
หลักสูตรอาชีวศึกษา	หมายถึง	หลักสูตรการจัดการเรียนการสอนทางด้านอาชีวศึกษา ทั้งในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ตามเงื่อนไขและหลักเกณฑ์ที่สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กำหนด

ทวิศึกษา	หมายถึง	การจัดการศึกษาเรียนร่วมหลักสูตรอาชีวศึกษาและมัธยมศึกษาตอนปลาย (ทวิศึกษา) หรือการจัดการเรียนการสอนคู่ขนานรูปแบบผสมหน่วยกิต เป็นการจัดการเรียนการสอนโดยการบูรณาการนำเอาวิชาชีพรายวิชาต่าง ๆ เข้าไปจัดการศึกษาให้กับผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.๖) ซึ่งในที่นี้หมายถึงการนำระบบการศึกษาดังกล่าวไปจัดให้กับผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ม.๓) เพื่อปลูกฝังให้ผู้เรียนได้มีทักษะทางด้านอาชีพและเพิ่มช่องในทางการเข้าถึงกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ตามความสนใจ
ความเหลื่อมล้ำ	หมายถึง	ความไม่เท่าเทียมกัน ความแตกต่าง เช่น ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา คือ ความไม่เท่าเทียมกันหรือความแตกต่างกันในการเข้าถึงระบบการศึกษา สื่อการเรียนการสอน และกระบวนการจัดการศึกษาที่แตกต่างกัน และไม่เท่าเทียมกันในแต่ละพื้นที่ เป็นต้น ซึ่งในที่นี้หมายความรวมถึงความเหลื่อมล้ำจากการจัดการศึกษาที่เกิดขึ้นในบริบทต่าง ๆ ที่นำไปสู่ความเหลื่อมล้ำในการประกอบอาชีพของผู้เรียนด้วย
ความสามารถในการแข่งขัน	หมายถึง	กำลังคนของประเทศมีความรู้ความสามารถ มีทักษะที่สำคัญและจำเป็น มีอาชีพ มีรายได้ และมีสมรรถนะตรงตามความต้องการของภาคแรงงานและการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

บทที่ ๒

ยุทธศาสตร์ แผน นโยบาย กฎหมาย และข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐

ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐) เป็นยุทธศาสตร์ชาติฉบับแรกของประเทศไทยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ซึ่งจะต้องนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้ประเทศไทยบรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เพื่อความสุขของคนไทยทุกคน ด้วยวิสัยทัศน์ประเทศดังกล่าวนี้ เป้าหมายการพัฒนาประเทศที่สำคัญ คือ “ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข เศรษฐกิจพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สังคมเป็นธรรม ฐานทรัพยากรธรรมชาติยั่งยืน” โดยยกระดับศักยภาพของประเทศในหลากหลายมิติ พัฒนาค้นในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ สร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม สร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และมีภาครัฐของประชาชนเพื่อประชาชนและประโยชน์ส่วนรวม โดยการประเมินผลการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ชาติ ประกอบด้วย ๑) ความอยู่ดีมีสุขของคนไทยและสังคมไทย ๒) ชีตความสามารถในการแข่งขัน การพัฒนาเศรษฐกิจและการกระจายรายได้ ๓) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ ๔) ความเท่าเทียมและความเสมอภาคของสังคม ๕) ความหลากหลายทางชีวภาพ คุณภาพสิ่งแวดล้อม และความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติ และ ๖) ประสิทธิภาพการบริหารจัดการและการเข้าถึงการให้บริการของภาครัฐ โดยการพัฒนาประเทศในช่วงระยะเวลาของยุทธศาสตร์ชาติ จะมุ่งเน้นการสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยประกอบด้วย ๖ ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ โดยยุทธศาสตร์ชาติในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและการพัฒนาการศึกษาจะอยู่ในส่วนของ ๕ ยุทธศาสตร์ที่สำคัญ ได้แก่ ๑) ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง ๒) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ๓) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ๔) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม และ ๕) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ มีสาระสำคัญโดยสรุป ดังนี้

๑) ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญ คือ ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข เน้นการบริหารจัดการภาวะแวดล้อมของประเทศให้มีความมั่นคงปลอดภัย เอกရာช อธิปไตย และมีความสงบเรียบร้อยในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับชาติ สังคม ชุมชน มุ่งเน้นการพัฒนาค้น เครื่องมือ เทคโนโลยี และระบบฐานข้อมูลขนาดใหญ่ให้มีความพร้อมสามารถรับมือกับภัยคุกคามและภัยพิบัติได้ทุกรูปแบบ และทุกระดับความรุนแรง ควบคู่ไปกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านความมั่นคงที่มีอยู่ในปัจจุบันและที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต ใช้กลไกการแก้ไขปัญหาแบบบูรณาการ ทั้งกับส่วนราชการ ภาคเอกชน ประชาสังคม และองค์กรที่ไม่ใช่รัฐ รวมถึงประเทศเพื่อนบ้านและมิตรประเทศทั่วโลกบนพื้นฐานของหลักธรรมาภิบาล

๒) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน มีเป้าหมายการพัฒนาที่มุ่งเน้นการยกระดับศักยภาพของประเทศในหลากหลายมิติ บนพื้นฐานแนวคิด ๓ ประการ ได้แก่ (๑) “ต่อยอดอดีต” โดยมองกลับไปที่รากเหง้าทางเศรษฐกิจ อัตลักษณ์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และจุดเด่นทางทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย รวมทั้งความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของประเทศในด้านอื่น ๆ นำมาประยุกต์ผสมผสานกับเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของเศรษฐกิจและสังคมโลกสมัยใหม่ (๒) “ปรับปัจจุบัน” เพื่อปูทางสู่อนาคต ผ่านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศในมิติต่าง ๆ ทั้งโครงข่ายระบบคมนาคมและขนส่ง โครงสร้างพื้นฐานวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และดิจิทัล และการปรับสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมและบริการอนาคต และ (๓) “สร้างคุณค่าใหม่ในอนาคต” ด้วยการเพิ่มศักยภาพของผู้ประกอบการ พัฒนาคนรุ่นใหม่ รวมถึงปรับรูปแบบธุรกิจ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาด ผสมผสานกับยุทธศาสตร์ที่รองรับอนาคตบนพื้นฐานของการต่อยอดอดีตและปรับปัจจุบัน พร้อมทั้งการส่งเสริมและสนับสนุนจากภาครัฐ ให้ประเทศไทยสามารถสร้างฐานรายได้และการจ้างงานใหม่ขยายโอกาสทางการค้าและการลงทุนในเวทีโลก ควบคู่ไปกับการยกระดับรายได้และการกินดีอยู่ดี รวมถึงการเพิ่มขึ้นของคนชั้นกลางและลดความเหลื่อมล้ำของคนในประเทศได้ในคราวเดียวกัน

๓) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ โดยคนไทยมีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีพัฒนาการที่ดีรอบด้านและมีสุขภาวะที่ดีในทุกช่วงวัย มีจิตสาธารณะ รับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น มีธรรมาภิบาล อดออม โอบอ้อมอารี มีวินัย รักษาศีลธรรม และเป็นพลเมืองดีของชาติ มีหลักคิดที่ถูกต้อง มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ ๒๑ มีทักษะสื่อสารภาษาอังกฤษและภาษาที่ ๓ และอนุรักษ์ภาษาท้องถิ่น มีนิสัยรักการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ส่งการเป็นคนไทยที่มีทักษะสูง เป็นนวัตกรรม นักคิด ผู้ประกอบการ เกษตรกรยุคใหม่และอื่น ๆ โดยมีสัมมาชีพตามความถนัดของตนเอง

๔) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญที่ให้ความสำคัญการดึงเอาพลังของภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาคเอกชน ประชาสังคม ชุมชนท้องถิ่นมาร่วมขับเคลื่อน โดยการสนับสนุนการรวมตัวของประชาชนเพื่อส่วนรวม กระจายอำนาจและความรับผิดชอบไปสู่กลไกบริหารราชการแผ่นดินในระดับท้องถิ่น การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน การเตรียมความพร้อมของประชากรทั้งในมิติสุขภาพเศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อมให้เป็นประชากรที่มีคุณภาพ พึ่งพาตนเองและทำประโยชน์แก่ครอบครัว ชุมชน และสังคมให้นานที่สุด โดยรัฐให้หลักประกันการเข้าถึงบริการและสวัสดิการที่มีคุณภาพอย่างเป็นธรรมและทั่วถึง

๕) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อปรับเปลี่ยนภาครัฐที่ยึดหลัก “ภาครัฐของประชาชนเพื่อประชาชนและประโยชน์ส่วนรวม” โดยภาครัฐต้องมีขนาดที่เหมาะสมกับบทบาทภารกิจ แยกแยะบทบาทหน่วยงานของรัฐที่ทำหน้าที่ในการกำกับหรือให้บริการยึดหลักธรรมาภิบาล ปรับวัฒนธรรมการทำงานให้มุ่งผลสัมฤทธิ์และผลประโยชน์ส่วนรวม มีความทันสมัย และพร้อมที่จะปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำนวัตกรรม เทคโนโลยีข้อมูลขนาดใหญ่ ระบบการทำงานที่เป็นดิจิทัลเข้ามาประยุกต์ใช้อย่างคุ้มค่า และปฏิบัติงานเทียบได้กับมาตรฐานสากล รวมทั้งมีลักษณะเปิดกว้าง เชื่อมโยงถึงกันและเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อตอบสนองความต้องการ

ของประชาชนได้อย่างสะดวก รวดเร็วและโปร่งใส โดยทุกภาคส่วนในสังคมต้องร่วมกันปลูกฝังค่านิยม ความซื่อสัตย์สุจริต ความมัธยัสถ์ และสร้างจิตสำนึกในการปฏิเสธไม่ยอมรับการทุจริตประพฤติมิชอบ อย่างสิ้นเชิง นอกจากนี้ กฎหมายต้องมีความชัดเจน มีเพียงเท่าที่จำเป็น มีความทันสมัย มีความเป็นสากล มีประสิทธิภาพ และนำไปสู่การลดความเหลื่อมล้ำและเอื้อต่อการพัฒนา โดยกระบวนการยุติธรรม มีการบริหารที่มีประสิทธิภาพ เป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติและการอำนวยความสะดวกตามหลักนิติธรรม

๒.๒ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔)

หลักการพัฒนาประเทศที่สำคัญ ในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔) ยึดหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” “การพัฒนาที่ยั่งยืน” และ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ที่ต่อเนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๙ ถึงฉบับที่ ๑๑ และยึดหลักการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ลดความเหลื่อมล้ำ และขับเคลื่อนการเจริญเติบโตจากการเพิ่มผลิตภาพการผลิตบนฐานการใช้ภูมิปัญญาและนวัตกรรม

ภายใต้เงื่อนไขและสภาพแวดล้อมด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นทั้งในและต่างประเทศ จะเป็นแรงกดดันให้ประเทศไทยต้องปรับตัวและมีการบริหารความเสี่ยงอย่างชาญฉลาดมากขึ้น ต่อจากนี้ไปประเทศไทยต้องปรับเปลี่ยนครั้งใหญ่ เพื่อแก้ไขปัญหา รากฐานสำคัญที่เป็นจุดอ่อนและข้อจำกัดของประเทศที่สั่งสมมานาน ในขณะเดียวกันดำเนินยุทธศาสตร์เชิงรุกเพื่อใช้ประโยชน์จากจุดแข็งและจุดเด่นของประเทศ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องให้ความสำคัญกับประเด็นที่มีลักษณะการบูรณาการ เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาการจัดสรรงบประมาณ เพื่อการแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติเกิดผลสัมฤทธิ์ได้อย่างแท้จริงในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและสนับสนุน การอาชีวศึกษา โดยระบุไว้ในส่วนต่าง ๆ ดังนี้

๒.๒.๔ การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำ ในช่วง ๕ ปีต่อจากนี้ไปยังคงมุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพบริการทางสังคมให้ทั่วถึงโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการศึกษาและสาธารณสุข รวมทั้งการปิดช่องว่างการคุ้มครองทางสังคมอื่น ๆ ต่อเนื่องจากที่ได้ผลักดันในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ และมุ่งเน้นมากขึ้นในเรื่องการเพิ่มทักษะแรงงานและการใช้นโยบายแรงงานที่สนับสนุนการเพิ่มผลิตภาพแรงงานและเสริมสร้างรายได้สูงขึ้น ประเด็นการพัฒนาที่สำคัญ มีดังนี้

๑) การสร้างโอกาสให้กับกลุ่มเป้าหมายประชากรร้อยละ ๔๐ ที่มีรายได้ต่ำสุด โดยจัดบริการของรัฐที่มีคุณภาพทั้งด้านการศึกษา สาธารณสุข ให้กับผู้ที่ด้อยโอกาสและผู้ที่ยากไร้ในพื้นที่ห่างไกล การจัดสรรที่ดินทำกินอย่างมีเงื่อนไขเพื่อป้องกันการเปลี่ยนมือผู้ได้รับการจัดสรรที่ดินให้แก่กลุ่มคนจนในภาคเกษตรที่ไร้ที่ดินทำกิน การพัฒนาทักษะของกลุ่มเป้าหมายให้สามารถประกอบอาชีพและมีรายได้การพัฒนากระบวนการประกันภัยพิชผล การจัดตั้งธนาคารที่ดิน และการพัฒนาองค์กรการเงินฐานราก

๒) การสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งการสนับสนุนในเรื่องการสร้างอาชีพ รายได้ และให้ความช่วยเหลือที่เชื่อมโยงการเพิ่มผลิตภาพสำหรับประชากรกลุ่มร้อยละ ๔๐ รายได้ต่ำสุด ผู้ด้อยโอกาส สตรี และผู้สูงอายุ อาทิ การสนับสนุนธุรกิจขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดย่อม วิสาหกิจชุมชนและวิสาหกิจเพื่อสังคม การพัฒนาองค์กรการเงินฐานรากและการเข้าถึงเงินทุนเพื่อสร้างอาชีพ และการสนับสนุนการเข้าถึง ปัจจัยการผลิตคุณภาพดีที่ราคาเป็นธรรม และในขณะเดียวกันก็ต้องเพิ่มประสิทธิภาพการใช้งบประมาณเชิงพื้นที่และบูรณาการเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ

๓) การกระจายการจัดบริการภาครัฐให้มีความครอบคลุมและทั่วถึงทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพในด้านการศึกษา สาธารณสุข โครงสร้างพื้นฐาน และการจัดสวัสดิการ รวมทั้งการจัดสรรทรัพยากรให้มีการกระจายตัวอย่างเป็นธรรม สร้างปัจจัยแวดล้อมทางธุรกิจ รวมทั้งการปรับกฎหมาย กฎระเบียบให้เกิดการแข่งขันที่เป็นธรรม

๔) การสร้างชุมชนเข้มแข็งให้เป็นพลังร่วมทางสังคมในการสนับสนุนการพัฒนา และพร้อมรับผลประโยชน์จากการพัฒนา โดยส่งเสริมการประกอบอาชีพของผู้ประกอบการระดับชุมชน การสนับสนุนศูนย์ฝึกอาชีพชุมชนเพื่อยกระดับทักษะของคนในชุมชน ส่งเสริมให้ชุมชนจัดสวัสดิการและบริการในชุมชน และผลักดันกลไกการกระจายที่ดินทำกินและการบริหารจัดการที่ดินของชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหาการไม่มีที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย รวมถึงการมีสิทธิในการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่

๒.๒.๕ การปรับโครงสร้างการผลิตและการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจในแต่ละช่วงของห่วงโซ่มูลค่า โดยการพัฒนาและสร้างความเข้มแข็งให้กับปัจจัยพื้นฐานและทุนทางเศรษฐกิจให้สนับสนุนการเพิ่มศักยภาพของฐานการผลิตและฐานรายได้เดิม และสร้างฐานการผลิตและรายได้ใหม่ให้กับระบบเศรษฐกิจ และยกระดับห่วงโซ่มูลค่าด้วยการใช้เทคโนโลยีวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างนวัตกรรมการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับความต้องการของตลาด รวมทั้งยกระดับมาตรฐานสินค้าและบริการ สร้างสังคมผู้ประกอบการที่มีทักษะในการทำธุรกิจทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี พัฒนาพื้นที่ชายแดนที่มีศักยภาพและพื้นที่เศรษฐกิจใหม่ เพื่อรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจ และขับเคลื่อนเศรษฐกิจเข้าสู่การเป็นประเทศรายได้สูงในอนาคต

๒.๒.๖ การปรับระบบการผลิตการเกษตรให้สอดคล้องกับพันธกรณีในด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและศักยภาพของพื้นที่ รวมทั้งสนับสนุนการสร้างองค์ความรู้ทางวิชาการเกษตร วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมแบบมีส่วนร่วมที่เชื่อมโยงกับฐานทรัพยากรชีวภาพ (Bio Based) ในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้สินค้าเกษตร มีความปลอดภัย ไม่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน และสิ่งแวดล้อมของประเทศ เน้นการพัฒนาาระบบเกษตรกรรมที่ยั่งยืนและการขยายโอกาสในการเข้าถึงพื้นที่ทำกินของเกษตรกร ส่งเสริมการรวมกลุ่มทางการเกษตรจากกิจการที่เป็นเจ้าของคนเดียวเป็นการประกอบการในลักษณะสหกรณ์ ห้างหุ้นส่วน และบริษัทเพื่อให้เกิดการประหยัดต่อขนาดลดการทำงานต่ำระดับ และสามารถใช้เทคโนโลยีการผลิตในระดับที่เหมาะสม รวมทั้งใช้กลไกตลาดในการป้องกันความเสี่ยง

๒.๒.๗ การเพิ่มศักยภาพฐานการผลิตและบริการเดิมและการต่อยอดไปสู่ฐานการผลิตและบริการให้โดยใช้เทคโนโลยีที่เข้มข้นและนวัตกรรม วางรากฐานการพัฒนาอุตสาหกรรมสำหรับอนาคตทั้งในด้านการเตรียมคนและโครงสร้างพื้นฐาน สร้างระบบกลไกและเครือข่ายที่เข้มแข็งและมีประสิทธิภาพในการเชื่อมโยงความร่วมมือของภาคธุรกิจในลักษณะคลัสเตอร์

๒.๒.๘ การส่งเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจกระแสใหม่ อาทิ เศรษฐกิจดิจิทัล เศรษฐกิจฐานชีวภาพ เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม และการพัฒนาวิสาหกิจตั้งใหม่ (Start Up) และวิสาหกิจเพื่อสังคม รวมถึงการสร้างสังคมผู้ประกอบการ เพื่อต่อยอดฐานการผลิตและบริการและฐานเดิมและสร้างฐานใหม่

๒.๒.๙ การสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจบริการและการท่องเที่ยว ที่มีศักยภาพให้เติบโตและสนับสนุนภาคการผลิต เน้นการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความสมดุลและยั่งยืนในการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่คำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับ

ของระบบนิเวศ และศักยภาพของพื้นที่ รวมทั้งการสร้างมูลค่าเพิ่มในอุตสาหกรรมกีฬาให้ครอบคลุมทุกมิติและครบวงจรทั้งการผลิตและธุรกิจที่เกี่ยวข้อง

๒.๒.๑๐ การสร้างความเชื่อมโยงระหว่างภาคการผลิต เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ ขยายฐานเศรษฐกิจให้กว้างขึ้น และต่อยอดห่วงโซ่การผลิตให้เข้มแข็งขึ้น โดยการเชื่อมโยงเครือข่ายการผลิต และนำผลการวิจัยและการพัฒนาที่เกี่ยวข้องมาใช้ประโยชน์ในการสร้างผลิตภัณฑ์เชิงพาณิชย์ที่หลากหลาย และสอดคล้องกับความต้องการของตลาด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาความเชื่อมโยงด้านการคมนาคมขนส่ง โลจิสติกส์ และโทรคมนาคมในกรอบความร่วมมืออนุภูมิภาคภายใต้แผนงาน GMS, ACMECS, IMT-GT, JDS และ BIMSTEC และภูมิภาคอาเซียนเพื่ออำนวยความสะดวกและลดต้นทุนด้านโลจิสติกส์ โดยพัฒนาความเชื่อมโยงตามแผนแม่บทว่าด้วยความเชื่อมโยงระหว่างกันในอาเซียนให้มีความต่อเนื่องและเป็นโครงข่ายที่สมบูรณ์ พัฒนารูปแบบและบริการการขนส่งและโลจิสติกส์ที่มีประสิทธิภาพและได้มาตรฐานสากล ปรับปรุงกฎระเบียบการขนส่งคนและสินค้าที่เกี่ยวข้อง และพัฒนาบุคลากรในธุรกิจ การขนส่งและบริการโลจิสติกส์ และเชื่อมโยงการพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวพื้นที่ชายแดน เขตเศรษฐกิจชายแดนตลอดจนเชื่อมโยงระบบการผลิตกับพื้นที่ตอนในของประเทศ

๒.๒.๑๑ การพัฒนาวิสาหกิจขนาดย่อย ขนาดเล็กและขนาดกลาง วิสาหกิจชุมชน และวิสาหกิจเพื่อสังคม เพื่อขยายฐานการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้มีความครอบคลุมมากขึ้น เป็นการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจสำหรับกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม โดยดำเนินการควบคู่ไปกับการพัฒนาและส่งเสริมสังคมผู้ประกอบการเพื่อส่งเสริมผู้ประกอบการที่ผลิตได้และขายเป็น

๒.๓ แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๗๙

แนวคิดการจัดการศึกษา (Conceptual Design) ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ ยึดหลักสำคัญในการจัดการศึกษา ประกอบด้วย หลักการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All) หลักการจัดการศึกษาเพื่อความเท่าเทียมและทั่วถึง (Inclusive Education) หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) และหลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคม (All for Education) อีกทั้งยึดตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs 2030) ประเด็นภายในประเทศ (Local Issues) อาทิ คุณภาพของคนทุกช่วงวัย การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรของประเทศ ความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ และวิกฤตด้านสิ่งแวดล้อม โดยนำยุทธศาสตร์ชาติ (National Strategy) มาเป็นกรอบความคิดสำคัญในการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ

วิสัยทัศน์ จุดมุ่งหมาย เป้าหมาย ตัวชี้วัด และยุทธศาสตร์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ จากแนวคิดการจัดการศึกษาดังกล่าวข้างต้น แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้ จึงได้กำหนดวิสัยทัศน์ (Vision) ไว้ดังนี้ “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ ๒๑”

โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา ๔ ประการ คือ ๑) เพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ ๒) เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นพลเมืองดี มีคุณลักษณะ ทักษะและสมรรถนะที่สอดคล้องกับทบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และยุทธศาสตร์ชาติ ๓) เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และคุณธรรม จริยธรรม รู้รักสามัคคี และร่วมมือผนึกกำลังมุ่งสู่การพัฒนาประเทศ

อย่างยั่งยืน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ ๔) เพื่อนำประเทศไทยก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลาง และความเหลื่อมล้ำภายในประเทศลดลง

เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์และจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาดังกล่าวข้างต้น แผนการศึกษาแห่งชาติได้วางเป้าหมายไว้ ๒ ด้าน คือ เป้าหมายด้านผู้เรียน (Learner Aspirations) โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้มีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ (3Rs8Cs) ประกอบด้วย ทักษะและคุณลักษณะต่อไปนี้

✦ 3Rs ได้แก่ การอ่านออก (Reading) การเขียนได้ (Writing) และการคิดเลขเป็น (Arithmetics)

✦ 8Cs ได้แก่ ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา (Critical Thinking and Problem Solving) ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and Innovation) ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์ (Cross – cultural Understanding) ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ (Collaboration, Teamwork and Leadership) ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และการรู้เท่าทันสื่อ (Communications, Information and Media Literacy) ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Computing and ICT Literacy) ทักษะอาชีพ และทักษะการเรียนรู้ (Career and Learning Skills) และความมีเมตตา กรุณา มีวินัย คุณธรรม จริยธรรม (Compassion)

เป้าหมายของการจัดการศึกษา (Aspirations) ๕ ประการ ซึ่งมีตัวชี้วัดเพื่อการบรรลุเป้าหมาย ๕๓ ตัวชี้วัด ประกอบด้วย เป้าหมายและตัวชี้วัดที่สำคัญ ดังนี้

๑) ประชากรทุกคนเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพและมีมาตรฐานอย่างทั่วถึง (Access) มีตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น ประชากรกลุ่มอายุ ๖ - ๑๔ ปีทุกคนได้เข้าเรียนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่าที่รัฐต้องจัดให้ฟรี โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ผู้เรียนพิการได้รับการพัฒนาสมรรถภาพหรือบริการทางการศึกษาที่เหมาะสมทุกคน และประชากรวัยแรงงานมีการศึกษาเฉลี่ยเพิ่มขึ้น เป็นต้น

๒) ผู้เรียนทุกคน ทุกกลุ่มเป้าหมายได้รับบริการการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐานอย่างเท่าเทียม (Equity) มีตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น ผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกคนได้รับการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการศึกษา ๑๕ ปี เป็นต้น

๓) ระบบการศึกษาที่มีคุณภาพ สามารถพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุขีดความสามารถเต็มตามศักยภาพ (Quality) มีตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น นักเรียนมีคะแนนผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) แต่ละวิชาผ่านเกณฑ์คะแนนร้อยละ ๕๐ ขึ้นไปเพิ่มขึ้น และคะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบโครงการประเมินผลนักเรียนร่วมกับนานาชาติ (Programme for International Student Assessment : PISA) ของนักเรียนอายุ ๑๕ ปีสูงขึ้น เป็นต้น

๔) ระบบการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ เพื่อการลงทุนทางการศึกษาที่คุ้มค่าและบรรลุเป้าหมาย (Efficiency) มีตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น ร้อยละของสถานศึกษาขนาดเล็กที่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินคุณภาพภายนอกลดลง มีระบบการบริหารงานบุคคล ครู และบุคลากรทางการศึกษาที่มีประสิทธิภาพและเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน รวมทั้งมีกลไกส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนสนับสนุนทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษา เป็นต้น

๕) ระบบการศึกษาที่สนองตอบและก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เป็นพลวัตและบริบทที่เปลี่ยนแปลง (Relevancy) มีตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น อันดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศด้านการศึกษาดีขึ้น สัดส่วนผู้เรียนอาชีวศึกษาสูงขึ้นเมื่อเทียบกับผู้เรียนสามัญศึกษา และจำนวนสถาบันอุดมศึกษาที่ติดอันดับ ๒๐๐ อันดับแรกของโลกเพิ่มขึ้น เป็นต้น

เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ จุดมุ่งหมายและเป้าหมายดังกล่าวข้างต้น แผนการศึกษาแห่งชาติจึงได้กำหนดช่วงเวลาในการดำเนินการในแต่ละเป้าหมายและตัวชี้วัด เป็น ๕ ช่วง ดังนี้ ระยะเร่งด่วน ระยะ ๕ ปีแรกของแผน ระยะ ๕ ปีที่สองของแผน ระยะ ๕ ปีที่สามของแผน และระยะ ๕ ปีสุดท้ายของแผนยุทธศาสตร์ เป้าหมาย และตัวชี้วัด แผนการศึกษาแห่งชาติได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการศึกษาภายใต้ ๖ ยุทธศาสตร์หลักที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี เพื่อให้แผนการศึกษาแห่งชาติบรรลุเป้าหมายตามจุดมุ่งหมาย วิสัยทัศน์ และแนวคิดการจัดการศึกษาดังกล่าวข้างต้น ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ : การจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติ
มีเป้าหมาย ดังนี้

๑.๑ คนทุกช่วงวัยมีความรักในสถาบันหลักของชาติ และยึดมั่นการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น การจัดกิจกรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่สะท้อนความรักและการธำรงรักษาสถาบันหลักของชาติและการยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขการจัดการเรียนการสอน/กิจกรรม เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมือง (Civic Education) และส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม เป็นต้น

๑.๒ คนทุกช่วงวัยในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้และพื้นที่พิเศษได้รับการศึกษาและเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ มีตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น นักเรียนในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้และพื้นที่พิเศษมีคะแนนผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินั้นพื้นฐาน (O-NET) แต่ละวิชาผ่านเกณฑ์คะแนนร้อยละ ๕๐ ขึ้นไปเพิ่มขึ้น สถานศึกษาจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มชนต่างเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา และวัฒนธรรม กลุ่มชนชายขอบ และแรงงานต่างด้าวเพิ่มขึ้น และสถานศึกษาในพื้นที่พิเศษที่จัดอยู่ในมาตรการจูงใจ มีระบบเงินเดือน ค่าตอบแทนที่สูงกว่าระบบปกติเพิ่มขึ้น เป็นต้น

๑.๓ คนทุกช่วงวัยได้รับการศึกษา การดูแลและป้องกันจากภัยคุกคามในชีวิตรูปแบบใหม่ มีตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น สถานศึกษาที่จัดกระบวนการเรียนรู้และปลูกฝังแนวทางการจัดการความขัดแย้งโดยแนวทางสันติวิธีเพิ่มขึ้น มีการจัดการเรียนการสอน/กิจกรรม เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับภัยคุกคามในรูปแบบใหม่เพิ่มขึ้น มีระบบ กลไก และมาตรการที่เข้มแข็งในการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยคุกคามในรูปแบบใหม่ และผู้เรียนในสถานศึกษาที่มีคดีทะเลาะวิวาทลดลง เป็นต้น

โดยได้กำหนดแนวทางการพัฒนา คือ พัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของสถาบันหลักของชาติ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขยกระดับคุณภาพและส่งเสริมโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้และพื้นที่พิเศษ ทั้งที่เป็นพื้นที่สูง พื้นที่ตามแนวตะเข็บชายแดนและพื้นที่เกาะแก่ง ชายฝั่งทะเล ทั้งกลุ่มชนต่างเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม กลุ่มชนชายขอบ และแรงงานต่างด้าว พัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อการจัดระบบการดูแลและป้องกันภัยคุกคามในรูปแบบใหม่ อาทิ อาชญากรรมและความรุนแรงในรูปแบบต่าง ๆ ยาเสพติด ภัยพิบัติจากธรรมชาติ ภัยจากโรคอุบัติใหม่ ภัยจากไซเบอร์

เป็นต้น และมีแผนงานและโครงการสำคัญ เช่น โครงการยกระดับคุณภาพการศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษ เฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้และพื้นที่พิเศษ เป็นต้น

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ : การผลิตและพัฒนากำลังคน การวิจัย และนวัตกรรม เพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ มีเป้าหมาย ดังนี้

๒.๑ กำลังคนมีทักษะที่สำคัญจำเป็นและมีสมรรถนะตรงตามความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ มีตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น มีฐานข้อมูลความต้องการกำลังคน (Demand) จำแนกตามกลุ่มอุตสาหกรรมอย่างครบถ้วน สัดส่วนผู้เรียนอาชีวศึกษาสูงขึ้น เมื่อเทียบกับผู้เรียนสามัญศึกษา และสัดส่วนผู้เรียนวิทยาศาสตร์สุขภาพ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีสูงขึ้นเมื่อเทียบกับผู้เรียนสังคมศาสตร์ กำลังแรงงานในสาขาอาชีพต่าง ๆ ที่ได้รับการยกระดับคุณวุฒิวิชาชีพเพิ่มขึ้น เป็นต้น

๒.๒ สถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่จัดการศึกษาผลิตบัณฑิตที่มีความเชี่ยวชาญและเป็นเลิศเฉพาะด้าน มีตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น สัดส่วนการผลิตกำลังคนระดับกลางและระดับสูง จำแนกตามระดับ/ประเภทการศึกษา ในสาขาวิชาที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาประเทศเพิ่มขึ้น ร้อยละของสถาบันการศึกษาจัดการศึกษารูปแบบทวิภาคี/สหกิจศึกษา/หลักสูตรโรงเรียนในโรงงานตามมาตรฐานที่กำหนดเพิ่มขึ้น จำนวนหลักสูตรของสถานศึกษาที่จัดการศึกษาทวิวุฒิ (Dual Degree) เพิ่มขึ้น จำนวนสถาบันอาชีวศึกษาและอุดมศึกษาที่จัดหลักสูตรสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษเพิ่มขึ้น และมีภาคีเครือข่ายความร่วมมือระหว่างรัฐ เอกชน สถานประกอบการ สมาคมวิชาชีพ และหน่วยงานที่จัดการศึกษาเพิ่มขึ้น เป็นต้น

๒.๓ การวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างองค์ความรู้ และนวัตกรรมที่สร้างผลผลิตและมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ มีตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น สัดส่วนเงินลงทุนวิจัยและพัฒนาของภาคเอกชนเมื่อเทียบกับภาครัฐเพิ่มขึ้น สัดส่วนค่าใช้จ่ายการลงทุนเพื่อการวิจัยและพัฒนาเมื่อเทียบกับผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ของประเทศเพิ่มขึ้น โครงการ/งานวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้/นวัตกรรมที่นำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาประเทศเพิ่มขึ้น บุคลากรด้านการวิจัยและพัฒนาต่อประชากร ๑๐,๐๐๐ คน เพิ่มขึ้น นวัตกรรม/สิ่งประดิษฐ์ ที่ได้จดสิทธิบัตรและทรัพย์สินทางปัญญาเพิ่มขึ้น และผลงานวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์ในระดับนานาชาติเพิ่มขึ้น เป็นต้น

โดยได้กำหนดแนวทางการพัฒนา คือ ผลิตและพัฒนากำลังคนให้มีสมรรถนะในสาขาที่ตรงตามความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ส่งเสริมการผลิตและพัฒนากำลังคนที่มีความเชี่ยวชาญและเป็นเลิศเฉพาะด้าน ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างองค์ความรู้ และนวัตกรรมที่สร้างผลผลิตและมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ และมีแผนงานและโครงการสำคัญ เช่น โครงการจัดทำแผนผลิตและพัฒนากำลังคนให้ตรงกับความต้องการของตลาดงานในกลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมาย เป็นต้น

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ : การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัย และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ มีเป้าหมาย ดังนี้

๓.๑ ผู้เรียนมีทักษะและคุณลักษณะพื้นฐานของพลเมืองไทย และทักษะและคุณลักษณะที่จำเป็นในศตวรรษที่ ๒๑ มีตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น ผู้เรียนที่มีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ เพิ่มขึ้น ผู้เรียนทุกระดับการศึกษามีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความมีวินัย และมีจิตสาธารณะ

เพิ่มขึ้น สถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่าขึ้นไปจัดกิจกรรมสะท้อนการสร้างวินัย จิตสาธารณะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์เพิ่มขึ้น เป็นต้น

๓.๒ คนทุกช่วงวัยมีทักษะ ความรู้ความสามารถ และสมรรถนะตามมาตรฐานการศึกษา และมาตรฐานวิชาชีพ และพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ตามศักยภาพ มีตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น เด็กแรกเกิด - ๕ ปี มีพัฒนาการสมวัยเพิ่มขึ้น นักเรียนมีคะแนนผลการทดสอบทางการศึกษา ระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) แต่ละวิชาผ่านเกณฑ์คะแนนร้อยละ ๕๐ ขึ้นไปเพิ่มขึ้น ผู้สูงวัย ที่ได้รับบริการการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะ อาชีพและทักษะชีวิตเพิ่มขึ้น และมีสาขาและวิชาชีพ ที่เปิดโอกาสให้ผู้สูงวัยได้รับการส่งเสริมให้ทำงาน และถ่ายทอดความรู้/ประสบการณ์เพิ่มขึ้น เป็นต้น

๓.๓ สถานศึกษาทุกระดับการศึกษาสามารถจัดกิจกรรม/กระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตร อย่างมีคุณภาพและมาตรฐาน มีตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น ศูนย์เด็กเล็ก/สถานศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้คุณภาพและมาตรฐานเพิ่มขึ้น สถานศึกษา/สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยจัด กิจกรรมที่สอดคล้องกับหลักสูตรปฐมวัย และสมรรถนะของเด็กที่เชื่อมโยงกับมาตรฐานคุณภาพเด็ก ปฐมวัยของอาเซียนเพิ่มขึ้น สถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดการศึกษาตามหลักสูตรที่มุ่ง พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ เพิ่มขึ้น และสถาบันการศึกษา ในระดับอาชีวศึกษาและอุดมศึกษาที่จัดการศึกษาตามหลักสูตรที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะที่สอดคล้อง กับยุทธศาสตร์ประเทศไทย ๔.๐ เพิ่มขึ้น เป็นต้น

๓.๔ แหล่งเรียนรู้ สื่อตำราเรียน นวัตกรรม และสื่อการเรียนรู้มีคุณภาพและมาตรฐาน และประชาชนสามารถเข้าถึงได้โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่ มีตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น แหล่งเรียนรู้ที่ได้รับการพัฒนาให้สามารถจัดการศึกษา/จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีคุณภาพเพิ่มขึ้น สื่อสารมวลชน ที่เผยแพร่หรือจัดรายการเพื่อการศึกษาเพิ่มขึ้น สื่อตำราเรียน และสื่อการเรียนรู้ ที่ผ่านการรับรองมาตรฐาน คุณภาพจากหน่วยงานที่รับผิดชอบและได้รับการพัฒนา โดยการมีส่วนร่วมจากภาครัฐและเอกชนเพิ่มขึ้น เป็นต้น

๓.๕ ระบบและกลไกการวัด การติดตาม และประเมินผลมีประสิทธิภาพ มีตัวชี้วัด ที่สำคัญ เช่น มีระบบและกลไกการทดสอบ การวัดและประเมินความรู้ ทักษะ และสมรรถนะของผู้เรียน ทุกระดับการศึกษา และทุกกลุ่มเป้าหมายที่มีประสิทธิภาพ มีระบบติดตามประชากรวัยเรียนที่ขาด โอกาสหรือไม่ได้รับการศึกษา และผู้เรียนที่มีแนวโน้มจะออกกลางคัน เป็นต้น

๓.๖ ระบบการผลิตครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ได้มาตรฐานระดับสากล มีตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น มีฐานข้อมูลความต้องการใช้ครู แผนการผลิตครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ในระยะ ๑๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๙) จำแนกตามสาขาวิชา ขนาดสถานศึกษา และจังหวัด สัดส่วน ของการบรรจุครูที่มาจากการผลิตครูในระบบปิดเพิ่มขึ้นมีหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่เอื้อให้ผู้สำเร็จ การศึกษาจากสาขาวิชาอื่นและพัฒนาเพิ่มเติมเพื่อเข้าสู่วิชาชีพครู เป็นต้น

๓.๗ ครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ได้รับการพัฒนาสมรรถนะตามมาตรฐาน มีตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น ครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาทุกระดับและประเภทการศึกษาได้รับการ พัฒนาตามมาตรฐานวิชาชีพ และสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งได้รับการพัฒนา ให้สอดคล้องกับความต้องการและยุทธศาสตร์ของหน่วยงานเพิ่มขึ้น และระดับความพึงพอใจของครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาที่มีต่อการพัฒนาและการใช้ประโยชน์จากการพัฒนาเพิ่มขึ้น เป็นต้น

โดยได้กำหนดแนวทางการพัฒนา คือ ส่งเสริมและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ สื่อตำราเรียนและสื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ ให้มีคุณภาพ มาตรฐาน และประชาชนสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ได้โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่ สร้างเสริมและปรับเปลี่ยนค่านิยมของคนไทยให้มีวินัย จิตสาธารณะและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ และพัฒนาระบบและกลไกการติดตาม การวัด และประเมินผลผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพ และมีแผนงานและโครงการที่สำคัญ เช่น โครงการผลิตครูเพื่อพัฒนาท้องถิ่น เป็นต้น

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ : การสร้างโอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียมทางการศึกษา
มีเป้าหมาย ดังนี้

๔.๑ ผู้เรียนทุกคนได้รับโอกาสและความเสมอภาคในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ มีตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น ดัชนีความเสมอภาคของอัตราการเข้าเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามฐานะทางเศรษฐกิจและพื้นที่ลดลง ความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้ขั้นพื้นฐาน (O-NET) ของนักเรียนระหว่างพื้นที่/ภาคการศึกษาในวิชาคณิตศาสตร์และภาษาอังกฤษลดลง เป็นต้น

๔.๒ การเพิ่มโอกาสทางการศึกษาผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษาสำหรับคนทุกช่วงวัย มีตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น มีระบบเครือข่ายเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษาที่ทันสมัยสนองตอบความต้องการของผู้เรียนและผู้ให้บริการอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ และสถานศึกษาทุกแห่งมีอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงและมีคุณภาพ เป็นต้น

๔.๓ ระบบข้อมูลรายบุคคลและสารสนเทศทางการศึกษาที่ครอบคลุม ถูกต้องเป็นปัจจุบัน เพื่อการวางแผนการบริหารจัดการศึกษา การติดตามประเมิน และรายงานผลมีตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น มีระบบฐานข้อมูลรายบุคคลที่อ้างอิงจากเลขที่บัตรประจำตัวประชาชน ๑๓ หลัก ที่สามารถเชื่อมโยง และแลกเปลี่ยนฐานข้อมูล รวมทั้งใช้ประโยชน์ร่วมกันระหว่างกระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานอื่น ด้านสาธารณสุข สังคม ภูมิสารสนเทศ แรงงาน และการศึกษา และมีระบบสารสนเทศด้านการศึกษาและด้านอื่นที่เกี่ยวข้อง ที่เป็นระบบเดียวกันทั้งประเทศ ครอบคลุม ถูกต้อง และเป็นปัจจุบันสามารถอ้างอิงได้ เป็นต้น

โดยได้กำหนดแนวทางการพัฒนา คือ เพิ่มโอกาสและความเสมอภาคในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ พัฒนาระบบเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษาสำหรับคนทุกช่วงวัย พัฒนาระบบข้อมูลด้านการศึกษาที่มีมาตรฐาน เชื่อมโยงและเข้าถึงได้ และมีแผนงานและโครงการที่สำคัญ เช่น โครงการจัดทำฐานข้อมูลรายบุคคลทุกช่วงวัย ทั้งด้านสาธารณสุข สังคม ภูมิสารสนเทศแรงงาน และการศึกษา เป็นต้น

ยุทธศาสตร์ที่ ๕ : การจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
มีเป้าหมาย ดังนี้

๕.๑ คนทุกช่วงวัย มีจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม มีคุณธรรม จริยธรรม และนำแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ มีตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น ครู/บุคลากรทางการศึกษา ได้รับการอบรมพัฒนาในเรื่องการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น ผู้เรียนทุกระดับ การศึกษามีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความตระหนักในความสำคัญของการดำรงชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ความมีคุณธรรม จริยธรรม และการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตเพิ่มขึ้น และสถาบันอุดมศึกษาที่ติดอันดับมหาวิทยาลัยสีเขียวของโลกเพิ่มขึ้น เป็นต้น

๕.๒ หลักสูตร แหล่งเรียนรู้ และสื่อการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม คุณธรรม จริยธรรม และการนำแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ มีตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น สถานศึกษา/สถาบันการศึกษาจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมเพื่อปลูกฝัง คุณธรรม จริยธรรม และการนำแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติเพิ่มขึ้น และ สื่อสารมวลชนที่เผยแพร่หรือให้ความรู้เกี่ยวกับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพิ่มขึ้น เป็นต้น

๕.๓ การวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้และนวัตกรรมด้านการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น มีฐานข้อมูลด้านการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลง ภูมิอากาศในสาขาต่าง ๆ เพิ่มขึ้น เป็นต้น

โดยได้กำหนดแนวทางการพัฒนา คือ ส่งเสริม สนับสนุนการสร้างจิตสำนึกรักสิ่งแวดล้อม มีคุณธรรม จริยธรรม และนำแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ ในการดำเนินชีวิต ส่งเสริมและพัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ และสื่อการเรียนรู้ ต่าง ๆ และพัฒนาองค์ความรู้ งานวิจัย และนวัตกรรมด้านการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยมีแผนงานและโครงการสำคัญ เช่น โครงการน้อมนำศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนา และเพิ่มศักยภาพคนทุกช่วงวัย โครงการโรงเรียนคุณธรรม โครงการโรงเรียนสีเขียว เป็นต้น

ยุทธศาสตร์ที่ ๖ : การพัฒนาประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการศึกษา มีเป้าหมาย ดังนี้

๖.๑ โครงสร้าง บทบาท และระบบการบริหารจัดการการศึกษามีความคล่องตัว ชัดเจน และสามารถตรวจสอบได้ มีตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น มีการปรับปรุงโครงสร้างและระบบบริหารราชการ ส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และสถานศึกษาให้มีเอกภาพ สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ และการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล เป็นต้น

๖.๒ ระบบการบริหารจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผลส่งผลกระทบต่อคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา มีตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น สถานศึกษาขนาดเล็ก/สถานศึกษาที่ต้องการความช่วยเหลือ และพัฒนาเป็นพิเศษอย่างเร่งด่วน ที่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินคุณภาพภายนอกลดลง คะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานของผู้เรียนที่เรียนในกลุ่มสถานศึกษาที่เข้าสู่ระบบการบริหารจัดการแนวใหม่สูงขึ้น เป็นต้น

๖.๓ ทุกภาคส่วนของสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนและพื้นที่ มีตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น จำนวนองค์กร สมาคม มูลนิธิ หรือหน่วยงานอื่นที่เข้ามาจัดการศึกษาหรือร่วมมือกับสถานศึกษา ทั้งของรัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพิ่มขึ้น และ สัดส่วนการมีส่วนร่วมสนับสนุนการศึกษาของภาคเอกชน ภาคประชาชน และภาคีเครือข่ายเมื่อเทียบกับรัฐ จำแนกตามระดับการศึกษาสูงขึ้น เป็นต้น

๖.๔ กฎหมายและรูปแบบการบริหารจัดการทรัพยากรทางการศึกษารองรับลักษณะที่แตกต่างกันของผู้เรียน สถานศึกษา และความต้องการกำลังแรงงานของประเทศ มีตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น มีกฎหมาย กฎ ระเบียบ และระบบการจัดสรรเงินเพื่อการศึกษาที่เอื้อและสนองตอบคุณลักษณะที่แตกต่างกันของผู้เรียน ความต้องการกำลังแรงงานและสภาพปัญหาที่แท้จริงของประเทศ มีรูปแบบ/แนวทาง กลไกการจัดสรรงบประมาณผ่านด้านอุปสงค์และอุปทานในสัดส่วนที่เหมาะสม เป็นต้น

๖.๕ ระบบบริหารงานบุคคลของครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษามีความเป็นธรรม สร้างขวัญกำลังใจ และส่งเสริมให้ปฏิบัติงานได้อย่างเต็มตามศักยภาพ มีตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น สถานศึกษา

ที่มีครูเพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอนเพิ่มขึ้น ครู/ผู้ทรงคุณวุฒิจากภาคเอกชน/ผู้ประกอบการที่ปฏิบัติงานสนับสนุนการเรียนการสอนเพิ่มขึ้น และสถานศึกษามีบุคลากรทางการศึกษาทำหน้าที่ปฏิบัติงานสนับสนุนการเรียนการสอนเพิ่มขึ้น เป็นต้น

โดยกำหนดแนวทางการพัฒนา คือ ปรับปรุงโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษา เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการสถานศึกษา ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษา ปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับระบบการเงินเพื่อการศึกษา พัฒนาระบบบริหารงานบุคคลของครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา และมีแผนงานและโครงการสำคัญ เช่น โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก โครงการพัฒนาระบบจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษา และโครงการทดลองนำร่องระบบการจัดสรรเงินผ่านด้านอุปสงค์และอุปทาน เป็นต้น

๒.๔ แผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๕๘ จ. บัญญัติให้มีการดำเนินการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา ครอบคลุมให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนา ก่อนเข้ารับการศึกษา เพื่อให้เด็กเล็กได้รับการพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัย โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ให้ดำเนินการตรากฎหมายเพื่อจัดตั้งกองทุนเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ให้มีกลไกและระบบการผลิต คัดกรอง และพัฒนาผู้ประกอบการวิชาชีพครูและอาจารย์ให้ได้ผู้มีจิตวิญญาณของความเป็นครู มีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริง ได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสมกับความสามารถ สมรรถนะ และประสิทธิภาพในการสอน รวมทั้งมีกลไกสร้างระบบคุณธรรมในการบริหารงานบุคคลของผู้ประกอบการวิชาชีพครู ให้มีการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนทุกระดับเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนได้ตามความถนัดและปรับปรุงโครงสร้างของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว โดยสอดคล้องกันทั้งในระดับชาติและระดับพื้นที่ นอกจากนี้ การปฏิรูปการศึกษายังเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิรูปประเทศเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานให้บรรลุตามยุทธศาสตร์ชาติที่กำหนดไว้ในด้านต่าง ๆ เนื่องด้วยการศึกษาเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการพัฒนาประเทศ ดังนั้น แผนปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา จึงเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะสนับสนุนการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติในทุกด้าน โดยเฉพาะด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ ด้านความเท่าเทียมและความเสมอภาคของสังคม และด้านขีดความสามารถในการแข่งขัน การพัฒนาเศรษฐกิจและการกระจายรายได้ โดยวัตถุประสงค์ของการปฏิรูปการศึกษา มีดังนี้

๑) ยกระดับคุณภาพของการจัดการศึกษา (enhance quality of education) ครอบคลุม

๑.๑) ผลลัพธ์ทางการศึกษาและการเรียนรู้ (learning outcomes) ทั้งด้านความรู้ ทักษะ เจตคติที่ถูกต้อง และรู้จักดูแลสุขภาพ เพื่อการจัดการในเรื่องการดำรงชีวิตของตนเองและการใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญมาตรา ๕๔ วรรค ๔

๑.๒) ครู อาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา ที่ต้องเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญ ครุมีจิตวิญญาณของความเป็นครู

๑.๓) หลักสูตรและกระบวนการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ (educational core processes) ที่ยืดหยุ่น หลากหลาย ถูกต้อง ทันสมัย ทันเวลา และมุ่งเน้นการสร้างเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมทางสังคมที่ถูกต้อง

๑.๔) สถานศึกษาและระบบสนับสนุน (educational institutions and support systems) ที่ตอบสนองต่อความต้องการของการจัดการศึกษา ตลอดจนทรัพยากรด้านการศึกษาที่มีคุณภาพ ได้แก่ งบประมาณและเทคโนโลยี

๒) ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา (reduce disparity in education) เป็นส่วนหนึ่งของการสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา (equity in education) ประกอบด้วย

๒.๑) โอกาสในการเข้าถึงการศึกษาและเทคโนโลยีที่สนับสนุนการเรียนรู้ (equity in access)

๒.๒) โอกาสในการได้รับทางเลือกในการศึกษาและการเรียนรู้พัฒนาที่เหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียน (equity in choosing appropriate process in education)

๒.๓) โอกาสในการได้รับประโยชน์จากการเรียนรู้และการพัฒนาทักษะในการประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับศักยภาพตามความถนัดของผู้เรียน (equity in benefiting from aptitude-based quality of education) ทั้งในและนอกระบบการศึกษา รวมถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ

๓) มุ่งความเป็นเลิศและสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (leverage excellence and competitiveness) หมายถึง การสร้างสมรรถนะและคุณลักษณะของผู้เรียนที่มีศักยภาพสูง ความเป็นผู้นำ ริเริ่มสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ และการผลิตนักวิจัยและนักเทคโนโลยี ชั้นแนวหน้าให้สามารถต่อยอดงานวิจัยที่สามารถตอบโจทย์การพัฒนาประเทศ การสร้างความร่วมมือและเชื่อมต่อกับสถาบันวิจัยอื่น ๆ ทั่วโลก สอดคล้องกับทิศทางการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมของประเทศ อีกทั้งสถาบันการศึกษาของไทยและระบบการศึกษาไทยต้องได้รับการยอมรับว่าเทียบเคียงได้กับประเทศชั้นนำอื่น ๆ

๔) ปรับปรุงระบบการศึกษาให้มีประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากร เพิ่มความคล่องตัวในการรองรับความหลากหลายของการจัดการศึกษา และสร้างเสริมธรรมาภิบาล (improve Efficiency, agility and good governance) โดยเฉพาะการส่งเสริมและสร้างสมดุลของความคุ้มค่า ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ คุณธรรมและจริยธรรม

ทั้งนี้ การศึกษาที่จะได้รับการปฏิรูปตามวัตถุประสงค์ที่กล่าวถึงข้างต้นนี้ จะครอบคลุมถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิต มิได้จำกัดเฉพาะการจัดการศึกษาเพื่อคุณวุฒิตามระดับเท่านั้น และเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการปฏิรูปการศึกษาข้างต้น จึงได้มีการกำหนดประเด็นการปฏิรูปไว้ ๗ เรื่อง ดังนี้

เรื่องที่ ๑ การปฏิรูประบบการศึกษาและการเรียนรู้โดยรวมของประเทศ โดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่และกฎหมายลำดับรอง โดยมีเป้าหมายสำคัญ คือ

๑) ประเทศไทยมีการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเป็นกลไกสำคัญต่อการบริหารและจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับ (ร่าง) พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.

๒) ภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนมีความร่วมมือในการจัดการศึกษาอย่างสมดุลและภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ เพิ่มขึ้น

๓) คนไทยทุกช่วงวัยสามารถเรียนรู้ตลอดชีวิตได้ตามความต้องการผ่านการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาตนเองและการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผ่านช่องทางต่าง ๆ เพื่อให้เป็นคนไทยที่มีศักยภาพ ทักษะ และความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านตามความถนัด และสามารถเทียบมาตรฐานสมรรถนะได้ตามกรอบคุณวุฒิวิชาชีพ

๔) การศึกษาไทยมีทิศทางและการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและเป็นเอกภาพ ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ เพื่อให้สามารถยกระดับคุณภาพ ลดความเหลื่อมล้ำ และสามารถแข่งขันได้

๕) สำนักงานคณะกรรมการนโยบายการศึกษาแห่งชาติ เป็นหน่วยงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในระดับสูง เพื่อการดำเนินการตามหน้าที่และอำนาจที่กำหนดไว้ใน ร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.

เรื่องที่ ๒ การปฏิรูปการพัฒนาเด็กเล็กและเด็กก่อนวัยเรียน โดยมีเป้าหมายสำคัญ คือ

๑) เด็กปฐมวัย ทั้งเด็กกลุ่มทั่วไป และกลุ่มที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ สามารถ เข้าถึง และได้รับการดูแลและการศึกษาระดับปฐมวัยอย่างเหมาะสม มีคุณภาพ ทัวถึง และเท่าเทียมกัน รวมถึงมีระบบคัดเลือกเด็กเข้าเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ และการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับช่วงวัย มีระบบฐานข้อมูลที่เอื้อต่อการดูแลที่เชื่อมโยงกันได้ระหว่างหน่วยงาน และมีการพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้อง มีกลไกขับเคลื่อนและบูรณาการทำงานระหว่างกระทรวงและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เป็นเอกภาพ

๒) พ่อ แม่ ผู้ปกครอง และบุคลากรที่เกี่ยวข้องได้รับปรับเปลี่ยนกรอบคิด (Mindset) เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในการเตรียมความพร้อมก่อนการตั้งครรรภ์ การเลี้ยงดู ดูแล และพัฒนาเด็กปฐมวัย

เรื่องที่ ๓ การปฏิรูปเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา โดยมีเป้าหมายสำคัญ คือ

๑) เด็ก เยาวชนและประชาชน ที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาสทุกคน มีความเสมอภาคในโอกาสพัฒนาตนเองตามศักยภาพและเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ เสริมสร้าง พัฒนา ครูและสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพ วิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ที่นำไปใช้ได้จริงเพื่อยกระดับ ความสามารถของคนไทยได้อย่างยั่งยืน

๒) บุคคลพิการ บุคคลที่มีความสามารถพิเศษ และบุคคลที่มีความต้องการ การดูแลเป็นพิเศษ ได้รับการพัฒนาอย่างทั่วถึงเต็มศักยภาพ และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคม ได้อย่างมีความสุขและมีศักดิ์ศรี

๓) โรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่ห่างไกลและโรงเรียนขนาดกลางที่ต้องการ การยกระดับคุณภาพของการจัดการศึกษาอย่างเร่งด่วน ได้รับการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ

๔) ครู บุคลากรทางการศึกษา ได้รับเงินเดือน ค่าตอบแทน สวัสดิการ และสิทธิ ประโยชน์เกื้อกูลอื่นที่เหมาะสม โดยให้คำนึงถึงการปฏิบัติงานที่มีความยากลำบาก หรือการปฏิบัติงาน ในพื้นที่เสี่ยงภัยหรือห่างไกล

๕) ครูและผู้เรียนในโรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่ห่างไกลและโรงเรียนขนาดกลาง ที่ต้องการการยกระดับคุณภาพของการจัดการศึกษาอย่างเร่งด่วนสามารถเข้าถึงการสนับสนุน ทางวิชาการได้อย่างเพียงพอ

เรื่องที่ ๔ การปฏิรูปกลไกและระบบการผลิต คัดกรอง และพัฒนาผู้ประกอบการวิชาชีพ ครู และอาจารย์ โดยมีเป้าหมายสำคัญ คือ

๑) มีแผนการผลิตและพัฒนาครูตามความต้องการของประเทศ (demand-side financing) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อคัดกรองผู้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสม สนับสนุนทุนการศึกษา คัดเลือก สถาบันการศึกษาที่มีคุณภาพในการผลิตครูเพื่อให้ผู้รับทุนเข้ารับการศึกษ เพื่อให้ได้ครูที่มีสมรรถนะ ตรงกับความต้องการของประเทศ

๒) ได้ครูสมรรถนะสูงและตรงตามความต้องการของประเทศ ที่จบการศึกษาจากสถาบันที่ใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะที่ทำให้นิสิตนักศึกษาครุมีความศรัทธาต่อวิชาชีพครู มีจิตวิญญาณของความเป็นครุมีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริง ได้รับประสบการณ์ด้านวิชาชีพครูและการนิเทศที่มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่องตลอดหลักสูตร

๓) ได้ครูอาชีพศึกษาที่มีจิตวิญญาณความเป็นครุ มีสมรรถนะสูง มีความเชี่ยวชาญในการจัดการเรียนการสอน ทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ

๔) ครู บุคลากรทางการศึกษา มีการพัฒนาความรู้และทักษะ และสมรรถนะในการปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างต่อเนื่อง เพื่อความก้าวหน้าทางวิชาชีพด้วยระบบและวิธีการที่หลากหลาย และเหมาะสมในการพัฒนาแต่ละกลุ่ม โดยคำนึงถึงการปฏิบัติงานในพื้นที่ห่างไกล เสี่ยงภัย ยากลำบาก และทุรกันดารให้ได้รับความสะดวกในการพัฒนา

๕) ครู บุคลากรทางการศึกษา มีความก้าวหน้าในการประกอบอาชีพ ได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสมกับความสามารถ ประสิทธิภาพในการสอน และผลลัพธ์ในการพัฒนาผู้เรียน โดยคำนึงถึงผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ห่างไกล เสี่ยงภัย ยากลำบาก และทุรกันดาร

๖) ผู้บริหารสถานศึกษามีคุณสมบัติ สมรรถนะ และความรู้ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์และจัดหรือสนับสนุนให้ผู้บริหารสถานศึกษาได้รับการพัฒนาความรู้ สมรรถนะ และประสบการณ์ที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติหน้าที่ รวมไปถึงการพัฒนาผู้ที่มีโอกาสจะได้รับการคัดเลือกหรือสรรหาเป็นผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ที่ไม่ผ่านการประเมิน

๗) ให้ครูสภาเป็นองค์กรวิชาชีพครูที่มีหน้าที่กำหนดมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพ ควบคุมความประพฤติและการดำเนินงานของผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา รวมทั้งส่งเสริม สนับสนุน ยกย่อง และผดุงเกียรติผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา

๘) ให้ระบบงานในการบริหารครูและบุคลากรทางการศึกษาภาครัฐ เป็นระบบที่มีการดำเนินการเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล มีความคล่องตัว มีการกระจายอำนาจที่เหมาะสมเอื้อต่อการบริหารสถานศึกษาที่มีความเป็นอิสระ

เรื่องที่ ๕ การปฏิรูปการจัดการเรียนการสอนเพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ ๒๑ โดยมีเป้าหมายสำคัญ คือ

๑) การจัดการศึกษาทุกระดับใช้หลักสูตรที่เป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะ และแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและการวัดประเมินผลเพื่อพัฒนาผู้เรียน

๒) ผู้เรียนได้รับการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม เพื่อเป็นคนดีของสังคม มีวินัย และภูมิใจในชาติ

๓) มีระบบทดสอบทางการศึกษาระดับชาติที่ได้รับการปรับปรุงให้สามารถประเมินคุณภาพการศึกษาเพื่อใช้ประโยชน์ในการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างมีสัมฤทธิ์ผล และมีแนวทางในการคัดเลือกผู้เรียนเข้าศึกษาต่อด้วยวิธีการที่หลากหลาย เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

๔) สถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ ประสิทธิภาพ มีธรรมาภิบาล โดยมีการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่องและได้รับการสนับสนุนที่เหมาะสมกับบริบทเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาทุกระดับตามปรัชญาและเป้าหมายของสถานศึกษาและมีระบบความรับผิดชอบทางการศึกษา (Educational Accountability) บนพื้นฐานสมรรถนะหลักของผู้เรียน

๕) สถานศึกษาระดับต่าง ๆ มีระบบคุ้มครองด้านความปลอดภัย สุขภาพ และสวัสดิภาพอย่างเหมาะสม

๖) เพิ่มจำนวนผู้เรียนอาชีวศึกษาในสาขาที่สอดคล้องกับความต้องการของภาคเอกชนและประเทศ และผู้จบอาชีวศึกษามีงานทำ

๗) ผู้เรียนอาชีวศึกษามีความรู้ ทักษะ เก่งปฏิบัติ มีสมรรถนะเป็นที่ยอมรับ หรือผ่านการศึกษอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี และการฝึกงานในสถานประกอบการ

๘) ผู้เรียนที่จบการศึกษาอาชีวศึกษามีความสามารถที่จะเป็นผู้ประกอบการได้เอง

๙) บัณฑิตในระดับอุดมศึกษามีสมรรถนะสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน เพิ่มการผลิตในสาขาที่ประเทศต้องการ และลดการผลิตบัณฑิตในสาขาที่ไม่ตรงกับความต้องการของตลาด

๑๐) สถาบันอุดมศึกษาของไทยสามารถตอบสนองความต้องการของประเทศไปในอนาคต ทั้งในด้านการพัฒนาคน การวิจัยและสร้างสรรค์นวัตกรรม ตลอดจนการทำให้สถาบันอุดมศึกษาไทยสามารถปรับตัวและแข่งขันได้ในโลก หรือเป็นสถาบันที่สามารถสนับสนุนการพัฒนาชุมชนและสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๑๑) ลดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษา โดยเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีศักยภาพในการเรียนระดับอุดมศึกษา สามารถเข้าเรียนในสาขาที่ถนัดได้อย่างเต็มศักยภาพ

๑๒) เพิ่มประสิทธิภาพของการใช้งบประมาณของรัฐในการสนับสนุนการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาของประเทศ รวมถึงปรับปรุงธรรมาภิบาลในการจัดการระบบอุดมศึกษา และธรรมาภิบาลภายในสถาบันอุดมศึกษา ให้การจัดการมีความรับผิดชอบ ความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างเหมาะสม

๑๓) มีสถาบันหลักสูตรและการเรียนรู้แห่งชาติเป็นหน่วยงานงานของรัฐที่ไม่เป็นส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจตามกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณหรือกฎหมายอื่นเป็นหน่วยงานที่ไม่แสวงหาผลกำไรทำหน้าที่เป็นองค์กรกลางในการพัฒนาหลักสูตร วิธีการจัดการเรียนรู้อการวัดและประเมินผลในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้งการจัดทำ ส่งเสริม สนับสนุนการนำหลักสูตรไปใช้ ตลอดจนติดตามผล

เรื่องที่ ๖ การปรับโครงสร้างของหน่วยงานในระบบการศึกษา เพื่อบรรลุเป้าหมายในการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน และยกระดับคุณภาพของการจัดการศึกษา มีเป้าหมาย คือ

๑) สถานศึกษาของรัฐมีความเป็นอิสระและมีธรรมาภิบาลในการบริหารและจัดการศึกษาครอบคลุมด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคลากร ด้านบริหารงานทั่วไป และมีความรับผิดชอบต่อคุณภาพของการจัดการศึกษา

๒) ผู้เรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ เหมาะสมสอดคล้องกับอัตลักษณ์ของชุมชนและพื้นที่

๓) มีการเรียนรู้และขยายผลของนวัตกรรมที่ได้จากพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาสู่การจัดการศึกษาในพื้นที่อื่น ๆ

๔) กระทรวงศึกษาธิการมีโครงสร้างที่แบ่งแยกหน้าที่และอำนาจเพื่อรองรับรูปแบบใหม่ที่แยกความรับผิดชอบในด้านนโยบาย (Policy) ด้านกำกับดูแลส่งเสริม (Regulator) ด้านการสนับสนุน ๆ (Supporter) และด้านการดำเนินการหรือการปฏิบัติการ (Operator) มุ่งเน้น

การกระจายอำนาจ ธรรมชาติ รับผิดชอบต่อการสนับสนุนสถานศึกษาและมีบทบาท หน้าที่และอำนาจสอดคล้องกับบทบัญญัติในกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ

เรื่องที่ ๗ การปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้โดยการพลิกโฉมด้วยระบบดิจิทัล (Digitalization for Educational and Learning Reform) โดยมีเป้าหมายสำคัญ คือ

๑) เพื่อพัฒนาระบบดิจิทัลแพลตฟอร์มการเรียนรู้แห่งชาติ (National Digital Learning Platform) ในการปรับเปลี่ยนระบบการศึกษา สร้างคุณภาพ ลดความเหลื่อมล้ำ และสร้างความสามารถในการแข่งขัน เพื่อให้ก้าวกระโดดทันกับพัฒนาการในโลก ตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยมีเป้าหมายจำเพาะ ดังนี้

๑.๑) เพื่อใช้ประโยชน์จากแหล่งข้อมูลความรู้ต่าง ๆ ที่มีอยู่และจะมีการสร้างขึ้นต่อไป ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ให้สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างกว้างขวางและทั่วถึง ทั้งเป็นที่รวบรวมข้อมูลสื่อการเรียนรู้เดิมที่มีอยู่แล้ว

๑.๒) เป็นกลไกในการรวบรวม คัดกรอง พัฒนาสื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ให้อยู่ในรูปแบบที่สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างกว้างขวาง และทั่วถึงตลอดจนมีกลไกในการเข้าถึงและคัดเลือกสิ่งที่ต้องการได้โดยง่าย

๑.๓) เป็นเวทีที่มีการเข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในลักษณะชุมชน นำไปสู่การเปิดโอกาสให้ทุกคนเข้ามาเรียนซึ่งจะลดความเหลื่อมล้ำ และนำแหล่งข้อมูลสื่อการเรียนรู้ใหม่เข้ามาได้ และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ตลอดจนเป็นเวทีที่ให้บริการเพื่อการเรียนรู้ (service) ต่าง ๆ

๑.๔) เพื่อเร่งรัดแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำและสร้างเสริมคุณภาพการศึกษา ทั้งระบบการศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับผู้ที่อยู่ในท้องถิ่นห่างไกล หรือผู้ด้อยโอกาส หรือผู้ที่มีความจำเป็นพิเศษอันเป็นการสร้างพลังให้กับผู้เรียน ครู และโรงเรียน

๑.๕) เพื่อพัฒนาคุณภาพครู และบุคลากรทางการศึกษา ให้สามารถปรับบทบาทให้เป็นผู้อำนวยความสะดวกการเรียนรู้ (facilitator) โดยเน้นให้ผู้เรียนมีวิหาคความรู้ในโลกแห่งความรู้อันมากมายมหาศาลให้เท่าทันกับความเปลี่ยนแปลงของยุคดิจิทัลในศตวรรษที่ ๒๑

๒) มีระบบข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการระบบการศึกษา ครอบคลุมการจัดทำข้อมูลรายบุคคลของผู้เรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา สถานศึกษา หน่วยงาน และกระบวนการที่เกี่ยวข้องในทุกระดับการศึกษาและทุกระบบการศึกษา

๓) คนไทยมีความฉลาดรู้ มีความเข้าใจ สามารถตัดสินใจและตอบสนองต่อการใช้สื่อและระบบดิจิทัลได้อย่างเหมาะสมในแต่ละช่วงวัย

การบรรลุผลของการปฏิรูปการศึกษาตามแผนข้างต้น จะแบ่งเป็น ๓ ระยะ คือ (๑) ระยะเร่งด่วน (๒) ระยะสั้นหรือภายใน ๓ ปี และ (๓) ระยะกลาง - ระยะยาว หรือภายใน ๕ - ๑๐ ปี ทั้งนี้ ประเด็นปฏิรูปที่มีลำดับสำคัญสูงสุดและต้องดำเนินการให้บรรลุผลให้ได้ในระยะเร่งด่วน มี ๖ ประเด็น ได้แก่

๑) ยกเครื่องระบบการศึกษาโดยการบังคับใช้ร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ฉบับใหม่รวมถึงกฎหมายสำคัญอื่นที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการปฏิรูปการศึกษา ได้แก่ ร่างพระราชบัญญัติการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. ร่างพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. ร่างพระราชบัญญัติการอุดมศึกษา พ.ศ. และการจัดตั้งสถาบันหลักสูตรและการเรียนรู้แห่งชาติ

๒) บุกเบิกนวัตกรรมของการจัดการศึกษาระดับโรงเรียน กลุ่มโรงเรียน หรือการจัดการระดับพื้นที่โดยให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางของการยกระดับคุณภาพของการศึกษา ผ่านการขับเคลื่อนเรื่องสถานศึกษาที่มีความเป็นอิสระในการบริหารจัดการ และระบบนิเวศที่สนับสนุนการดำเนินการของสถานศึกษา

๓) นำเสนอแนวทางการปรับหลักสูตรการจัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานไปสู่หลักสูตรฐานสมรรถนะ และรูปแบบการปรับหลักสูตรในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๓ จัดตั้งสถาบันหลักสูตรและการเรียนรู้แห่งชาติเพื่อเป็นเสมือนศูนย์ความเป็นเลิศในการวิจัย พัฒนาและปรับปรุงหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และการประเมินผลการเรียนรู้ สำหรับการจัดการศึกษาในระดับต่าง ๆ

๔) สร้าง “ดิจิทัลแพลตฟอร์มเพื่อการเรียนรู้แห่งชาติ” ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัล นำความรู้ และวิธีการเรียนรู้ไปสู่โรงเรียน นักเรียน และครูทั่วประเทศ โดยเฉพาะในท้องถิ่นห่างไกล

๕) จัดระบบการผลิตครูให้มีคุณภาพและสมรรถนะความเป็นครู ผ่านการจัดตั้งกองทุนหรือแผนงานเพื่อการผลิตและพัฒนาครูสำหรับครูรุ่นใหม่ และพัฒนาบัณฑิตครูที่มีอยู่ให้ตรงตามความจำเป็นของประเทศ ในระยะแรกเน้นครูปฐมวัย และครูประถมศึกษา สำหรับท้องถิ่นขาดแคลน

๖) ให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการนโยบายการศึกษาแห่งชาติ ตามที่กำหนดไว้ในร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่ เพื่อเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนแผนการศึกษาแห่งชาติและการปฏิรูปการศึกษาให้เริ่มดำเนินการได้ และมีความต่อเนื่องในระยะยาว

๒.๕ นโยบายของรัฐบาล (พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี)

พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๒ โดยเฉพาะนโยบายด้านการศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการอาชีวศึกษา มีเนื้อหาสาระตอนหนึ่งที่สำคัญในการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้และการพัฒนาศักยภาพของคนไทยทุกช่วงวัย ดังนี้

๑) ส่งเสริมการพัฒนาเด็กปฐมวัย

๑.๑) จัดให้มีระบบพัฒนาเด็กแรกเกิดอย่างต่อเนื่องจนถึงเด็กวัยเรียนให้มีโอกาสพัฒนาตามศักยภาพ เพื่อสร้างคนไทยที่มีพัฒนาการเต็มตามศักยภาพผ่านครอบครัวที่อบอุ่นในทุกรูปแบบ ครอบครัว เพื่อส่งต่อการพัฒนาเด็กไทยให้มีคุณภาพสู่การพัฒนาในระยะถัดไปบนฐานการให้ความช่วยเหลือที่ค้ำประกันถึงศักยภาพของครอบครัวและพื้นที่ เตรียมความพร้อมการเป็นพ่อแม่ ความรู้เรื่องโภชนาการ และสุขภาพ การอบรมเลี้ยงดูการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยผ่านการให้บริการสาธารณะที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะการยกระดับคุณภาพสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยทั่วประเทศให้ได้มาตรฐาน และพัฒนาศักยภาพของบุคลากรทางการศึกษาและผู้ดูแลเด็กปฐมวัยให้สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ

๑.๒) ส่งเสริมการพัฒนาเด็กปฐมวัย โดยค้ำประกันถึงพหุปัญญาที่หลากหลายของเด็กแต่ละคนให้ได้รับการส่งเสริมและพัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพ ผ่านการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับระบบโรงเรียนปกติที่เป็นระบบและมีทิศทางที่ชัดเจน

๒) พัฒนาบัณฑิตพันธุ์ใหม่

๒.๑) ปรับรูปแบบการเรียนรู้อะไรและการสอนเพื่อพัฒนาทักษะและอาชีพของคนทุกช่วงวัย สำหรับศตวรรษที่ ๒๑ โดยปรับโครงสร้างหลักสูตรการศึกษาให้ทันสมัย มีการนำเทคโนโลยีและการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริงเข้ามามีส่วนในการจัดการเรียนการสอน และปรับระบบดึงดูด การคัดเลือก

การผลิตและพัฒนาครูที่นำไปสู่การมีครูสมรรถนะสูง เป็นครูยุคใหม่ที่สามารถออกแบบและจัดระบบ การสร้างความรู้สร้างวินัย กระตุ้น และสร้างแรงบันดาลใจ เปิดโลกทัศน์มุมมองของเด็กและครู ด้วยการสอนในเชิงแสดงความคิดเห็นให้มากขึ้น ควบคู่กับหลักการทางวิชาการ

๒.๒) จัดการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงานเพื่อพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียน ทั้งในส่วนฐานความรู้และระบบความคิดในลักษณะสหวิทยาการ และตรงกับความต้องการของประเทศ ในอนาคต และเป็นผู้เรียนที่สามารถปฏิบัติได้จริงและสามารถกำกับการเรียนรู้ของตนเองได้รวมถึง มีทักษะด้านภาษาอังกฤษและภาษาที่สามที่สามารถสื่อสาร และแสวงหาความรู้ได้มีความพร้อมทั้งทักษะ ความรู้ทักษะอาชีพ และทักษะชีวิตก่อนเข้าสู่ตลาดแรงงาน

๓) พัฒนาอาชีพ พัฒนาคุณภาพวิชาชีพ และพัฒนาแรงงานรองรับอุตสาหกรรม ๔.๐ โดยการจัดระบบและกลไกความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ที่ชัดเจนเป็นระบบในการพัฒนา กำลังคนที่มีทักษะขั้นสูงให้สามารถนำความรู้และทักษะมาใช้ในการแก้ไขปัญหา รวมถึงการสร้างและ พัฒนานวัตกรรม ซึ่งต้องครอบคลุมการพัฒนากำลังคนที่อยู่ในอุตสาหกรรมแล้ว กำลังคนที่กำลังจะเข้าสู่ อุตสาหกรรมและเตรียมการสำหรับผลิตกำลังคนในสาขาที่ขาดแคลน เพื่อรองรับอุตสาหกรรมและ เทคโนโลยีในอนาคต รวมทั้งเร่งรัดและขยายผลระบบคุณวุฒิวิชาชีพ การยกระดับฝีมือแรงงานในกลุ่ม อุตสาหกรรมที่มีศักยภาพ และอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเข้มข้น

๔) ดึงดูดคนเก่งจากทั่วโลกเข้ามาร่วมทำงานกับคนไทย และส่งเสริมผู้มีความสามารถสูง สนับสนุนให้ธุรกิจชั้นนำในประเทศดึงดูดบุคคลที่มีความสามารถระดับสูง จากทั่วโลกโดยเฉพาะคนไทย เพื่อกลับมาเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงและถ่ายทอดประสบการณ์ความรู้ความเชี่ยวชาญให้แก่บุคลากร ในองค์กร ซึ่งจะช่วยกระตุ้นให้เกิดการสร้างธุรกิจ ผลิตภัณฑ์ และนวัตกรรมใหม่ ๆ ให้ประเทศ โดยระยะแรก ให้ความสำคัญกับการดึงดูดนักวิจัย ผู้เชี่ยวชาญจากต่างประเทศมาร่วมวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีขั้นแนวหน้า ในสาขาอุตสาหกรรมเป้าหมาย รวมทั้งมีพื้นที่ให้กลุ่มผู้มีความสามารถพิเศษที่มีศักยภาพสูงได้ทำงาน ร่วมกัน หรือร่วมกับเครือข่ายอื่น ๆ เพื่อสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมใหม่ ๆ ให้ประเทศ

๕) วิจัยและพัฒนานวัตกรรมที่ตอบโจทย์การพัฒนาประเทศ

๕.๑) ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมเพื่อขจัดความเหลื่อมล้ำและ ความยากจน ยกย่องคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยมุ่งเน้นการพัฒนานวัตกรรมเชิงสังคมและนวัตกรรม ในเชิงพื้นที่ที่สามารถช่วยแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำ สร้างโอกาสสำหรับผู้ด้อยโอกาส และยกระดับ คุณภาพชีวิตผู้สูงวัยควบคู่ไปกับการพัฒนาทุนมนุษย์ให้พร้อมสำหรับโลกยุคดิจิทัลและอุตสาหกรรม ๔.๐ ตามความเหมาะสมได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยระยะแรกจะให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการวิจัยและ พัฒนาด้านสุขภาพของประชาชนอย่างครบวงจร ทั้งระบบยา วัคซีน เวชภัณฑ์และเทคโนโลยีที่ทันสมัย

๕.๒) ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ขั้นสูง เพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน ตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลง และสร้างความเป็นเลิศ ของประเทศในอนาคต โดยมุ่งเน้นการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมเพื่อนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในเชิงธุรกิจ กำหนดวาระการวิจัยแห่งชาติ ส่งเสริมความร่วมมือและการเป็นหุ้นส่วนของทุกฝ่ายทั้งภาครัฐ ภาคการศึกษา ชุมชน และภาคเอกชนในทุกสาขาการผลิตและบริการ สร้างสภาพแวดล้อมและองค์ประกอบของระบบ วิจัยและ การพัฒนานวัตกรรมให้เข้มแข็ง รวมทั้งบูรณาการการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมกับการนำไปใช้ ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์

๕.๓) สร้างเครือข่ายการทำวิจัยระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ปฏิรูปและบูรณาการระบบการเรียนการสอนกับระบบงานวิจัยและพัฒนาให้เอื้อต่อการเพิ่มศักยภาพด้านนวัตกรรมของประเทศ เพื่อสนับสนุนการสร้างการแข่งขันของธุรกิจไทยทุกระดับในเวทีการค้าโลก ส่งเสริมกระบวนการการทำงานของภาครัฐและภาคเอกชนในการวิจัยและพัฒนา วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี นวัตกรรมให้เป็นระบบเปิด และมีการบูรณาการการทำงานกันอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งเชื่อมโยงระบบการศึกษาเข้ากับภาคปฏิบัติจริงในภาคธุรกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างนักวิจัยมืออาชีพและนวัตกรรมที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มและยกระดับงานวิจัย สู่การเพิ่มศักยภาพด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมของประเทศ

๖) ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาทักษะทุกช่วงวัย

๖.๑) มุ่งเน้นการพัฒนาโรงเรียนควบคู่กับการพัฒนาครู เพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการศึกษาในทุกระดับบนพื้นฐานการสนับสนุนที่คำนึงถึงความจำเป็นและศักยภาพของสถาบันการศึกษาแต่ละแห่ง พร้อมทั้งจัดให้มีมาตรฐานขั้นต่ำของโรงเรียนในทุกระดับและสร้างระบบวัดผลโรงเรียนและครูที่สะท้อนความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ที่เกิดกับผู้เรียน คำนึงให้นักเรียนโดยลดภาระงานที่ไม่จำเป็น รวมถึงจัดให้มีระบบฐานข้อมูล เพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยการเชื่อมโยงหรือส่งต่อข้อมูลครอบครัวและผู้เรียนระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ตั้งแต่แรกเกิดจนถึงการพัฒนาตลอดช่วงชีวิต ตลอดจนพัฒนาช่องทางให้ภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต

๖.๒) พัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้ผ่านระบบดิจิทัล พร้อมทั้งส่งเสริมให้มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสร้างสรรค์ที่เหมาะสมมาใช้ในการเรียนการสอนออนไลน์แบบเปิดที่หลากหลาย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจและเหมาะสมกับช่วงวัย ตลอดจนพัฒนาแหล่งเรียนรู้และอุทยานการเรียนรู้สำหรับเยาวชนที่เชื่อมโยงเทคโนโลยีกับวิถีชีวิต และส่งเสริมการเรียนการสอนที่เหมาะสมสำหรับผู้เข้าสู่สังคมสูงวัย

๖.๓) ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา โดยบูรณาการการดำเนินงานระหว่างหน่วยจัดการศึกษากับกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา มุ่งเน้นกลุ่มเด็กด้อยโอกาสและกลุ่มเด็กนอกระบบการศึกษา ปรับเปลี่ยนการจัดสรรงบประมาณให้สอดคล้องกับความจำเป็นของผู้เรียนและลักษณะพื้นที่ของสถานศึกษา จัดระบบโรงเรียนที่เลี้ยง จับคู่ระหว่างโรงเรียนขนาดใหญ่ที่มีคุณภาพ การศึกษาดีกับโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา และการส่งเสริมให้ภาคเอกชน ชุมชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการออกแบบการศึกษาในพื้นที่ สนับสนุนเด็กที่มีความสามารถแต่ไม่มีทุนทรัพย์เป็นกรณีพิเศษ ตลอดจนแก้ไขปัญหาหนี้สินทางการศึกษา โดยการปรับโครงสร้างหนี้กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา และทบทวนรูปแบบการให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาที่เหมาะสม

๖.๔) พัฒนาทักษะอาชีพทุกช่วงวัย โดยกำหนดระบบที่เอื้อต่อการพัฒนาทักษะและเพิ่มประสิทธิภาพของทุกช่วงวัย อาทิ การพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษา ให้เชื่อมโยงกับระบบคุณวุฒิวิชาชีพ โดยมีกลไกการวัดและประเมินผลเพื่อเทียบโอนความรู้และประสบการณ์หน่วยการเรียนรู้ที่ชัดเจน ส่งเสริมเยาวชนที่มีศักยภาพด้านกีฬาให้สามารถพัฒนาไปสู่นักกีฬาอาชีพ การกำหนดมาตรฐานฝีมือแรงงาน การจัดให้มีระบบที่สามารถรองรับความต้องการพัฒนาปรับปรุงทักษะอาชีพของทุกช่วงวัย เพื่อรองรับการเปลี่ยนสายอาชีพให้ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงานที่อาจจะเปลี่ยนไปตามแนวโน้มความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในอนาคต

๖.๕) ส่งเสริมหลักคิดที่ถูกต้อง โดยสอดแทรกการปลูกฝังวินัยและอุดมการณ์ ที่ถูกต้องของคนในชาติ หลักคิดที่ถูกต้องด้านคุณธรรม จริยธรรม การมีจิตสาธารณะ การเคารพกฎหมาย และกติกาของสังคมเข้าไปในทุกสาระวิชาและทุกกิจกรรมควบคู่ไปกับการส่งเสริมกลไกสร้างความเข้มแข็ง ของสถาบันครอบครัวในทุกมิติอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ ปรับสภาพแวดล้อมทั้งภายในและ ภายนอกสถานศึกษาให้เอื้อต่อการมีคุณธรรม จริยธรรม และจิตสาธารณะ รวมทั้งลงโทษผู้ละเมิดบรรทัดฐาน ที่ดีทางสังคม ตลอดจนส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนประเทศ

๓) จัดทำระบบปริญญาชุมชนและการจัดอบรมหลักสูตรระยะสั้น เน้นออกแบบ หลักสูตรระยะสั้นตามความสนใจ พัฒนาทักษะต่าง ๆ ที่ใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน และทักษะอาชีพ ของคนทุกช่วงวัยในพื้นที่และชุมชนเป็นหลัก พร้อมทั้งศึกษาแนวทางการพัฒนาเป็นรูปแบบธนาคาร หน่วยกิต ซึ่งเป็นการเรียนเก็บหน่วยกิตของวิชาเรียนเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนข้ามสาขาวิชาและ ข้ามสถาบันการศึกษา หรือทำงานไปพร้อมกัน หรือเลือกเรียนเฉพาะหลักสูตรที่สนใจเพื่อสร้างโอกาส ของคนไทยทุกช่วงวัยและทุกระดับสามารถพัฒนาตนเองทั้งในด้านการศึกษาและการดำรงชีวิต

๒.๖ นโยบายของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (นางสาวตรีนุช เทียนทอง)

นางสาวตรีนุช เทียนทอง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เข้ารับตำแหน่ง อย่างเป็นทางการ และนำเสนอนโยบายในการบริหารราชการกระทรวง เมื่อวันที่ ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๔ โดยได้เสนอรูปแบบการทำงาน “TRUST” สร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจให้กับสังคม พร้อมแถลง ๑๒ นโยบายการจัดการศึกษา ๗ วาระเร่งด่วน (Quick Win) ของกระทรวงศึกษาธิการ โดยกล่าวถึง การศึกษาไว้ตอนหนึ่งว่า ภารกิจด้านการศึกษานั้นเป็นภารกิจที่มีความสำคัญอย่างยิ่งกับประเทศชาติ องค์กรของเรามีทั้งเรื่องราวและผู้คนมากมายผ่านเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการหมุนเวียนเปลี่ยนผ่าน มีวิกฤตและโอกาสเกิดขึ้นนับครั้งไม่ถ้วน อีกทั้งในปัจจุบันนี้ สถานการณ์โลกเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ดังที่มีคำกล่าวว่าเป็น “โลกไร้พรมแดน” จึงนับเป็นอีกหนึ่งความท้าทายของผู้บริหาร ครู และบุคลากร ทางการศึกษาอย่างยิ่ง ที่จะต้องปฏิบัติหน้าที่บนความคาดหวังของสังคม เพื่อให้การบริหารงานเป็นไป อย่างมีประสิทธิภาพทุกฝ่ายจะต้องสร้าง “ความเชื่อมั่น ไว้วางใจ” หรือ “TRUST” ให้กับสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กและผู้ปกครอง ว่าเราสามารถที่จะเป็นหลักหรือที่พึ่งให้กับพวกเขาได้

“TRUST” หมายถึง “ความไว้วางใจ” เป็นรูปแบบการทำงานที่จะทำให้ครู บุคลากร ทางการศึกษา ผู้ปกครอง ผู้เรียนและประชาชนกลับมาให้ความไว้วางใจในการทำงานของกระทรวงศึกษาธิการ อีกครั้ง

- T ย่อมาจาก Transparency (ความโปร่งใส)
- R ย่อมาจาก Responsibility (ความรับผิดชอบ)
- U ย่อมาจาก Unity (ความเป็นอันหนึ่งอันเดียว)
- S ย่อมาจาก Student-Centricity (ผู้เรียนเป็นเป้าหมายแห่งการพัฒนา)
- T ย่อมาจาก Technology (เทคโนโลยี)

รูปแบบการทำงาน “TRUST” คือการพัฒนาต่อยอดจากรูปแบบการทำงาน “MOE ONE TEAM” หรือ “การทำงานร่วมกันเป็นหนึ่งเดียวของกระทรวงศึกษาธิการ” ที่กระทรวงศึกษาธิการ ได้ดำเนินการมาโดยตลอด ซึ่ง “TRUST” จะเข้ามาเป็นส่วนเสริมในเรื่องความโปร่งใส ทั้งในเชิง กระบวนการทำงานและกระบวนการตรวจสอบจากภาคส่วนต่าง ๆ การสนับสนุนให้ผู้ปฏิบัติงานทุกคน

ดำเนินการตามภารกิจของตนด้วยความรับผิดชอบต่อตัวเอง องค์กร ประชาชน และประเทศชาติ ให้ความสำคัญกับการประสานความร่วมมือจากทุกภาคส่วน (Participation) ผ่านกลไกการรับฟังความคิดเห็น มาประกอบการดำเนินงานต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษา ทั้งนี้ กระทรวงศึกษาธิการเป็นพื้นที่ของทุกคน มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียว ระหว่างครู บุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครอง ผู้เรียน และประชาชน ซึ่งมีเป้าหมายร่วมกัน คือ การมีผู้เรียนเป็นเป้าหมายแห่งการพัฒนา โดยการทำให้ผู้เรียนมีวิถีคิดและทักษะที่เป็นสากลสอดคล้องกับพลวัตในศตวรรษที่ ๒๑ ควบคู่ไปกับสำนึกและความเข้าใจในความเป็นไทย ผ่านการมีความพร้อมด้านเทคโนโลยี ทั้งในเชิงโครงสร้าง (Infrastructure) คือ การเข้าถึงสิ่งจำเป็นและสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการศึกษาอย่างทั่วถึง เพื่อลดความเหลื่อมล้ำของโอกาสในการศึกษา และในเชิงการเรียนรู้ (Learning) คือ แหล่งข้อมูล แหล่งเรียนรู้ รูปแบบต่าง ๆ ที่ทันสมัย และจะช่วยให้ผู้เรียนทุกคนถึงพร้อมซึ่งคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทุกประการ เพื่อเป็นการตระหนักถึงความสำคัญของยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๑ – ๒๕๘๐) ประเด็นการพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพมนุษย์ การพัฒนาเด็กตั้งแต่ช่วงตั้งครรภ์จนถึงปฐมวัย การพัฒนาช่วงวัยเรียน/วัยรุ่น การพัฒนาและยกระดับศักยภาพวัยแรงงาน รวมถึงการส่งเสริมศักยภาพวัยผู้สูงอายุ ประเด็นการพัฒนาการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ ๒๑ และพหุปัญญาของมนุษย์ที่หลากหลาย และประเด็นอื่นที่เกี่ยวข้อง

นโยบายการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ของนางสาวตรีณัฐ เทียนทอง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ๑๒ ข้อ

ข้อ ๑ การปรับปรุงหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ให้ทันสมัย และทันการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ ๒๑ โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกระดับการศึกษาให้มีความรู้ ทักษะและคุณลักษณะที่เหมาะสมกับบริบทสังคมไทย

ข้อ ๒ การพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพครูและอาจารย์ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และอาชีวศึกษาให้มีสมรรถนะทางภาษาและดิจิทัล เพื่อให้ครูและอาจารย์ได้รับการพัฒนาให้มีสมรรถนะทั้งด้านการจัดการเรียนรู้ ด้วยภาษาและดิจิทัล สามารถปรับวิธีการเรียนการสอนและการใช้สื่อทันสมัย และมีความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ทางการศึกษาที่เกิดกับผู้เรียน

ข้อ ๓ การปฏิรูปการเรียนรู้ด้วยดิจิทัลผ่านแพลตฟอร์มการเรียนรู้ด้วยดิจิทัลแห่งชาติ (NDLP) และการส่งเสริมการฝึกทักษะดิจิทัลในชีวิตประจำวัน เพื่อให้มีหน่วยงานรับผิดชอบพัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้ด้วยดิจิทัลแห่งชาติ ที่สามารถนำไปใช้ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ทันสมัยและเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ได้อย่างกว้างขวางผ่านระบบออนไลน์ และการนำฐานข้อมูลกลางทางการศึกษามาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารและการจัดการศึกษา

ข้อ ๔ การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารและการจัดการศึกษา โดยการส่งเสริมสนับสนุนสถานศึกษาให้มีความเป็นอิสระและคล่องตัว การกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาโดยใช้จังหวัดเป็นฐาน โดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายการศึกษาแห่งชาติที่ได้รับการปรับปรุงเพื่อกำหนดให้มีระบบบริหารและการจัดการ รวมถึงการจัดโครงสร้างหน่วยงานให้เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ สถานศึกษาให้มีความเป็นอิสระและคล่องตัว การบริหารและการจัดการศึกษาโดยใช้จังหวัดเป็นฐาน มีระบบการบริหารงานบุคคลโดยยึดหลักธรรมาภิบาล

ข้อ ๕ การปรับระบบการประเมินผลการศึกษาและการประกันคุณภาพ พร้อมจัดทดสอบวัดความรู้ และทักษะที่จำเป็นในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาทั้งสายวิชาการและสายวิชาชีพ เพื่อให้ระบบการประเมินผลการศึกษาทุกระดับและระบบการประกันคุณภาพการศึกษาได้รับการปรับปรุงให้ทันสมัย ตอบสนองผลลัพธ์ทางการศึกษาได้อย่างเหมาะสม

ข้อ ๖ การจัดสรรและการกระจายทรัพยากรให้ทั่วถึงทุกกลุ่มเป้าหมาย รวมถึงการระดมทรัพยากรทางการศึกษาจากความร่วมมือทุกภาคส่วน เพื่อให้การจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษามีความเป็นธรรมและสร้างโอกาสให้กลุ่มเป้าหมายได้เข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพทัดเทียมกลุ่มอื่น ๆ กระจายทรัพยากรทั้งบุคลากรทางการศึกษา งบประมาณและสื่อเทคโนโลยีได้อย่างทั่วถึง

ข้อ ๗ การนำกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ (NQF) และกรอบคุณวุฒิอ้างอิงอาเซียน (AQRF) สู่การปฏิบัติ เป็นการผลิตและการพัฒนากำลังคนเพื่อการพัฒนาประเทศโดยใช้กรอบคุณวุฒิแห่งชาติ เชื่อมโยงระบบการศึกษาและการอาชีพโดยใช้กลไกการเทียบโอนประสบการณ์ด้วยธนาคารหน่วยกิตและการจัดทำมาตรฐานอาชีพในสาขาที่สามารถอ้างอิงอาเซียนได้

ข้อ ๘ การพัฒนาเด็กปฐมวัยให้ได้รับการดูแลและพัฒนา ก่อนเข้ารับการศึกษา เพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัย เพื่อเป็นการขับเคลื่อนแผนบูรณาการการพัฒนาเด็กปฐมวัยตามพระราชบัญญัติการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. ๒๕๖๒ สู่การปฏิบัติเป็นรูปธรรม โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปเป็นกรอบในการจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย และมีการติดตามความก้าวหน้าเป็นระยะ

ข้อ ๙ การศึกษาเพื่ออาชีพและสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ เพื่อให้ผู้จบการศึกษาระดับปริญญาและอาชีวศึกษามีอาชีพและรายได้ที่เหมาะสมกับการดำรงชีพและคุณภาพชีวิตที่ดี มีส่วนช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในเวทีโลกได้

ข้อ ๑๐ การพลิกโฉมระบบการศึกษาไทยด้วยการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการจัดการศึกษาทุกระดับการศึกษา เพื่อให้สถาบันการศึกษาทุกแห่งนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการจัดการศึกษาผ่านระบบดิจิทัล

ข้อ ๑๑ การเพิ่มโอกาสและการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพของกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา และผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ เพื่อเป็นการเพิ่มโอกาสและการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพของกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา และผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ

ข้อ ๑๒ การจัดการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย โดยยึดหลักการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อเพิ่มโอกาสและการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพของกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษาและผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ

เนื่องด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-19) ในปัจจุบัน ได้ก่อให้เกิดความนิยมในรูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์ (Online) มากยิ่งขึ้น ส่งผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อการเตรียมผู้เรียนไทยให้มีความพร้อมที่จำเป็นในศตวรรษที่ ๒๑ ซึ่งมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneurship) และความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ (Resilience) รวมถึงปัญหาความปลอดภัยของสถานศึกษาและปัญหาความเหลื่อมล้ำของโอกาสในการศึกษาที่นับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้น ดังนั้น จึงเสนอให้มีวาระเร่งด่วน (Quick Win) ของกระทรวงศึกษาธิการ ดังต่อไปนี้

วาระที่ ๑ เรื่องความปลอดภัยของผู้เรียน โดยจัดให้มีรูปแบบ วิธีการ หรือกระบวนการในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ มีความสุข และได้รับการปกป้องคุ้มครองความปลอดภัยทั้งด้านร่างกายและจิตใจ รวมถึงการสร้างทักษะให้ผู้เรียนมีความสามารถในการดูแลตนเองจากภัยอันตรายต่าง ๆ ท่ามกลางสภาพแวดล้อมทางสังคม

วาระที่ ๒ หลักสูตรฐานสมรรถนะ มุ่งเน้นการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายโดยยึดความสามารถของผู้เรียนเป็นหลัก และพัฒนาผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะที่ต้องการ

วาระที่ ๓ Big Data พัฒนาการจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบและไม่ซ้ำซ้อน เพื่อให้ได้ข้อมูลภาพรวมการศึกษาของประเทศที่มีความครบถ้วน สมบูรณ์ ถูกต้องเป็นปัจจุบัน และสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างแท้จริง

วาระที่ ๔ ขับเคลื่อนศูนย์ความเป็นเลิศทางการอาชีวศึกษา (Excellent Center) สนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์ความเป็นเลิศทางการอาชีวศึกษา (Excellent Center) ตามความเป็นเลิศของแต่ละสถานศึกษาและตามบริบทของพื้นที่ สอดคล้องกับความต้องการของประเทศทั้งในปัจจุบันและอนาคต ตลอดจนมีการจัดการเรียนการสอนด้วยเครื่องมือที่ทันสมัย สอดคล้องกับเทคโนโลยีปัจจุบัน

วาระที่ ๕ พัฒนาทักษะทางอาชีพ ส่งเสริมการจัดการศึกษาที่เน้นพัฒนาทักษะอาชีพของผู้เรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต สร้างอาชีพและรายได้ที่เหมาะสม และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

วาระที่ ๖ การศึกษาตลอดชีวิต การจัดเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับประชาชนทุกช่วงวัยให้มีคุณภาพและมาตรฐาน ประชาชนในแต่ละช่วงวัยได้รับการศึกษาตามความต้องการอย่างมีมาตรฐานเหมาะสมและเต็มตามศักยภาพตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยชรา และพัฒนาหลักสูตรที่เหมาะสมเพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่สังคมผู้สูงวัย

วาระที่ ๗ การจัดการศึกษาสำหรับผู้ที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ส่งเสริมการจัดการศึกษาให้ผู้ที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ สามารถดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีเกียรติ ศักดิ์ศรีเท่าเทียมกับผู้อื่นในสังคม สามารถช่วยเหลือตนเอง และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ

ภารกิจของกระทรวงศึกษาธิการนี้มีอยู่มากมาย ทั้งที่ยังรอการดำเนินงานและที่จะริเริ่มโครงการขึ้นใหม่ จำต้องอาศัยความมุมานะ พยายามอย่างยิ่งยวดที่จะให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างเป็นรูปธรรม และนั่นคือสิ่งที่ยากที่สุดเพราะผลสัมฤทธิ์ของภารกิจด้านการศึกษา นั้นไม่อาจระบุได้ว่า เท่าไร เมื่อไร จึงจะถือว่าประสบความสำเร็จ ดุจดั่งเรื่องราวของ “พระมหาชนก” พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่ทรงเป็นแบบอย่างแห่งพระโพธิสัตว์ผู้ถึงพร้อมด้วยวิริยะบารมี ทรงแหวกว่ายอยู่ในมหาสมุทรท่ามกลางवादภัยแล้งสัตว์ร้ายที่พร้อมจะแฉ้วพาน กระนั้นก็ทรงแน่วในพระราชปณิธานที่จะว่ายต่อไปให้ “ถึงฝั่ง” เพื่อยังประโยชน์แก่อำณาราษฎร โดยการขึ้นครองสิริราชสมบัติปกครองมิถิลานครสืบไป

๒.๗ พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. ๒๕๕๑

การจัดการศึกษาอาชีวศึกษามีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนภาคเศรษฐกิจของประเทศ ในภาพรวม เนื่องจากการอาชีวศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการผลิตกำลังคนที่มีคุณภาพและมีสมรรถนะเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรม ภาคเกษตรกรรม ภาคการท่องเที่ยวและบริการ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการ

การอาชีวศึกษาเป็นผู้ดำเนินการดังกล่าว โดยจัดการศึกษาด้านอาชีวศึกษาในสาขาวิชาชีพต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม และพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. ๒๕๕๑ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒ มาตรา ๒๐ บัญญัติความตอนหนึ่งว่า การอาชีวศึกษา และการฝึกอบรมวิชาชีพ ให้จัดในสถานศึกษาของรัฐ สถานศึกษาของเอกชน สถานประกอบการ หรือโดยความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการ ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการอาชีวศึกษาและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. ๒๕๕๑ ได้มีการบัญญัติรายละเอียดในเรื่องดังกล่าวไว้ในส่วนต่าง ๆ ดังนี้

มาตรา ๔ กำหนดความหมายของการอาชีวศึกษา หมายถึง กระบวนการศึกษาเพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนในด้านวิชาชีพระดับฝีมือ ระดับเทคนิค และระดับเทคโนโลยี

มาตรา ๖ บัญญัติเกี่ยวกับการจัดอาชีวศึกษา และการฝึกอบรมวิชาชีพ ต้องเป็นการจัดการศึกษาในด้านวิชาชีพที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนในด้านวิชาชีพระดับฝีมือ ระดับเทคนิค และระดับเทคโนโลยี รวมทั้งเป็นการยกระดับการศึกษาวิชาชีพให้สูงขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน โดยนำความรู้ในทางทฤษฎีอันเป็นสากล และภูมิปัญญาไทยมาพัฒนาผู้รับการศึกษาให้มีความรู้ความสามารถในทางปฏิบัติและมีสมรรถนะจนสามารถนำไปประกอบอาชีพในลักษณะผู้ปฏิบัติหรือผู้ประกอบอาชีพโดยอิสระได้

มาตรา ๘ บัญญัติเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการอาชีวศึกษา และการฝึกอบรมวิชาชีพ โดยให้จัดการศึกษาได้ ๓ รูปแบบ ดังต่อไปนี้

๑) การศึกษาในระบบ เป็นการจัดการศึกษาวิชาชีพที่เน้นการศึกษาในสถานศึกษาอาชีวศึกษาหรือสถาบันเป็นหลักโดยมีการกำหนดจุดมุ่งหมายวิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลา การวัดและการประเมินผล ที่เป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน

๒) การศึกษานอกระบบ เป็นการจัดการศึกษาวิชาชีพที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการศึกษา ระยะเวลา การวัดและการประเมินผลที่เป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาโดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสม และสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม

๓) การศึกษาระบบทวิภาคี เป็นการจัดการศึกษาวิชาชีพที่เกิดจากข้อตกลงระหว่างสถานศึกษาอาชีวศึกษาหรือสถาบันกับสถานประกอบการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานของรัฐในเรื่องการจัดการหลักสูตรการเรียนการสอน การวัดและการประเมินผล โดยผู้เรียนใช้เวลาส่วนหนึ่งในสถานศึกษาอาชีวศึกษาหรือสถาบัน และเรียนภาคปฏิบัติในสถานประกอบการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานของรัฐ

เพื่อประโยชน์ในการผลิตและพัฒนากำลังคน สถานศึกษาอาชีวศึกษาหรือสถาบันสามารถจัดการศึกษาในหลายรูปแบบรวมกันก็ได้ ทั้งนี้ สถานศึกษาอาชีวศึกษาหรือสถาบันนั้นต้องมุ่งเน้นจัดการศึกษาระบบทวิภาคีเป็นสำคัญ

มาตรา ๙ บัญญัติเกี่ยวกับการจัดการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพ ซึ่งให้จัดได้ตามหลักสูตรที่คณะกรรมการการอาชีวศึกษากำหนด ดังต่อไปนี้

- ๑) ประกาศนียบัตรวิชาชีพ
- ๒) ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง
- ๓) ปริญญาตรีสาขาสายเทคโนโลยีหรือสายปฏิบัติการ

โดยที่คณะกรรมการการอาชีวศึกษาอาจกำหนดหลักสูตรที่จัดขึ้นเพื่อเพิ่มเติมความรู้ หรือ ทักษะในการประกอบอาชีพหรือการศึกษาต่อ ซึ่งจัดขึ้นเป็นโครงการหรือสำหรับเป้าหมายเฉพาะได้

มาตรา ๑๐ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามมาตรา ๖ การจัดการอาชีวศึกษาและการฝึก อบรมวิชาชีพต้องคำนึงถึง

๑) การมีเอกภาพด้านนโยบายและมีความหลากหลายในทางปฏิบัติโดยมีการกระจาย อำนาจจากส่วนกลางไปสู่สถานศึกษาอาชีวศึกษาและสถาบัน

๒) การศึกษาในด้านวิชาชีพสำหรับประชาชนวัยเรียนและวัยทำงานตามความถนัด และความสนใจอย่างทั่วถึงและต่อเนื่องจนถึงระดับปริญญาตรี

๓) การมีส่วนร่วมของชุมชน สังคม และสถานประกอบการในการกำหนดนโยบาย การผลิตและพัฒนากำลังคน รวมทั้งการกำหนดมาตรฐานการอาชีวศึกษา

๔) การศึกษาที่มีความยืดหยุ่น หลากหลายและมีระบบเทียบโอนผลการเรียนและระบบ เทียบประสบการณ์การทำงานของบุคคลเพื่อเข้ารับการศึกษาก่อบรมวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง

๕) การมีระบบจูงใจให้สถานประกอบการมีส่วนร่วมในการจัดการอาชีวศึกษาและ การฝึกอบรมวิชาชีพ

๖) การระดมทรัพยากรทั้งจากภาครัฐและเอกชนในการจัดการอาชีวศึกษาและ การฝึกอบรมวิชาชีพ โดยคำนึงถึงการประสานประโยชน์อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

๗) การมีระบบการพัฒนาครูและคณาจารย์ของการอาชีวศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทัน ต่อความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี

มาตรา ๑๑ บัญญัติเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ใน (๔) กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับลักษณะของสถานประกอบการที่จะเข้าร่วมจัดการอาชีวศึกษาและการฝึก อบรมวิชาชีพ หลักสูตรการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพในสถานประกอบการ ตลอดจนหลักเกณฑ์ การฝึกงาน และการเทียบโอนผลการเรียนหรือประสบการณ์ทำงาน ในสถานประกอบการ เพื่อขอรับ คุณวุฒิการศึกษาจากสถานศึกษาอาชีวศึกษาหรือสถาบัน และใน (๖) บัญญัติเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ ทางภาษีสำหรับสถานประกอบการที่ร่วมจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี โดยกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไข เกี่ยวกับการได้รับสิทธิประโยชน์และการเชิดชูเกียรติแก่สถานประกอบการ สมาคมวิชาชีพ หรือองค์กรอื่น ตลอดจนการส่งเสริมความร่วมมือในการจัดการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพระหว่างสถานศึกษา อาชีวศึกษา สถาบัน และสถานประกอบการ

มาตรา ๕๑ ในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีที่เป็นความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา อาชีวศึกษาหรือสถาบันและสถานประกอบการ ให้เป็นไปตามข้อตกลงระหว่างสถานศึกษาอาชีวศึกษา สถาบันและสถานประกอบการ

มาตรา ๕๒ สถานประกอบการใดที่ประสงค์จะดำเนินการจัดการอาชีวศึกษาและ การฝึกอบรมวิชาชีพตามพระราชบัญญัตินี้ให้ยื่นคำขอต่อเลขาธิการคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เพื่อให้ได้รับการรับรองประโยชน์ตามกฎหมายทั้งนี้ให้ถือว่าไม่เป็นการขัดหรือแย้งกับการจัดการศึกษา ชั้นพื้นฐานรูปแบบศูนย์การเรียน ตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ การยื่นคำขอและการพิจารณา ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

การจัดการอาชีวศึกษาในสถานประกอบการ ให้จัดการสอนตามหลักสูตรการอาชีวศึกษา และการฝึกอบรมวิชาชีพหรือจัดการสอนตามหลักสูตรที่สถานประกอบการร่วมกับสถานศึกษาอาชีวศึกษา หรือสถาบันจัดทำขึ้นโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

หลักเกณฑ์ และวิธีการดำเนินการตามวรรคสามให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการการอาชีวศึกษากำหนด

มาตรา ๕๓ สถานประกอบการหรือภาคเอกชนอาจเข้าร่วมดำเนินการจัดตั้งศูนย์วิจัย ห้องทดลองหรือห้องปฏิบัติการเพื่อพัฒนาการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพในสถานศึกษา อาชีวศึกษาหรือสถาบันของรัฐหรือเอกชนได้ตามความตกลงของสถานศึกษาหรือสถาบันและ สถานประกอบการนั้น ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ด้านความร่วมมือในการพัฒนากำลังคนการวิจัยและพัฒนา เพื่อเสริมสร้างมาตรฐานการอาชีวศึกษาและเพิ่มพูนประสบการณ์ของครูคณาจารย์ บุคลากรทางการศึกษา ในสถานศึกษาหรือสถาบันให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี รายได้และทรัพย์สินที่เกิดจาก การดำเนินการของสถานประกอบการตามวรรคหนึ่งให้เป็นรายได้ของสถานศึกษาหรือสถาบันนั้น

หลักเกณฑ์และวิธีการในการเข้าร่วมดำเนินการของสถานประกอบการหรือภาคเอกชน ตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามข้อบังคับของสถาบัน

มาตรา ๕๔ สถานประกอบการ สมาคมวิชาชีพหรือองค์กรอื่นที่ให้ความร่วมมือ ในการจัดการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพอาจได้รับสิทธิและประโยชน์ ดังต่อไปนี้

(๑) การสนับสนุนด้านวิชาการและทรัพยากรตามสมควรแก่กรณี

(๒) การเชิดชูเกียรติแก่สถานประกอบการ สมาคมวิชาชีพหรือองค์กรอื่นที่ให้ความร่วมมือ ในการจัดการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพ

มาตรา ๕๕ ครูฝึกในสถานประกอบการตามมาตรา ๕๒ และมาตรา ๕๓ ต้องมีคุณสมบัติ อย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

(๑) เป็นผู้สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษาและผ่านการศึกษา หรือฝึกอบรมวิชา การศึกษาด้านอาชีพ

(๒) เป็นผู้ชำนาญการด้านอาชีพโดยสำเร็จการศึกษาวินิจฉัยไม่ต่ำกว่าระดับประกาศนียบัตร วิชาชีพหรือผ่านการทดสอบมาตรฐานฝีมือแรงงานแห่งชาติหรือมาตรฐานอื่นตามที่คณะกรรมการ การอาชีวศึกษากำหนด

(๓) เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านอาชีพเฉพาะสาขาซึ่งสำเร็จการศึกษาวินิจฉัยไม่ต่ำกว่าระดับ ประกาศนียบัตรวิชาชีพที่มีประสบการณ์ในสาขาอาชีพนั้น ไม่น้อยกว่าห้าปีหรือสำเร็จการศึกษาวินิจฉัย ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงที่มีประสบการณ์ในสาขาอาชีพนั้นไม่น้อยกว่าสามปีหรือ ผู้ผ่านการทดสอบมาตรฐานฝีมือแรงงานแห่งชาติและมีประสบการณ์ในการทำงานในสาขาอาชีพนั้น ไม่น้อยกว่าห้าปี

(๔) เป็นผู้ที่มีประสบการณ์และประสบความสำเร็จในอาชีพเฉพาะสาขามีผลงานเป็นที่ ยอมรับในสังคมและท้องถิ่นและสามารถถ่ายทอดความรู้ได้หลักเกณฑ์ในการแต่งตั้ง การทดสอบ การฝึกอบรมและการออกใบรับรองการเป็นครูฝึกในสถานประกอบการให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ ที่คณะกรรมการการอาชีวศึกษากำหนด

ภายใต้บทบัญญัติดังกล่าวข้างต้น ซึ่งเป็นเพียงส่วนหนึ่งที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติ การอาชีวศึกษา พ.ศ. ๒๕๕๑ ซึ่งมีหลักการและแนวทางที่สำคัญในการสร้างความมั่นคงและสร้างความเข้มแข็ง

ให้กับการศึกษา มีเป้าหมายสำคัญที่จะยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาไทย เพื่อเพิ่มผลผลิตและพัฒนาบุคลากรทางด้านอาชีวศึกษาที่มีคุณภาพ พัฒนาศักยภาพการศึกษาในการสร้างความรู้และสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

๒.๘ ยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา นโยบาย ยุทธศาสตร์ การผลิตและพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษา ในระยะ ๑๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๕๕ – ๒๕๖๙)

สำหรับยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา นโยบาย ยุทธศาสตร์การผลิตและพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษา ในระยะ ๑๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๕๕ – ๒๕๖๙) นั้น สาระสำคัญอยู่ที่การจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบาย เป้าหมาย ยุทธศาสตร์ การผลิตและพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษาของคณะกรรมการการอาชีวศึกษาด้านการกำหนดนโยบาย เป้าหมายการผลิตและแผนพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษา ให้ความสำคัญกับคุณภาพผู้สำเร็จอาชีวศึกษาเป็นสำคัญ โดยมุ่งปรับปรุงปัจจัยสนับสนุนและกระบวนการจัดอาชีวศึกษาให้เกิดคุณภาพ ทั้งในด้าน

๑) สารสนเทศสำคัญที่จะเป็นตัวบ่งชี้แนวทางการพัฒนากำลังคนในระดับโลก ระดับภูมิภาคระดับประเทศ ระดับกลุ่มจังหวัด และระดับจังหวัด

๒) ให้ความสำคัญกับครู และผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งเป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จ โดยมุ่งเพิ่มพูนขีดความสามารถของครูในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้ครูสามารถจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ

๓) ยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องและเชื่อมโยงกับสถานประกอบการโดยเน้นความร่วมมือในการจัดอาชีวศึกษา ระบบทวิภาคี และการฝึกงาน

๔) เตรียมความพร้อมกำลังคนรองรับการเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในส่วนของ การตั้งรับและเชิงรุก ได้แก่ การเพิ่มขีดความสามารถทางภาษา และสมรรถนะกำลังคนอาชีวศึกษาให้มีมาตรฐานในระดับสากล

โดยมีประเด็นนโยบายและยุทธศาสตร์ที่สำคัญ ดังนี้

นโยบายที่ ๑ : มุ่งสร้าง/ผลิตกำลังคนอาชีวศึกษา ให้ตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงาน ผลิตและพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษาภายใต้บริบทความร่วมมือกับสถานประกอบการ ให้ได้ตามเป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สองและฝึกอบรมวิชาชีพกำลังคนอาชีวศึกษาที่อยู่นอกระบบให้เพิ่มขึ้น มียุทธศาสตร์ที่สำคัญ คือ มุ่งพัฒนาคุณภาพและปริมาณผู้เรียนให้สัมพันธ์กับความต้องการของตลาดแรงงานในประเทศและระดับสากล ผลิตและพัฒนากำลังคนให้มีสมรรถนะได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับของตลาดแรงงานและสังคม ทั้งในประเทศ ภูมิภาคอาเซียน และระดับสากล รวมถึงส่งเสริมและพัฒนากิจการอาชีวศึกษา และการฝึกอบรมวิชาชีพด้วยรูปแบบที่หลากหลาย ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาระบบทวิภาคี ส่งเสริม สนับสนุน และเร่งรัดการจัดอาชีวศึกษาด้านความร่วมมือในการผลิตและพัฒนากำลังคนร่วมกันระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการ โดยเฉพาะการศึกษาระบบทวิภาคี และการฝึกประสบการณ์วิชาชีพตามสาขาวิชาที่เป็นความต้องการของตลาดแรงงาน และสิ่งสำคัญของการอาชีวศึกษาคือการปรับภาพลักษณ์ ทัศนคติ และสร้างการยอมรับของสังคมที่มีต่อการเรียนสายอาชีพด้วยกระบวนการเชิงคุณภาพให้กับนักเรียนกลุ่มผู้ปกครองและชุมชน ยุทธศาสตร์ต่อมาคือการเพิ่มโอกาสการเรียนรู้และการฝึกอบรมวิชาชีพอาชีวศึกษาให้กับกลุ่มผู้อยู่นอกระบบ โดยการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพให้ผู้อยู่นอกระบบการศึกษา

ให้สามารถสร้างงาน สร้างรายได้ การส่งเสริม สนับสนุน และร่วมมือพัฒนาการจัดอาชีวศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพตลอดชีวิตให้แก่ผู้ปฏิบัติงานในสถานประกอบการและผู้อยู่นอกระบบ ส่งเสริม สนับสนุน อบรมวิชาชีพเพื่อการพัฒนาต่อยอดอาชีพเดิมหรือสร้างอาชีพใหม่สำหรับผู้ประกอบอาชีพอิสระ และยุทธศาสตร์ที่สำคัญอีกประเด็น คือ พัฒนาระบบการประเมินมาตรฐานวิชาชีพตามระบบคุณวุฒิวิชาชีพ มีกลยุทธ์ที่สำคัญ คือ การพัฒนาหลักสูตรให้มีผลลัพธ์การเรียนรู้ เป็นไปตามสมรรถนะของกรอบคุณวุฒิวิชาชีพ รวมทั้งการพัฒนาระบบประเมินมาตรฐานวิชาชีพตรงตามคุณวุฒิวิชาชีพ

นโยบายที่ ๒ : พัฒนาปริมาณและคุณภาพของครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาด้านอาชีวศึกษา มีเป้าหมายสำคัญ คือ มีปริมาณครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาด้านอาชีวศึกษาพอเพียงต่อการจัดการศึกษาระดับ ปวช. ระดับ ปวส. และระดับปริญญาตรี สายเทคโนโลยีหรือสายปฏิบัติการและการฝึกอบรมวิชาชีพ รวมถึงการพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาด้านอาชีวศึกษาให้มีคุณภาพและได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สม่่าเสมอ มียุทธศาสตร์ที่สำคัญทั้งยุทธศาสตร์ในการสร้างเสริมปริมาณครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาด้านอาชีวศึกษา ยุทธศาสตร์ในการสร้างเสริมสมรรถนะและประสบการณ์เพื่อคุณภาพของครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาด้านอาชีวศึกษา การส่งเสริมการศึกษาต่อ การฝึกอบรมและการปฏิบัติงาน

นโยบายที่ ๓ : พัฒนาคุณภาพสถานศึกษา และแหล่งเรียนรู้ใหม่ โดยมีเป้าหมายสำคัญ คือ สถานศึกษาของอาชีวศึกษามีมาตรฐานในด้านการจัดการเรียนการสอนในระดับ ปวช., ปวส. และปริญญาตรี สายเทคโนโลยีหรือสายปฏิบัติการและเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน โดยความร่วมมือทางวิชาการระหว่างหน่วยงาน สถานศึกษา สถานประกอบการทั้งภายในและต่างประเทศ มียุทธศาสตร์ที่สำคัญ คือ ยุทธศาสตร์ในการยกระดับมาตรฐานสถานศึกษาของอาชีวศึกษาในด้านการจัดการเรียนการสอนในระดับ ปวช. ปวส. และปริญญาตรี สายเทคโนโลยีหรือสายปฏิบัติการ และเพิ่มศักยภาพให้เป็นแหล่งเรียนรู้วิชาชีพและฝึกอบรมวิชาชีพของชุมชน ยุทธศาสตร์ความร่วมมือกับสถานประกอบการในการเปิดสอนระดับ ปวช. ปวส. และปริญญาตรี สายเทคโนโลยีหรือสายปฏิบัติการ

นโยบายที่ ๔ : การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการใหม่ เป้าหมาย คือ ผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษามีทักษะการบริหารอย่างมีคุณภาพโดยการมีส่วนร่วม ยุทธศาสตร์ที่สำคัญ คือ การยกระดับคุณภาพการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ ส่งเสริมและพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพผู้บริหาร

ยุทธศาสตร์ แผน นโยบาย กฎหมาย และข้อมูลที่เกี่ยวข้องดังกล่าวข้างต้นเป็นหลักการและแนวปฏิบัติที่เป็นกลไกสำคัญในการจัดการศึกษาด้านอาชีวศึกษาให้มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพที่สามารถนำไปปรับใช้ได้ตามความเหมาะสมในแต่ละบริบทของพื้นที่ ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยแวดล้อมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการควบคู่กันไปด้วย

๒.๙ การจัดการศึกษารูปแบบทวิศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

สำนักมาตรฐานการศึกษาและวิชาชีพ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้ดำเนินการจัดทำเอกสารประกอบการปฏิบัติงานการจัดการศึกษาร่วมหลักสูตรอาชีวศึกษาและมีธยมศึกษาตอนปลาย (ทวิศึกษา) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาร่วมหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช ๒๕๕๖ ควบคู่ไปกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

เนื้อหาสาระในเอกสารดังกล่าว ประกอบด้วย ความเป็นมาของการจัดการศึกษาร่วมหลักสูตรอาชีวศึกษาและมัธยมศึกษาตอนปลาย วัตถุประสงค์ ขอบเขตการจัดการศึกษาเรียนร่วม ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ขั้นตอนการจัดการศึกษาเรียนร่วมหลักสูตรอาชีวศึกษาและมัธยมศึกษาตอนปลาย การเทียบโอนผลการเรียนเข้าสู่หลักสูตรอาชีวศึกษา แนวทางการเทียบรายวิชาพื้นฐานหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเข้าสู่รายวิชาหมวดทักษะชีวิตและหมวดวิชาเลือกเสรีหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช ๒๕๕๖ ข้อมูลการวิเคราะห์ความตรงและความสอดคล้องรายวิชาหรือกลุ่มวิชาพื้นฐานเพื่อเทียบโอนผลการเรียนเข้าสู่รายวิชาหมวดทักษะชีวิตและหมวดวิชาเลือกเสรี บทบาทภาระหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้อง และในส่วนของภาคผนวก ได้รวบรวมประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง การจัดการศึกษาเรียนร่วมหลักสูตรอาชีวศึกษาและมัธยมศึกษาตอนปลาย (ทวิศึกษา) หนังสือของสำนักงาน ก.พ. เรื่อง การรับรองคุณวุฒิ และสรุปสาขาวิชาและสาขางานหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช ๒๕๕๖ โดยคาดหวังว่าเอกสารดังกล่าวนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย นำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาร่วมหลักสูตรอาชีวศึกษาและมัธยมศึกษาตอนปลาย (ทวิศึกษา) ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและคุณภาพต่อไป

นอกจากเอกสารประกอบการปฏิบัติงานการจัดการศึกษาร่วมหลักสูตรอาชีวศึกษาและมัธยมศึกษาตอนปลาย (ทวิศึกษา) แล้ว สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ ได้ร่วมกันจัดทำเอกสาร “แนวทางการจัดการศึกษาเรียนร่วมหลักสูตรอาชีวศึกษาและมัธยมศึกษาตอนปลาย (ทวิศึกษา)” เพื่อเผยแพร่แก่ผู้เกี่ยวข้องและผู้สนใจ สำหรับใช้ศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานด้วย

บทที่ ๓

การจัดทวิศึกษาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ และสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

๓.๑ สถานการณ์การจัดการศึกษาอาชีวศึกษา

รัฐบาลปัจจุบันภายใต้การนำของ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ซึ่งได้ให้ความสำคัญกับการอาชีวศึกษาเป็นอย่างมาก จะเห็นได้จากนโยบายที่แถลงต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๒ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการอาชีวศึกษา ดังนี้

๑) พัฒนาอาชีวะ พัฒนาคุณภาพวิชาชีพ และพัฒนาแรงงานรองรับอุตสาหกรรม ๔.๐ โดยการจัดระบบและกลไกความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ที่ชัดเจนเป็นระบบในการพัฒนา กำลังคนที่มีทักษะขั้นสูงให้สามารถนำความรู้และทักษะมาใช้ในการแก้ไขปัญหา รวมถึงการสร้างและพัฒนานวัตกรรม ซึ่งต้องครอบคลุมการพัฒนากำลังคนที่อยู่ในอุตสาหกรรมแล้ว กำลังคนที่กำลังจะเข้าสู่ อุตสาหกรรมและเตรียมการสำหรับผลิตกำลังคนในสาขาที่ขาดแคลน เพื่อรองรับอุตสาหกรรมและเทคโนโลยีในอนาคต รวมทั้งเร่งรัดและขยายผลระบบคุณวุฒิวิชาชีพ การยกระดับฝีมือแรงงานในกลุ่ม อุตสาหกรรมที่มีศักยภาพ และอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเข้มข้น

๒) พัฒนาทักษะอาชีพทุกช่วงวัย โดยกำหนดระบบที่เอื้อต่อการพัฒนาทักษะและเพิ่ม ประสิทธิภาพของทุกช่วงวัย อาทิการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษา ให้เชื่อมโยงกับระบบคุณวุฒิ วิชาชีพ โดยมีกลไกการวัดและประเมินผลเพื่อเทียบโอนความรู้และประสบการณ์หน่วยการเรียนรู้ที่ชัดเจน ส่งเสริมเยาวชนที่มีศักยภาพด้านกีฬาให้สามารถพัฒนาไปสู่นักกีฬาอาชีพ การกำหนดมาตรฐานฝีมือ แรงงาน การจัดให้มีระบบที่สามารถรองรับความต้องการพัฒนาปรับปรุงทักษะอาชีพของทุกช่วงวัย เพื่อรองรับการเปลี่ยนสายอาชีพให้ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงานที่อาจจะเปลี่ยนไป ตามแนวโน้ม ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในอนาคต

สภาพปัญหาและสถานการณ์การจัดการศึกษาอาชีวศึกษาในประเทศไทยนั้น แม้รัฐบาลจะ ให้ความสำคัญและให้การสนับสนุนกระบวนกรต่าง ๆ ส่งเสริมให้ผู้เรียนเข้าสู่ระบบอาชีวศึกษามากขึ้น เพื่อผลิตกำลังคนเพื่อเข้าสู่ภาคประกอบการให้เพียงพอต่อความจำเป็นและความต้องการก็ตาม แต่จาก สภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้น คือ ผู้เรียนในสายอาชีวศึกษามีอัตราการดลงอย่างต่อเนื่อง ปัญหาส่วนหนึ่ง มาจากความไม่พร้อมของสถานศึกษาอาชีวศึกษา ทั้งด้านอาคาร สถานที่ บุคลากร วัสดุ ครุภัณฑ์ไม่ทันสมัย เป็นปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในสถานศึกษาอาชีวศึกษา หลักสูตรที่ไม่ตอบสนองต่อการมี งานทำ ถ้าหลังและไม่ทันสมัยที่สามารถรองรับการทำงานในกลุ่มอุตสาหกรรมใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นอยู่ ตลอดเวลา นอกจากนี้ในเรื่องภาพลักษณ์ของการอาชีวศึกษาที่ปรากฏต่อสาธารณชนก็เป็นตัวบั่นทอน ที่สำคัญที่ทำให้การอาชีวศึกษาไม่ได้รับความสนใจจากผู้เรียนที่จะเข้าศึกษาต่อเป็นทวีคูณ

สถานการณ์การปัจจุบันในการจัดทวิศึกษา เมื่อความต้องการกำลังคนอาชีวศึกษา เพิ่มมากขึ้น แต่สถานศึกษาอาชีวศึกษาไม่สามารถผลิตกำลังคนได้ตามความต้องการ ดังนั้น การจัด การศึกษาแบบทวิศึกษา จึงเป็นแนวทางหนึ่ง ในการจัดการศึกษาที่จะช่วยเสริมให้มีการผลิตกำลังคน อาชีวศึกษาเพิ่มมากขึ้น โดยเป้าหมายสำคัญของการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษา หรือการจัดการศึกษา หลักสูตรเรียนร่วมอาชีวศึกษาและมัธยมศึกษาตอนปลายนั้น ก็เพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษาระดับ

มัธยมศึกษาตอนปลายมีความรู้พื้นฐานด้านอาชีพและสามารถเข้าสู่ตลาดแรงงานได้ทันทีหลังจบการศึกษา รวมทั้งเป็นการเพิ่มจำนวนผู้เรียนสายอาชีวศึกษาให้มีจำนวนมากขึ้น การจัดการอาชีวศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพถือเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่สอดคล้องและสัมพันธ์กับตลาดแรงงาน สามารถผลิตกำลังคนในระดับฝีมือที่ได้มาตรฐาน ประกอบกับสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาได้ตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าว จึงจัดให้มีการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาอย่างหลากหลายขึ้น ทั้งนี้ เพื่อเป็นการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาด้านวิชาชีพให้แก่ประชาชน ในวัยเรียนและวัยทำงานตามความถนัดความสนใจ สามารถเข้าถึงการอาชีวศึกษา ได้เรียนรู้คุณลักษณะของแต่ละอาชีพได้ง่ายขึ้น โดยการขยายการสอนวิชาชีพและกลุ่มเป้าหมายเข้าสู่ระบบการจัดการอาชีวศึกษาไปยังสถานศึกษาให้ชัดเจน ทัวถึง และรวดเร็วมากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นทางเลือกสำหรับผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีความประสงค์จะเรียนรู้ศาสตร์ของอาชีพต่าง ๆ ควบคู่กันไปทั้งสายสามัญและสายอาชีพ ซึ่งก็เป็นอีกแนวทางหนึ่งในการเพิ่มกำลังคนอาชีวศึกษา และยังเป็นการสร้างแนวทางสำคัญให้ผู้เรียนในระดับการศึกษาระดับพื้นฐาน ได้มีแนวคิด ทักษะ ความรู้และความสนใจที่จะวางแผนการประกอบอาชีพในอนาคต ประกอบกับหากพิจารณาในเรื่องความชอบด้วยกฎหมายของการจัดการศึกษาเรียนรู้หลักสูตรอาชีวศึกษาและมัธยมศึกษาตอนปลาย (ทวิศึกษา) นั้น พระราชบัญญัติการศึกษาชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ ให้ความสำคัญกับการปฏิรูปการศึกษาทั้งด้านการบริหารจัดการและการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นให้ผู้เรียนมีโอกาสเรียนรู้ตลอดชีวิตตามความถนัด ความสนใจ ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจึงมีนโยบายการจัดการเรียนแบบคู่ขนานเพื่อให้ผู้เรียนที่เรียน อยู่ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายได้มีความรู้และทักษะที่จำเป็นในสายวิชาชีพ ตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียน โดยเรียนควบคู่กันไปทั้งสายสามัญและสายวิชาชีพ เมื่อเรียนครบตามหลักสูตรแล้วนั้น ผู้เรียนสามารถจบหลักสูตรของการศึกษา และได้คุณวุฒิการศึกษาทั้งหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย และหลักสูตรอาชีวศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ไปพร้อมกัน นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (สำนักงาน ก.พ.) ได้มีหนังสือที่ นร ๑๐๐๔.๓/๑๖๐ ลงวันที่ ๘ เมษายน ๒๕๕๘ เรื่อง การรับรองคุณวุฒิ ซึ่งสรุปความได้ว่าสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) มีมติรับรองคุณวุฒิและรับทราบการปรับปรุงหลักสูตรของผู้สำเร็จการศึกษาตามประกาศนียบัตรวิชาชีพของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จำนวน ๕๖ หลักสูตร ดังนั้น การจัดการศึกษาเรียนรู้ร่วมหลักสูตรอาชีวศึกษาและมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือการจัดการศึกษาแบบทวิศึกษาดังกล่าว จึงมีกฎหมายรองรับให้สามารถดำเนินการจัดการศึกษาได้ แต่อาจจะยังไม่มีกฎ ระเบียบหรือหลักเกณฑ์ต่าง ๆ รองรับการดำเนินการได้ครอบคลุมทั้งระบบเท่าที่ควร

สำหรับกระบวนการในการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษาของหน่วยงานที่รับผิดชอบดังกล่าวนั้น ส่วนใหญ่ยังไม่ตอบโจทยการจัดการศึกษาที่เน้นเพื่อเป็นการสร้างงานสร้างอาชีพ และสร้างรายได้อย่างแท้จริง ทั้งนี้ เนื่องจากมีการนำเอาระบบทวิศึกษาดังกล่าวไปจัดในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานขนาดใหญ่ในเมืองที่มีความพร้อมในทุกด้าน ผู้เรียนส่วนใหญ่ค่อนข้างมีฐานะดี มีความพร้อม มีโอกาสและมีทางเลือกในการเข้ารับการศึกษาที่หลากหลาย ถึงแม้จะมีผู้สนใจเข้าศึกษาในระบบดังกล่าวอยู่ก็ตาม แต่ผู้สนใจที่เข้ารับศึกษาในระบบดังกล่าวก็ยังมีจำนวนไม่มากเท่าที่ควรจะเป็น ในขณะเดียวกันได้มีการนำระบบทวิศึกษาดังกล่าวนี้อไปจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาที่อยู่ในพื้นที่

ห่างไกล ซึ่งกลุ่มผู้เรียนจะมีทั้งเด็กและเยาวชนที่เป็นกลุ่มผู้ลี้ภัย กลุ่มชนเผ่า กลุ่มชาวเขา รวมถึงกลุ่มเด็กและเยาวชนทั้งที่อาศัยตามแนวตะเข็บชายแดน และอาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในโรงเรียนขยายโอกาส โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ต่าง ๆ กลับได้รับความสนใจจากผู้เรียนในการเข้าศึกษาระบบดังกล่าวในระดับที่น่าพอใจอย่างมาก เนื่องจากระบบการศึกษาดังกล่าวนี้นี้ เป็นการจัดการศึกษาที่สอนเพื่อให้ผู้เรียนทุกคนได้เข้าถึงระบบการศึกษาที่แท้จริง ลดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา มีทางเลือกในการศึกษาที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น เพิ่มช่องทางการเข้าถึงระบบการมีงานทำ มีทักษะและความรู้ ซึ่งเป็นช่องทางสำคัญที่มุ่งไปสู่การประกอบอาชีพหลังสำเร็จการศึกษา สามารถสร้างงาน สร้างรายได้ สร้างอาชีพได้อย่างเป็นรูปธรรม ดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุข และไม่เป็นภาระของสังคม ส่งผลให้สังคมระดับรากฐานมีความเข้มแข็ง และสามารถสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศได้

๓.๒ การจัดการศึกษาทวิศึกษาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย

การจัดการศึกษาเรียนร่วมหลักสูตรอาชีวศึกษาและมัธยมศึกษาตอนปลาย (ทวิศึกษา) คือ การจัดการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ให้แก่ผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีความประสงค์จะเรียนในสายวิชาชีพ เมื่อผู้เรียนสำเร็จการศึกษาครบตามหลักสูตรจะได้รับประกาศนียบัตรรับรองวุฒิการศึกษา ทั้งในระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๖ และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพพร้อมกัน การจัดการศึกษารูปแบบทวิศึกษา เป็นแนวคิดใหม่และเป็นการสร้างนวัตกรรมในการจัดการศึกษารูปแบบใหม่ที่เป็นกรเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้ผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.๖) ในการศึกษาทางด้านวิชาชีพ เพื่อเพิ่มทักษะและความรู้ความสามารถต่าง ๆ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการประกอบอาชีพ รวมทั้งเพิ่มโอกาสในการมีงานทำมากกว่าการมีวุฒิการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.๖) เพียงอย่างเดียว เป็นความร่วมมือการจัดการศึกษาระหว่างสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสถานประกอบการต่าง ๆ ในการจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนร่วมกัน การเทียบโอนหน่วยกิต รวมทั้งการฝึกงานในสถานประกอบการ แนวคิดในการจัดการศึกษารูปแบบคู่ขนาน “หลักการสำคัญในการจัดการศึกษารูปแบบทวิศึกษาคือการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียนในสถานศึกษาสายสามัญที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ห่างไกล หรือไม่มีสถานศึกษาอาชีวศึกษาในบริเวณใกล้เคียง ได้เข้าสู่ระบบการอาชีวศึกษาที่เป็นการปูพื้นฐานเพื่อการประกอบอาชีพในสาขาอาชีพต่าง ๆ” สรุปแล้วทวิศึกษา คือ การจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่มีความประสงค์จะเรียนควบคู่กันไปทั้งสายสามัญและสายอาชีพ เมื่อครบกำหนดตามหลักสูตรผู้เรียนสามารถสำเร็จการศึกษาทั้งหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายและสายอาชีพไปพร้อมกัน ทั้งนี้ ได้มีกำหนดกระบวนการจัดการเรียนการสอนโดยวิธีทำความเข้าใจร่วมกันระหว่างสถานศึกษาในระดับมัธยมศึกษาที่มีความพร้อมจะเปิดสอนและสถานศึกษาอาชีวศึกษาในพื้นที่ใกล้เคียง โดยมีเป้าหมายสำคัญในการจัดการศึกษาตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๖ ที่บัญญัติเกี่ยวกับการจัดอาชีวศึกษา และการฝึกอบรมวิชาชีพต้องเป็นการจัดการศึกษาในด้านวิชาชีพที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนในด้านวิชาชีพระดับฝีมือ ระดับเทคนิค และระดับเทคโนโลยี รวมทั้งเป็นการยกระดับการศึกษาวิชาชีพให้สูงขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน โดยนำ

ความรู้ในทางทฤษฎีอันเป็นสากล และภูมิปัญญาไทยมาพัฒนาผู้รับการศึกษาให้มีความรู้ความสามารถในทางปฏิบัติและมีสมรรถนะจนสามารถนำไปประกอบอาชีพในลักษณะผู้ปฏิบัติหรือผู้ประกอบการอาชีพโดยอิสระได้ โดยที่คุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษาทุกระดับคุณวุฒิ ประเภทวิชา และสาขาวิชาต่าง ๆ จะต้องครอบคลุมสมรรถนะที่สำคัญอย่างน้อย ๓ ด้าน คือ ๑) ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ๒) ด้านสมรรถนะหลักและสมรรถนะทั่วไป และ ๓) ด้านสมรรถนะวิชาชีพ

๓.๒.๑) หลักการสำคัญในการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษา

๑) การจัดการศึกษาระบบทวิศึกษา เป็นแนวคิดใหม่และเป็นการสร้างนวัตกรรมในการจัดการศึกษารูปแบบใหม่ที่มีการนำเอาวิชาชีพเข้าไปจัดการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้วย แต่คาบเวลาในการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนทางด้านอาชีพศึกษาหรือการเพิ่มทักษะวิชาชีพจะมีเวลาค่อนข้างจำกัด ผู้เรียนในโครงการทวิศึกษาจะเรียนวิชาสามัญที่โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) และเรียนวิชาชีพที่สถานศึกษาอาชีวศึกษาหรือสถานประกอบการในบางสาขาวิชา นอกจากนี้ ผู้เรียนยังต้องฝึกปฏิบัติงานในสถานประกอบการในช่วงภาคฤดูร้อน ๑ เดือน และเรียนในภาคฤดูฝนอีก ๑ เดือน ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่เพิ่มจากการเรียนปกติ ในภาคเรียนภาคที่ ๑ และภาคเรียนภาคที่ ๒ จึงจำเป็นที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องหาแนวทางในการบริหารจัดการเวลาที่เหมาะสมเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนภาคปฏิบัติหรือได้ฝึกปฏิบัติงานจริงกับสถานประกอบการต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น เช่น เรียนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ม.๖) จบภายใน ๕ ภาคเรียน ในภาคเรียนที่ ๖ นำไปใช้ในการฝึกประสบการณ์ตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ฯลฯ เป็นต้น

๒) การจัดการศึกษาระบบทวิศึกษา เป็นแนวทางหนึ่งในการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้ผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายให้มีโอกาสในการศึกษาทางด้านวิชาชีพ เพื่อเพิ่มทักษะและความรู้ความสามารถต่าง ๆ ซึ่งเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพ และสามารถต่อยอดองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่ได้รับไปสู่การประกอบอาชีพได้ ดังนั้น การจัดการศึกษารูปแบบทวิศึกษาจึงเป็นการศึกษาที่เพิ่มโอกาสในการมีงานทำให้แก่ผู้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าวมากกว่าการมีวุฒิการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๖ เพียงอย่างเดียว

๓) การจัดการศึกษาระบบทวิศึกษา เป็นมิติใหม่ของการจัดการศึกษา เนื่องจากผู้เรียนส่วนใหญ่ต้องการเรียนอยู่ในพื้นที่ใกล้บ้าน เพื่อเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการให้การศึกษาแก่ผู้เรียนของผู้ปกครอง และสามารถสร้างอาชีพให้กับผู้เรียนได้ในภูมิลำเนาของตนเมื่อจบการศึกษา แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นจะอยู่ในส่วนของขั้นตอนการฝึกปฏิบัติงานในสถานประกอบการที่ผู้เรียนจะต้องไปฝึกงานในสถานประกอบการที่อยู่ห่างไกลจากสถานศึกษา การแก้ปัญหาในเรื่องนี้ต้องเริ่มจากการสำรวจสาขาอาชีพในยุทธศาสตร์ของจังหวัดและกลุ่มจังหวัดที่สถานศึกษาตั้งอยู่ว่าสามารถจะสร้างงานสาขาใดบ้าง และจะทำให้เกิดการจ้างงานจำนวนเท่าใด หลังจากนั้นจึงกำหนดแผนการผลิตกำลังคนให้ตอบสนองต่อความต้องการดังกล่าว และสิ่งสำคัญของการจัดการศึกษารูปแบบทวิศึกษาควรสอดคล้องกับนโยบายการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ตามแผนปฏิรูปการอาชีวศึกษาของสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษาดังนี้

๔) ความสำเร็จของการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษา นอกจากจะขึ้นอยู่กับสถานะการมีงานทำของผู้เรียนเมื่อสำเร็จการศึกษา ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถและมีทักษะทางด้านวิชาชีพที่สามารถนำไปต่อยอดเพื่อการประกอบอาชีพได้แล้วนั้น ยังขึ้นอยู่กับผลการประเมินมาตรฐาน

วิชาชีพว่าผู้สำเร็จการศึกษามีสมรรถนะวิชาชีพ ตามที่หน่วยงานของรัฐที่เป็นภาคราชการและสถานประกอบการซึ่งเป็นภาคเอกชนต้องการหรือไม่

๕) หลักการสำคัญในการจัดการศึกษาแบบทวิศึกษา คือ การส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียนในพื้นที่ห่างไกลได้เข้าสู่ระบบการอาชีวศึกษาที่เป็นการปูพื้นฐานและทักษะทางวิชาชีพ เพื่อสร้างองค์ความรู้เข้าสู่การประกอบอาชีพ เป็นนวัตกรรมทางการศึกษาใหม่อีกแนวทางหนึ่ง แต่หากจัดการศึกษาไปแล้วผู้เรียนมีสมรรถนะและมีคุณสมบัติที่จำเป็นไม่ตรงตามความต้องการของภาคแรงงาน หรือมีรูปแบบการดำเนินการต่าง ๆ ที่ไม่มีความชัดเจน จะทำให้สถานประกอบ ภาคแรงงาน และหน่วยงานต่าง ๆ เกิดความสับสนในการจัดการศึกษา อาจส่งผลกระทบต่อให้เกิดปัญหาตามมาได้ ดังนั้น การจัดการศึกษาทางด้านอาชีวศึกษาจึงต้องคำนึงถึงคุณภาพและมาตรฐานการอาชีวศึกษาเป็นหลักที่ต้องการให้ผู้เรียนมีสมรรถนะและมีพื้นฐานทางวิชาชีพตามที่ภาคแรงงานและสถานประกอบการต้องการ รวมทั้งผู้บริหารสถานศึกษาควรชี้แจงให้ผู้ปกครองและนักเรียนมีความเข้าใจในผลที่ได้จากการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษาอย่างชัดเจน

๖) หลักการสำคัญของการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาก็เพื่อต้องการผลิตบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ มีทักษะ ความชำนาญและสมรรถนะต่าง ๆ ในสาขาวิชาชีพที่เรียนอย่างถ่องแท้ มีทักษะและกระบวนการในการแก้ไขปัญหา เพื่อมุ่งสู่คุณภาพและมาตรฐานการอาชีวศึกษาที่มีความเป็นสากลมากขึ้น ผู้เรียนสายอาชีวศึกษาจำเป็นต้องได้รับศึกษาทั้งภาคทฤษฎี รวมทั้งการฝึกปฏิบัติงานจริง ในสถานประกอบการต่าง ๆ อย่างเข้มข้นและสามารถเข้าสู่ระบบการจ้างงานได้ภายหลังสำเร็จการศึกษา ดังนั้น การจัดการศึกษาแบบทวิศึกษา ก็ควรต้องมีแนวทางที่มุ่งไปสู่หลักการสำคัญของการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาด้วยเช่นกัน

๗) การอนุมัติคุณวุฒิการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และคุณวุฒิการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.๖) ให้กับผู้เรียนตามโครงการดังกล่าวจึงเป็นแรงจูงใจที่ทำให้มีผู้เรียนสมัครเข้าร่วมโครงการทวิศึกษาเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้การประเมินมาตรฐานวิชาชีพของผู้ที่สำเร็จการศึกษาในระบบทวิศึกษาและการประกันคุณภาพหลักสูตรเป็นไปตามมาตรฐานที่ถูกต้องตามรายละเอียดที่กำหนดไว้ในแนวทางการจัดการศึกษาเรียนร่วมหลักสูตรอาชีวศึกษาและมัธยมศึกษาตอนปลาย (ทวิศึกษา)

๘) เพื่อสร้างความมีมาตรฐานและมืองค์ความรู้ในวิชาชีพต่าง ๆ ให้เป็นที่ยอมรับ จึงควรต้องมีการนำผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษาในรูปแบบทวิศึกษาเข้ารับการทดสอบมาตรฐานฝีมือแรงงาน กระทรวงแรงงาน เพื่อวัดระดับความรู้ ความสามารถ ความชำนาญในสาขาอาชีพ หรือเข้ารับการฝึกอบรบรูปแบบต่าง ๆ ให้เป็นไปตามระดับทักษะความรู้ความสามารถและสมรรถนะของสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ (องค์การมหาชน)

๓.๒.๒) กลุ่มเป้าหมายในการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษา

การจัดการศึกษาระบบทวิศึกษา มีความเหมาะสมในช่วงที่มีการเปลี่ยนผ่านประเทศและการปฏิรูปการศึกษาในปัจจุบัน แต่กระบวนการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษาที่ผ่านมานั้น ยังไม่ตอบโจทย์และหลักการสำคัญในการจัดการศึกษาระบบดังกล่าว เนื่องจากการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษา คือ การส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียนในพื้นที่ห่างไกลได้เข้าสู่ระบบการอาชีวศึกษาที่เป็นการปูพื้นฐานและทักษะทางวิชาชีพ เพื่อสร้างองค์ความรู้เข้าสู่การประกอบอาชีพ

โดยเฉพาะกลุ่มผู้เรียนที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลและมีความสนใจที่จะประกอบอาชีพ ซึ่งจะมีทั้งเด็กและเยาวชนที่เป็นกลุ่มผู้ลี้ภัย กลุ่มชนเผ่า กลุ่มชาวเขา รวมถึงกลุ่มเด็กและเยาวชนทั้งที่อาศัยตามแนวตะเข็บชายแดน และอาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ต่าง ๆ เพื่อเพิ่มทักษะความรู้ความสามารถและทักษะด้านอาชีพที่เป็นการสร้างงาน สร้างอาชีพ และสร้างรายได้อย่างแท้จริง แต่ในทางกลับกันมีการนำระบบทวิศึกษาดังกล่าวมาจัดการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดใหญ่ในตัวเมือง หรือในตัวอำเภอในบางจังหวัด ซึ่งสถานศึกษาดังกล่าวส่วนใหญ่ที่มีความพร้อมในทุกด้านทั้งในเรื่องวัสดุครุภัณฑ์ต่าง ๆ การเดินทางของผู้เรียน ประกอบกับผู้เรียนค่อนข้างมีฐานะดี ส่งผลให้มีผู้สนใจเข้าศึกษาในระบบดังกล่าวมีจำนวนน้อยลงและไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร

ในขณะที่เดียวกันคณะอนุกรรมการการอาชีวศึกษา ในคณะกรรมการการศึกษา วุฒิสภา เดินทางไปศึกษาดูงานในพื้นที่จังหวัดน่าน ณ วิทยาลัยเทคนิคน่าน อำเภอเมืองจังหวัดน่าน และโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๕๖ อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน โดยที่โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๕๖ ดังกล่าวได้ทำความร่วมมือกับสถานศึกษาอาชีวศึกษาในพื้นที่ทั้งวิทยาลัยสารพัดช่างน่าน และวิทยาลัยการอาชีพเวียงสา รวมทั้งกาญจนาภิเษกวิทยาลัยช่างทองหลวง เพื่อทำความร่วมมือในการจัดการศึกษาร่วมกัน โดยมีการบูรณาการนำระบบทวิศึกษาไปจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาที่ดังกล่าว ที่สำคัญกลุ่มผู้เรียนในสถานศึกษาดังกล่าวจะมีทั้งเด็กและเยาวชนที่เป็นกลุ่มผู้ลี้ภัย กลุ่มชนเผ่า กลุ่มชาวเขา กลุ่มเด็กและเยาวชนที่อาศัยตามแนวตะเข็บชายแดน กลุ่มพระและสามเณร รวมทั้งกลุ่มเด็กและเยาวชนในสถานพินิจที่ใกล้จะพ้นโทษ ซึ่งการจัดการศึกษาดังกล่าวได้รับความสนใจจากผู้เรียนในระดับที่น่าพอใจ เนื่องจากระบบการศึกษาทวิศึกษา เป็นการจัดการศึกษาที่สอนให้ผู้เรียนทุกคนได้เข้าถึงระบบการศึกษาที่แท้จริง ลดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา เข้าใจและเข้าถึงระบบการมีงานทำ มีทักษะและความรู้ซึ่งเป็นช่องทางสำคัญที่มุ่งไปสู่การประกอบอาชีพหลังสำเร็จการศึกษา นอกจากนี้ ยังทำให้มีทางเลือกในการศึกษาที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น สามารถสร้างงาน สร้างรายได้ สร้างอาชีพได้อย่างเป็นรูปธรรม ไม่เป็นภาระของสังคมมีความเข้มแข็งและสามารถสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศได้ โดยกระบวนการจัดการศึกษาทวิศึกษา ตามหลักการที่สำคัญคือ เป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียนในพื้นที่ห่างไกลได้เข้าสู่ระบบการอาชีวศึกษาที่เป็นกรปูพื้นฐานอาชีพและทักษะทางวิชาชีพ เพื่อสร้างองค์ความรู้เข้าสู่การประกอบอาชีพ ให้กับกลุ่มผู้เรียนที่สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของระบบการศึกษาดังกล่าว ดังนี้

๑) ผู้เรียนในกลุ่มโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ /กลุ่มโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ซึ่งเป็นสถานศึกษาที่จัดการศึกษาให้กับกลุ่มเด็กและเยาวชนที่ด้อยโอกาสและขาดโอกาสทางการศึกษา โดยจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ ในลักษณะโรงเรียนประจำในรูปแบบการศึกษาสงเคราะห์ และเปิดโอกาสให้บริการรับนักเรียนกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทั้ง ๑๐ ประเภท เข้าเรียน อันได้แก่

๑.๑) เด็กและเยาวชนที่ถูกบังคับให้ขายแรงงาน หรือแรงงานเด็ก หมายถึง เด็กที่ถูกบังคับให้ทำงานหารายได้ด้วยการทำงานก่อนวัยอันสมควร ถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายจ้าง จนไม่มีโอกาสได้รับการศึกษา หรือการพัฒนาให้เป็นไปตามหลักพัฒนาการอันเหมาะสมกับวัย

๑.๒) เด็กเร่ร่อน หมายถึง เด็กและเยาวชนที่ไม่มีที่อยู่อาศัยพักพิงเป็นหลักแหล่งแน่นอน ดำรงชีวิตอย่างไร้ทิศทาง ขาดปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต เสี่ยงต่อการประสบอันตราย และเป็นปัญหาสังคม

๑.๓) เด็กที่อยู่ในภาวะเสี่ยงกับธุรกิจทางเพศหรือโสเภณีเด็ก หมายถึง เด็กและเยาวชนที่มีความสมัครใจหรือถูกบังคับล่อลวงให้ขายบริการทางเพศหรือถูกชักจูงให้ตกอยู่ในสภาพเสี่ยงต่อการประกอบอาชีพขายบริการทางเพศ

๑.๔) เด็กที่ถูกทอดทิ้ง/กำพร้า หมายถึง เด็กและเยาวชนที่มารดาคลอดทิ้งไว้ในโรงพยาบาลหรือตามสถานที่ต่าง ๆ รวมไปถึงเด็กที่บิดา มารดาปล่อยทิ้งไว้ให้มีชีวิตอยู่ตามลำพังหรืออยู่กับบุคคลอื่นโดยไม่ได้รับการเลี้ยงดูจากบิดามารดา ทั้งนี้ อาจมีสาเหตุมาจากปัญหาการหย่าร้างหรือครอบครัวแตกแยกมีสภาพชีวิตอยู่ท่ามกลางความสับสน ขาดความรัก ความอบอุ่น ตลอดถึงเด็กที่ขาดผู้อุปการะเลี้ยงดู อันเนื่องมาจากสาเหตุอื่น

๑.๕) เด็กที่ถูกทำร้ายทารุณ หมายถึง เด็กและเยาวชนที่ถูกล่วงละเมิดทางร่างกาย ทางเพศ หรือทางจิตใจ มีชีวิตอยู่อย่างไม่เป็นสุข ระวัง หวาดกลัว เนื่องจากถูกทำร้ายทารุณ ถูกบีบบังคับกดดันจากบิดามารดา หรือผู้ปกครองซึ่งมีสภาพจิตใจหรืออารมณ์ไม่เป็นปกติ หรือถูกล่วงละเมิดทางเพศในลักษณะต่าง ๆ จากบุคคลที่อยู่ใกล้ตัว

๑.๖) เด็กยากจน (มากเป็นพิเศษ) หมายถึง เด็กและเยาวชนซึ่งเป็นบุตรหลานของคนยากจน ที่มีรายได้ไม่เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพ ครอบครัวมีรายได้เฉลี่ยไม่เกิน ๒๐,๐๐๐ บาทต่อปี ครอบครัวอยู่รวมกันหลายคนขาดแคลนปัจจัยพื้นฐานชีวิต อยู่อย่างยากลำบาก รวมถึงเด็กในแหล่งชุมชนแออัดหรือบุตรของกรรมกรก่อสร้าง หรือเด็กจากครอบครัวที่อยู่ในถิ่นทุรกันดารห่างไกลที่ขาดโอกาสที่จะได้รับการศึกษาและบริการอื่น ๆ

๑.๗) เด็กในชนกลุ่มน้อย หมายถึง เด็กและเยาวชนที่เป็นบุตรหลานของบุคคลที่มีวัฒนธรรมแตกต่างไปจากประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ มีชีวิตเป็นอยู่อย่างยากลำบาก และมีปัญหาเกี่ยวกับการถือสัญชาติไทยเป็นสาเหตุให้ไม่มีโอกาสได้รับการศึกษาหรือบริการอื่น ๆ ส่วนใหญ่เป็นเด็กในครอบครัวที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ตามบริเวณแนวชายแดนของประเทศไทย

๑.๘) เด็กกลุ่มเสี่ยงที่มีปัญหาเกี่ยวกับสารเสพติด หมายถึง เด็กและเยาวชนที่ติดสารระเหยหรือสารเสพติดให้โทษ หรือเด็กเสี่ยงต่อการถูกชักนำให้ประพฤตินั้นไม่เหมาะสมเกี่ยวข้องกับกลุ่มมิจฉาชีพ ผู้มีอิทธิพล หรือบุคคลที่แสวงหาผลประโยชน์จากการประกอบอาชีพ ผิดกฎหมาย เป็นเด็กด้อยโอกาสที่มีแนวโน้มสูงต่อการก่อปัญหาในสังคม

๑.๙) เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์หรือโรคติดต่อร้ายแรงที่สังคมรังเกียจ หมายถึง เด็กและเยาวชนที่ติดเชื้อเอดส์ หรือบิดา มารดาเจ็บป่วยด้วยโรคเอดส์ เป็นเด็กที่ถูกสังคมนรังเกียจ เป็นเหตุให้เด็กไม่สามารถเข้ารับการศึกษาหรือบริการอื่น ๆ จากรัฐร่วมกับเด็กปกติทั่วไปได้

๑.๑๐) เด็กในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน หมายถึง เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด และถูกควบคุมอยู่ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนตามกฎหมาย ตลอดถึงเด็กหญิงที่ตั้งครรภ์นอกสมรส ซึ่งมีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ เช่น การทำแท้ง การฆ่าตัวตาย และการทอดทิ้งทารก เป็นต้น

โดยมีเป้าหมายสำคัญก็เพื่อให้เด็กและเยาวชนกลุ่มต่าง ๆ ข้างต้น ได้เข้าถึงระบบการศึกษาที่แท้จริง มุ่งเน้นให้ผู้เรียนค้นพบความถนัดและความสนใจของตนเองและนำความรู้หรือทักษะที่ได้รับจากการศึกษาไปประกอบอาชีพตามสมรรถนะของผู้เรียน เข้าถึงหลักการพื้นฐานในการประกอบอาชีพต่าง ๆ ตามสมควร โดยการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยลดปัญหาความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงการศึกษาของผู้เรียน ในขณะเดียวกันก็จะสามารถสร้างความเข้มแข็งให้ผู้เรียนได้ในระยะยาวด้วย โดยข้อมูลของโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ / กลุ่มโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ มีจำนวน ๕๑ แห่ง ดังนี้

- ๑) โรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ กรุงเทพมหานคร
- ๒) โรงเรียนฟ้าใสวิทยา จังหวัดนครปฐม
- ๓) โรงเรียนสมเด็จพระปิยมหาราชรมณียเขต จังหวัดกาญจนบุรี
- ๔) โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์จิตต์อารี ในพระอุปถัมภ์ของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี จังหวัดลำปาง
- ๕) โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เชียงดาว จังหวัดเชียงราย
- ๖) โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
- ๗) โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด
- ๘) โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์นราธิวาส จังหวัดนราธิวาส
- ๙) โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์บางกรวย จังหวัดนนทบุรี
- ๑๐) โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์พิทลุง จังหวัดพิทลุง
- ๑๑) โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์แม่จัน จังหวัดเชียงราย
- ๑๒) โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์แม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน
- ๑๓) โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์สุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี
- ๑๔) โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๑๙ จังหวัดนครศรีธรรมราช
- ๑๕) โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๒๐ จังหวัดชุมพร
- ๑๖) โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๒๑ จังหวัดแม่ฮ่องสอน
- ๑๗) โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๒๒ จังหวัดแม่ฮ่องสอน
- ๑๘) โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๒๓ จังหวัดพิษณุโลก
- ๑๙) โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๒๔ จังหวัดพะเยา
- ๒๐) โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๒๕ จังหวัดแพร่
- ๒๑) โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๒๖ จังหวัดลำพูน
- ๒๒) โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๒๗ จังหวัดหนองคาย
- ๒๓) โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๒๘ จังหวัดยโสธร
- ๒๔) โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๒๙ จังหวัดศรีสะเกษ
- ๒๕) โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๓๐ จังหวัดเชียงใหม่
- ๒๖) โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๓๑ จังหวัดเชียงใหม่
- ๒๗) โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๓๒ จังหวัดอุบลราชธานี

- ๒๘) โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๓๓ จังหวัดลพบุรี
 ๒๙) โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๓๔ จังหวัดแม่ฮ่องสอน
 ๓๐) โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๓๕ จังหวัดพังงา
 ๓๑) โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๓๖ จังหวัดภูเก็ต
 ๓๒) โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๓๗ จังหวัดกระบี่
 ๓๓) โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๓๘ จังหวัดระนอง
 ๓๔) โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๓๙ จังหวัดนราธิวาส
 ๓๕) โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๔๐ จังหวัดปัตตานี
 ๓๖) โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๔๑ จังหวัดยะลา
 ๓๗) โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๔๒ จังหวัดสตูล
 ๓๘) โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๔๓ จังหวัดสงขลา
 ๓๙) โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๔๕ จังหวัดกาญจนบุรี
 ๔๐) โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๔๖ จังหวัดชัยนาท
 ๔๑) โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๔๗ จังหวัดเพชรบุรี
 ๔๒) โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๔๘ จังหวัดจันทบุรี
 ๔๓) โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๔๙ จังหวัดตราด
 ๔๔) โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๕๐ จังหวัดขอนแก่น
 ๔๕) โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๕๑ จังหวัดบุรีรัมย์
 ๔๖) โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๕๒ จังหวัดเลย
 ๔๗) โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๕๓ จังหวัดสกลนคร
 ๔๘) โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๕๔ จังหวัดอำนาจเจริญ
 ๔๙) โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๕๕ จังหวัดตาก
 ๕๐) โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๕๖ จังหวัดน่าน
 ๕๑) โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๕๗ จังหวัดเพชรบูรณ์

เนื่องจากกลุ่มโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ /กลุ่มโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์จะจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับประถมศึกษาปีที่ ๑ ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ ในลักษณะโรงเรียนประจำในรูปแบบการศึกษาสงเคราะห์ ดังนั้น กระบวนการนำระบบทวิศึกษาเข้าไปบูรณาการจัดการเรียนการสอนก็ควรต้องเป็นการจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายควบคู่กันไป แต่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นอาจมีการสอดแทรกหรือการแนะนำวิชาชีพต่าง ๆ เข้าไปบูรณาการจัดการเรียนการสอนในคาบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนก็ได้ เพื่อเป็นการปูพื้นฐานให้ผู้เรียนได้รู้และทราบคุณลักษณะการปฏิบัติงานของแต่ละอาชีพที่สนใจ

๒) ผู้เรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนซึ่งมีที่ตั้งในพื้นที่ห่างไกล เริ่มดำเนินการจัดตั้งเมื่อปี ๒๕๓๔ โดยจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับประถมศึกษาปีที่ ๑ ถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๓ มีทั้งโรงเรียนที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป้าหมายสำคัญของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา คือ จัดการศึกษาให้กับ

ผู้เรียนให้กับผู้เรียนในพื้นที่ห่างไกลในระดับที่สูงกว่าประถมศึกษาปีที่ ๖ เพื่อเป็นการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาให้เด็กและเยาวชนในพื้นที่ห่างไกล และมีฐานะยากจน ได้เข้าถึงสวัสดิการของรัฐในการจัดการเรียนการสอนให้กับผู้เรียนในพื้นที่ต่าง ๆ ในระดับการศึกษาที่สูงขึ้น การจัดการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสดังกล่าว นอกจากจะเป็นการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้กับกลุ่มผู้เรียนที่มีรายได้น้อยและอยู่ในพื้นที่ห่างไกลได้เข้าถึงระบบการศึกษาแล้วนั้น ยังจะเป็นการลดปัญหาและภาระค่าใช้จ่ายของผู้ปกครองที่จะต้องส่งบุตรหลานเพื่อเดินทางไปเรียนในเมืองใหญ่ ๆ ได้เป็นอย่างดี โดยปัจจุบันโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา กระจายอยู่ในทุกชุมชนและทุกพื้นที่ของประเทศ โดยเฉพาะในส่วนของพื้นที่ระดับตำบลและระดับอำเภอที่อยู่ห่างไกล

กระบวนการนําระบบทวิศึกษาเข้าไปบูรณาการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ก็ควรต้องเป็นการบูรณาการจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในลักษณะของการผสมหน่วยกิตการศึกษาในกลุ่มหรือประเภทวิชาต่าง ๆ โดยบูรณาการจัดการเรียนการสอนในคาบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนก็ได้ เพื่อเป็นการปูพื้นฐานให้ผู้เรียนได้รู้และทราบคุณลักษณะการปฏิบัติงานของแต่ละอาชีพที่สนใจ ประกอบกับผู้เรียนในกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มเด็กและเยาวชนที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล ผู้ปกครองส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเกษตรกร ซึ่งเป็นพื้นฐานและเป็นอาชีพของคนในพื้นที่ดั้งเดิมอยู่แล้ว หากมีการบูรณาการหลักสูตรทางด้านวิชาชีพเข้าไปจัดการเรียนการสอนเพื่อเป็นการปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนได้เกิดการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าของการเกษตร ที่จะสามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรไปสู่กระบวนการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรแล้วนั้น จะสามารถสร้างอาชีพ สร้างรายได้ที่มีมูลค่าเพิ่มให้กับผู้คนในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนเกิดการรักถิ่นฐานบ้านเกิดของตน และต้องการพัฒนาบ้าน ชุมชน หรือสังคมแวดล้อมให้ดีขึ้นด้วย ผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษาออกมาส่วนใหญ่ไม่ได้เรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นก็จะมีวิชาชีพเกษตรกรรมติดตัว และสามารถใช้วิชาชีพนั้นในการทำมาหากินและดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข และไม่เป็นภาระของสังคม แนวทางดังกล่าวเป็นอีกหนึ่งแนวทางในการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษาและการประกอบอาชีพ ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งให้สังคมในระดับพื้นฐานมีความมั่นคงได้เป็นอย่างดี

๓) ผู้เรียนในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มเด็กและเยาวชนที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล เป็นกลุ่มชาวเขาเผ่าต่าง ๆ กลุ่มเด็กด้อยโอกาส เพื่อให้เด็ก เยาวชนและประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลทุรกันดาร และด้อยโอกาสทางการศึกษา ได้รับโอกาสและเข้าถึงโอกาสที่จะได้รับการศึกษาเรียนรู้เช่นเดียวกับเด็กนักเรียนในเขตเมืองหรือเขตชนบท กลุ่มผู้เรียนส่วนใหญ่มารจากครอบครัวเกษตรกร ที่มีหลากหลายเชื้อชาติ อาทิ ไทยพุทธ ไทยมุสลิม ไทยใหญ่ ไทยภูเขา เช่น กระเหรี่ยง ลัวะ ม้ง มูเซอ จีนฮ่อ อีเก้อ โดยที่กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดนได้มีการพัฒนาขั้นตอนการ ปฏิบัติงานใหม่สำหรับการให้การศึกษาแก่ผู้เรียนที่เป็นเด็กและเยาวชนตามแนวชายแดนและถิ่นทุรกันดาร โดยกำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน คือ เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดโอกาสของเด็กและเยาวชนที่อยู่ในพื้นที่ทุรกันดาร ไกลคมนาคมหรือเป็นพื้นที่ที่มีปัญหาด้านความมั่นคงให้ได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงเสมอภาค และมีคุณภาพตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, พ.ศ. ๒๕๔๒ และแก้ไขเพิ่มเติม และสอดคล้องตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ภายใต้ปรัชญาในการจัดการศึกษาของโรงเรียนว่า “สร้างภูมิปัญญา พัฒนาคุณภาพชีวิต สัมฤทธิ์ผลความมั่นคง” ซึ่งสะท้อน

บทบาทของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนที่สำคัญ ๓ ประการ คือ บทบาทในการเป็นสถานศึกษา บทบาทของการเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาคุณภาพชีวิต และบทบาทที่เป็นหน่วยรักษาความมั่นคงปลอดภัยและรักษาความสงบเรียบร้อยของชุมชน โดยมีโรงเรียนในสังกัดกว่า ๒๑๕ แห่ง แยกตามกลุ่มจังหวัด ประกอบด้วย

จังหวัด	ชื่อโรงเรียน
เชียงใหม่	<ul style="list-style-type: none"> - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านดอยล้าน - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ ๔ - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนการทำอากาศยานแห่งประเทศไทยเฉลิมพระเกียรติฯ - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบำรุงที่ ๑๑๒ - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนสังวาลวิทย์ ๘ - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนอาชีวศึกษา เชียงราย-พะเยา - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเทคนิคสุสิต - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนอินทรีอาสา (บ้านห้วยน้ำกิน) - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนชนัตถ์ปิยะอูย - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนห้วยกู่ก - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านจะหนู - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านฟ้าไทยงาม
เชียงใหม่	<ul style="list-style-type: none"> - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเชียงใหม่ฮาร์งค์ - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเบญจมา ๑ - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนอาโอยามา - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหนองแวม - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๔๒ บ้านแกน้อย - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ ๒ - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนหัตถิโพธิ์อนุสรณ์ - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนโล่ออนสัมมาจักร ๘ - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านใหม่พัฒนาสันติ - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านแม่ลอง - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนท่านผู้หญิงประไพ ศิวะโกเศศ - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนรางวัลอินทรีรา คานธี บ้านพะกะเซ - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบางกอก เชฟ แซร์ริตี้ (บ้านแม่หลงใต้) - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านแม่มูโน - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านแม่ขอ

จังหวัด	ชื่อโรงเรียน
น่าน	<ul style="list-style-type: none"> - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนพีระยานุเคราะห์ มูลนิธิในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ๓ เฉลิมพระเกียรติฯ - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเฉลิมฉลองครบรอบ ๑๐๐ ปี วันคล้ายวันพระราชสมภพสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ๒๑ ตุลาคม ๒๕๔๓
พะเยา	<ul style="list-style-type: none"> - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเบ็ดเต๋ดูเม่น - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านห้วยป้อม
แม่ฮ่องสอน	<ul style="list-style-type: none"> - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเฉลิมพระเกียรติบ้านน้ำบ่อสะเป่ - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนพลเอกอรชุนพิบูลย์นครินทร์ (บ้านลูกข้าวหลาม) - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านดอยแสง - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านห้วยโป่งเลา - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านแม่ลาจิว - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านแม่เหลอ - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนชมรมอนุรักษ์พุทธศิลป์ไทย ๒ บ้านปุงยาม - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านตุน (ชมรม ๙ สมาคมจีนแห่งประเทศไทยอุปถัมภ์) - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนชมรมอนุรักษ์พุทธศิลป์ไทย บ้านแสนคำลือ - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านปอหมื่อ - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ๙๐๕ (บ้านจอบร้าคี) - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านโกนประ - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านวาทุ - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านโตแฮ - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านห้วยมะโอ - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบำรุงที่ ๑๑๔ บ้านสองแง
ตาก	<ul style="list-style-type: none"> - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนกามาผาใต้ - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านแลโพเด - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านพอบือละคี - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนจุฬา-ธรรมศาสตร์ ๓ - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเทคนิคอาสา ๑ บ้านปะน้อยปู - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านตีนดอย - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนท่านผู้หญิงทวิ มณีบุตร - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านเลตองคุ - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านแม่กลองคุ - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านแม่อมยะ - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านแม่ละนา - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านคะเนจือทะ - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนศาสตราจารย์สำเภา-ไพวรรณ วรางกูร

จังหวัด	ชื่อโรงเรียน
ตาก (ต่อ)	<ul style="list-style-type: none"> - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเฉลิมพระเกียรติ ๗ รอบ พระชนมพรรษา (บ้านหม่องก๊วะ) - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านแม่จันทะ - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน มรว. เฉลิมลักษณ์ จันทรเสน - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านห้วยสูง - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านวะกะแลไค้ะ - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านที่วะเบยทะ - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเฉลิมพระเกียรติ ๗ รอบ พระชนมพรรษา (บ้านแพะ) - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านเลผะสุคี - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านแม่หละคี - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านมุเซอหลังเมือง
อุตรดิตถ์	<ul style="list-style-type: none"> - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนยอดโพธิ์ทอง ๑ - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบุญธรรม-บุญพริ้ง
เพชรบูรณ์	<ul style="list-style-type: none"> - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านโป่งตะแบก
พิษณุโลก	<ul style="list-style-type: none"> - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านนุชเทียน - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านรักไทย - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านลาดเรือ - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนอาทรอุทิศ
ประจวบคีรีขันธ์	<ul style="list-style-type: none"> - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านย่านซื่อ - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านเขาจ้าว - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านท่าวังหิน - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านป่าหมาก - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านแพรกตะคร้อ - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านคีรีล้อม - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนนเรศวรป่าละอู - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านคลองน้อย
ราชบุรี	<ul style="list-style-type: none"> - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านถ้ำหิน - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนตะโกปิดทอง
เพชรบุรี	<ul style="list-style-type: none"> - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านโป่งลึก - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนนเรศวรห้วยโคก - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านอินทรีอาสา (บ้านป่าเกะฮอย)
กาญจนบุรี	<ul style="list-style-type: none"> - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนสุนทรเวช - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนสหธนาคารกรุงเทพฯ - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านเรดาร์ (มร. เจอร์เก้น มูลเตอร์ อูปลัมภ์) - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านปิล็อกคี

จังหวัด	ชื่อโรงเรียน
กาญจนบุรี (ต่อ)	<ul style="list-style-type: none"> - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านไกรเกรียง - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนแม่ น้ำน้อย - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านต้นมะม่วง - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนวัดสุธาสนี - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนมิตรมวลชน ๒ - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเฮงเติลไทย - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนท่านผู้หญิงมณีรัตน์ บุนนาค - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านที่ไโลป่า - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนวิจิตรวิทยาคาร - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนหลวงประกอบนิติสารและท่านผู้หญิงถวิล
ฉะเชิงเทรา	<ul style="list-style-type: none"> - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านนายาว - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านนาอิสาน (มูลนิธิสุมิตร เลิศสุมิตรกุล อุปถัมภ์)
ตราด	<ul style="list-style-type: none"> - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านเขาฉลาด - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านท่ากุ่ม
จันทบุรี	<ul style="list-style-type: none"> - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ่อชะอ่ม - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านคลองแดง - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านทางแมว - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนสิงคโปร์แอร์ไลน์เฉลิมพระเกียรติฯ - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านคลองมะลิ - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านน้ำแดง
สระแก้ว	<ul style="list-style-type: none"> - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านคลองตะเคียนชัย - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านทุ่งกบินทร์ - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนพิระยานุเคราะห์ มูลนิธิในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีฯ - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนวังศรีทอง - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านเขาสารภี - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนการบินไทย - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านน้ำอ้อม - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนประชารัฐบำรุง ๑
เลย	<ul style="list-style-type: none"> - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านนาป่อ - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเฉลิมราษฎร์บำรุง - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหมื่นขาว - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหนองแคน - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านวังชมพู - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนฮิลมาร์ฟาเบิ้ล

จังหวัด	ชื่อโรงเรียน
เลย (ต่อ)	- โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านห้วยเป่า - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านนากปิด
นครพนม	- โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนชุกิศึกษา - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหาดทรายเพ - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านนากระเสริม - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านปากห้วยม่วง - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนคอนราดเฮงเค็ล - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหนองตุ้ - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนช่างกลปทุมวันอนุสรณ์ ๘ - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านนาสามัคคี
อุดรธานี	- โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านห้วยเวียงงาม - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านเมืองทอง - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านนาชมพู (มูลนิธิสุมิตร เลิศสุมิตรกุลอุปถัมภ์) - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านเทพภูเงิน
บึงกาฬ	- โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านคำชมภู - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนไทยเสรี - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านนาแวง - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนหนองตะไก่อ - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านห้วยดอกไม้
สกลนคร	- โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนค็อกนิสไทย เฉลิมฉลองครบรอบ ๑๐๐ ปี วันคล้ายวันพระราชสมภพสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี
บุรีรัมย์	- โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านทรัพย์ทรายทอง - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนชมรม ๙ สมาคมจีนแห่งประเทศไทยเฉลิมพระเกียรติฯ
สุรินทร์	- โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านโคกแสง - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนท่านผู้หญิงสุประภาดา เกษมสันต์ - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนพิระยานุเคราะห์ มูลนิธิในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีฯ ๒ เฉลิมพระเกียรติฯ - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านตาตุม - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านตาแตรว - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านข้าประทัด - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านรุน
อุบลราชธานี	- โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ศ.ดร.เนวิน สคริมชอว์ - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนชุมชนป่าหญ้าคา - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านคำสะอาด

จังหวัด	ชื่อโรงเรียน
อุบลราชธานี (ต่อ)	- โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหนองบัวพัฒนา - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านแก่งศรีโคตร - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านตาเอี่ยม - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านท่าแสนคุณ - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านตาหวาน - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านป่าฮี
มุกดาหาร	- โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านชุมชนได้ร่มพระบารมี - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนการทำอากาศยานฯ เฉลิมฉลองครบรอบ ๑๐๐ ปี วันคล้ายวันพระราชสมภพสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี
ศรีสะเกษ	- โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหนองใหญ่
ยโสธร	- โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านศรีสวัสดิ์
อำนาจเจริญ	- โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านห้วยซ้อย - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านภูตานกอย
กระบี่	- โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านแผ่นดินเสมอ
ชุมพร	- โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านตะแบกกงาม (ต้นตระเจียรอุปถัมภ์) - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านควนสามัคคี - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านพันวาล - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนสันติมิตร - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนสิริราษฎร์ - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านสวนเพชร - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านห้วยเหมือง
สุราษฎร์ธานี	- โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบั้งคลองวาย - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านยางโพรง - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเทคนิคมินบุรีอนุสรณ์ ๑ - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านกอตาย
นครศรีธรรมราช	- โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านเขาวัง - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหัวตง - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหลังอ้ายหมี่
สงขลา	- โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหาดทราย - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านชายควน - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนล้อมวลชนกีฬา - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านประกอบออก - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเชิญ พิศลยบุตร - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนพลเอกนวล คุณหญิงบานชื่น จันทร์ตรี - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านทุ่งสบายใจ

จังหวัด	ชื่อโรงเรียน
สงขลา (ต่อ)	- โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านบาโรย - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนมหาราช ๑ - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านสำนักเอาะ - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนทุ่งไม้ด้วน ๒
ตรัง	- โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหินจอก - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนสันติราษฎร์ประชาบำรุง
พัทลุง	- โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านควนตะแบก
สตูล	- โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านसानแดง - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนยุงทองรัฐประชาสรรค์
ปัตตานี	- โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนพีระยานุเคราะห์ มูลนิธิในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีฯ ๔ เฉลิมพระเกียรติฯ
ยะลา	- โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนสังวาลวิทย์ ๔ - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนปนชาใจแม่เราะ - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนนิคมพิทักษ์ราษฎร์ - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านภักดี - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เนื่องในโอกาสทรงพระเจริญพระชนมายุ ๕๐ พรรษา ๒ เมษายน ๒๕๔๘ - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนโรงงานยาสูบ ๒
นราธิวาส	- โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนไอร์บือแต - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนการทำอากาศยานแห่งประเทศไทยเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านละโอ - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านต็องอ ช่างกลปทุมวันอนุสรณ์ ๑๓ - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านสินานนท์ (มูลนิธิสุมิตร เลิศสุมิตรกุลอุปถัมภ์)

โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนส่วนใหญ่ซึ่งมีที่ตั้งกระจายอยู่ในทุกพื้นที่ของประเทศ จะจัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ประกอบกับผู้เรียนในกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มเด็กและเยาวชนที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล เป็นกลุ่มชาวเขาเผ่าต่าง ๆ กลุ่มเด็กด้อยโอกาส ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ห่างไกลและในถิ่นทุรกันดาร พื้นที่ที่มีการคมนาคมไม่สะดวก ผู้เรียนส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเกษตรกร ซึ่งเป็นพื้นฐานและเป็นอาชีพของคนในพื้นที่ดั้งเดิมอยู่แล้ว หากมีการบูรณาการหลักสูตรทางด้านวิชาชีพเข้าไปจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนข้างต้น สำหรับผู้เรียนซึ่งเป็นเด็กและเยาวชนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ - ๖ เพื่อเป็นการปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนได้เกิดการตระหนักและเห็นคุณค่าของการเกษตรที่จะสามารถพัฒนาผลผลิตทางการเกษตรที่มีอยู่ในชุมชนไปสู่กระบวนการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรที่จะนำไปสู่การสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ที่มีมูลค่าเพิ่มให้กับผู้คนในพื้นที่ได้เป็น

อย่างดี อีกทั้งยังเป็นการปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนในพื้นที่ที่มีความเป็นเจ้าของ เกิดการรักถิ่นฐานบ้านเกิดของตน และต้องการพัฒนาบ้าน ชุมชน หรือสังคมแวดล้อมให้ดีขึ้นด้วย ผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษาออกมาส่วนใหญ่ไม่ได้เรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นก็จะมีวิชาชีพเกษตรกรรมติดตัว และสามารถใช้วิชาชีพนั้นในการทำมาหากินและดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข เป็นอีกหนึ่งแนวทางในการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษาและการประกอบอาชีพ ที่สำคัญสามารถสร้างความเข้มแข็งให้สังคมในระดับพื้นฐานมีความมั่นคงได้เป็นอย่างดีอีกด้วย

๔) กลุ่มผู้เรียนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นพื้นที่ที่มีอัตลักษณ์แบบพิเศษ มีความหลากหลายที่ลงตัวทั้งในเรื่องการศึกษา ความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ จะรวมไปถึงจังหวัดยะลา จังหวัดปัตตานี จังหวัดนราธิวาส และจังหวัดสงขลาใน ๔ อำเภอ (อำเภอจะนะ อำเภอนาทวี อำเภอเทพา และอำเภอสะบ้าย้อย) พื้นที่ดังกล่าวมีสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกว่า ๑,๒๐๐ แห่ง ซึ่งแบ่งเป็นสถานศึกษาในระบบและสถานศึกษานอกระบบ โดยสถานศึกษาในระบบนั้น ส่วนใหญ่เป็นสถานศึกษาของรัฐและสถานศึกษาของเอกชนที่จัดการศึกษาสายสามัญ และสอนศาสนาควบคู่กับสายสามัญ สถานศึกษาอาชีวศึกษา สถาบันอุดมศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม (แผนกสามัญศึกษา แผนกธรรม และแผนกบาลี) รวมทั้งวิทยาลัยชุมชน ส่วนสถานศึกษานอกระบบ อาทิ โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สถาบันศึกษาปอเนาะ ศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์ฝึกอาชีพและพัฒนาอาชีพ ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เป็นต้น

จากสถานการณ์ที่ผ่านมา การจัดการศึกษาในพื้นที่ดังกล่าวยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการและความมั่นคงของท้องถิ่นได้เท่าที่ควร และยังคงเกิดปัญหาในทุกส่วนที่จัดการศึกษา ทั้งในส่วนของการศึกษาสายสามัญ วิชาชีพ และศาสนา เด็กและเยาวชนบางส่วน โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ห่างไกลยังคงขาดโอกาสในการเข้าถึงระบบการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ ประชาชนในพื้นที่ก็ยังขาดความรู้และทักษะในการพัฒนาและต่อยอดอาชีพ มีปัญหาในการใช้ภาษาไทยในการติดต่อสื่อสาร กระบวนการจัดการเรียนรู้ในพื้นที่ก็ยังขาดการบูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ เข้าด้วยกันเพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น (แผนยุทธศาสตร์ปฏิรูปการศึกษาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อสร้างสันติสุข) ประกอบกับสถานการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง ที่สร้างความระแวงและสร้างความหวาดผวให้กับคนในพื้นที่อย่างมาก อีกทั้งยังเป็นตัวบั่นทอนความปลอดภัยในเรื่องการดำเนินชีวิตและความเป็นอยู่ให้คนในพื้นที่ด้วย เรื่องดังกล่าวส่งผลกระทบต่อความมั่นคงและความเข้มแข็งของผู้คนทั้งในระดับชุมชน สังคมและประเทศในภาพรวมอย่างมาก นอกจากนี้ สภาพสังคมในพื้นที่ส่วนใหญ่ประชาชนในพื้นที่นิยมแต่งงานตั้งแต่อายุน้อย มีอัตราการเกิดสูงและปัญหาที่ตามมา คือ มีสถิติการหย่าร้างสูงเช่นเดียวกัน แม้จะมีการขยายโอกาสทางการศึกษาอย่างกว้างขวางในพื้นที่ดังกล่าว แต่เด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ก็ได้เข้าสู่ระบบการศึกษาและเข้าเรียนเพียงในระดับประถมศึกษาเท่านั้น ไม่ได้ศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาและระดับ ที่สูงขึ้น ซึ่งส่งผลต่อความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ ซึ่งองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาแค่ระดับประถมศึกษานั้นไม่เพียงพอที่จะประกอบอาชีพใหม่ ๆ ที่สามารถสร้างงาน สร้างอาชีพ และสร้างรายได้อย่างมั่นคงได้อย่างแท้จริง สถานการณ์ดังกล่าวที่เกิดขึ้นยิ่งจำเป็นที่จะต้องสร้างความเข้มแข็งให้เด็กและเยาวชน

ในพื้นที่ได้มีฐานองค์ความรู้ในการแยกแยะปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งปัญหาจากความไม่เข้าใจกันของคนในพื้นที่ ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนของคนในพื้นที่กับเจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมถึงความพร้อมของปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ เพื่อให้เด็กและเยาวชนในพื้นที่ได้มีองค์ความรู้และทักษะที่จำเป็นในการประกอบอาชีพ แยกแยะประเด็นได้ชัดเจน และเข้าใจบริบทความหลากหลายในพื้นที่มากขึ้นผ่านระบบการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพที่ต้องมีการบูรณาการนำเอาศาสตร์ทางด้านศาสนา ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณีและแนวคิดในการประกอบอาชีพเข้าไปในกระบวนการจัดการศึกษาพร้อมกันไป ประเด็นดังกล่าวนอกจากจะเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยลดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ดังกล่าวแล้วยังจะเป็นการสร้างความมั่นคงเข้มแข็งในระดับชุมชนได้เป็นอย่างดีอีกด้วย

ในส่วนของการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนในพื้นที่ได้เข้าถึงอาชีพนั้น ที่ผ่านมากกระทรวงศึกษาธิการได้เร่งขยายผลการดำเนินงานพัฒนาการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผ่านศูนย์ฝึกอบรมอาชีพประจำอำเภอท่าโกล เพื่อให้บริการประชาชนเข้าถึงการบริการด้านการศึกษาวินิจฉัยได้อย่างทั่วถึงมากยิ่งขึ้น โดยกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนศูนย์ฝึกอบรมวิชาชีพประจำอำเภอท่าโกลนับเป็นอีกหนึ่งกิจกรรมสำคัญที่เกิดขึ้นภายใต้วัตถุประสงค์การจัดการศึกษาอาชีวศึกษาเพื่อสร้างเสริมความมั่นคงของรัฐ โดยพัฒนาการจัดการอาชีวศึกษาให้มีความสอดคล้องเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ที่มีความหลากหลายและเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม ในการพัฒนาอาชีพเพื่อสร้างโอกาสการมีงานทำและยกระดับคุณภาพชีวิต จากการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้วิชาชีพ และขยายพื้นที่บริการด้านวิชาชีพในเขตพื้นที่ท่าโกล ซึ่งครอบคลุมพื้นที่อำเภอท่าโกลและพื้นที่ที่มีการคมนาคมไม่สะดวก ทั้งนี้ เพื่อสร้างโอกาสในการเข้าถึงระบบการศึกษา ให้เด็ก เยาวชน นักเรียน นักศึกษา รวมถึงประชาชนในพื้นที่ได้รับการศึกษาสายวิชาชีพอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะเด็ก เยาวชน และประชาชนประจำอำเภอท่าโกลและอำเภอหน้าด่านชายแดนใต้ได้รับการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ ทำให้เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพ และสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนท้องถิ่น และสังคมโดยรอบ อันจะเกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนฐานรากในพื้นที่อย่างแท้จริง

พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งประกอบด้วย จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา จังหวัดนราธิวาส จังหวัดสงขลาใน ๔ อำเภอ (ประกอบด้วยอำเภอจะนะ อำเภอนาทวี อำเภอเทพา และอำเภอสะบ้าย้อย) ประชาชนจำนวนมากยังมีความยากจน ไม่มีอาชีพ ไม่มีงานทำ ไม่สามารถเข้าถึงการบริการด้านการศึกษาวินิจฉัยได้อย่างทั่วถึง ประกอบกับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาที่ตั้งอยู่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการให้บริการทางวิชาชีพมีจำนวนเพียง ๑๘ แห่งเท่านั้น ซึ่งยังไม่ครอบคลุมพื้นที่การให้บริการแก่ประชาชนในภาพรวม โดยเฉพาะในอำเภอรอบนอกที่ท่าโกล รวมถึงพื้นที่หน้าด่านชายแดน ประกอบกับการเดินทางและเส้นทางการคมนาคมในพื้นที่ไม่สะดวก และมีประชาชนอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ทำให้ไม่สามารถเข้าถึงการบริการทางวิชาชีพได้ ดังนั้น การขยายพื้นที่บริการวิชาชีพให้กับประชาชนในเขตอำเภอรอบนอกที่ท่าโกลให้มีโอกาสได้เข้าถึงการบริการด้านการศึกษาวินิจฉัย ผ่านการจัดตั้งศูนย์ฝึกอบรมอาชีพประจำอำเภอที่ท่าโกล โดยเน้นให้สถานศึกษาอาชีวศึกษาเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินงาน ก็เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ได้มีโอกาสในการเรียนสายอาชีพให้มากขึ้น และสามารถเข้าถึงทักษะอาชีพได้มากขึ้น ส่วนในหลักสูตรการเรียนการสอนนั้นได้เปิดสอนตั้งแต่ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และระดับ

ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) และหลักสูตรระยะสั้น ซึ่งผู้ที่สนใจสามารถเลือกเรียนในหลักสูตรต่าง ๆ ได้ตามความเหมาะสม

เนื่องจากบริบทของพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีความหลากหลายและเป็นสังคมแบบพหุวัฒนธรรม การจัดการศึกษาในพื้นที่ก็มีความหลากหลายเช่นเดียวกัน ดังนั้น กระบวนการนำระบบทวิศึกษาเข้าไปบูรณาการจัดการเรียนการสอนก็ควรต้องสอดคล้องกันในแต่ละพื้นที่ที่สถานศึกษาตั้งอยู่ โดยเฉพาะสถานศึกษาที่อยู่ห่างไกล ทุรกันดาร และมีที่ตั้งอยู่บริเวณชายขอบที่การเดินทางและการคมนาคมไม่สะดวก โดยอาจบูรณาการจัดการศึกษา ดังนี้

๑) กรณีมีสถานศึกษาในพื้นที่จัดการสอนถึงในระดับประถมศึกษาจะต้องจัดการเรียนการสอนโดยการบูรณาการหลักสูตรทางด้านวิชาชีพ หรือทวิศึกษาเข้าไปจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนดังกล่าวในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ - ๖ เพื่อเป็นการปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนได้เกิดการตระหนักและเห็นคุณค่าของการเกษตร ที่จะสามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรในชุมชนไปสู่กระบวนการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรรูปแบบต่าง ๆ ที่จะสามารถสร้างงาน สร้างอาชีพ และสร้างรายได้ที่มีมูลค่าเพิ่มให้กับผู้คนในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังเป็นการปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนเกิดการรักถิ่นฐานบ้านเกิดของตน มีความเป็นเจ้าของและมีส่วนร่วมในแผ่นดินเกิด และต้องการพัฒนาบ้านชุมชน หรือสังคมแวดล้อมให้ดีขึ้นด้วย

๒) กรณีมีสถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษา สถานศึกษาที่ขยายโอกาสทางการศึกษาจะจัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับประถมศึกษาปีที่ ๑ - ถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๓ โดยภาครัฐได้มีการจัดการศึกษาดังกล่าวให้กับผู้เรียนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ห่างไกล เพื่อขยายโอกาสการเข้าถึงระบบการศึกษาของเด็กและเยาวชนในพื้นที่ต่าง ๆ ให้เกิดความทั่วถึงและเกิดความเท่าเทียมกันในการรับบริการจากภาครัฐ กระบวนการนำระบบทวิศึกษาเข้าไปบูรณาการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาดังกล่าวนี้นี้ต้องบูรณาการจัดการเรียนการสอนให้กับผู้เรียนในช่วงมัธยมศึกษาปีที่ ๑ - ๓ เพื่อเป็นการปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนได้เกิดการตระหนักและเห็นคุณค่าของการเกษตร ที่จะสามารถพัฒนาและต่อยอดผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรในชุมชนไปสู่กระบวนการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรรูปแบบต่าง ๆ ที่จะสามารถสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้กับคนในพื้นที่ได้ ทั้งยังเป็นการปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนรักถิ่นฐานบ้านเกิด มีความเป็นเจ้าของและมีส่วนร่วมในการพัฒนาบ้านเกิด ชุมชน หรือสังคมแวดล้อมให้มีความยั่งยืนได้

๓) กรณีสถานศึกษาในพื้นที่จัดการสอนถึงในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจะต้องนำระบบทวิศึกษาเข้าไปบูรณาการจัดการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายควบคู่กันไป แต่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นอาจมีการแทรกหรือการแนะนำวิชาชีพต่าง ๆ เข้าไปบูรณาการจัดการเรียนการสอนในคาบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนได้ เพื่อเป็นการปูพื้นฐานให้ผู้เรียนได้ทราบคุณลักษณะของแต่ละอาชีพที่สนใจ และสามารถเลือกเรียนในสาขาวิชาชีพที่สนใจได้ เพื่อจะได้มีทักษะทางวิชาชีพติดตัวไป และจะได้ใช้วิชาชีพนั้นในการทำมาหากินและดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข

ทั้งนี้ สถานศึกษาอาชีวศึกษาในพื้นที่จะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมการจัดการศึกษาในส่วนดังกล่าว เพื่อสร้างความมั่นคงแข็งแรงให้กับการจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำในระดับฐานรากที่จะสามารถสร้างความเข้มแข็งในระบบเศรษฐกิจระดับฐานรากได้

๕) กลุ่มผู้เรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม (พระและสามเณร) โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นอีกสถานศึกษาประเภทหนึ่งที่มีการศึกษาให้กับพระภิกษุและสามเณร เป็นสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่จัดการศึกษาเพื่อประโยชน์ทั้งต่อทางฝ่ายศาสนจักร คือ ได้ศาสนทายาทที่ดี มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา สามารถธำรงและสืบต่อพระพุทธศาสนาให้เจริญก้าวหน้า และยังเป็นประโยชน์ต่อทางฝ่ายบ้านเมือง กล่าวคือ หากพระภิกษุสามเณรลาสิกขาบท ก็สามารถเข้าศึกษาต่อในสถานศึกษาของรัฐได้ หรือสามารถประกอบอาชีพที่เป็นประโยชน์แก่ตนเองและประเทศชาติต่อไปได้ ดังนั้น โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จึงมีภารกิจในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นการศึกษาในระบบ ควบคู่กับการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมทั้งแผนกบาลี และแผนกธรรม ให้แก่พระภิกษุสามเณร โดยรับเด็กผู้ชายที่เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ เข้าบรรพชาเป็นสามเณร โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

การจัดการศึกษาในรูปแบบดังกล่าวเป็นช่องทางสำคัญที่ทำให้เด็กที่ขาดโอกาสทางการศึกษา ได้มีโอกาสศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น เด็กเหล่านี้ส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่ยากจน บางส่วนเป็นชนกลุ่มน้อย บางส่วนเป็นเด็กกำพร้าขาดผู้อุปการะเลี้ยงดู และบางส่วนเป็นเด็กที่มีปัญหาทางสังคม ไม่สามารถเข้าเรียนในโรงเรียนทั่วไปได้ ด้วยความศรัทธาในพระพุทธศาสนา และด้วยความเชื่อมั่นว่าพระภิกษุจะช่วยอบรมบุตรหลานของตนได้ ผู้ปกครองจึงนำบุตรหลานมาบรรพชาให้เป็นสามเณรเพื่อเข้าเรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา อย่างไรก็ตามการดำเนินงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาประสบปัญหาต่าง ๆ มากมาย ทั้งในด้านของผู้เรียนที่มีพื้นฐานแตกต่างกันมาก สามเณร ส่วนหนึ่งยังประสบปัญหาโภชนาการและสุขภาพอนามัย สามเณรบางรูปยังมีปัญหาในการอ่านเขียนภาษาไทยในด้านที่ตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาจะตั้งอยู่ในวัดซึ่งอยู่ในชุมชนขนาดเล็ก โรงเรียนเหล่านี้มักจะได้รับสามเณรจากวัดที่อยู่ใกล้เคียงมาเรียนด้วย ดังนั้น ทั้งชุมชนและวัดจึงไม่สามารถจัดภัตตาหารถวายสามเณรได้เพียงพอ และไม่สามารถให้การอุดหนุนโรงเรียนได้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้ ด้วยข้อจำกัดทางด้านงบประมาณในการดำเนินงาน ทำให้โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ไม่สามารถดำเนินการดูแลผู้เรียนและจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพได้ เมื่อสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทราบถึงสภาพปัญหาต่าง ๆ ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จึงมีพระราชดำริในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมกับโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาขึ้นใน พ.ศ. ๒๕๔๗ โดยมีแนวทาง ดังนี้

๑) การส่งเสริมโภชนาการและสุขภาพอนามัยของสามเณร เพื่อให้สามเณรมีความรู้ และพัฒนาแบบแผนการบริโภคอาหารที่พึงประสงค์ตามหลักโภชนาการ ตลอดจนพัฒนาสุขนิสัยที่พึงปฏิบัติตามหลักสุขาภิบาล อาหาร อันจะนำไปสู่การมีโภชนาการที่ดี และสุขภาพแข็งแรง ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาศักยภาพในการเรียนรู้และการพัฒนาด้านอื่น ๆ

๒) การเสริมสร้างศักยภาพของสามเณรในการเรียนรู้ทางวิชาสามัญศึกษาและการเป็นศาสนทายาทที่ดี เพื่อสนับสนุนให้ครู ทั้งที่เป็นพระภิกษุและคฤหัสถ์สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพและบรรลุตามเป้าหมายของโรงเรียน

๓) การเสริมสร้างศักยภาพของสามเณรในการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้สามเณรมีความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของตน มีความภาคภูมิใจ เห็นคุณค่าในมรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของท้องถิ่น และมีความรักท้องถิ่น

๔) การเสริมสร้างศักยภาพของสามเณรทางการอาชีพ เพื่อให้สามเณรมีความรู้ และทักษะพื้นฐานทางการงานอาชีพและหลักการสหกรณ์ที่สามารถนำไปใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันได้ โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ ทักษะ และเจตคติในงานอาชีพที่จำเป็นสำหรับชีวิตประจำวัน และงานอาชีพที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น

โดยที่โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญฯ ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ มีจำนวน ๑๔ กลุ่ม ๔๐๐ โรงเรียน โดยแต่ละกลุ่มก็จะแบ่งเขตภารกิจการทำงานกำกับดูแลที่แตกต่างกัน ออกไปตามแต่ละกลุ่มจังหวัด โดยผู้ที่เข้ารับการศึกษาร้อยละส่วนใหญ่จะเป็นเด็กและเยาวชนเพศชาย ที่ขาดโอกาสทางการศึกษา เด็กและเยาวชนเหล่านี้ส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่ยากจน มีรายได้น้อยและไม่เพียงพอที่จะส่งบุตรหลานเข้าเรียนในระบบปกติได้ บางส่วนเป็นชนกลุ่มน้อย กลุ่มชนเผ่า บางส่วนเป็นกลุ่มเด็กกำพร้า ขาดผู้อุปการะเลี้ยงดู และบางส่วนเป็นเด็กที่มีปัญหาทางสังคมไม่สามารถเข้าเรียนในโรงเรียนทั่วไปได้ เป้าหมายสำคัญในการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ก็เพื่อให้เด็กและเยาวชนเพศชายผู้ที่มีความเลื่อมใสในแนวทางพระพุทธศาสนาได้มีโอกาสเข้าถึงระบบการศึกษา และได้ศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นต่อจากชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ซึ่งกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาทั่วประเทศ แยกได้ ดังนี้

๑) กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๑ ประกอบด้วย จังหวัดกรุงเทพมหานคร นครปฐม และปทุมธานี มีโรงเรียนจำนวน ๑๕ โรงเรียน

๒) กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๒ ประกอบด้วย จังหวัดกระบี่ ชุมพร ตรัง นครศรีธรรมราช ปัตตานี ยะลา ระนอง สงขลา สตูล และสุราษฎร์ธานี มีโรงเรียนจำนวน ๒๒ โรงเรียน

๓) กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๓ ประกอบด้วย จังหวัดกาญจนบุรี ชัยนาท ประจวบคีรีขันธ์ พระนครศรีอยุธยา เพชรบุรี ราชบุรี ลพบุรี สระบุรี สิงห์บุรี สุพรรณบุรี อ่างทอง และอุทัยธานี มีโรงเรียนจำนวน ๒๕ โรงเรียน

๔.) กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๔ ประกอบด้วย จังหวัดกำแพงเพชร ตาก นครสวรรค์ พิจิตร พิษณุโลก เพชรบูรณ์ สุโขทัย และอุตรดิตถ์ มีโรงเรียนจำนวน ๒๕ โรงเรียน

๕) กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๕ ประกอบด้วย จังหวัดเชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน และลำพูน มีโรงเรียนจำนวน ๔๐ โรงเรียน

๖) กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๖ ประกอบด้วย จังหวัดเชียงราย น่าน พะเยาแพร่ และลำปาง มีโรงเรียนจำนวน ๕๕ โรงเรียน

๗) กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๗ ประกอบด้วย จังหวัดขอนแก่น เลย และหนองบัวลำภู มีโรงเรียนจำนวน ๔๔ โรงเรียน

๘) กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๘ ประกอบด้วย จังหวัดสกลนคร หนองคาย และอุดรธานี มีโรงเรียนจำนวน ๓๘ โรงเรียน

๙) กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๙ ประกอบด้วย จังหวัดมุกดาหาร หนองคาย อุดรธานี และอำนาจเจริญ มีโรงเรียนจำนวน ๓๔ โรงเรียน

๑๐) กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๑๐ ประกอบด้วย จังหวัดกาฬสินธุ์ นครพนม มหาสารคาม และร้อยเอ็ด มีโรงเรียนจำนวน ๔๑ โรงเรียน

๑๑) กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๑๑ ประกอบด้วย จังหวัดชัยภูมิ นครราชสีมา บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ และสุรินทร์ มีโรงเรียนจำนวน ๔๓ โรงเรียน

๑๒) กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๑๒ ประกอบด้วย จังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรี นครนายก ตราด ปราจีนบุรี ระยอง และสระแก้ว มีโรงเรียนจำนวน ๑๒ โรงเรียน

๑๓) กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๑๓ (จินนิกาย) ประกอบด้วย จังหวัด กรุงเทพมหานคร ชลบุรี และเชียงราย มีโรงเรียนจำนวน ๓ โรงเรียน

๑๔) กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๑๔ (อนัมนิกาย) ประกอบด้วย จังหวัดกรุงเทพมหานคร สงขลา และอุดรธานี มีโรงเรียนจำนวน ๓ โรงเรียน

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จำนวน ๔๐๐ โรงเรียน ประกอบด้วย

๑) โรงเรียนขนาดเล็ก (จำนวนนักเรียนต่ำกว่า ๑๒๐ รูป) จำนวน ๒๒๒ โรงเรียน

๒) โรงเรียนขนาดกลาง (จำนวนนักเรียนตั้งแต่ ๑๒๑ - ๓๐๐ รูป) จำนวน ๑๕๕ โรงเรียน

๓) โรงเรียนขนาดใหญ่ (จำนวนนักเรียนตั้งแต่ ๓๐๑ รูปขึ้นไป) จำนวน ๒๓ โรงเรียน

การจัดการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จะจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ถึง ๖ ซึ่งเป็นการต่อยอดการศึกษาจากระดับประถมศึกษาปีที่ ๖ โดยรับเด็กผู้ชายที่เรียนจบในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ เข้าบรรพชาเป็นสามเณร และเข้าศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา การจัดการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ดังกล่าว เป็นช่องทางสำคัญสำหรับเด็กและเยาวชนที่เป็นผู้ชายซึ่งอยู่ในวัยหัวเลี้ยวหัวต่อและมีความเสี่ยงที่อาจจะถูกชักจูงไปกระทำในสิ่งที่ไม่ถูกไม่ควรได้รับการศึกษาที่สูงขึ้น ซึ่งหากปล่อยปละละเลยให้กลุ่มเด็กดังกล่าวใช้ชีวิตไปตามยถากรรม และอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่ดีอาจส่งผลกระทบต่อการศึกษาที่สูงขึ้น ซึ่งหากปล่อยปละละเลยให้กลุ่มเด็กและเยาวชนกลุ่มนี้เข้าสู่การกระทำในสิ่งไม่ดี ผิดกฎหมายบ้านเมือง ติดยาเสพติด ลักทรัพย์ และอาจลุกลามไปจนถึงการก่ออาชญากรรมได้ ดังนั้น การจัดการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรมนั้น จะเป็นแนวทางหนึ่งในการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้กับกลุ่มเด็กและเยาวชนเพศชาย ได้มีโอกาสเข้าศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น เนื่องจากเด็กและเยาวชนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่ยากจน บางส่วนเป็นชนกลุ่มน้อย บางส่วนเป็นเด็กกำพร้าขาดผู้อุปการะเลี้ยงดู และบางส่วนเป็นเด็กที่มีปัญหาทางสังคม ไม่สามารถเข้าเรียนในโรงเรียนทั่วไปได้ ด้วยความศรัทธาในพระพุทธศาสนา และด้วยความเชื่อมั่นว่าพระภิกษุจะช่วยอบรมบุตรหลานของตนได้ ผู้ปกครองจึงนำบุตรหลานเข้าบรรพชาให้เป็นสามเณรเพื่อเข้าเรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาที่สามารถลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาได้เป็นอย่างดีอีกทางหนึ่ง

ทั้งนี้ ในส่วนของการจัดการเรียนการสอนทางด้านอาชีพให้กับพระภิกษุและสามเณรนั้น ปัจจุบันมี “วิทยาลัยเสริมทักษะพระภิกษุ สามเณร” ซึ่งเป็นสถานศึกษาอาชีวศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ตั้งอยู่ในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดำเนินการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพให้กับพระภิกษุและสามเณร โดยสถานศึกษาดังกล่าวก่อตั้งขึ้นเนื่องในโอกาสที่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร เมื่อครั้งทรงพระอิสริยยศ ที่สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ทรงเจริญพระชนมพรรษาครบ ๖๐ พรรษา ในปีพุทธศักราช ๒๕๕๕

คณะสงฆ์พร้อมด้วยอุบาสก อุบาสิกา วัดนิเวศธรรมประวัติราชวรวิหาร สำนักในพระมหากษัตริย์คุณที่สมเด็จพระบรมวงศ์บิดราชฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เป็นองค์อุปถัมภ์โครงการอนุรักษ์และพัฒนา วัดนิเวศธรรมประวัติราชวรวิหาร อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทางวัดจึงประสานสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ และกรมศิลปากร จัดตั้งสถาบันเสริมทักษะการเรียนรู้สำหรับพระภิกษุ สามเณร เฉลิมพระเกียรติ ๖๐ พรรษา โดยกระทรวงศึกษาธิการประกาศจัดตั้งเมื่อวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๙ และเปิดการเรียนการสอนครั้งแรก ภาคเรียนที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๓๙ โดยจัดการเรียนการสอนให้กับพระภิกษุและสามเณร ในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ในสาขาต่าง ๆ อาทิ สาขาวิชาช่างเชื่อมโลหะ สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ และสาขาวิชาช่างยนต์ และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ในสาขาวิชาเทคนิคอุตสาหกรรม และสาขาวิชาคอมพิวเตอร์เกมส์และแอนิเมชัน ซึ่งในอนาคตอาจจะมีการขยายและจัดหลักสูตรการเรียนการสอนในสาขาวิชาอื่น ๆ เพิ่มเติม เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทและวิถีชีวิตของสมณเพศด้วย

สำหรับกระบวนการนำระบบทวิศึกษาเข้าไปบูรณาการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ก็ควรต้องเป็นการจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายควบคู่กันไป แต่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นอาจมีการแทรกหรือการแนะนำวิชาชีฟต่าง ๆ เข้าไปบูรณาการจัดการเรียนการสอนเพื่อเป็นการปูพื้นฐานให้ผู้เรียนได้รู้และทราบคุณลักษณะรวมถึงลักษณะงานของแต่ละอาชีพที่สนใจ แต่ทั้งนี้ สาขาอาชีพต่าง ๆ ที่จัดการศึกษาให้กับกลุ่มพระและสามเณรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษานี้ จะต้องมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับกิจของสงฆ์ด้วย อาทิ ช่างไฟฟ้า ช่างคอมพิวเตอร์ ช่างเครื่องยนต์เล็ก เป็นต้น ส่วนการจัดการศึกษาของวิทยาลัยเสริมทักษะพระภิกษุ สามเณร นั้น วิทยาลัยได้จัดหลักสูตรทางด้านวิชาชีพที่เหมาะสมกับพระและสามเณรในทุกหลักสูตรและทุกระดับการศึกษา

๖) กลุ่มผู้เรียนที่ได้รับโทษในสถานพินิจและใกล้พ้นโทษ ผู้เรียนกลุ่มนี้มีความสำคัญอย่างมาก เนื่องจากเป็นกลุ่มเด็กและเยาวชนที่ได้รับโทษในสถานพินิจ เด็กและเยาวชนถือเป็นอนาคตของชาติที่สำคัญ เด็กและเยาวชนกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่มีการกระทำความผิดต่าง ๆ นานา ในสังคม ซึ่งอาจกระทำลงไปโดยตั้งใจและไม่ตั้งใจบ้าง และโทษที่ได้รับอาจจะหนักบ้างหรือเบาบ้างแตกต่างกันออกไป ปัญหาส่วนหนึ่งอาจเนื่องมาจากสภาพปัญหาครอบครัวและบริบทสังคมที่บีบบังคับให้เขาเหล่านั้นกระทำหรือแสดงพฤติกรรมที่ไม่ดีออกมา ซึ่งเมื่อกลุ่มเด็กและเยาวชนนี้ถูกดำเนินคดีและอยู่ในการดูแลของสถานพินิจต่าง ๆ แล้วนั้น ก็จะอยู่ภายใต้กฎระเบียบของสถานพินิจแต่ละแห่ง โดยสถานพินิจก็จะมีการจัดฝึกอบรมและฝึกอาชีพให้กับกลุ่มเด็กและเยาวชนทุกคนเพื่อที่จะได้มีความรู้และทักษะวิชาชีพติดตัว โดยสถานพินิจและคุ้มครองเด็กได้ดำเนินการภายใต้ระเบียบกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ว่าด้วยหลักสูตรการฝึกอบรมเด็กและเยาวชน พ.ศ. ๒๕๕๔ ซึ่งมาตรา ๖๒ แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชน และครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ บัญญัติว่า ให้เมื่อเด็กหรือเยาวชนที่ศาลมีคำพิพากษาหรือมีคำสั่งให้เข้ารับการฝึกอบรมในศูนย์ฝึกและอบรม ตามที่กำหนดไว้ในหมวด ๔ ได้ผ่านหลักสูตรการฝึกอบรมตามระเบียบที่อธิบดีกำหนด โดยความเห็นชอบของอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลางแล้ว อธิบดีกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจึงออกระเบียบไว้ โดยสาระสำคัญของระเบียบกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและ

เยาวชนว่าด้วยหลักสูตรการฝึกอบรมเด็กและเยาวชน พ.ศ. ๒๕๕๔ ได้กำหนดหลักการไว้ต่าง ๆ อาทิ การฝึกอบรมเด็กหรือเยาวชนต้องจัดให้เหมาะสมกับอายุ สภาพร่างกาย สภาพจิต วุฒิภาวะและประโยชน์ที่เด็กหรือเยาวชนจะได้รับในอนาคต โดยพิจารณาจากรายงานข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชน และคำนึงถึงผลประโยชน์ของเด็กหรือเยาวชน ตามปัจจัยดังต่อไปนี้

- (๑) ผลการจำแนกตามสภาพปัญหาและความจำเป็นของเด็กหรือเยาวชน
- (๒) ความพร้อมและศักยภาพของเด็กหรือเยาวชน
- (๓) พื้นฐานความรู้ด้านวิชาสามัญ และ
- (๔) พื้นฐานความรู้หรือทักษะทางวิชาชีพ

โดยที่หลักสูตรการฝึกอบรม จะประกอบไปด้วย หลักสูตรด้านการบำบัดฟื้นฟู พฤติกรรมและอารมณ์เด็กและเยาวชน หลักสูตรด้านการจัดการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชน

(๑) หลักสูตรด้านการบำบัดฟื้นฟู พฤติกรรมและอารมณ์เด็กและเยาวชน มีดังต่อไปนี้ อาทิ การบำบัดฟื้นฟูพื้นฐาน เป็นชุดกิจกรรมสำหรับเด็กและเยาวชนทุกราย เพื่อลดความวิตกกังวล ให้สามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสมและมีความพร้อมในการฝึกอบรม การบำบัดฟื้นฟูเฉพาะด้าน เป็นชุดกิจกรรมสำหรับบำบัดฟื้นฟูตามสภาพปัญหาและความจำเป็นของเด็กหรือเยาวชนแต่ละราย และการบำบัดฟื้นฟูพิเศษ เพื่อบำบัดฟื้นฟูตามความจำเป็นของเด็กหรือเยาวชนที่มีลักษณะพิเศษเป็นการเฉพาะราย

(๒) หลักสูตรด้านการจัดการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชน ทั้งการจัดการศึกษาวิชาสามัญ และการจัดการศึกษาวิชาชีพ

ทั้งนี้ เด็กและเยาวชนต้องได้รับกิจกรรมนอกหลักสูตรซึ่งเป็นกิจกรรมทางเลือก ตามความสนใจและเหมาะสมกับพัฒนาการตามวัยของเด็กและเยาวชน ดังต่อไปนี้ กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ กิจกรรมทักษะชีวิต กิจกรรมศูนย์เพื่อนใจวัยรุ่น กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม เป็นต้น

โดยที่เด็กหรือเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมต้องมีแผนการฝึกอบรมเฉพาะราย โดยทุกรายจะได้รับการบำบัดฟื้นฟูพื้นฐาน และได้รับการบำบัดฟื้นฟูเฉพาะด้าน การจัดการศึกษา สายสามัญหรือวิชาชีพ กิจกรรมนอกหลักสูตร หรือแม้กระทั่งการบำบัดฟื้นฟูพิเศษหากมี ทั้งนี้ ให้จัดตามความเหมาะสม การประเมินผลให้ดำเนินการตามเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ในแต่ละกิจกรรมของหลักสูตรเด็กหรือเยาวชนที่ผ่านการประเมินตามแผนการฝึกอบรมเฉพาะราย ถือว่าผ่านหลักสูตรการฝึกอบรมตามระเบียบ

สำหรับกระบวนการนาระบบทวิศึกษาเข้าไปบูรณาการจัดการเรียนการสอนให้กับกลุ่มผู้เรียนที่ได้รับโทษในสถานพินิจและใกล้พื้นที่โทษนั้น อาจจะต้องแยกประเภทของผู้เรียน โดยแบ่งตามกลุ่มอายุและความรู้พื้นฐานของแต่ละคนว่า ก่อนที่เด็กและเยาวชนกลุ่มนี้เข้ามารับโทษอยู่ในสถานพินิจนั้น ได้เข้าสู่ระบบการศึกษาหรือไม่ และก่อนเข้ารับโทษได้ศึกษาอยู่ในระดับชั้นใด ทั้งนี้ เพื่อจะได้หาแนวทางในการบูรณาการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับช่วงวัยของผู้เรียน โดยที่กระบวนการนาระบบทวิศึกษาเข้าไปบูรณาการจัดการเรียนการสอนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กนั้น สามารถแยกและบูรณาการจัดการเรียนการสอนได้ ดังนี้

๑) กรณีที่ผู้เรียนได้รับการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ก่อนที่จะเข้ารับโทษในสถานพินิจ โดยเฉพาะผู้เรียนในระดับ ปวช. ซึ่งจะมีความรู้พื้นฐานอยู่แล้วนั้น อาจมีการบูรณาการวิชาชีพในสาขาอาชีพต่าง ๆ ที่สนใจ หรือแม้แต่การจัดอบรมหลักสูตรระยะสั้นให้กับเด็กและเยาวชนกลุ่มดังกล่าวตามความสนใจ โดยเน้นการสอนในทางปฏิบัติมากกว่าทฤษฎี อีกทั้งกลุ่มอาชีพที่ใช้การอบรมเด็กและเยาวชนกลุ่มนี้จะต้องมีระยะเวลาไม่นานมากนัก เพื่อมิให้เด็กและเยาวชนเกิดความเบื่อหน่าย

๒) กรณีที่ผู้เรียนได้รับการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นก่อนที่จะเข้ารับโทษในสถานพินิจ อาจมีการแทรกหรือการแนะนำวิชาชีพต่าง ๆ เข้าไปบูรณาการจัดการเรียนการสอน เพื่อเป็นการปูพื้นฐานให้เด็กและเยาวชนในสถานพินิจกลุ่มนี้ได้รู้ เข้าใจและทราบคุณลักษณะงานของแต่ละอาชีพที่สนใจ โดยเฉพาะกลุ่มอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งเป็นที่มาของอาชีพอื่น ๆ อีกมากมาย หลายอาชีพ เพื่อปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนกลุ่มนี้ได้เกิดการตระหนักและเห็นคุณค่าของการเกษตรที่จะสามารถต่อยอดและพัฒนาผลิตภัณฑ์การเกษตรไปสู่กระบวนการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรที่จะสามารถสร้างอาชีพ สร้างรายได้ที่มีมูลค่าเพิ่มให้กับผู้คนที่ในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี ซึ่งจะทำให้เด็กและเยาวชนกลุ่มนี้สามารถใช้วิชาชีพทางการเกษตรในการทำมาหากินและดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข เป็นอีกหนึ่งแนวทางในการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำในการประกอบอาชีพ ซึ่งจะสามารถสร้างความเข้มแข็งให้สังคมในระดับพื้นฐานได้เป็นอย่างดี

๓) กลุ่มผู้เรียนในศูนย์การเรียนรู้ต่าง ๆ ในพื้นที่ห่างไกล ส่วนใหญ่ที่เป็นกลุ่มผู้เรียนที่จัดการเรียนการสอนอยู่ในพื้นที่สูง เป็นลักษณะของศูนย์การเรียนรู้ที่จัดการศึกษาตามหลักสูตรในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับปฐมวัยถึงระดับประถมศึกษาปีที่ ๖ ผู้เรียนส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มเด็กและเยาวชนที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล เป็นกลุ่มชาวเขาเผ่าต่าง ๆ และกลุ่มเด็กด้อยโอกาส ที่ขาดโอกาสในการเข้าถึงระบบการศึกษาและขาดโอกาสในการมีงานทำ การบูรณาการนำวิชาชีพเข้ามาจัดการเรียนการสอนให้กับกลุ่มผู้เรียนดังกล่าวก็เพื่อให้เด็กและเยาวชนที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล ทุรกันดาร และด้อยโอกาสทางการศึกษาได้รับโอกาสเช่นเดียวกับเด็กนักเรียนในเขตเมืองหรือเขตชนบท ผู้เรียนส่วนใหญ่มาจากครอบครัวเกษตรกร และด้วยความเป็นเกษตรกรซึ่งเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตอยู่แล้ว การบูรณาการจัดการเรียนการสอนก็จะสามารถสอดแทรกและบูรณาการอาชีพเกษตรกรรมให้ผู้เรียนในศูนย์การเรียนรู้ต่าง ๆ ได้เข้าใจหลักการในการทำเกษตรกรรม ซึ่งสามารถขยายผลไปสู่การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรออกเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ สำหรับต่อยอดอาชีพที่จะสามารถสร้างงานสร้างอาชีพและสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนได้

๔) กลุ่มผู้ต้องขังในเรือนจำในเรือนจำ (กรณีเรือนจำกลางบางขวาง)

สำหรับกลุ่มผู้ต้องขังในเรือนจำนั้น เนื่องจากเรือนจำเป็นพื้นที่จำกัดและเป็นพื้นที่พิเศษเฉพาะที่มีการคุมขังผู้ต้องโทษในคดีต่าง ๆ แต่ด้วยแนวทางในการดำเนินงานและการบริหารจัดการภายในเรือนจำแต่ละแห่ง โดยเฉพาะเรือนจำขนาดใหญ่ ส่วนใหญ่แล้วเรือนจำขนาดใหญ่จะมีการจัดฝึกอบรมวิชาชีพให้กับกลุ่มผู้ต้องขัง เพื่อเพิ่มทักษะให้กับผู้ต้องขังได้มีองค์ความรู้ในวิชาชีพที่สนใจ และสามารถเข้าสู่การประกอบอาชีพได้ทันทีหลังจากพ้นโทษ ในส่วนนี้จะยกตัวอย่างการจัดการฝึกอบรมวิชาชีพให้กับผู้ต้องขังในส่วนของเรือนจำกลางบางขวาง จ.นนทบุรี โดยสรุป ดังนี้ สำหรับวิสัยทัศน์

ของเรือนจำกลางบางขวางนั้น คือ เรือนจำกลางบางขวาง มีประสิทธิภาพในการควบคุม พัฒนาพฤตินิสัย ผู้ต้องขังกำหนดโทษสูง และมุ่งเน้นส่งเสริมการเข้าถึงการบริการสุขภาพ ตามแนวทางเรือนจำสุภาพะ ในส่วนพันธกิจ จะมีทั้งในส่วนของ การควบคุม และพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังโทษสูงอย่างมีประสิทธิภาพ การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามหลักสิทธิมนุษยชน และเป็นไปตามมาตรฐานสากล รวมทั้งการมุ่งเน้นส่งเสริม การเข้าถึงการบริการสุขภาพตามแนวทางเรือนจำสุภาพะ สำหรับหน้าที่และความรับผิดชอบที่สำคัญ ของเรือนจำกลางบางขวาง ประกอบไปด้วย

๑) ควบคุมผู้ต้องขังชายที่คดีเสร็จเด็ดขาดหรืออยู่ระหว่าง อุทธรณ์ ฎีกาที่มี กำหนดโทษตั้งแต่ ๑๕ ปี ขึ้นไปถึงประหารชีวิต โดยรับผู้ต้องขังจากเรือนจำ และทัณฑสถานทั่วประเทศ

๒) ให้การศึกษาอบรม และฝึกวิชาชีพ และสิทธิประโยชน์ต่างๆ แก่ผู้ต้องขัง ตามที่กฎหมายกำหนด

๓) ให้สวัสดิการและการสงเคราะห์รวมทั้งดูแลสุขภาพอนามัยผู้ต้องขัง

๔) ดำเนินการประหารชีวิต

ภายใต้วิสัยทัศน์ พันธกิจ หน้าที่และความรับผิดชอบ ดังกล่าวนั้น เจ้าหน้าที่ ราชทัณฑ์ของเรือนจำกลางบางขวางได้ปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเหมือนญาติ แต่อยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ ดังนี้

๑) ยึดหลักตามกฎหมาย ระเบียบ และหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้อง

๒) กรณีผู้ต้องขังเจ็บป่วยจะมีการตรวจรักษาภายใน ซึ่งเป็นการตรวจรักษาใน ชั้นปฐมภูมิก่อน หากแพทย์มีความเห็นว่าจำเป็นต้องส่งตัวไปรักษาในสถานพยาบาล ก็จะมีโรงพยาบาล เครือข่ายที่รับผู้ต้องขังเข้ารับการรักษา โดยอยู่ในการดูแลของเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ตลอดเวลา

๓) ยึดหลักการบริหารจัดการในระดับสากล

๔) ใช้หลักวิชาการและจิตวิทยาเข้ามาประยุกต์ในการควบคุมและดูแลผู้ต้องขัง เรือนจำกลางบางขวางมีการบริหารจัดการควบคุมผู้ต้องขังเป็น ๑๗ แดน ดังนี้

ฝ่ายควบคุมแดน ๑ : ปิดปรับปรุง (รองรับผู้ต้องขังได้กว่า ๑,๕๐๐ คน)

ฝ่ายควบคุมแดน ๒ : เป็นแดนควบคุมผู้ต้องขังเข้าใหม่ หรือรับจากเรือนจำ/ ทัณฑสถานอื่น และควบคุมนักโทษเด็ดขาด ซึ่งมีกำหนดโทษสูง ตั้งแต่ ๕๐ ปี ถึงตลอดชีวิต และคุมขัง นักโทษประหารชีวิต

ฝ่ายควบคุมแดน ๓ : เป็นแดนควบคุมนักโทษเด็ดขาด มีอำนาจรับและควบคุม นักโทษเด็ดขาดที่มีกำหนดจำคุกตั้งแต่ตลอดชีวิตลงมาและผู้ต้องขังระหว่างอุทธรณ์-ฎีกาหรือระหว่าง พิจารณาของศาลที่มีกำหนดโทษต่ำกว่าตลอดชีวิต

ฝ่ายควบคุมแดน ๔ : เป็นแดนควบคุมนักโทษเด็ดขาดที่มีโทษตั้งแต่ ๓๐ ปี ลงมา

ฝ่ายควบคุมแดน ๕ : เป็นแดนควบคุมผู้ซึ่งมีโทษประหารชีวิต ทั้งที่คดีเบ็ดเสร็จ เด็ดขาดแล้ว และคดีอยู่ระหว่างอุทธรณ์-ฎีกา

ฝ่ายควบคุมแดน ๖ : เป็นแดนควบคุมผู้ต้องขังที่มีกำหนดโทษถึงตลอดชีวิต และ ควบคุมผู้ต้องขังที่เข้ารับการศึกษาหลักสูตรต่าง ๆ ที่ต้องออกไปศึกษาที่อื่น ๆ ที่เรือนจำ กำหนดให้เป็นสถานศึกษา

ฝ่ายควบคุมแดน ๗ : เรือนจำกลางบางขวางได้มอบพื้นที่ให้แก่เรือนจำจังหวัด นนทบุรี เมื่อวันที่ ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๔๕

ฝ่ายควบคุมแดน ๘ : เป็นแดนฝึกวิชาชีพ ควบคุมผู้ต้องขังฝึกวิชาชีพที่มีกำหนดโทษไม่เกิน ๒๕ ปีโดยมีวิชาชีพต่าง ๆ ที่จัดสอนและฝึกอบรมให้ผู้ต้องขัง อาทิ ช่างเชื่อม ช่างปั้น ช่างไม้ ช่างแกะสลัก ช่างสานและช่างทอง

ฝ่ายควบคุมแดน ๙ : จัดเป็นแดนสุทธกรรมสำหรับหุงต้มอาหารเลี้ยงผู้ต้องขัง ทั้งเรือนจำมีเตาสำหรับหุงข้าวและต้มแกงปรุงอาหารจำนวน ๒๐ กระทะ เชื้อเพลิงหุงต้มใช้กลบ ส่วนเชื้อเพลิงต้มแกงใช้แก๊สปิโตเลียม มีผู้ต้องขังออกทำงานกลางวัน วันละประมาณ ๑๗๓ คน และหุงต้มกลางคืนเพื่อเตรียมอาหารเช้า คืนละ ๑๓ คน

ฝ่ายควบคุมแดน ๑๐ : เป็นแดนควบคุมพิเศษ หรือเป็นแดนที่มีความมั่นคงสูง สำหรับลงโทษผู้กระทำผิดวินัยของเรือนจำ และควบคุมความประพฤติผู้ต้องขังที่มีปัญหาด้านความประพฤติ กระทำผิดวินัยหลาย ๆ ครั้ง อยู่ร่วมกับผู้ต้องขังทั่วไปไม่ได้

ฝ่ายควบคุมแดน ๑๑ : เป็นสถานที่สำหรับประหารชีวิตโดยเฉพาะไม่มีตีกันนอนของผู้ต้องขัง และเมื่อมีการดำเนินการประหารชีวิต จึงจะนำตัวนักโทษที่ต้องโทษประหารชีวิตมาดำเนินการประหารชีวิตที่แดนนี้

ฝ่ายควบคุมแดน ๑๒ : เป็นแดนควบคุมผู้ต้องขังป่วย เป็นที่ตั้งของสถานพยาบาล มีหน้าที่ควบคุมผู้ต้องขังป่วย มีเตียงสำหรับผู้ป่วยหนัก จำนวน ๘๒ เตียงมีผู้ต้องขังป่วยจากฝ่ายควบคุมแดนต่าง ๆ มาตรวจรักษาและรับยาวันละประมาณ ๕๐ คน มีแพทย์ประจำ ๑ คนนอกจากนี้จะมีแพทย์นอกเวลาเข้ามาตรวจรักษาเฉพาะวันจันทร์ วันอังคารและวันพฤหัสบดี ระหว่าง ๑๓.๐๐-๑๕.๐๐ น. มีพยาบาลอยู่ประจำทั้งกลางวันและกลางคืน ถ้าผู้ต้องขังป่วยหนักเกินกว่าจะบำบัดรักษาได้ จะส่งตัวไปตรวจรักษาที่โรงพยาบาลกลางกรมราชทัณฑ์

ฝ่ายควบคุมแดน ๑๓ : เป็นแดนสำหรับฝึกวิชาชีพให้แก่ผู้ต้องขังด้านการเลี้ยงสุกร เป็ดไก่ และปลาน้ำจืด และมีปอก๊าซชีวภาพ เป็นพื้นที่คอกหมูและฟาร์มเลี้ยงหมูเก่าที่มีการปรับปรุงใหม่ เพื่อจัดสรรเป็นพื้นที่อบรมทางด้านการเกษตรแบบยั่งยืน โดยการนำแนวคิดโครงการ “โคกหนองนา” โมเดล มาปรับใช้ และฝึกอบรมการทำเกษตรให้กับผู้ต้องขังได้มีองค์ความรู้ทางด้านการเกษตร ติดตัวไปเพื่อเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพ โดยที่ผู้ต้องขังทุกคนจะต้องผ่านการอบรมในโครงการดังกล่าว

ฝ่ายควบคุมแดน ๑๔ : จัดเป็นหอประชุมสำหรับประกอบพิธีหรือประกอบกิจกรรมของผู้ต้องขัง เป็นสถานที่จัดงานวันพบญาติ จัดแข่งขันฟุตบอลประจำปี ระหว่างผู้ต้องขังแดนต่าง ๆ เป็นต้น ไม่มีตีกันนอนสำหรับผู้ต้องขัง นอกจากจะได้จัดทำเป็นมุม มสธ. บริการด้านห้องสมุด ให้ผู้ต้องขังที่กำลังศึกษาระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ และจัดเป็นห้องเรียนสำหรับการศึกษาสายสามัญระดับมัธยมต้นและมัธยมปลายด้วย และจัดเป็นสถานที่รับปริญญาบัตรของผู้ต้องขังที่จบมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชทั่วประเทศ

ฝ่ายควบคุมแดน ๑๕ : เป็นแดนควบคุมกลาง ซึ่งมีหน่วยงานต่าง ๆ ตั้งอยู่และหัวหน้าหน่วยงานนั้น ๆ รับผิดชอบโดยเฉพาะ ได้แก่ ร้านสงเคราะห์ผู้ต้องขัง ศูนย์ฝึกอบรมจิตภาวนา ห้องเก็บพัสดุกลาง งานผู้ช่วยเหลือและประสานงานและตีกันนอนสำหรับผู้ต้องขัง ที่จ่ายออกไปทำงานภายนอกเรือนจำ เป็นต้น

ฝ่ายควบคุมแดน ๑๖ : เป็นแดนฝึกวิชาชีพ เช่น เบเกอร์ การชงกาแฟและเครื่องดื่ม เป็นต้น

ฝ่ายควบคุมแดน ๑๗ : เป็นแดนที่ใช้ควบคุมผู้ต้องขังสูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ ๖๐ ปีขึ้นไปให้การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเหล่านี้เป็นกรณีพิเศษอาทิ การอบรมจิตภาวนาตามหลักสูตรพุทธศาสนา การออกกำลังกายที่เหมาะสม การฝึกอบรมการเรียนรู้เกี่ยวกับสมุนไพรรักษาโรค การสหนาการ เป็นต้น

หลักการสำคัญของเรือนจำสุภาพระ คือ กระบวนการฟื้นฟูผู้ต้องขัง ควรได้รับการบูรณาการเข้าไปในวิถีการดำรงชีวิตตลอดทั้ง ๒๔ ชั่วโมงในเรือนจำ ซึ่งหมายความว่า การบริหารจัดการสภาวะแวดล้อมทั้งทางกายภาพวิถีการดำรงชีวิต ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่กับผู้ต้องขัง ความสัมพันธ์กับโลกภายนอก ต้องให้ความสำคัญกับการทำให้ชีวิตในเรือนจำแตกต่างจากชีวิตในสังคมทั่วไปให้น้อยที่สุด โดยที่หลักการดังกล่าวเป็นเครื่องมือและเป็นแนวปฏิบัติที่ยืนยันว่า การประพฤติกและการปฏิบัติตนของเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์กับผู้ต้องขังในเรือนจำกลางบางขวางนั้น เป็นไปตามหลักการสากลผู้ต้องขังที่ต่อโทษอยู่ในเรือนจำกลางบางขวางนี้ จะมีสุขภาวะที่ดี เนื่องจากมีระบบคัดกรอง มีระบบตรวจและดูแลสุขภาพอย่างต่อเนื่อง ขาดแต่ผู้ต้องขังไม่มีอิสรภาพที่จะทำอะไรตามใจได้ แต่ทุกอย่างต้องอยู่ภายใต้กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง

กระบวนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง เรือนจำกลางบางขวาง มีการบริหารงานภายใต้หลักกฎหมาย ประกอบกับหลักสิทธิมนุษยชนต่าง ๆ ตามสมควร ให้สิทธิกับผู้ต้องขังได้ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ตามความสนใจ เหมือนคนทั่วไปที่ใช้ชีวิตภายนอก เพียงแต่ขาดอิสรภาพเท่านั้น โดยมีกระบวนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ดังนี้

๑) การรับตัวผู้ต้องขังรับใหม่จากเรือนจำ/ทัณฑสถานอื่น ๆ

๒) การประชุมจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง

๓) การปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ตามข้อกำหนดแมนเดลา การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามหลักสิทธิมนุษยชน สิทธิประโยชน์ของผู้ต้องขัง ทั้งในส่วนของกลไกการจัดการข้อร้องเรียนและการทุจริต และการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับขั้นตอน/หลักเกณฑ์การพิจารณาประโยชน์ของผู้ต้องขัง

๔) การพัฒนาพฤตินิสัย ผู้ต้องขัง การสร้างเครือข่ายการฝึกอาชีพ การส่งเสริมการประกอบอาชีพภายในเรือนจำกลางบางขวาง โดยมีการจัดตั้งกองงานขึ้นภายในเรือนจำเพื่อเป็นการฝึกวิชาชีพและส่งเสริมความรู้ความเชี่ยวชาญในการประกอบอาชีพขณะที่อยู่ภายในเรือนจำ ในกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ดังนี้

๔.๑) การฝึกวิชาชีพและอบรมทำเบเกอรี่

๔.๒) การฝึกวิชาชีพ การชงกาแฟและเครื่องดื่ม

๔.๓) โครงการเลี้ยงสุนัขเพื่อพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง

๔.๔) โครงการส่งเสริมการเลี้ยงไก่ชนเพื่อพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง

๔.๕) การฝึกวิชาชีพช่างไม้ ซึ่งจะมีกลุ่มสาขาอาชีพต่าง ๆ ที่ผู้ต้องขังได้ให้ความสนใจ เช่น งานออกแบบเฟอร์นิเจอร์ งานแกะสลักไม้ งานปั้นและขึ้นรูปผลิตภัณฑ์ด้วยซีลีอยงานจักสานผลิตภัณฑ์ในครัวเรือนรูปแบบต่าง ๆ รวมถึงงานเชื่อมเหล็กและโลหะที่เป็นส่วนประกอบส่วนหนึ่งของการออกแบบผลิตภัณฑ์จากงานไม้ เป็นต้น

๔.๖) การยกระดับการฝึกอบรมอาชีพ การพัฒนาการตลาดให้กับสินค้าและผลิตภัณฑ์ของเรือนจำกลางบางขวาง

๔.๗) การอบรม ศึกษา พัฒนาจิตใจ โดยการใช้ศิลปะบำบัด ดนตรีบำบัด และการสร้างแรงบันดาลใจ

๔.๘) โครงการพระราชทานในสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว “โคก หนอง นา แห่งน้ำใจและความหวัง” ซึ่งเรียนจากกลางบางขวาง ได้ดำเนินการจัดการอบรมผู้ต้องขังตามโครงการฯ ตั้งแต่วันที่ ๑ - ๑๔ กันยายน ๒๕๖๓ ซึ่งเป็นรุ่นที่ ๑ มีผู้ต้องขังเข้าร่วมโครงการ จำนวน ๒๖๙ คน แบ่งพื้นที่เป็น ๓ แปลง ๆ ละ ประมาณ ๑๐๐ คน และดำเนินการจัดพิธีปิดการอบรมหลักสูตรการอบรมผู้ต้องขัง “โครงการพระราชทาน ในพระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัวโคกหนองนาแห่งน้ำใจและความหวัง” และปล่อยตัวผู้ต้องราชทัณฑ์ตามพระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ พ.ศ. ๒๕๖๓ เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๖๓ เมื่อวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๖๓ โดยที่เรียนจากกลางบางขวาง ได้ดำเนินการจัดการอบรมผู้ต้องขังตามโครงการฯ ทั้งหมด ๔ รุ่น โดยที่พระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ พ.ศ. ๒๕๖๓ เนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๖๓ ซึ่งพระองค์ทรงห่วงใยความเป็นอยู่และการดำเนินชีวิตของประชาชนทุกหมู่เหล่า รวมทั้งผู้ต้องขัง ซึ่งเมื่อพ้นโทษไปแล้วให้สามารถดำเนินชีวิต ประกอบอาชีพและพึ่งพาตนเองได้ จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้มีการฝึกอบรมโครงการพระราชทาน “โคก หนอง นา แห่งน้ำใจและความหวัง” ให้แก่กลุ่มนักโทษเด็ดขาดที่ได้รับพระราชทานอภัยโทษ พ.ศ. ๒๕๖๓ ซึ่งเป็นการประยุกต์ใช้ทฤษฎีใหม่แบบชาวบ้าน “ปั้นโคก ขุดหนอง ทำนา” เพื่อสร้างต้นแบบเกษตรทฤษฎีใหม่ในพื้นที่ขนาดเล็ก โดยสามารถดำเนินการได้ในทุกเงื่อนไขของพื้นที่ และมุ่งเน้นการปรับเปลี่ยนพื้นฐานความคิด การฝึกวินัย การลงมือปฏิบัติ ตลอดจนการแก้ปัญหาในสถานการณ์จริง เพื่อให้ผู้ต้องขังสามารถพึ่งพาตนเอง และช่วยเหลือผู้อื่นที่ได้รับความสะดวกได้อีกได้เมื่อพ้นโทษออกไปภายนอก

การฝึกอบรมวิชาชีพให้กับผู้ต้องขังในเรือนจำกลางบางขวาง มีการดำเนินการจัดและฝึกอบรมอาชีพให้กับผู้ต้องขังมาอย่างยาวนาน จนถึงปี พ.ศ. ๒๕๕๗ ได้มีการยกเลิกการฝึกอบรมวิชาชีพต่าง ๆ ไป เนื่องจากพบว่า มีผู้ต้องหาในเรือนจำจำนวนหนึ่งลักลอบแอบซ่อนใช้โทรศัพท์มือถือไว้ใช้ ซึ่งเป็นสิ่งต้องห้าม ส่งผลให้มีการกวาดล้างเรือนจำกลางทั้งหมด เพื่อให้ปลอดจากอุปกรณ์ดังกล่าวโดยยึดหลักภายใต้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ต่อมาได้มีการริเริ่มจัดฝึกอบรมอาชีพใหม่อีกครั้งในช่วงเดือนตุลาคม ๒๕๖๒ อีกครั้ง ส่วนหนึ่งเนื่องจากข้อร้องเรียนของผู้ต้องขังจำนวนหนึ่งที่ต้องการฝึกอาชีพต่าง ๆ เพื่อให้มีรายได้ และยังเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ดังนั้น เรือนจำกลางบางขวางเลยต้องเปิดโอกาสให้มีการลงทะเบียนเพื่อเข้ารับการฝึกอบรม โดยมีกระบวนการและหลักการที่สำคัญ ดังนี้

๑) มีการคัดกรองคนที่จะเข้ารับการฝึกอาชีพอย่างมีขั้นตอน ผ่านระบบและแบบสอบถามความต้องการและความสนใจในวิชาชีพต่าง ๆ

๒) มีระบบคัดเลือกคนที่สนใจเข้าสู่ระบบฝึกอาชีพจริง

๓) กลุ่มอาชีพที่จัดฝึกอบรมต้องมีประโยชน์และสามารถต่อยอดอาชีพได้

๔) เป็นอาชีพที่มีการลงทุนน้อยและได้รับผลตอบแทนที่คุ้มค่าในเวลาอันสั้น

๕) มีระบบการประเมินว่าแต่ละวิชาชีพสามารถนำไปใช้จริงได้หลังจากที่พ้นโทษ ซึ่งกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ที่ได้รับการจัดฝึกอบรม อาทิ ช่างไม้ ช่างแกะสลัก ช่างปั้นและขึ้นรูปผลิตภัณฑ์ด้วยซีเมนต์ ช่างจักสาน ช่างเชื่อม ช่างทอง ล้วนแล้วแต่เป็นกลุ่มอาชีพที่สามารถพัฒนา

ทักษะและองค์ความรู้ต่าง ๆ ได้จริง โดยวิทยากรที่ฝึกอบรมนั้นส่วนใหญ่เป็นผู้ต้องขังรุ่นพี่ที่เคยมีประสบการณ์ในงานอาชีพนั้น ๆ มาช่วยแนะนำและให้ความรู้พื้นฐาน ในส่วนของการอบรมการทำเบเกอรี่ การฝึกวิชาชีพการชงกาแฟและเครื่องดื่ม เป็นอาชีพที่ใช้เงินลงทุนน้อยและได้รับผลตอบแทนที่คุ้มค่า ในระยะเวลาอันสั้น อาศัยความร่วมมือและการเชิญวิทยากรผู้สอนมาจากมหาวิทยาลัยสวนดุสิต ที่ให้ความอนุเคราะห์จัดกระบวนการฝึกอบรมให้อย่างต่อเนื่อง โดยที่การฝึกอบรมวิชาชีพต่าง ๆ ข้างต้นได้รับความสนใจจากกลุ่มผู้ต้องขังเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ ยังมีโครงการเลี้ยงสุนัขเพื่อพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง โครงการส่งเสริมการเลี้ยงไก่ชนเพื่อพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง ถึงแม้เป็นอาชีพที่ต้องลงทุนสูง แต่ก็ได้รับผลตอบแทนในอัตราที่สูงด้วยเช่นกัน ทั้งนี้กลุ่มอาชีพข้างต้นมีประโยชน์และมีความสำคัญในการฝึกและพัฒนาทักษะให้ผู้ต้องขังอย่างมากส่งผลให้สามารถเข้าสู่การประกอบอาชีพได้ทันทีหลังพ้นโทษ และที่สำคัญสำหรับผู้ต้องขังทุกคนที่พ้นโทษนั้นโครงการพระราชทานในสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว “โคก หนอง นา แห่งน้ำใจและความหวัง” ๒๕๖๓ เป็นโครงการที่ใช้หลักการประยุกต์ใช้ทฤษฎีใหม่แบบชาวบ้าน “ป่านโคก ขุดหนอง ทำนา” เพื่อสร้างต้นแบบเกษตรทฤษฎีใหม่ในพื้นที่ขนาดเล็ก โดยสามารถดำเนินการได้ในทุกเงื่อนไขของพื้นที่ และมุ่งเน้นการปรับเปลี่ยนพื้นฐานความคิด การฝึกวินัย การลงมือปฏิบัติ ตลอดจนการแก้ปัญหาในสถานการณ์จริง เพื่อให้ผู้ต้องขังสามารถพึ่งพาตนเอง และช่วยเหลือผู้อื่นที่ได้รับความเดือดร้อนได้เมื่อพ้นโทษออกไปใช้ชีวิตจริงภายนอกเรือนจำอีกด้วย

การติดตามช่วยเหลือผู้ต้องขังหลังพ้นโทษ การติดตามช่วยเหลือผู้ต้องขังหลังปล่อยผู้พ้นโทษนั้น เรือนจำกลางบางขวางได้มีการจัดตั้งศูนย์ Care Center และนำระบบ Care Support มาใช้ในการติดตามช่วยเหลือผู้ต้องขังหลังพ้นโทษ ซึ่งเป็นนโยบายของกระทรวงยุติธรรม ในการช่วยเหลือและส่งเสริมให้ผู้พ้นโทษมีอาชีพ มีรายได้เลี้ยงตนเองและครอบครัว เพื่อไม่ให้หวนมากระทำผิดซ้ำอีก โดยมีการประสานงานกับสำนักงานจัดหางานจังหวัดนนทบุรี เพื่อขอข้อมูลของสถานประกอบการ ตำแหน่งงานว่างสำหรับผู้พ้นโทษ และมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลให้ผู้ต้องขังที่สนใจได้เข้าถึงข้อมูลในรูปแบบต่าง ๆ อาทิ แผ่นพับ โบรชัวร์ โดยมีการนำข้อมูลมาติดบอร์ดประชาสัมพันธ์ให้แก่ผู้พ้นโทษและประชาชนทั่วไป โดยจำนวนผู้พ้นโทษที่เข้าใช้บริการที่ศูนย์ Care Center ตั้งแต่เดือนตุลาคม ๒๕๖๑ – กันยายน ๒๕๖๓ จำนวน ๓๘๙ คน และจำนวนผู้พ้นโทษที่ได้รับการติดตามในระบบ Care Support จำนวน ๑๑๗ คน

สภาพปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาการจัดฝึกอบรมอาชีพให้กับผู้ต้องขังของเรือนจำกลางบางขวางในช่วงปัจจุบัน

๑) ปัญหาสำคัญที่ผ่านมา คือ มีกลุ่มผู้ต้องขังที่ร้องเรียนเก่ง และร้องเรียนในทุกเรื่องทุกประเด็น โดยข้อเรียกร้องต่าง ๆ ที่ได้รับมานั้น มีการหารือแนวทางในการแก้ปัญหาาร่วมกันกับผู้เกี่ยวข้อง ทั้งพูดคุย หารือ และหาข้อยุติร่วมกัน สนองตอบข้อเรียกร้องเท่าที่จำเป็น แต่อยู่ภายใต้กฎหมาย กฎ และระเบียบอย่างเคร่งครัด

๒) กระบวนการรับและคัดกรองผู้ต้องขังเข้ารับการฝึกอบรมอาชีพของเรือนจำกลางบางขวาง ถึงแม้จะมีระบบแบบสอบถามความต้องการก็ตาม แต่ยังไม่สามารถจัดสอนอาชีพได้อย่างหลากหลาย เนื่องจากปัจจุบันการฝึกอาชีพในสาขาช่างยังไม่มีครูฝึกสอน หรือวิทยากรฝึกวิชาชีพที่มีความเชี่ยวชาญเข้าไปจัดการฝึกอบรมเท่าที่ควร และการฝึกอบรมส่วนใหญ่จะใช้ระบบพี่สอนน้องแทน ส่งผลให้เรือนจำกลางบางขวางไม่สามารถเปิดอบรมอาชีพกลุ่มอาชีพใหม่ ๆ เพื่อฝึกอาชีพให้กับ

ผู้ต้องขังเพิ่มเติมได้ เช่น ช่างไฟฟ้า ช่างอิเล็กทรอนิกส์ ช่างซ่อมโทรทัศน์ ช่างซ่อมโทรศัพท์มือถือ เป็นต้น ซึ่งกลุ่มอาชีพเหล่านี้ สามารถประกอบอาชีพได้ทันทีหลังพ้นโทษ

๓) การขาดครูฝึกและวิทยากรฝึกอบรมผู้เชี่ยวชาญในสาขางานต่าง ๆ ในการฝึกอบรมวิชาชีพให้กับผู้ต้องขังนั้น ส่งผลให้การพัฒนาฝีมือ เทคนิค และทักษะงานช่างก็ไม่สามารถพัฒนาให้มีรูปลักษณะ หรือเกิดจินตนาการและแนวคิดที่จะออกแบบและสร้างชิ้นงานใหม่ ๆ ได้

๔) สถานศึกษาอาชีวศึกษา (วิทยาลัยสารพัดช่างนครหลวง) แม้จะเข้ามามีส่วนร่วมช่วยในการจัดฝึกอบรมอาชีพอยู่บ้าง แต่ก็ไม่มีความต่อเนื่องในเรื่องของความร่วมมือร่วมใจในการจัดฝึกอบรมวิชาชีพต่าง ๆ อาจเนื่องมาจากงบประมาณ และบุคลากรที่ดำเนินการจัดฝึกอบรมไม่เพียงพอ ส่งผลให้ไม่มีการฝึกอาชีพในกลุ่มอาชีพใหม่ ๆ ความต้องการของผู้ต้องขัง

๕) สัดส่วนระหว่างจำนวนผู้ต้องขังกับจำนวนผู้คุมยังน้อย และมีจำนวนบุคลากรไม่เพียงพอ การจัดฝึกอาชีพในสาขาต่าง ๆ ที่ต้องใช้งบประมาณมาก และต้องอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลโดยละเอียดจึงไม่เอื้อให้สามารถจัดการฝึกอบรมวิชาชีพอื่น ๆ เพิ่มเติมได้

๖) เรือนจำกลางบางขวาง มีจำนวนผู้ต้องขังเป็นจำนวนมาก และในแต่ละปีมีผู้ต้องขังพ้นโทษไปใช้ชีวิตในสังคมปกติเป็นจำนวนมากเช่นกัน ดังนั้น ควรต้องมีการระบบติดตามการประกอบอาชีพของผู้ต้องขังที่พ้นโทษไปแล้ว เพื่อประเมินผลการดำเนินงานการฝึกอบรมวิชาชีพที่ได้ดำเนินการว่าประสบความสำเร็จหรือไม่ อย่างไร และมีส่วนใดที่ต้องปรับปรุงแก้ไข

๗) ผู้ต้องขังที่พ้นโทษไปแล้วบางคนประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพหลังพ้นโทษ ดังนั้น เรือนจำกลางบางขวางควรจะประสานความร่วมมือกลุ่มผู้ที่ประสบความสำเร็จดังกล่าวเข้ามาช่วยสอนอาชีพในเรือนจำ และให้แนวคิดเกี่ยวกับการใช้ชีวิตในเรือนจำที่นำไปสู่การประกอบอาชีพที่มีรายได้หลังพ้นโทษที่ไม่เป็นภาระของสังคม

๙) กลุ่มผู้เรียนในโรงเรียนพระดาบส

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงเข้าพระราชหฤทัยอย่างลึกซึ้งถึงเหตุที่ทำให้ราษฎรจำนวนมากไม่น้อยตกอยู่ในวงจรแห่งทุกข์เข็ญ โดยเฉพาะผู้ยากไร้ ขาดโอกาสเล่าเรียน ไม่มีอาชีพ ไม่สามารถเลี้ยงตนเองได้ ทรงมุ่งมั่นที่จะแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของราษฎรเสมอมา โดยที่ พ.ศ. ๒๕๑๘ สุขชาติ เผือกสกนธ์ เลขาธิการคนแรกของมูลนิธิพระดาบส ถ่ายทอดพระราชกระแสพระราชทานในเรื่องนี้เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๘ ความตอนหนึ่งว่า “...ขณะนี้ ยังมีบุคคลอีกเป็นจำนวนมากที่มีความตั้งใจจริง มีศรัทธาชวนช่วยหาความรู้เป็นวิชาชีพใส่ตน แต่ประสบปัญหา ไม่มีความรู้พื้นฐาน และไม่มีทุนทรัพย์เพียงพอที่จะเข้าศึกษาต่อในสถาบันการศึกษา วิชาชีพระดับต่าง ๆ ได้ หากมีช่องทางช่วยเหลือบุคคลเหล่านี้ ให้มีความรู้ วิชาชีพที่เขาปรารถนาย่อมจะเป็นประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติได้...” สำหรับ “ช่องทางช่วยเหลือ” ในยุคสมัยนั้นไม่สามารถจัดผ่านระบบการศึกษาปกติได้เพราะโรงเรียนวิชาชีพ เช่น โรงเรียนอาชีวศึกษาโรงเรียนการช่าง วิทยาลัยเทคนิค สถาบันเทคโนโลยีต่าง ๆ ล้วนมีข้อกำหนดคุณสมบัติของผู้เรียน เช่น กำหนดพื้นฐานความรู้ อายุ เป็นต้น ส่วนการศึกษาสำหรับผู้ใหญ่ก็มีเพียงแก้ไข้ปัญหาผู้ใหญ่ไม่รู้หนังสือให้อ่านออกเขียนได้และเป็นพลเมืองดี ไม่ได้มุ่งเน้นเรื่องอาชีพการงาน พ.ศ. ๒๕๑๘ สุขชาติ เผือกสกนธ์ ซึ่งถวายงานด้านวิทยุสื่อสารเล่าว่า วันหนึ่งเมื่อพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เสด็จฯ กลับจากการพระราชทานปริญญาบัตรแก่บัณฑิตสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า

พระนครเหนือ (วันที่ ๑๘ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๘) ได้มีพระราชกระแสรับสั่งถึงพระราชดำรินในการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสที่ใฝ่รู้อยากเรียนวิชาซีพว่าถ้าเขาพอใจจะเรียนให้นำมาฝึกอบรมโดยไม่จำกัดพื้นฐานความรู้ ไม่จำกัดเพศ วัย ศาสนา ใช้วิธีเลี้ยงในบ้านให้เขากินฟรี อยู่ฟรี สอนฟรี เจ็บป่วยมีหมอหลวงรักษาให้ มีโอกาสฝึกอบรมไปสอนไป จนกระทั่งเขามีความรู้พอไปประกอบอาชีพได้ พล.ต.ต. สุชาติ เผือกสกนธ์ กล่าวต่อไปว่า “...ท่านรับสั่งกับผมว่า ผมมีความรู้ทางนี้ ท่านบอกให้ทดลองหลักสูตรช่างวิทยุก่อน แล้วมีการเฝ้า มีการรับสั่งมา ผมทำเป็นหลักสูตรเรียกว่าแบบโรงเรียนอาชีวะเลยพอเสนอขึ้นไป ท่านบอกว่าทำอะไรเพื่อเจ้อใหญ่โต อันนี้เป็นการศึกษานอกระบบ ไม่ใช่ศึกษาแบบโรงเรียนสามัญ ให้ใช้เป็นวิธีการศึกษานอกระบบ ครูบาอาจารย์ท่านจะมาสอนเมื่อไหร่ มีเวลาว่างเมื่อไรท่านก็มาสอน สิ่งสำคัญอย่าไปเก็บค่าเล่าเรียนเขาเพราะเด็กพวกนี้ไม่มีสตางค์ ให้ทำเป็น non – commercial ไม่ใช่ธุรกิจ...”

ด้วยความใส่พระราชหฤทัยอย่างจริงจังในการพระราชทานโอกาสครั้งที่สองของชีวิตในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๘ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งคณะทำงานพิจารณา ร่างโครงการจัดตั้งโรงเรียนวิชาช่างประกอบด้วย หม่อมหลวงจिरายุ นพวงศ์ เป็นประธาน ดร. เขาวรรณ ศิลวันต์ คุณหญิง สมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา พล.ต.ต. สุชาติ เผือกสกนธ์ นายขวัญแก้ว วัชโรทัย และนายพูนเพิ่ม ไกรฤกษ์ เป็นกรรมการ โดยให้จัดตั้งในรูปแบบโรงเรียนช่างแบบนอกระบบ non – formal education หลักสูตรเน้นภาคปฏิบัติ เพื่อให้ผู้ที่ไม่สามารถเข้าเรียนในระบบปกติมีโอกาสเรียนวิชาช่างในระดับที่ใช้ประกอบอาชีพได้ ผู้เรียนจบไม่จำเป็นต้องได้รับคุณวุฒิเช่นเดียวกับของรัฐ ขอให้ประกอบอาชีพได้จริงและอบรมให้เป็นคนดีก็เพียงพอแล้ว

โรงเรียนช่างแบบนอกระบบนี้ เป็นมิติใหม่นอกระบบการศึกษาปกติของประเทศไทยไม่เคยจัดตั้งมาก่อน ในยุคนั้นเอกชนใดจะจัดการให้การศึกษาแก่นักเรียนเกินกว่า ๗ คนขึ้นไปต้องขออนุญาตจัดตั้งเป็นโรงเรียนราษฎร์ตามพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. ๒๔๙๗ ในความควบคุมของกระทรวงศึกษาธิการคณะทำงานถวายความเห็นเห็นว่าควรจัดตั้งเป็น โรงเรียนอาชีวะหลักสูตรพิเศษในมูลนิธิอานันทมหิดล ซึ่งเป็นมูลนิธิเพื่อการศึกษา ชื่อโรงเรียนราชศิลป์ หรืออานันทอุปถัมภ์ หรืออานันทานุสรณ์ เปิดสอนวิชาช่างวิทยุและไฟฟ้า รับนักเรียน มศ. ๓ ราว ๒๐ คน แบ่งการสอนเป็นรอบ รอบละ ๖ – ๗ คน ผู้สมัครเรียนต้องตั้งใจ เต็มใจ สนใจอาชีพอย่างแท้จริงและไม่ต้องเสียค่าเล่าเรียน การนี้ ยังไม่ต้องพระราชประสงค์ เพราะโรงเรียนนอกระบบตามพระราชดำริจะแตกต่างจากโรงเรียนในระบบโดยสิ้นเชิง กล่าวคือ ให้โอกาสอย่างเต็มที่แก่ผู้ด้อยโอกาส ไม่กำหนดพื้นฐานความรู้ขั้นต่ำ เพศ วัย และศาสนา รวมทั้งให้อยู่ประจำในโรงเรียนจนกว่าจะเรียนจบ โดยไม่ต้องเสียค่าเล่าเรียน ที่พัก และอาหาร วิธีการและกระบวนการสั่งสอนก็แตกต่างจากโรงเรียนในระบบ โดยจะใช้การประสิทธิ์ประสาทศิลปวิทยาแบบ พระดาบสในสมัยโบราณ พระดาบสเป็นผู้ทรงศีลถึงพร้อมด้วยความรู้และเมตตาที่จะถ่ายทอดให้โดยไม่หวังผลตอบแทน ศิษย์ต้องมีความพอใจอยากเรียน อ่อนน้อมและเต็มใจปรนนิบัติท่าน เกิดสัมพันธ์ภาพงดงามระหว่างครูและศิษย์ และเป็นหนทางที่ศิษย์จะได้เรียนรู้ การงานอาชีพควบคู่ไปกับความดีงาม ทรงเชื่อว่าในบ้านเมืองเรามีผู้ทรงความรู้และมีจิตใจดีอยู่มากที่จะทำหน้าที่พระดาบสเพื่อให้ศิษย์มีวิชาชีพเลี้ยงตนได้และเป็นผู้มีศีลธรรม มีน้ำใจช่วยเหลือส่วนรวมได้ โรงเรียนช่างแบบนอกระบบนี้เป็นนวัตกรรมการศึกษาของไทยที่ก้าวล้ำไปกว่าภาครัฐและยังไม่มีการรองรับการจัดตั้งขึ้นเป็น “โรงเรียน” ทรงแก้ไขอุปสรรคโดยการจัดตั้งเป็น “โครงการทดลอง” เล็ก ๆ เสียก่อน สอนผู้เรียน ไม่เกิน ๗ คน ไม่ขัดต่อข้อกำหนด เรียกโครงการพระดาบสในความอุปถัมภ์

ของมูลนิธิอานันทมหิดล พระราชทานเงินที่มีผู้โดยเสด็จพระราชกุศลในโอกาสสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๔๘ พรรษา วันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๘ จำนวน ๒,๕๗๒,๐๐๐ บาทเพื่อใช้ในการดำเนินโครงการ โดยที่ ดร. เชาวัน ณศิริวัฒน์ อธิบดีกรมศิลปากร เกี่ยวข้องกับโครงการนี้ว่า ไม่จำกัดเฉพาะอาชีพช่าง “...อยากให้ใครเข้ามาเรียนอะไรก็ได้ ในที่สุดจะให้ป็นมหาวิทยาลัย แต่ตอนต้นจะให้ป็น pilot project เล็ก ๆ ก่อน...”

ต่อมาสำนักพระราชวังเช่าที่ดินบริเวณห้วยมถนสามเสนตัดกับถนนศรีอยุธยา จำนวน ๑ ไร่ ๒๔๒.๘๗ ตารางวา จากสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ในอัตราปีละ ๑๘๕ บาท เพื่อเป็นที่ตั้งสำนักพระดาบส ในบริเวณมีบ้านไม้เก่า ๒ หลัง เลขที่ ๓๘๔ และ ๓๘๖ ถนนสามเสน เดิมเป็นบ้านพักผู้แทนราษฎร อยู่ในสภาพทรุดโทรม น้ำท่วมขัง ต้องซ่อมแซมบูรณะใหม่ จัดเป็นอาคาร มีที่พัก ที่สอน ที่เรียนปรับปรุงโรงรถให้เป็นห้องปฏิบัติการ ปีแรก มีผู้มาสมัครเรียน ๑๒ คน แต่บางคน ไม่ได้ตั้งใจจริง คณะทำงานพิจารณาร่างโครงการจัดตั้งโรงเรียนวิชาช่างคัดเลือกไว้ ๖ คน ส่วนใหญ่ เป็นลูกชานา มีภูมิลำเนาอยู่ในต่างจังหวัด ความรู้พื้นฐาน ป.๗ - ม.๕ อายุ ๑๖ - ๓๓ ปี เข้าเรียน หลักสูตรช่างไฟฟ้า - วิทยุเบื้องต้น เมื่อวันที่ ๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๙ ต่อมาขยายเป็นช่างวิทยุชั้นสูง พ.ศ.๑. เฉลิม สุขนพรัตน์ ผู้ชำนาญการช่างวิทยุ เกษียณราชการจากกรมตำรวจทำหน้าที่พระดาบส ต่อมาได้ถึงแก่กรรม พล.ต.ต. สุชาติ เผือกสกนธ์ จึงเข้ารับหน้าที่แทน มีพระดาบสอาสาพร้อมอีก ๔ คน ล้วนเต็มใจเป็นอาสาสมัครไม่รับเงินเดือนหรือค่าตอบแทนอื่นใด พล.ต.ต. สุชาติ เผือกสกนธ์ ได้เล่าต่อถึง เหตุผลที่ทรงเลือกวิธีการถ่ายทอดศิลปวิทยาแบบพระดาบส ว่า “...ใช้หลักการอย่างที่เราเองก็รับสั่งว่า สอนแบบที่เหมือนกับสอนคนในบ้าน ท่านรับสั่งว่าในปัจจุบันครูกับนักเรียนมันห่างกันนักเรียนมักถือว่า ครูเป็นลูกจ้าง คือการปฏิบัติตนระหว่างลูกศิษย์กับครูไม่เคารพกันที่เราใช้วิธีการนี้มันก็จะทำให้ช่องว่าง ระหว่างครูบาอาจารย์กับนักเรียนมันใกล้เข้ามาเด็กไม่ต้องไปหาวิชาที่อื่น เรียนกันอยู่ในบ้านเรียนกันอยู่ในครอบครัว...”

บทพระราชนิพนธ์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เรื่อง “โรงเรียนพระดาบส” พ.ศ. ๒๕๒๐ สะท้อนผลการดำเนินงานส่วนหนึ่ง ดังนี้ “...เท่าที่ได้เปิดสอน ตั้งแต่เดือนสิงหาคม ๒๕๑๙ (เป็นเวลาเกือบสองปีแล้ว) โดยมีนักเรียนรุ่นแรก ๖ คน นับว่าได้ผลดีมาก กล่าวคือ เดิมกำหนดไว้ว่านักเรียนจะมีความรู้ในการสร้างซ่อมแซมเครื่องรับวิทยุได้ในเวลา ๑ ปี เมื่อปฏิบัติจริง ๆ แล้วใช้เวลาเพียง ๙ เดือน และทางโรงเรียนจึงได้เปิดรับงานซ่อมเครื่องไฟฟ้า วิทยุ ติดตั้งไฟฟ้าในอาคาร เป็นการหารายได้แก่นักเรียนในรูปสหกรณ์ด้วย เมื่อจบหลักสูตรช่างต้นโดยขยาย เปิดสอนความรู้ที่สูงขึ้น รวมทั้งเปิดรับนักเรียนใหม่ในชั้นต้นและเปิดวิชาอื่นคือ ช่างเครื่องยนต์และ ช่างประปา เท่าที่ผ่านมานั้น นักเรียนทุกคนเคารพรักเชื่อฟังอาจารย์ มีน้ำใจในการปรนนิบัติรับใช้ และมีศีลธรรมเป็นพลเมืองดีของชาติ สำหรับค่าใช้จ่ายในโครงการนั้นนอกจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ พระราชทานแล้ว บริษัท ห้างร้านและเอกชนได้บริจาคสิ่งของเครื่องมือ เครื่องใช้ และ แรงงานโดยเสด็จฯ มากมาย ตามพระราชดำริอันมีมาแต่แรกนั้น ‘ดาบส’ จะไม่สอนเฉพาะวิชาช่างวิทยุ ช่างเครื่องเท่านั้น ต่อไปเมื่อมีโอกาส จะมี ‘ดาบส’ ที่ชำนาญในวิชาแขนงอื่น ๆ เช่น วิชาศิลปะ วิชาภาษาต่างประเทศ วิชาประวัติศาสตร์ ฯลฯ ซึ่งจะเปิดสอนตามความเหมาะสม...”

ศิษย์รุ่นแรกที่เรียนจบสาขาช่างวิทยุชั้นสูงรวม ๕ คน ได้แก่ นายสุรพล พรหมประภาศ นายจีพิศ กองจันทร์ พลทหาร โสภณ โสภิตาภา นายพะเยาว์ บำรุงชล และนายปฏิคม พ่วงพี

ออกไปประกอบอาชีพได้จริง เมื่อการฝึกอบรมได้ผลดีจึงขยายเปิดสอนหลักสูตรช่างเครื่องยนต์ ๑ ปี (พ.ศ. ๒๕๒๑) และหลักสูตรเตรียมช่าง ๓ เดือน (พ.ศ. ๒๕๒๒) ในช่วง ๕ ปีแรก (พ.ศ. ๒๕๑๙ - ๒๕๒๔) ทำการฝึกอบรมศิษย์ ๗๑ คน เรียนสำเร็จ ๔๖ คน หรือร้อยละ ๖๕ สามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพได้เป็นข้อบ่งชี้ถึงความสำเร็จของโครงการพระดาบสในระดับหนึ่ง ควรกล่าวในที่นี้ว่าในช่วงนี้ภาครัฐได้เริ่มต้นพัฒนาการศึกษาสายอาชีพของประชาชนวัยแรงงานและกลุ่มเยาวชนนอกโรงเรียน พัฒนารากฐาน “การศึกษาผู้ใหญ่” จัดตั้งกรมการศึกษานอกโรงเรียน เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๒ และออกระเบียบกรมการศึกษานอกโรงเรียน ว่าด้วยการดำเนินงานโรงเรียนผู้ใหญ่ พ.ศ. ๒๕๒๔ เป็นฉบับแรก จึงเกิดโรงเรียนผู้ใหญ่สายอาชีพขึ้น การสอนในโครงการพระดาบสสอดคล้องกับ “กลุ่มผู้สนใจ” ตามระบบการศึกษานอกโรงเรียนของทางราชการ ต่อมาเมื่อมีการออกระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการจัดการศึกษาในสถานศึกษาสังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน พ.ศ. ๒๕๓๑ โครงการพระดาบสได้รับอนุญาตให้จัดตั้งเป็น โรงเรียนผู้ใหญ่พระดาบส เมื่อวันที่ ๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๒ รับศิษย์รุ่นละประมาณ ๓๐ คน เป็นอันสิ้นสุดโครงการทดลองอันยาวนานถึง ๑๔ ปี อย่างเป็นทางการเป็นการรับรองสัมฤทธิ์ผลแห่งนวัตกรรมการศึกษา นี้ ต่อมาโรงเรียนจึงได้เปลี่ยนชื่อเป็น โรงเรียนพระดาบส ในพุทธศักราช ๒๕๕๐

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ดำเนินการขอจัดตั้งมูลนิธิพระดาบส เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานอย่างมั่นคงต่อไปโดยได้จดทะเบียนเป็นมูลนิธิเมื่อวันที่ ๑๗ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๓ และมีพระมหากรุณาธิคุณดำรงตำแหน่งประธานกิตติมศักดิ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ซึ่งทรงช่วยเหลือดูแลโครงการพระดาบสมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๒๐ ทรงดำรงตำแหน่งรองประธานกิตติมศักดิ์ หม่อมหลวงจิรายุ นพวงศ์ องคมนตรี เป็นประธานคณะกรรมการ ประกอบด้วย พล.อ.อ. กำธน สินธวานนท์ คุณหญิงวัลลีย์ พงษ์พานิช นายจิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา นายแก้วขวัญ วัชโรทัย และ พล.ต.ต. สุชาติ เผือกสกนธ์

การจัดการศึกษาในรูปแบบนี้ได้รับความศรัทธาจากหน่วยงานต่าง ๆ การรถไฟแห่งประเทศไทยขอพระราชทานพระบรมราชานุญาต อัญเชิญแนวพระราชดำริไปประยุกต์ใช้จัดตั้ง โรงเรียนช่างฝีมือพระดาบสการรถไฟ เพื่อช่วยเหลือครอบครัวพนักงานที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ และแก้ไขปัญหาการขาดแคลนแรงงานของการรถไฟ รับบุตรพนักงานรถไฟอายุ ๑๖ - ๑๘ ปี เข้าเรียน ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๓๔ รวม ๘ รุ่น เรียนจบราว ๕๐๐ คน บรรจุเข้าเป็นช่างระดับ ๒ ของการรถไฟ เงินเดือน ๔,๘๘๐ บาท เป็นการตกถึงต่อยอดที่ยังประโยชน์แก่สังคมไทย นอกจากนี้ยังทรงกระจายโอกาส โดยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้โครงการฝึกช่างเกษตรชาวบ้าน จัดทีมเคลื่อนที่ถ่ายทอดความรู้ด้านการซ่อมเครื่องยนต์การเกษตรและจักรยานยนต์ให้แก่เกษตรกรที่ไม่มีโอกาสมาเรียนที่โรงเรียนพระดาบส อีกด้วย โรงเรียนพระดาบสที่มีรากฐานจากโครงการพระดาบส ใน พ.ศ. ๒๕๑๙ ได้ดำเนินการต่อเนื่องอย่างมีเอกลักษณ์ตามแนวพระราชดำริตลอด ๔ ทศวรรษ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งโครงการลูกพระดาบส ที่จังหวัดสมุทรปราการ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๑ และโรงเรียนพระดาบสจังหวัดชายแดนภาคใต้ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๓ ที่จังหวัดยะลา ก่อเกิดคุณูปการแก่ผู้ด้อยโอกาสและบ้านเมืองของเราอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบันนี้มีศิษย์เรียนจบแล้วทั้งสิ้นจากทั้ง ๒ โรงเรียน รวม ๒,๑๑๖ คน ส่วนใหญ่มุ่งงานทำประกอบอาชีพได้จริง และรู้จักดำรงวิถีชีวิตที่ดี ต่อมาใน พ.ศ. ๒๕๕๘ มีผู้สมัครเข้ารับพระราชทานโอกาสครั้งที่สองของชีวิตรวมทั้ง ๒ โรงเรียนจำนวนทั้งสิ้น ๘๐๕ คน แต่สามารถรับไว้ได้เพียง ๒๔๐ คน หรือร้อยละ ๓๐

เท่านั้น แสดงว่ายังมีความต้องการอยู่มาก สมควรที่องค์กรหรือผู้มีจิตศรัทธาจะใช้เป็น “ต้นแบบ” ดำเนินตามรอยเบื้องพระยุคลบาท ช่วยกันกระจายโอกาสนี้ให้แก่กว้างครอบคลุมแผ่นดินไทย ดังตัวอย่างที่ทรงทำให้ดูแล้วเป็นที่ประจักษ์ชัดว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระอัจฉริยภาพในการพัฒนาพลนิกรกลุ่มต่าง ๆ อย่างเหมาะสมเต็มศักยภาพ และตรงตามความต้องการของเขา เช่น พระราชทานทุนอานันทมหิดล แก่นักเรียนไทยที่มีความสามารถทางวิชาการยอดเยี่ยมและมีคุณธรรมสูง ให้มีโอกาสไปศึกษาจนถึงขั้นสูงสุดในต่างประเทศเพื่อให้เป็นผู้ชำนาญการพิเศษในสาขานั้น ๆ นำความรู้กลับมาทำคุณประโยชน์ ช่วยพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้า และได้พระราชทานโรงเรียนพระดาบสให้แก่ผู้ยากไร้ ด้อยโอกาสที่แสวงหาอาชีพเลี้ยงตนเอง เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีและทัดเทียมกัน อันเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาประเทศ เป็นต้น เป็นพระมหากรุณาธิคุณที่ขจัดปัดเป่าความมืดมนแห่งชีวิตของผู้ด้อยโอกาสปลุกประกายความหวัง ให้มีทางเดินชีวิตใหม่มีอนาคตสดใส เปรียบประดุจแสงทองที่ทอสุฟ้านดินยามรุ่งอรุณ

วิสัยทัศน์ : เป็นองค์กรที่ให้การศึกษานอกระบบที่มีคุณภาพในการให้บริการทางการศึกษาวิชาชีพแก่ผู้ขาดโอกาส โดยมุ่งมั่น สร้างคนดี มีความรู้ สู้งาน

พันธกิจ :

๑) เป็นหน่วยบริหารที่ดำเนินการด้านการเรียนการสอนวิชาชีพแก่ผู้ขาดโอกาส ตามกระแสพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

๒) อบรมวิชาชีพและจรรยาบรรณช่าง ระเบียบวินัยให้ศิษย์พระดาบสได้รับความรู้ นำไปประกอบสัมมาชีพ พึ่งพาตนเองได้

๓) พัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและมาตรฐานวิชาชีพ

๔) พัฒนาศิษย์พระดาบสให้มีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะของความขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ อดทน กตัญญู รู้หน้าที่ มีวินัย ใฝ่ดีใฝ่ชอบ

๕) มีศูนย์บริการซ่อม เพื่อเป็นแหล่งฝึกอาชีพของศิษย์พระดาบส และให้บริการแก่ชุมชน

เป้าประสงค์ :

๑) เพื่อสนองกระแสพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ด้านการฝึกอาชีพแก่ผู้ขาดโอกาส

๒) เพื่อฝึกวิชาชีพและจรรยาบรรณช่าง ระเบียบวินัยให้แก่ผู้ขาดโอกาสทางการศึกษาให้ได้รับความรู้และทักษะด้านวิชาชีพช่าง และสามารถนำไปประกอบสัมมาชีพ พึ่งพาตนเองได้

๓) สร้างจิตสำนึกในความรับผิดชอบ

๔) เพื่อพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและมาตรฐานวิชาชีพ

๕) เพื่อพัฒนาศิษย์พระดาบสให้มีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะของความขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ อดทน กตัญญู รู้หน้าที่ มีวินัย ใฝ่ดีใฝ่ชอบ

๖) มีศูนย์บริการซ่อม เพื่อเป็นแหล่งฝึกอาชีพของศิษย์พระดาบส และให้บริการแก่ชุมชน

๗) เพื่อสรรหาและรวมพลังผู้ทรงคุณวุฒิที่มีกุศลเจตนาเป็นอาสาสมัคร ช่วยเหลือกิจกรรม

หลักสูตรที่เปิดสอน : ศิษย์พระดาบส (ชาย) มีโอกาสเลือกเรียนในสาขาที่ตน มีความสนใจและความถนัดภายหลังจากจบการฝึกพื้นฐานช่างเรียบร้อยแล้ว โดยเลือกเรียนในหลักสูตร ต่าง ๆ ๗ หลักสูตร ดังนี้

- ๑) หลักสูตรวิชาชีพช่างยนต์
- ๒) หลักสูตรวิชาชีพช่างไฟฟ้า
- ๓) หลักสูตรวิชาชีพช่างอิเล็กทรอนิกส์
- ๔) หลักสูตรวิชาชีพช่างซ่อมบำรุง
- ๕) หลักสูตรวิชาชีพการเกษตรพอเพียง
- ๖) หลักสูตรวิชาชีพช่างไม้เครื่องเรือน และ
- ๗) หลักสูตรวิชาชีพช่างเชื่อม

ส่วนศิษย์พระดาบส (หญิง) ทั้งหมด เข้าเรียนในหลักสูตรเคหะบริหารบาล เรียนรู้ การดูแลสุขภาพพื้นฐานเพื่อดูแลผู้สูงอายุและเด็กหรืองานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง นอกจากหลักสูตรประจำ เหล่านี้แล้วโรงเรียนพระดาบส ยังร่วมกับกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวง สาธารณสุข เปิดการสอนระยะสั้นแก่บุคคลทั่วไปในหลักสูตรการนวดเพื่อสุขภาพและหลักสูตรต่อยอด ผู้ช่วยแพทย์แผนไทย

ต่อมาได้มีการเปิดโรงเรียนพระดาบสเพิ่มเติม ซึ่งเป็นโรงเรียนพระดาบส ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และเป็นโรงเรียนแห่งที่ ๒ ของมูลนิธิพระดาบสที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งขึ้นด้วยพระราชหฤทัยห่วงใยเยาวชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มีพระราชดำริว่าเยาวชนใน ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้มีปัญหาสำคัญ คือ ขาดการศึกษา มูลนิธิพระดาบสสามารถให้ความช่วยเหลือได้อย่างเหมาะสม เนื่องจากการสอนเน้น การปฏิบัติได้จริงและนำไปประกอบอาชีพได้จริง มูลนิธิฯ สนองพระราชดำริโดยใช้ต้นแบบ หลักการ และวิธีการเดียวกับโรงเรียนพระดาบสแห่งแรกที่กรุงเทพฯ มาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบท ทางสังคม ศาสนา และวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อให้เยาวชนนอกระบบโรงเรียนที่ ใฝ่เรียน ใฝ่รู้ มีโอกาส เล่าเรียนด้านอาชีพที่เหมาะสมมีคุณธรรมและจิตสำนึกที่ดีในการอยู่ร่วมกันท่ามกลางความแตกต่าง หลากหลาย รวมทั้งมีอาชีพอันเป็นส่วนสำคัญที่จะสร้างเยาวชนเหล่านี้ให้เป็นพลเมืองดี เป็นที่พึ่งของตนเอง ครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติ

มูลนิธิพระดาบส และศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) ร่วมกันสนองพระราชดำริในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ภายใต้หลักการพระราชทานเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา อย่างเข้มแข็ง และเป็นขั้นตอนความเข้าใจถึงความต้องการของชุมชน ศึกษาหา โอกาสในการประกอบอาชีพในพื้นที่ สร้างความมั่นใจและแสวงหาความร่วมมือสนับสนุน บูรณาการ ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาคม และผู้นำทางศาสนาอย่างกว้างขวาง ในขั้นต้น ได้จัดตั้งเป็นโครงการฝึกอาชีพจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตามแนวทางของโรงเรียนพระดาบสโดยใช้สถานที่ ในศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนยะลา จังหวัดยะลา เลขที่ ๗๘ ถนนสุขยางค์ ตำบลสะเตง อำเภอ

เมืองยะลา จังหวัดยะลา การฝึกอบรมเริ่มต้นเมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๓ ในสาขาช่างซ่อมรถจักรยานยนต์ช่างซ่อมและบำรุงรักษารถยนต์ และช่างซ่อมเครื่องจักรกลการเกษตร ซึ่งเป็นความต้องการของตลาดแรงงาน รุ่นแรกมีนักเรียน ๓๙ คนโดยรับต่อมาจากโครงการทำดีมีอาชีพ มาฝึกอบรมเพิ่มเติม ๖ เดือน ตามแนวทางโรงเรียนพระดาบส กล่าวคือให้ความสำคัญกับการฝึกทักษะอาชีพ ให้มีความสามารถไปประกอบอาชีพได้จริง ควบคู่ไปกับฝึกทักษะชีวิตให้เป็นคนดี มีคุณธรรม มีวินัย มีจิตสำนึกสาธารณะประโยชน์และการอยู่ร่วมกันช่วยกันสร้างชาติบ้านเมือง นักเรียนทั้งหมดพักอาศัยในโครงการตลอดหลักสูตรโดยไม่ต้องเสียค่าที่พัก ค่าอาหารและค่าเล่าเรียน โดยองค์การบริหารส่วนตำบล (อ.บต) เป็นผู้สนับสนุนงบประมาณ เมื่อเรียนจบนักเรียนรุ่นแรกจำนวน ๒๔ คน หรือร้อยละ ๖๒ สามารถประกอบอาชีพในสถานประกอบการหรืออาชีพส่วนตัว ตรงตามสาขาที่เรียน อีก ๑๒ คน หรือร้อยละ ๓๑ ประกอบอาชีพส่วนตัวไม่ตรงตามสาขาที่เรียน การประเมินผลแสดงว่าผลการเรียนและพฤติกรรมนักเรียน อยู่ในระดับพอใจมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสู้งาน ปฏิบัติงานได้ดีและมีจิตสาธารณะ แต่ควรเพิ่มพูนประสบการณ์ การฝึกงานในสถานประกอบการ ดังนั้น ในรุ่นที่ ๒ จึงขยายหลักสูตรเป็น ๑ ปี เปิดรับสมัครผู้ด้อยโอกาสใน ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ อายุ ๑๗ - ๓๕ ปี ที่มุ่งมั่นแสวงหาความรู้เพื่อการประกอบอาชีพโดยไม่จำกัดพื้นฐานความรู้ขั้นต้น ต่อมามีการบูรณาการความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐในท้องถิ่น ลงนามความร่วมมือระหว่างมูลนิธิพระดาบส ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ กรมการพัฒนาชุมชน สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เมื่อวันที่ ๒๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ ณ ทำเนียบองคมนตรี พระราชอุทยานสราญรมย์กรุงเทพมหานครเพื่อประสานงานและสนับสนุนส่งเสริมการดำเนินงานโครงการให้เข้มแข็งและมีประสิทธิภาพ สนองพระราชดำริอย่างเต็มที่ นอกจากนี้ ยังได้รับความร่วมมือจากสถานประกอบการภาคเอกชนหลายรายที่รับนักเรียนเข้าฝึกงานสมเด็จพะเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีมีพระกรุณาธิคุณเสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมโครงการเมื่อวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๕ พระราชทานคำแนะนำด้านต่าง ๆ อาทิ การเปิดสอนสาขาช่างไฟฟ้า ซึ่งกำลังเป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน ต่อมาพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรได้พระราชทานพระบรมราชานุมัติตามที่ พล.อ.อ. กำธน สินธวานนท์ ประธานคณะกรรมการมูลนิธิพระดาบสกราบบังคมทูลพระกรุณาขอจัดตั้งหน่วยงานเพิ่มเติมเพื่อดำเนินโครงการพระดาบสจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมี พล.อ. สุรยุทธ์ จุลานนท์ องคมนตรี เป็นประธานคณะกรรมการบริหาร นายบัญญัติ จันทน์เสนะ เป็นเลขาธิการ นายภาณุ อุทัยรัตน์ เป็นรองเลขาธิการ ได้พัฒนาโครงการฝึกอาชีพจังหวัดชายแดนภาคใต้ตามแนวทางโรงเรียนพระดาบสขึ้นเป็นลำดับและได้รับอนุญาตให้จัดตั้ง เป็นโรงเรียนพระดาบสจังหวัดชายแดนภาคใต้มีสถานะเป็นโรงเรียนผู้ใหญ่ในการกำกับดูแลของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเมื่อวันที่ ๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๕ นับเนื่องถึงปัจจุบันมีผู้สำเร็จการศึกษาแล้ว ๕ รุ่น รวม ๒๔๙ คน

ใน พ.ศ. ๒๕๕๘ เริ่มการรณรงค์จัดหาทุนเพื่อสร้างอาคารโรงเรียนแห่งใหม่ บนพื้นที่ ๕ ไร่ ที่กรมการพัฒนาชุมชนมอบที่ดินในศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนยะลา เพื่อการนี้มีผู้ร่วมโดยเสด็จพระราชกุศลสมทบทุนเป็นจำนวนมาก โดยส่วนหนึ่งเป็นเงินสนับสนุนจากการศึกษานอกโรงเรียนผ่าน ศอ.บต. งบประมาณการก่อสร้างและครุภัณฑ์อุปกรณ์รวมทั้งสิ้น ๕๖ ล้านบาท นายภาณุ อุทัยรัตน์ เลขาธิการ ศอ.บต. และรองเลขาธิการโครงการพระดาบสจังหวัดชายแดนภาคใต้

เล่าถึงประสบการณ์ ในโครงการนี้ว่า “...ช่วงแรกเริ่ม สิ่งที่เรากังวลมากคือเรื่องชื่อของมูลนิธิ ที่มีคำว่า ‘พระ’ ซึ่งคนในพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นมุสลิม เราจึงต้องพยายามอธิบายให้พวกเขาฟังว่า ‘พระ’ ในที่นี้คือ พระราชา พระอาจารย์ ไม่ใช่พระพุทธเจ้า หรือพระภิกษุ ซึ่งพี่น้องมุสลิมก็เข้าใจเป็นอย่างดี เข้าใจมากกว่าที่เราคิดว่าเขาจะเข้าใจด้วยซ้ำ จึงเป็นเรื่องที่ดี แต่อย่างไรก็ตามเราก็ได้ส่งโครงการนี้ให้กรรมการอิสลามประจำจังหวัดทั้ง ๕ จังหวัด ได้รับรู้รับทราบด้วย... “โชคดีที่เด็กในพื้นที่สนใจเรื่องเหล่านี้และมีทักษะอยู่แล้ว พอเปิดรับสมัครจึงมีผู้สนใจมาสมัครกันมากมาย ซึ่งถือเป็นสัญญาณที่ดี เพราะยังมีเด็กต้องการมาเรียนกับเรามากเท่าไร เราก็ยังมีโอกาสคัดเลือกเด็กได้มากขึ้นเท่านั้น ก็เลยเกิดกระบวนการคัดกรองขึ้นมา ซึ่งการคัดกรองนี้มีเสน่ห์อยู่ที่การสัมภาษณ์ เพราะไม่ได้สัมภาษณ์แค่เด็กที่ต้องการจะเข้าเรียนเท่านั้น แต่ยังมีสัมภาษณ์ผู้ปกครองด้วยเป็นระบบการสัมภาษณ์แบบครบวงจรซึ่งถือเป็นโอกาสดีที่ผู้ปกครองและเด็กจะได้เปิดใจกันโดยผู้ปกครองก็จะได้รับรู้พฤติกรรมของเด็ก ขณะเดียวกันเด็กเองก็มีโอกาสได้รับรู้ความรู้สึกของผู้ปกครองด้วยว่ามีความปรารถนาดีต่อเขาและอยากให้เขาเข้าเรียนมากเพียงใด ซึ่งเขาก็ควรจะทำตัวเป็นลูกที่ดีของพ่อแม่ ไม่ทำให้พ่อแม่ผิดหวัง ตรงนี้เองทำให้เวลาเราพบเด็กที่สนใจจะเข้าเรียน แต่พอตรวจสอบประวัติแล้วพบว่ายังยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดอยู่แต่แม่อยากให้เข้ามาเรียน ลูกเองก็อยากเข้ามาเรียน เพราะฉะนั้นเขาก็สามารถให้คำมั่นสัญญา ปฏิญาณตนต่อหน้าแม่ได้เดี๋ยวนั้นเลยว่าจะเลิก โดยมีอาจารย์ผู้สัมภาษณ์ร่วมเป็นสักขีพยานด้วย ที่ผ่านมามีเด็ก ๒ รายที่อยู่ในกรณีนี้ และก็สามารถเลิกได้จริงๆ เท่ากับว่าเราสามารถหักดิบคนติดยาได้และช่วยลดปัญหาในพื้นที่ได้...” นอกจากนี้ “การลดปัญหาในพื้นที่” ยังหมายถึงการลดปัญหาการว่างงาน เพราะโดยลักษณะของคนในพื้นที่ ไม่นิยมย้ายออกไปไหนพอเรียนจบไม่มีงานก็กลับมาเป็นเกษตรกรกรีดยาง แต่พอมัโรงเรียนพระดาบส เขาจะเปลี่ยนมาเป็นช่างซ่อมรถจักรยานยนต์บ้างช่างไฟฟ้าบ้าง และสามารถประกอบอาชีพได้จริง ปัจจุบันมีนักเรียนรุ่นที่ ๖ จำนวน ๗๘ คน ทำการสอน ๔ หลักสูตร ในสาขาช่างซ่อมรถจักรยานยนต์ ช่างซ่อมและบำรุงรักษารถยนต์ ช่างซ่อมเครื่องจักรกลการเกษตร และช่างไฟฟ้านักเรียนทุกคนต้องเรียนหมวดวิชาเตรียมช่าง ๓ เดือนก่อนเข้าสู่หมวดวิชาชีพเฉพาะ ๕ เดือนและฝึกงานในสถานประกอบการอีก ๓ เดือน โดยหลักสูตรที่เปิดสอน ประกอบด้วย ๑) ช่างซ่อมบำรุงรักษารถยนต์ ๒) ช่างซ่อมรถจักรยานยนต์ และ ๓) ช่างซ่อมเครื่องจักรกลการเกษตร

นอกจากกลุ่มผู้เรียนข้างต้นแล้ว ยังมีสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชนที่จัดการศึกษาทางด้านอาชีวศึกษาแบบไม่คิดค่าใช้จ่าย คือ วิทยาลัยเทคโนโลยีพระมหาไถ่ พัทยา เป็นสถานศึกษาอาชีวศึกษาที่ผลิตบุคลากรทางด้านวิชาชีพ โดยมีนักเรียนนักศึกษาเป็นกลุ่มเป้าหมายพิเศษ คือคนพิการประเภท ๓ พิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกาย (ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๐) อยู่ภายใต้การกำกับดูแล ของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ดังนั้นการดำเนินงานและการจัดการเรียนรู้จะขึ้นอยู่กับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาเป็นสำคัญ โดยมีการนำหลักสูตรมาบูรณาการให้เข้ากับบริบทของวิทยาลัยความเหมาะสมด้านอาชีพของคนพิการและความต้องการ ของสถานประกอบการ โดยคาดหวังว่าผู้จบการศึกษาจะมีคุณสมบัติอันพึงประสงค์ของสถานประกอบการ และเป็นที่ยอมรับของสังคมในระดับสากล โดยที่วิทยาลัยเทคโนโลยีพระมหาไถ่ พัทยา มีพันธกิจในการจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนพิการโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย ด้วยหลักสูตรที่ทันสมัย เพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถระดับมีอาชีพ เป็นผู้มีความวิสัยทัศน์ในการพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา เป็นที่ต้องการของสถานประกอบการ การสร้างเสริมระเบียบ

วินัย คุณธรรม จริยธรรม ทักษะชีวิต จิตสาธารณะ มีจิตสำนึกอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ส่งเสริมสุขภาพ การกีฬาพื้นฐานจนถึงความเป็นเลิศในระดับสากล การวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ การสร้างนวัตกรรม เทคโนโลยี ภาษาต่างประเทศ ทั้งในการจัดการเรียนการสอน และงานด้านอื่น ๆ ของวิทยาลัย การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการทำงานทั้งในและต่างประเทศให้มีส่วนร่วมในการสนับสนุนการดำเนินงาน ของวิทยาลัย มีการจัดสภาพแวดล้อมให้มีความเรียบร้อย สวยงาม อาคารมั่นคงแข็งแรง ปลอดภัย และ อำนวยความสะดวกต่อคนพิการ รวมทั้งจัดทำประกันคุณภาพสถานศึกษา และพัฒนาระบบ บริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลที่ทุกคนมีส่วนร่วม มีความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ โดยมี ยุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการศึกษาที่สำคัญ คือ

๑) สร้างความเป็นมืออาชีพให้กับครู ทั้งด้านวิชาการ ทักษะในกระบวนการ จัดการเรียนรู้และบุคลากรทุกคนมีความเชี่ยวชาญในงานที่รับผิดชอบ

๒) ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการเรียนรู้ เรียนอย่างมีความสุข สร้างโอกาสให้ผู้เรียนถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชน

๓) พัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของวิทยาลัยให้มีความทันสมัย ใช้งานได้ อย่างสะดวกและมีประสิทธิภาพ

๔) สร้างความสัมพันธ์กับเครือข่ายเพื่อหาช่องทางการสนับสนุน เพื่อให้มี งบประมาณและทรัพยากรอย่างเพียงพอต่อการดำเนินงาน และ

๕) จัดทำการประกันคุณภาพสถานศึกษา มีระบบการบริหารตามหลัก ธรรมาภิบาล บุคลากรได้รับการดูแลด้วยความยุติธรรม ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า โปร่งใสได้รับความไว้วางใจ จากผู้สนับสนุนทั้งภาครัฐและเอกชน

โดยการจัดการศึกษาของวิทยาลัยเทคโนโลยีพระมหาไถ่ พัทยา เป็นอีกแนวทาง หนึ่งที่เป็นการจัดการศึกษาทางด้านอาชีพให้กับกลุ่มคนพิการ เป็นการสร้างโอกาสให้กับกลุ่มผู้พิการ เพื่อสร้างคน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ สร้างความเป็นอยู่ที่ดีให้กับตนเองและครอบครัว และทำให้ผู้พิการ รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ไม่เป็นภาระของสังคม ช่วยเหลือสังคมเท่าที่จะทำได้ และยังเป็นกลไกสำคัญ ของสังคมที่จะขับเคลื่อนองคาพยพต่าง ๆ ไปได้ในสังคมอย่างสมดุล ส่งผลให้คนในสังคมอยู่ด้วยกันได้ อย่างสงบสุข

๓.๒.๓) การบูรณาการจัดทวิศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ในการบูรณาการจัดทวิศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือการจัดสอนวิชาชีพ ให้กับผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานนั้น หลักการสำคัญคือ เป็นการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมและ สนับสนุนให้ผู้เรียนในสถานศึกษาสายสามัญที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ห่างไกล หรือไม่มีสถานศึกษาอาชีวศึกษา ในบริเวณใกล้เคียง ได้เข้าสู่ระบบการอาชีวศึกษาที่เป็นการปูพื้นฐานเพื่อการประกอบอาชีพในสาขา อาชีพต่าง ๆ สรุปแล้วทวิศึกษา คือ การจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่มีความประสงค์จะเรียนควบคู่กันไปทั้งสายสามัญและสายอาชีพ เมื่อครบกำหนดตามหลักสูตรผู้เรียน สามารถสำเร็จการศึกษาทั้งหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายและสายอาชีพพร้อมกันไป แต่จากสถานการณ์ ของประเทศในขณะนี้ที่ประสบกับปัญหาคนตกงานและการว่างงานอย่างต่อเนื่อง และด้วยความแตกต่าง หลากหลายของบริบทสังคมที่เกิดขึ้นในแต่ละพื้นที่ซึ่งยังไม่มีแนวทางที่เข้าถึงระบบ

การศึกษาและการเข้าถึงการมีงานทำ ดังนั้น การจะปูพื้นฐานด้านอาชีพให้ผู้เรียนเพื่อเป็นทางเลือกในการศึกษาต่อก็ไม่ควรจำกัดอยู่เฉพาะกลุ่มผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเท่านั้น ในขณะเดียวกัน เพื่อสร้างความเข้มแข็งและสร้างความมั่นคงให้กับประเทศในระบบฐานรากอย่างยั่งยืน จึงควรต้องหาวิธีการและแนวทางในการบูรณาการจัดการสอนวิชาชีพให้กับผู้เรียนที่มีความประสงค์จะเรียนอาชีพ ในลักษณะการจัดการศึกษาตลอดชีวิต ที่จะต้องมีวิธีการและขั้นตอนที่จะสอดแทรกหรือปลูกฝังเพื่อให้กระบวนการจัดการศึกษามีความสมดุลและสอดคล้องกัน โดยอาจมีการบูรณาการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานต่าง ๆ ดังนี้

๑) การจัดการศึกษาทวิศึกษาในสถานศึกษาจัดการเรียนการสอนถึงในระดับประถมศึกษา จะต้องจัดการเรียนการสอนโดยการบูรณาการหลักสูตรทางด้านวิชาชีพ หรือทวิศึกษา เข้าไปจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาดังกล่าวในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ - ๖ เพื่อเป็นการปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนได้เกิดความรักและเห็นคุณค่าของการเกษตร การเพาะปลูก การขยายพันธุ์พืช การเลี้ยงสัตว์ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นอาชีพพื้นฐานของผู้ปกครองอยู่แล้ว ประกอบกับกลุ่มผู้เรียนจะมีความคุ้นเคยกับอาชีพดังกล่าวเป็นอย่างดี จะสามารถขยายผลการประกอบอาชีพดังกล่าวไปสู่การพัฒนาผลผลิตทางการเกษตรในชุมชนไปสู่กระบวนการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรรูปแบบต่าง ๆ ออกมาเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ที่สามารถสร้างงาน สร้างอาชีพ และสร้างรายได้ที่มีมูลค่าเพิ่มให้กับผู้คนในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังเป็นการปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนเกิดความรักถิ่นฐานบ้านเกิดของตน มีความเป็นเจ้าของและมีส่วนร่วมในแผ่นดินเกิด และต้องการพัฒนาบ้าน ชุมชน หรือสังคมแวดล้อมให้ดีขึ้นด้วย เช่น ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน โรงเรียนระดับประถมศึกษาทั่วไป ที่ตั้งในพื้นที่ห่างไกล ศูนย์การเรียนรู้ที่จัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และอื่น ๆ เป็นต้น

๒) การจัดการศึกษาทวิศึกษาในสถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษา สถานศึกษาที่ขยายโอกาสทางการศึกษาจะจัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับประถมศึกษาปีที่ ๑ ถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ที่ตั้งกระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ โดยภาครัฐได้มีการจัดการศึกษาดังกล่าวให้กับผู้เรียนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ห่างไกล เพื่อขยายโอกาสในการเข้าถึงระบบการศึกษาของเด็กและเยาวชนในพื้นที่ต่าง ๆ ให้เกิดความทั่วถึง และเกิดความเท่าเทียมกันในการรับบริการจากภาครัฐ กระบวนการนำระบบทวิศึกษาเข้าไปบูรณาการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาดังกล่าวนี้ต้องบูรณาการจัดการเรียนการสอนให้กับผู้เรียนในช่วงมัธยมศึกษาปีที่ ๑ - ๓ เพื่อเป็นการปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนได้เกิดความรักและเห็นคุณค่าของการเกษตร การเพาะปลูก การขยายพันธุ์พืช การเลี้ยงสัตว์ ซึ่งเป็นอาชีพพื้นฐานของผู้ปกครองอยู่แล้ว ประกอบกับกลุ่มผู้เรียนจะมีความคุ้นเคยกับอาชีพดังกล่าวเป็นอย่างดี จะสามารถขยายผลการประกอบอาชีพดังกล่าวไปสู่การพัฒนาผลผลิตทางการเกษตรในชุมชนไปสู่กระบวนการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรรูปแบบต่าง ๆ ไปสู่ผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ที่จะสามารถสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้กับคนในพื้นที่ได้ ทั้งยังเป็นการปลูกฝังให้เด็กและเยาวชน เกิดความรักถิ่นฐานบ้านเกิด มีความรู้สึกการเป็นเจ้าของและมีส่วนร่วมในการพัฒนาบ้านเกิด ชุมชน หรือสังคมแวดล้อมให้มีความยั่งยืนได้

๓) การจัดการศึกษาทวิศึกษาในสถานศึกษาที่จัดการสอนถึงในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จะต้องนำระบบทวิศึกษาเข้าไปบูรณาการจัดการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายควบคู่กันไป ตามหลักการเดิมของการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษา แต่ทั้งนี้

ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นอาจมีการบูรณาการการเรียนรู้โดยการสอดแทรกหรือการแนะนำวิชาชีพต่าง ๆ เข้าไปจัดการเรียนการสอนในคาบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนได้ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการปูพื้นฐานให้ผู้เรียนได้ทราบคุณลักษณะของกลุ่มอาชีพแต่ละอาชีพที่สนใจ และสามารถเลือกเรียนในสาขาวิชาชีพที่สนใจได้ เพื่อให้ผู้เรียนจะได้มีทักษะทางวิชาชีพติดตัวไปและจะได้ใช้องค์ความรู้ทางวิชานั้นในการทำมาหากินและดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข ในการบูรณาการจัดการศึกษาดังกล่าว สามารถจัดการศึกษาได้ในโรงเรียนต่าง ๆ เช่น โรงเรียนราชประชานุเคราะห์/โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ โรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายซึ่งมีที่ตั้งโรงเรียนอยู่ในพื้นที่ห่างไกล หรือตั้งอยู่ในพื้นที่แนวตะเข็บชายแดน รวมถึงโรงเรียนพระปริยัติธรรม เป็นต้น แต่ทั้งนี้การจัดการสอนในกลุ่มวิชาชีพใดควรต้องมีความสอดคล้อง เหมาะสม และเป็นไปตามความสนใจของผู้เรียน ที่สำคัญควรเป็นกลุ่มอาชีพและกลุ่มวิชาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนท้องถิ่น ใช้เวลาในการศึกษาและเรียนรู้ไม่นาน และสามารถสร้างอาชีพหลังจบการศึกษาได้เป็นอย่างดี

๔) การจัดการศึกษาทวิศึกษาในสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก โดยปกติแล้วในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กก็จะมี การจัดอบรมและฝึกอาชีพให้กับกลุ่มผู้เรียนที่เข้ารับโทษในระดับต่าง ๆ อยู่อย่างต่อเนื่อง แต่ผู้เรียนอาจไม่ได้รับคุณวุฒิทางการศึกษาที่สามารถนำไปเป็นเอกสารประกอบการรับสมัครงานได้ ดังนั้น การนำระบบทวิศึกษาเข้าไปบูรณาการจัดการเรียนการสอนให้กับกลุ่มผู้เรียนที่ได้รับโทษในสถานพินิจและใกล้พ้นโทษนั้น อาจจะต้องแยกประเภทของผู้เรียน โดยแบ่งตามกลุ่มอายุและความรู้พื้นฐานของแต่ละคนว่า ก่อนที่เด็กและเยาวชนกลุ่มนี้เข้ามารับโทษอยู่ในสถานพินิจนั้น ได้เข้าสู่ระบบการศึกษาหรือไม่ อย่างไร และก่อนเข้ารับโทษในสถานพินิจได้ศึกษาอยู่ในระดับชั้นใด ทั้งนี้ เพื่อจะได้หาแนวทางในการบูรณาการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับช่วงวัยและคุณวุฒิการศึกษาของผู้เรียน เช่น กรณีที่ผู้เรียนได้รับการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ก่อนที่จะเข้ารับโทษในสถานพินิจ โดยเฉพาะผู้เรียนในระดับ ปวช. ซึ่งจะมีความรู้พื้นฐานทางด้านอาชีพอยู่แล้วนั้น อาจมีการบูรณาการวิชาชีพในสาขาอาชีพต่าง ๆ ที่สนใจ หรือแม้แต่การจัดอบรมหลักสูตรระยะสั้นให้กับเด็กและเยาวชนกลุ่มดังกล่าวตามความสนใจ โดยเน้นการสอนในทางปฏิบัติมากกว่าทฤษฎี ในส่วนกรณีที่ได้รับการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นก่อนที่จะเข้ารับโทษในสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก อาจมีการแทรกหรือการนำวิชาชีพต่าง ๆ เข้าไปบูรณาการจัดการเรียนการสอนเพื่อเป็นการปูพื้นฐานให้เด็กและเยาวชนในสถานพินิจกลุ่มนี้ารู้และทราบคุณลักษณะรวมถึงลักษณะงานของแต่ละอาชีพที่สนใจ โดยเฉพาะกลุ่มอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งเป็นแหล่งที่มาของอาชีพอื่น ๆ อีกมากมายหลายอาชีพ เพื่อเป็นการปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนกลุ่มนี้ได้เกิดการตระหนักและเห็นคุณค่าของการเกษตร การเพาะปลูก การขยายพันธุ์พืช การเลี้ยงสัตว์ ที่จะต่อยอดและพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการเกษตรไปสู่กระบวนการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรที่จะสามารถสร้างอาชีพ สร้างรายได้ที่มีมูลค่าเพิ่มให้กับผู้คนที่ในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี

๓.๒.๔) แนวทางและกระบวนการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษา

การบูรณาการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำเป็นที่จะต้องอาศัยปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ ที่เป็นแรงผลักดันหรือเป็นกลไกสนับสนุนให้กระบวนการจัดการศึกษา

เกิดขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งในส่วนของการทำงาน ความร่วมมือ การจัดทำหลักสูตร กระบวนการจัดการเรียนการสอน โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

๑) **ความร่วมมือกับสถานศึกษาอาชีวศึกษาในพื้นที่** การจัดการศึกษาเรียนร่วม หลักสูตรอาชีวศึกษาและมัธยมศึกษาตอนปลาย (ทวิศึกษา) หรือการจัดการเรียนการสอนคู่ขนาน รูปแบบสะสมหน่วยกิตในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานนั้น จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะสถานศึกษาอาชีวศึกษาที่เป็นผู้สร้างอาชีพในพื้นที่ต่าง ๆ อาทิ วิทยาลัยเทคนิค วิทยาลัยอาชีวศึกษา วิทยาลัยสารพัดช่าง วิทยาลัยการอาชีพ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี วิทยาลัย ประมง วิทยาลัยพาณิชย์การ วิทยาลัยศิลปหัตถกรรม และอื่น ๆ ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การอาชีวศึกษา โดยสถานศึกษาระดับการศึกษาชั้นพื้นฐานในพื้นที่ที่ประสงค์จัดการศึกษาในระบบ ทวิศึกษา ต้องประสานความร่วมมือกับสถานศึกษาอาชีวศึกษาในพื้นที่ เพื่อทำความร่วมมือจัดการศึกษา หรือบูรณาการจัดการศึกษารูปแบบต่าง ๆ ร่วมกัน

๒) **การออกแบบและจัดทำหลักสูตรร่วมกัน** ในส่วนการจัดการศึกษาเรียนร่วม หลักสูตรอาชีวศึกษาและมัธยมศึกษาตอนปลาย (ทวิศึกษา) หรือการจัดการเรียนการสอนคู่ขนาน รูปแบบสะสมหน่วยกิตในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายนั้น เป็นเงื่อนไขหลัก ของการวางระบบในการจัดการเรียนรู้ระบบดังกล่าวแบบปกติ ซึ่งมีการดำเนินการมาแล้วในหลาย สถานศึกษา แต่การบูรณาการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษาดังกล่าวให้กับผู้เรียนในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (มัธยมศึกษาปีที่ ๓) และระดับประถมศึกษา เป็นประเด็นสำคัญที่สถานศึกษา ระดับการศึกษาชั้นพื้นฐานในพื้นที่ที่ประสงค์จัดการศึกษาสายวิชาชีพให้กับผู้เรียนต้องหารือร่วมกันและ ทำความร่วมมือในการบูรณาการหลักสูตรร่วมกับสถานศึกษาอาชีวศึกษา เพื่อให้ครูผู้สอนได้มีการจัดทำ และออกแบบบทเรียน รวมทั้งกำหนดคาบเวลาการบูรณาการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมและสอดคล้อง ตามวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาแต่ละระดับการศึกษา

๓) **รูปแบบการจัดการเรียนการสอนและการบูรณาการจัดการเรียนการสอน** ในการจัดการเรียนการสอนแบบคู่ขนานรูปแบบสะสมหน่วยกิต หรือทวิศึกษา หลักสูตรประกาศนียบัตร วิชาชีพให้กับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายนั้น มีหลักการสำคัญ คือ เน้นการจัดการศึกษาตาม หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ผู้เข้าเรียนจะต้องสำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับมัธยมศึกษา ปีที่ ๓ หรือเทียบเท่า เพื่อให้ผู้เรียนที่เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีความประสงค์จะเรียน ในหลักสูตรอาชีวศึกษาสามารถนำผลการเรียนรายวิชาสะสมหน่วยกิตมาขอเทียบโอนผลการเรียนรู้ เพื่อนับจำนวนหน่วยกิตสะสมในหลักสูตรทางด้านอาชีวศึกษา ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามเงื่อนไขระเบียบ กระทรวงศึกษาธิการ สำหรับผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายนั้น ในหนึ่งสัปดาห์ จะเรียน ๕ วัน โดยเรียนที่สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) จำนวน ๓ วัน และ เรียนที่สถานศึกษาอาชีวศึกษา จำนวน ๒ วัน นอกจากนี้ ผู้เรียนตามโครงการดังกล่าว ยังต้องลงทะเบียน เพื่อเรียนในภาคฤดูร้อน ๑ เดือน และเรียนในภาคฤดูฝนอีก ๑ เดือน ส่วนกลุ่มผู้เรียนในระดับ มัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา และสถานศึกษาระดับประถมศึกษานั้น จะต้อง บูรณาการวิชาชีพเข้าไปในคาบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนก็ได้ เพื่อเป็นการปูพื้นฐานให้ผู้เรียนได้รู้และทราบ คุณลักษณะการปฏิบัติงานของแต่ละอาชีพที่สนใจ โดยที่ผู้เรียนทุกคนที่เข้ารับการศึกษสามารถสะสม หน่วยกิตในแต่ละกลุ่มวิชาได้

๔) **กลุ่มวิชาชีพ และประเภทวิชาที่จัดการเรียนการสอน** การเลือกหรือจัดกลุ่มวิชาชีพสำหรับผู้เรียน สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสถานศึกษาอาชีวศึกษาในพื้นที่ อาจต้องพิจารณาจากผู้เรียนและกลุ่มวิชาชีพต่าง ๆ ที่จะนำไปบูรณาการจัดการเรียนการสอน ตามความเหมาะสม ในกรณีของผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายนั้น ผู้เรียนสามารถเลือกกลุ่มวิชาชีพที่เปิดสอนได้ตามความถนัดและสนใจ ที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน สามารถปฏิบัติงานได้ทันทีหลังจบการศึกษา ส่วนกลุ่มผู้เรียนอื่นโดยเฉพาะกลุ่มผู้เรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม (พระและสามเณร) และกลุ่มผู้เรียนที่ได้รับโทษในสถานพินิจและใกล้พื้นที่โทษ การจัดการศึกษาทวิศึกษา ให้กับผู้เรียนกลุ่มดังกล่าวอาจต้องพิจารณาถึงความเหมาะสมในแต่ละหลักสูตรด้วย

๕) **การวัดและประเมินผลผู้เรียน** กระบวนการสอบ การวัดผลและประเมินผลผู้เรียน ในระบบการจัดการศึกษาเรียนร่วมหลักสูตรอาชีวศึกษาและมัธยมศึกษาตอนปลาย (ทวิศึกษา) หรือการจัดการเรียนการสอนคู่ขนานรูปแบบสะสมหน่วยกิตในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายนั้น มีกระบวนการสอบ การวัดผลและประเมินผลการจัดการศึกษาตามโครงสร้างหลักสูตร ซึ่งใช้สำหรับกลุ่มผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่เรียนควบคู่กันไปตามหลักสูตรปกติ แต่ในส่วนของกลุ่มผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา และสถานศึกษาระดับประถมศึกษาชั้นต้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดที่จัดการศึกษา รวมทั้งสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา และสถานศึกษาอาชีวศึกษาที่ร่วมจัดการศึกษานั้นต้องมีการออกแบบการวัดและประเมินผลให้ชัดเจนเพื่อให้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาและการบูรณาการวิชาชีพในระบบการศึกษา

๖) **คุณวุฒิการศึกษา** ผู้เรียนที่เรียนครบหลักสูตรตามโครงสร้างของการจัดการศึกษาเรียนร่วมหลักสูตรอาชีวศึกษาและมัธยมศึกษาตอนปลาย (ทวิศึกษา) หรือการจัดการเรียนการสอนคู่ขนาน รูปแบบสะสมหน่วยกิต ตามที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วนั้น นอกจากผู้เรียนจะมีองค์ความรู้และทักษะวิชาชีพติดตัว เพื่อเป็นช่องทางในการประกอบอาชีพแล้ว ผู้เรียนยังได้คุณวุฒิการศึกษาทั้งในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.๖) และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) พร้อมกันไปด้วย สำหรับผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา และสถานศึกษาระดับประถมศึกษา จะเป็นการเรียนรู้ในรูปแบบสะสมหน่วยกิต และเมื่อผู้เรียนดังกล่าวเข้าศึกษาต่อในระดับการศึกษาที่สูงขึ้น (มัธยมศึกษาตอนปลาย) จะสามารถนำเอาหน่วยกิตที่ได้เรียนและสะสมมาแล้วบางส่วน เข้าสู่การเรียนรู้เพิ่มเติมเพื่อให้สอดคล้องและครบถ้วนตามโครงสร้างหลักสูตรเนื่องจากผู้เรียนมีพื้นฐานความรู้ในทักษะอาชีพอยู่บ้างแล้ว และเมื่อผู้เรียนจบการศึกษาก็จะได้คุณวุฒิการศึกษาทั้งในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.๖) และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) เช่นเดียวกัน

๓.๓ หลักการจัดการศึกษาทวิศึกษาเพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

ความมุ่งหวังในการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษานั้น ก็เพื่อต้องการให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้ตลอดชีวิตตามความถนัดและความสนใจทั้งการศึกษาในระบบและนอกระบบ โดยคำนึงถึงความแตกต่างของตัวบุคคล การฝึกทักษะ กระบวนการคิด การแก้ไขปัญหาและการบริหารจัดการ เมื่อเผชิญสถานการณ์หรือปัญหาต่าง ๆ และการประยุกต์ความรู้มาเพื่อใช้ป้องกันและแก้ไขปัญหา

การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการใช้ทักษะ ฝึกปฏิบัติให้คิดเป็น ทำได้ การดำเนินการจัดการศึกษาระบบดังกล่าวนั้น ในระยะแรกยังไม่มีกฎหมายหรือระเบียบใดรองรับให้สามารถดำเนินการได้ แต่เป็นการดำเนินการภายใต้ความร่วมมือในการจัดการศึกษาร่วมกันระหว่าง สถานศึกษาขั้นพื้นฐานสายสามัญและสถานศึกษาอาชีวศึกษาในพื้นที่ ซึ่งต่อมาสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) ได้มีมติรับรองคุณวุฒิและรับทราบการปรับปรุงหลักสูตรของผู้สำเร็จการศึกษา ตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา รวมทั้ง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ได้มีประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง การจัดการศึกษาเรียนร่วม หลักสูตรอาชีวศึกษาและมัธยมศึกษาตอนปลาย (ทวิศึกษา) เมื่อ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๕๘ โดยสรุปว่า สถานศึกษาอาชีวศึกษาและสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีความพร้อม สามารถเปิดสอนในระบบทวิศึกษา ในสาขาต่าง ๆ ได้ ตามความร่วมมือและข้อตกลงร่วมกันในการจัดการศึกษา ซึ่งหมายความว่า สถานศึกษาขั้นพื้นฐานและสถานศึกษาอาชีวศึกษาในพื้นที่ ต้องทำความร่วมมือกันในการจัดการศึกษา ระบบดังกล่าวในสาขาวิชาที่มีความพร้อมทั้งในเรื่องหลักสูตร ผู้เรียน ครูผู้สอน สื่อการเรียนการสอน วัสดุ อุปกรณ์ และครุภัณฑ์สำหรับใช้ในการจัดการเรียนการสอนด้วย

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม ให้ความสำคัญกับการปฏิรูปการศึกษาทั้งด้านการบริหารจัดการและการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นให้ผู้เรียนมีโอกาสเรียนรู้ตลอดชีวิตตามความถนัด ความสนใจ ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ดังนั้น สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจึงมีนโยบายในการจัดการเรียนแบบคู่ขนาน เพื่อให้ผู้เรียนที่เรียนอยู่ในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้มีความรู้และมีทักษะในสายวิชาชีพตามความถนัดและความสนใจ โดยการเรียนการสอนจะเรียนควบคู่กันไปทั้งสายสามัญและสายวิชาชีพ และเมื่อผู้เรียนได้เรียนครบตามหลักสูตรที่กำหนดไว้แล้วนั้น ผู้เรียนจะได้คุณวุฒิการศึกษา ทั้งหลักสูตรในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและหลักสูตรอาชีวศึกษาพร้อมกันไป ระบบทวิศึกษาดังกล่าว นอกจากจะเป็นระบบการศึกษาที่ช่วยลดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาแล้ว ยังเป็นระบบการจัดการศึกษาที่ช่วยในการเพิ่มโอกาสและเปิดช่องทางให้กับผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายได้มีทางเลือกในการศึกษาและการมีงานทำพร้อมกันไป ซึ่งสอดคล้องตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔) ที่ได้กำหนดในส่วนของการสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำเอาไว้ สรุปสาระสำคัญได้ว่า ในช่วง ๕ ปี ต่อจากนี้ไป ยังต้องมุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพบริการทางสังคมให้เกิดความทั่วถึง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ด้านการศึกษาและสาธารณสุข รวมทั้งการปิดช่องว่างการคุ้มครองทางสังคมอื่น ๆ ต่อเนื่องจากที่ได้ผลักดันในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ และมุ่งเน้นในเรื่องการเพิ่มทักษะแรงงานและการใช้นโยบายแรงงานที่สนับสนุนการเพิ่มผลิตภาพแรงงานและเสริมสร้างรายได้สูงขึ้น โดยประเด็นการพัฒนาที่สำคัญ มีดังนี้

๑) การสร้างโอกาสให้กับกลุ่มเป้าหมายประชากรร้อยละ ๔๐ ที่มีรายได้ต่ำสุด โดยจัดบริการของรัฐที่มีคุณภาพทั้งด้านการศึกษา สาธารณสุข ให้กับผู้ที่ด้อยโอกาสและผู้ที่ยากไร้ในพื้นที่ห่างไกล การจัดสรรที่ดินทำกินอย่างมีเงื่อนไข เพื่อป้องกันการเปลี่ยนมือผู้ได้รับการจัดสรรที่ดิน ให้แก่กลุ่มคนจนในภาคเกษตรที่ไร้ที่ดินทำกิน การพัฒนาทักษะของกลุ่มเป้าหมายให้สามารถประกอบอาชีพและมีรายได้ การพัฒนาระบบการประกันภัยพิชผล การจัดตั้งธนาคารที่ดิน และการพัฒนาองค์กรการเงินฐานราก

๒) การสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งการสนับสนุนในเรื่อง การสร้างอาชีพ สร้างรายได้ และให้ความช่วยเหลือที่เชื่อมโยงการเพิ่มผลิตภาพสำหรับประชากร กลุ่มร้อยละ ๔๐ รายได้ต่ำสุด ผู้ด้อยโอกาส สตรี และผู้สูงอายุ อาทิ การสนับสนุนธุรกิจขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดย่อม วิสาหกิจชุมชนและวิสาหกิจเพื่อสังคม การพัฒนาองค์กรการเงินฐานราก และการเข้าถึงเงินทุนเพื่อสร้างอาชีพ และการสนับสนุนการเข้าถึงปัจจัยการผลิตคุณภาพดีที่ราคา เป็นธรรม และในขณะเดียวกันก็ต้องเพิ่มประสิทธิภาพการใช้งบประมาณเชิงพื้นที่และบูรณาการ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ

๓) การกระจายการจัดบริการภาครัฐให้มีความครอบคลุมและทั่วถึงทั้งในเชิงปริมาณ และคุณภาพในด้านการศึกษา สาธารณสุข โครงสร้างพื้นฐาน และการจัดสวัสดิการ รวมทั้งการจัดสรร ทรัพยากรให้มีการกระจายตัวอย่างเป็นธรรม สร้างปัจจัยแวดล้อมทางธุรกิจ รวมทั้งการปรับกฎหมาย กฎระเบียบให้เกิดการแข่งขันที่เป็นธรรม

๔) การสร้างชุมชนเข้มแข็งให้เป็นพลังร่วมทางสังคมในการสนับสนุนการพัฒนาและ พร้อมรับผลประโยชน์จากการพัฒนา โดยส่งเสริมการประกอบอาชีพของผู้ประกอบการระดับชุมชน การสนับสนุนศูนย์ฝึกอาชีพชุมชนเพื่อยกระดับทักษะของคนในชุมชน ส่งเสริมให้ชุมชนจัดสวัสดิการ และบริการในชุมชน และผลักดันกลไกการกระจายที่ดินทำกินและการบริหารจัดการที่ดินของชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหาการไม่มีที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย รวมถึงการมีสิทธิในการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่

โดยหลักการในการสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ ดังกล่าว เป็นหลักการสำคัญในการส่งเสริมความเข้มแข็งของคนในชาติ ไปสู่ความเจริญก้าวหน้าและความเป็นปึกแผ่น ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐) ในส่วนของยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ซึ่งมีเป้าหมาย การพัฒนาที่มุ่งเน้นการยกระดับศักยภาพของประเทศในหลากหลายมิติ บนพื้นฐานแนวคิด ๓ ประการ ได้แก่ (๑) “ต่อยอดอดีต” โดยมองกลับไปที่รากเหง้าทางเศรษฐกิจ อัตลักษณ์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และจุดเด่นทางทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย รวมทั้งความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ ของประเทศในด้านอื่น ๆ นำมาประยุกต์ผสมผสานกับเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อให้สอดคล้องกับบริบท ของเศรษฐกิจและสังคมโลกสมัยใหม่ (๒) “ปรับปรุงจูน” เพื่อปูทางสู่ออนาคต ผ่านการพัฒนาโครงสร้าง พื้นฐานของประเทศในมิติต่าง ๆ ทั้งโครงข่ายระบบคมนาคมและขนส่ง โครงสร้างพื้นฐานวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และดิจิทัล และการปรับสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมและบริการอนาคต และ (๓) “สร้างคุณค่าใหม่ในอนาคต” ด้วยการเพิ่มศักยภาพของผู้ประกอบการ พัฒนาคู่มือใหม่ รวมถึงปรับรูปแบบธุรกิจ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาด ผสมผสานกับยุทธศาสตร์ที่รองรับ อนาคตบนพื้นฐานของการต่อยอดอดีตและปรับปรุงจูน พร้อมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนจากภาครัฐ ให้ประเทศไทยสามารถสร้างฐานรายได้และการจ้างงานใหม่ ขยายโอกาสทางการค้าและการลงทุน ในเวทีโลก ควบคู่ไปกับการยกระดับรายได้และการกินดีอยู่ดี รวมถึงการเพิ่มขึ้นของคนชั้นกลางและ ลดปัญหาความเหลื่อมล้ำของคนในประเทศได้ในคราวเดียวกัน ในขณะที่แผนการปฏิรูปประเทศ ด้านการศึกษา ก็ได้ให้ความสำคัญกับประเด็นในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา (reduce disparity in education) เนื่องจากเรื่องดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของการสร้างความเสมอภาค ทางการศึกษา (equity in education) ประกอบด้วยโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาและเทคโนโลยี

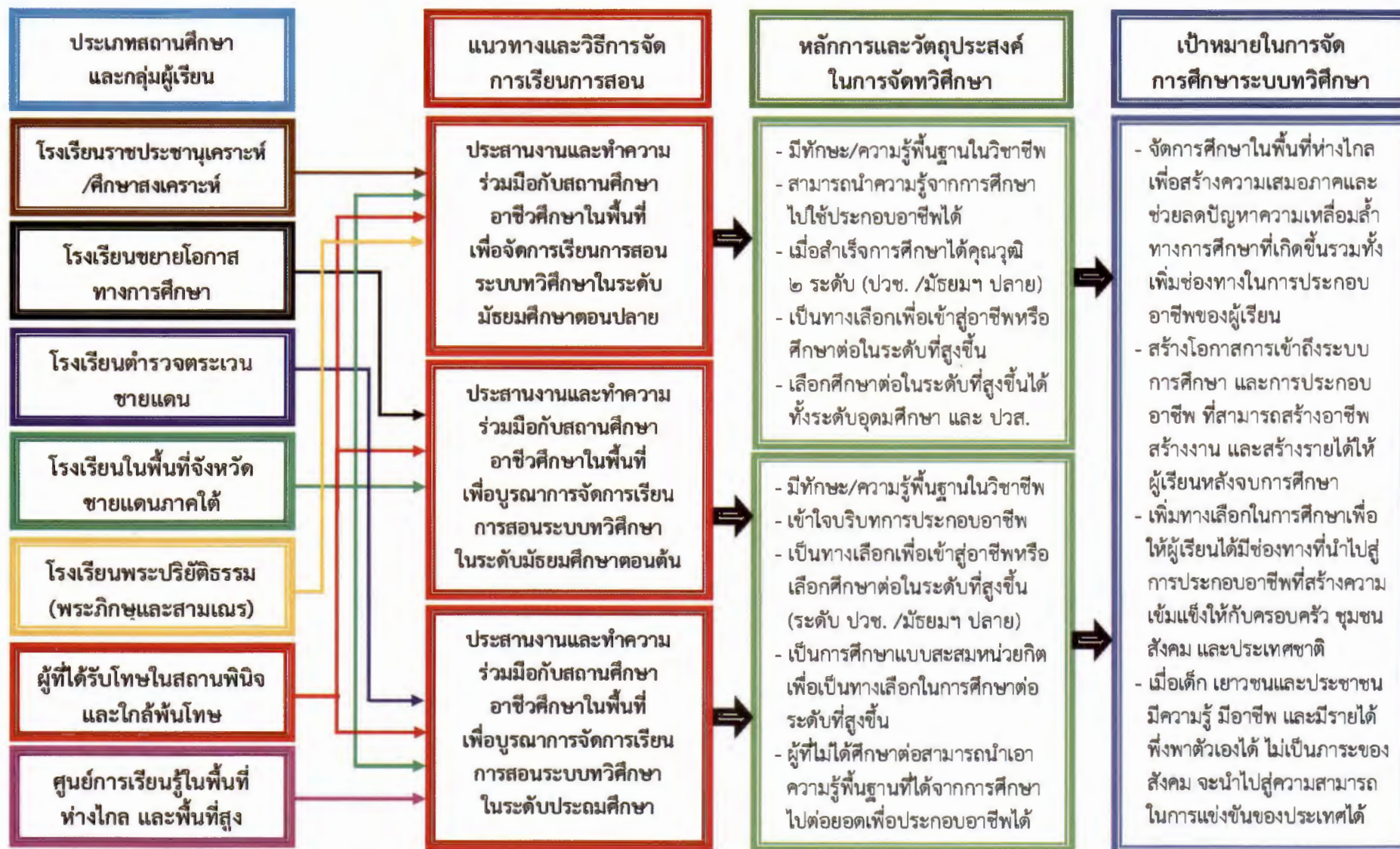
ที่สนับสนุนการเรียนรู้ โอกาสในการได้รับทางเลือกในการศึกษาและการพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียน และโอกาสในการได้รับประโยชน์จากการเรียนรู้และการพัฒนาทักษะต่าง ๆ ในการประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับศักยภาพตามความถนัดของผู้เรียน ทั้งในและนอกระบบการศึกษา รวมถึงกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ เพื่อมุ่งสู่ความเป็นเลิศและสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (leverage excellence and competitiveness) หมายถึง การสร้างสมรรถนะและคุณลักษณะของผู้เรียนที่มีศักยภาพสูง มีความเป็นผู้นำ ริเริ่มสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ และการผลิตนักวิจัยและนักเทคโนโลยีขั้นแนวหน้าให้สามารถต่อยอดงานวิจัยที่สามารถตอบโจทย์การพัฒนาประเทศ การสร้างความร่วมมือและเชื่อมต่อกับสถาบันวิจัยอื่น ๆ ทั่วโลก ที่สอดคล้องกับทิศทางการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมของประเทศ

โดยที่นโยบายของรัฐบาลภายใต้การนำของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๒ ในส่วนของนโยบายด้านการศึกษาที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะในเรื่องของการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา โดยบูรณาการการดำเนินงานระหว่างหน่วยจัดการศึกษากับกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา มุ่งเน้นกลุ่มเด็กด้อยโอกาสและกลุ่มเด็กนอกระบบการศึกษา ปรับเปลี่ยนการจัดสรรงบประมาณให้สอดคล้องกับความจำเป็นของผู้เรียนและลักษณะพื้นที่ของสถานศึกษา จัดระบบโรงเรียนพี่เลี้ยง จับคู่ระหว่างโรงเรียนขนาดใหญ่ที่มีคุณภาพการศึกษาดีกับโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา และการส่งเสริมให้ภาคเอกชน ชุมชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการออกแบบการศึกษาในพื้นที่ สนับสนุนเด็กที่มีความสามารถแต่ไม่มีทุนทรัพย์เป็นกรณีพิเศษ ตลอดจนแก้ไขปัญหาหนี้สินทางการศึกษา โดยการปรับโครงสร้างหนี้กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา และทบทวนรูปแบบการให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาที่เหมาะสม นอกจากนี้ ยังต้องมีการพัฒนาทักษะอาชีพทุกช่วงวัย โดยกำหนดระบบที่เอื้อต่อการพัฒนาทักษะและเพิ่มประสิทธิภาพของทุกช่วงวัย อาทิ การพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษา ให้เชื่อมโยงกับระบบคุณวุฒิวิชาชีพ โดยมีกลไกการวัดและประเมินผลเพื่อเทียบโอนความรู้และประสบการณ์หน่วยการเรียนรู้ที่ชัดเจน ส่งเสริมเยาวชนที่มีศักยภาพด้านกีฬาให้สามารถพัฒนาไปสู่นักกีฬาอาชีพ การกำหนดมาตรฐานฝีมือแรงงาน การจัดให้มีระบบที่สามารถรองรับความต้องการพัฒนาปรับปรุงทักษะอาชีพของทุกช่วงวัยเพื่อรองรับการเปลี่ยนสายอาชีพให้ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงานที่อาจจะเปลี่ยนไปตามแนวโน้มความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในอนาคต ที่สัมพันธ์และเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา นโยบาย ยุทธศาสตร์การผลิตและพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษา ในระยะ ๑๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๖๙) ในส่วนของนโยบายในการมุ่งสร้าง/ผลิตกำลังคนอาชีวศึกษา ให้ตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงาน ผลิตและพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษาภายใต้บริบทความร่วมมือกับสถานประกอบการให้ได้ตามเป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สองและฝึกอบรมวิชาชีพกำลังคนอาชีวศึกษาที่อยู่นอกระบบให้เพิ่มขึ้น มียุทธศาสตร์ที่สำคัญ คือ มุ่งพัฒนาคุณภาพและปริมาณผู้เรียนให้สัมพันธ์กับความต้องการของตลาดแรงงานในประเทศและระดับสากล ผลิตและพัฒนากำลังคนให้มีสมรรถนะได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับของตลาดแรงงานและสังคม ทั้งในประเทศ ภูมิภาคอาเซียน และระดับสากล รวมถึงส่งเสริมและพัฒนาการจัดอาชีวศึกษา และการฝึกอบรมวิชาชีพด้วยรูปแบบที่หลากหลาย ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาระบบทวิภาคี ส่งเสริม สนับสนุน และเร่งรัดการจัดอาชีวศึกษาด้านความร่วมมือในการผลิตและพัฒนากำลังคนร่วมกันระหว่างสถานศึกษาและ

สถานประกอบการ โดยเฉพาะการศึกษาระบบทวิภาคีและการฝึกประสบการณ์วิชาชีพตามสาขาวิชาที่เป็นความต้องการของตลาดแรงงาน และสิ่งสำคัญของการอาชีวศึกษาคือการปรับภาพลักษณ์ทัศนคติและสร้างการยอมรับของสังคมที่มีต่อการเรียนสายอาชีพด้วยกระบวนการเชิงคุณภาพให้กับนักเรียนกลุ่มผู้ปกครองและชุมชน ยุทธศาสตร์ต่อมาคือการเพิ่มโอกาสการเรียนรู้และการฝึกอบรมวิชาชีพอาชีวศึกษาให้กับกลุ่มผู้อยู่นอกระบบ โดยการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพให้ผู้อยู่นอกระบบการศึกษาให้สามารถสร้างงาน สร้างรายได้ การส่งเสริม สนับสนุน และร่วมมือพัฒนาการจัดอาชีวศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพตลอดชีวิตให้แก่ผู้ปฏิบัติงานในสถานประกอบการและผู้ที่อยู่นอกระบบ ส่งเสริม สนับสนุนอบรมวิชาชีพเพื่อการพัฒนาต่อยอดอาชีพเดิมหรือสร้างอาชีพใหม่สำหรับผู้ประกอบอาชีพอิสระ และยุทธศาสตร์ที่สำคัญอีกประเด็น คือ พัฒนาระบบการประเมินมาตรฐานวิชาชีพตามระบบคุณวุฒิวิชาชีพ มีกลยุทธ์ที่สำคัญ คือ การพัฒนาหลักสูตรให้มีผลลัพธ์การเรียนรู้เป็นไปตามสมรรถนะของกรอบคุณวุฒิวิชาชีพ รวมทั้งการพัฒนาระบบประเมินมาตรฐานวิชาชีพตรงตามคุณวุฒิวิชาชีพ

จากหลักการข้างต้นจะเห็นได้ว่า การที่เด็กและเยาวชนของชาติได้มีโอกาสเข้าถึงระบบการศึกษา และได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาค เท่าเทียมและเป็นธรรม อันนำไปสู่การมีงานทำ มีอาชีพ และมีรายได้เพียงพอในการดำรงชีวิตประจำวันของคนในประเทศที่ไม่จำเป็นต้องพึ่งพาระบบสวัสดิการที่รัฐจัดให้มากนัก และไม่เป็นภาระของสังคม จะเป็นดัชนีชี้วัดสำคัญที่สะท้อนให้เห็นถึงความมั่นคงของชุมชน สังคมในระดับรากหญ้า ที่ส่งผลต่อความเจริญก้าวหน้า ความเป็นปึกแผ่นของประเทศ เมื่อคนในประเทศมีงานทำ มีอาชีพ มีรายได้และสามารถพึ่งพาตนเองให้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมด้วยความสงบสุข ส่งผลให้เกิดความมั่นคงต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในภาพรวม ซึ่งเป็นพื้นฐานและเป็นกลไกสำคัญที่จะสร้างความสามารถในการแข่งขันของคนในประเทศได้อย่างชัดเจน ดังนั้น ระบบการจัดการศึกษาในช่วงปัจจุบันก็ต้องตอบโจทย์การพัฒนาประเทศในทิศทางต่าง ๆ และต้องสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔) แผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา รวมถึงนโยบายของรัฐบาล และยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา นโยบาย ยุทธศาสตร์ การผลิตและพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษาในระยะ ๑๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๖๙) รวมถึงนโยบายของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (นางสาวตรีนุช เทียนทอง) ทั้งในส่วนการปรับปรุงหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ให้ทันสมัย และทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ ๒๑ การจัดสรรและการกระจายทรัพยากรให้ทั่วถึงทุกกลุ่มเป้าหมาย รวมถึงการระดมทรัพยากรทางการศึกษาจากความร่วมมือทุกภาคส่วน การศึกษาเพื่ออาชีพและสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ รวมทั้งการเพิ่มโอกาสและการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพของกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา และผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ซึ่งกระบวนการจัดการศึกษาเรียนร่วมหลักสูตรอาชีวศึกษาและมัธยมศึกษาตอนปลาย (ทวิศึกษา) หรือการจัดการเรียนการสอนคู่ขนานรูปแบบสะสมหน่วยกิตในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายนั้นจะเป็นแนวทางหนึ่งที่สำคัญที่สามารถช่วยแก้ไขปัญหาคความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา สร้างความเสมอภาคในการจัดการศึกษา สร้างการเข้าถึงระบบการศึกษาให้กับเยาวชนในทุกช่วงวัยอย่างเสมอภาค รวมทั้งส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อการเข้าสู่การมีงานทำที่สามารถสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ และสร้างความเป็นอยู่ที่ดีเพื่อให้เยาวชนและประชาชนในประเทศพึ่งพาตนเองได้ อันนำไปสู่ความเป็นปึกแผ่นที่แข็งแกร่งให้กับประเทศ และสามารถสร้างความเข้มแข็งของประเทศให้มีความมั่นคง มั่งคั่ง ที่นำไปสู่การสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศได้อย่างสมบูรณ์

รูปแบบจัดการทวิศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อลดปัญหาความเหลื่อมล้ำ และสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

๓.๔ บทวิเคราะห์การจัดการศึกษาระบบทวิศึกษาของสถานศึกษาอาชีวศึกษา

สำหรับสถานการณ์การจัดการศึกษาอาชีวศึกษาระบบทวิศึกษาในปัจจุบันนั้น หน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษา ได้แก่ สถานศึกษาในสังกัดของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา และสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีการจัดการศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยแนวคิดในการจัดศึกษารูปแบบคูขนานนี้มีหลักการในการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนที่อยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายให้เรียนสายวิชาชีพ ควบคู่ไปกับการศึกษาในระบบปกติ เพื่อเป็นการปลูกฝังวิชาชีพและสร้างทักษะอาชีพให้ผู้เรียนที่สนใจเพิ่มเติมจากการเรียนสายสามัญอย่างเดียว โดยกระบวนการจัดการเรียนการสอนนั้นจะมีการบูรณาการเรียนในหลักสูตรสายสามัญและการเรียนสายอาชีพไปพร้อมกัน ซึ่งผู้เรียนจะต้องเข้าเรียนและฝึกปฏิบัติงานในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ซึ่งประกอบไปด้วย วิทยาลัยเทคนิค วิทยาลัยอาชีวศึกษา วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี วิทยาลัยสารพัดช่าง และวิทยาลัยการอาชีพ นอกจากนี้ ยังมีวิทยาลัยเฉพาะทาง เช่น วิทยาลัยศิลปหัตถกรรม วิทยาลัยการท่องเที่ยว วิทยาลัยประมง กาญจนภิเษกวิทยาลัยช่างทองหลวง เป็นต้น ซึ่งในแต่ละสถานศึกษามีความแตกต่างกัน ทั้งในด้านหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และการบริหารจัดการ จากความแตกต่างดังกล่าวมีผลทำให้การจัดการศึกษาระบบทวิศึกษาไม่ได้รับความสนใจจากผู้เรียนเท่าที่ควร อีกทั้งสถานประกอบการส่วนมากยังขาดความเชื่อมั่นในสมรรถนะทางวิชาชีพที่มีการเรียนเพิ่มบางส่วนของผู้เรียนในระบบทวิศึกษาว่าจะสามารถปฏิบัติงานได้เท่ากับผู้เรียนที่เรียนจบในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) รวมถึงปัจจัยความพร้อมของสถานศึกษาอาชีวศึกษาแต่ละประเภทก็มีความแตกต่างกัน ซึ่งวิเคราะห์ได้ดังแสดงในตาราง ดังนี้

ตารางวิเคราะห์การจัดการศึกษาระบบทวิศึกษาของสถานศึกษาอาชีวศึกษา

ประเด็น การวิเคราะห์	ประเภทสถานศึกษาอาชีวศึกษา			
	วิทยาลัยเทคนิค/ วิทยาลัยอาชีวศึกษา	วิทยาลัยเกษตรและ เทคโนโลยี	วิทยาลัย สารพัดช่าง	วิทยาลัย การอาชีพ
๑. สถานที่/ครุภัณฑ์	<ul style="list-style-type: none"> - ส่วนใหญ่มีการจัดตั้งมาอย่างยาวนาน จึงมีที่ตั้งอยู่ในใจกลางเมือง ทำให้ไม่สามารถขยายพื้นที่ได้ - มีห้องเรียน สถานที่ฝึกปฏิบัติงานและครุภัณฑ์ เป็นแบบเก่า ไม่มีการเปลี่ยนแปลงจากเดิมมากนัก 	<ul style="list-style-type: none"> - ส่วนใหญ่จะตั้งอยู่แถบชานเมือง มีพื้นที่ขนาดใหญ่ และยังมีพื้นที่ที่ไม่ได้นำมาใช้ประโยชน์อีกมาก - สถานที่ฝึกปฏิบัติและวัสดุ ครุภัณฑ์เป็นลักษณะของการปฏิบัติจริงแบบครบวงจร เช่น งานฟาร์ม ประมง พืชสวน พืชไร่ - ยังขาดการนำเอาเทคโนโลยีมาปรับใช้ ร่วมกับการฝึกวิชาชีพและการฝึกปฏิบัติงาน 	<ul style="list-style-type: none"> - ตั้งอยู่ในแหล่งชุมชน พื้นที่ตั้งจะมีขนาดเล็ก เพื่อให้ผู้เรียนสะดวกในการมาเรียน ขยายพื้นที่ยาก - ส่วนใหญ่ห้องเรียนและห้องปฏิบัติการจะอยู่ด้วยกัน เนื่องจากวัสดุประสงค์เดิมเป็นการสอนในหลักสูตรระยะสั้น และครุภัณฑ์ที่ใช้ส่วนใหญ่ยังเป็นของเดิม 	<ul style="list-style-type: none"> - ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในพื้นที่ตัวอำเภอ มีขนาดเล็ก-ใหญ่ แตกต่างตามความเจริญของแต่ละอำเภอ - ส่วนใหญ่จะมีแต่ตึกหรืออาคารเรียน และสถานที่ฝึกปฏิบัติงาน ในบางสาขาอาชีพเท่านั้น และบางสาขาอาชีพยังขาดครุภัณฑ์ที่ทันสมัย

ประเด็น การวิเคราะห์	ประเภทสถานศึกษาอาชีวศึกษา			
	วิทยาลัยเทคนิค/ วิทยาลัยอาชีวศึกษา	วิทยาลัยเกษตรและ เทคโนโลยี	วิทยาลัย สารพัดช่าง	วิทยาลัย การอาชีพ
๒. ครู/บุคลากร สายสนับสนุน	<p>- มีครูที่เป็นข้าราชการเดิมอยู่ แต่ไม่ได้รับอัตราทดแทนหลังเกษียณอายุตามสาขาวิชา จึงแก้ปัญหาโดยการใช้ครูอัตราจ้างทดแทนที่ส่วนมากจะจ้างด้วยเงินเดือนที่ต่ำกว่าเกณฑ์และคุณภาพการศึกษา</p> <p>- บุคลากรที่ทำงานสายสนับสนุน เช่น การเงิน บัญชี พัสดุส่วนมากยังคงใช้ครูมาทำงานในหน้าที่ดังกล่าว เพราะไม่มีอัตราบรรจุคนที่เข้ามาทำงานดังกล่าว</p>			<p>- ขาดครูผู้สอนที่เป็นข้าราชการครู และบุคลากรที่จัดการเรียนการสอนส่วนใหญ่จะเป็นครูอัตราจ้างสถานศึกษาบางแห่งมีข้าราชการครูเฉพาะผู้บริหารและครูในบางสาขาวิชาเท่านั้น</p> <p>- บุคลากรที่ปฏิบัติงานสายสนับสนุนยังคงใช้ครูทำหน้าที่แทน และสถานศึกษาบางแห่งมีการจ้างลูกจ้างในอัตราจ้างมาทำงานแทน</p>
๓. งบประมาณ / การบริหารจัดการ	<p>- งบประมาณ และ การบริหารจัดการ ส่วนหนึ่งจะใช้ไปในการจ้างบุคลากร ทำให้การจัดหาวัสดุและครุภัณฑ์สำหรับการจัดการเรียนการสอนมีไม่เพียงพอ แต่ก็พอที่จะสามารถดำเนินงานได้ เพราะส่วนใหญ่เป็นวิทยาลัยเก่าแก่และตั้งมาเป็นระยะเวลานาน จึงได้รับการสนับสนุนจากสถานประกอบการและชมรมศิษย์เก่า</p>	<p>- งบประมาณที่ได้รับเป็นรายหัว เมื่อผู้เรียนมีจำนวนน้อย จึงได้รับงบประมาณที่จำกัด และยังต้องจัดสรรงบประมาณส่วนหนึ่งในการจ้างบุคลากร จึงทำให้ วิทยาลัยฯ บางแห่งยังคงมีปัญหาในเรื่องงบประมาณที่มีจำกัดและไม่เพียงพอในการบริหารจัดการ โดยเฉพาะสำหรับเป็นค่าใช้จ่ายในเรื่องของสาธารณูปโภค</p>	<p>- งบประมาณที่ได้รับเป็นงบอุดหนุนรายหัว และมีรายได้เพิ่มเติมในการจัดหลักสูตรระยะสั้น และยังคงจัดสรรงบประมาณส่วนหนึ่งในการจ้างบุคลากรเพิ่มเติม ทำให้ขาดงบประมาณในการพัฒนาวิทยาลัย</p>	<p>- งบประมาณส่วนใหญ่ที่ได้รับเป็นงบอุดหนุนรายหัว ซึ่งสถานศึกษา ยังต้องมีการจัดสรรงบประมาณส่วนหนึ่งในการจ้างครู และบุคลากรสายสนับสนุนด้วย</p>
๔. ความน่าสนใจ ของหลักสูตรที่เปิด สอน	<p>- หลักสูตรจะใช้หลักสูตรเดิม ไม่มีการพัฒนาตามมาตรฐานอาชีพ ขาดความทันสมัย ไม่เป็นที่สนใจของผู้เรียน และเป็นหลักสูตรที่ใช้เหมือนกันในทุกวิทยาลัยที่มีความแตกต่างกันทั้งในด้านภูมิภาค สภาพแวดล้อมและความพร้อมของแต่ละสถานศึกษา</p>			
๕. ความสนใจของ ผู้เรียน	<p>- ไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร เพราะมีสถานศึกษาให้เลือกที่หลากหลาย เนื่องจากมีที่ตั้งอยู่ในเมือง</p>	<p>- มีผู้สนใจน้อย เพราะสถานที่ตั้งและสภาพแวดล้อม โดยรอบ ไม่ได้รับการปรับปรุง/พัฒนาให้เหมาะสมกับการเป็นแหล่งเรียนรู้</p>	<p>- ผู้เรียนเข้าใจว่าเป็นวิทยาลัยที่จัดการเรียนการสอนอาชีพให้กับกลุ่มผู้ใหญ่ ดังนั้น จึงยังคงมีผู้ให้ความสนใจเข้าศึกษาค่อนข้างน้อย</p>	<p>- มีผู้เรียนที่ขาดโอกาสไปเรียนในตัวเมือง จะให้ความสำคัญและสนใจในการเรียนสายอาชีพเพิ่มเติม</p>

ประเด็น การวิเคราะห์	ประเภทสถานศึกษาอาชีวศึกษา			
	วิทยาลัยเทคนิค/ วิทยาลัยอาชีวศึกษา	วิทยาลัยเกษตรและ เทคโนโลยี	วิทยาลัย สารพัดช่าง	วิทยาลัย การอาชีพ
		ที่ทันสมัยและน่าสนใจ แก่ผู้เรียน โดยเฉพาะ หอพักนักศึกษาที่มี สภาพเก่ามาก และ ไม่ได้รับงบประมาณ ในการปรับปรุงมานาน		
๖. ความเหมาะสม ในการจัดทวิศึกษา	- ไม่เหมาะสม เพราะ มีผู้เรียนในระบบปกติ เป็นจำนวนมาก ซึ่งจะ เป็นการสร้างภาระงาน ให้กับครูเพิ่มมากขึ้น - สถานที่มีอย่างจำกัด ซึ่งการจัดการศึกษาใน ระบบปกตินั้นก็ไม่ใช่ เพียงพอในหลายเรื่อง โดยเฉพาะสาขาที่มี ผู้สนใจมาก	- เหมาะสม เพราะมี ผู้เรียนในระบบปกติ ไม่มาก และวิทยาลัยฯ บางแห่งมีจำนวนครู มากกว่าผู้เรียน - วิทยาลัยฯ มีพื้นที่ มากสามารถบริหารจัดการ ให้เป็นสถานที่ฝึกปฏิบัติของผู้เรียน ในสาขาต่าง ๆ ตามที่ สถานประกอบการมีความต้องการได้	- ไม่เหมาะสม เพราะ วิทยาลัยฯ ควรมุ่งเน้น ไปที่การจัดการเรียน การสอนในหลักสูตร ระยะสั้น เพื่อส่งเสริม ให้เกิดการสร้างอาชีพ ใหม่ของคนในชุมชน	- เหมาะสม เพราะมี ความใกล้ชิดกับชุมชน เป็นโรงเรียนในชุมชน โดยเฉพาะโรงเรียนที่มี ผู้เรียนที่ขาดโอกาสใน หลาย ๆ เรื่องได้เรียน เรื่องอาชีพเพิ่มเติมจาก สายสามัญเป็นการเปิด โอกาสทางการศึกษา เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ ได้ในระดับหนึ่ง

ภาพที่ ๓.๑ แสดงความสัมพันธ์และความร่วมมือในการจัดการศึกษาทวิศึกษาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับพื้นที่

๓.๕ บทวิเคราะห์เปรียบเทียบการจัดการศึกษาทวิศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดใหญ่ กับสถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษา และสถานศึกษาที่ตั้งในพื้นที่ชนบทที่ห่างไกล

การจัดการศึกษารูปแบบทวิศึกษา เป็นการจัดการศึกษาทางเลือก สำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.๖) ที่มีความประสงค์จะเรียนควบคู่กันไปทั้งสายสามัญและสายอาชีพ ในลักษณะของการจัดการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ให้แก่ผู้เรียนที่มีความประสงค์จะเรียนในสายวิชาชีพ เมื่อผู้เรียนสำเร็จการศึกษาครบตามหลักสูตรจะได้รับประกาศนียบัตรรับรองวุฒิการศึกษา ทั้งในระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๖ และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) จากการศึกษาและการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า กระบวนการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาในรูปแบบทวิศึกษายังไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ มุ่งเน้นให้เข้าถึงการสร้างงาน สร้างอาชีพ และสร้างรายได้ อย่างแท้จริง การจัดการศึกษาระบบทวิศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดใหญ่ หรือขนาดใหญ่พิเศษ ที่ตั้งอยู่ในตัวเมือง ซึ่งมีความพร้อมในการจัดการศึกษาทุกด้าน ทั้งด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ และด้านการบริหารจัดการ อีกทั้งกลุ่มผู้เรียนส่วนใหญ่มีความพร้อม มีฐานะค่อนข้างดี จึงมีโอกาสมิทางเลือกในการเข้ารับการศึกษาที่หลากหลายได้ ดังนั้น การนำระบบทวิศึกษาไปจัดในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดใหญ่ จึงมีผู้สนใจเข้าศึกษาในระบบดังกล่าวค่อนข้างน้อยหรือไม่มีเลย ในขณะที่มีการนำระบบทวิศึกษาไปจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลออกหรือในสถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษา ที่ขาดโอกาสและความพร้อมในหลายด้าน ได้แก่ กลุ่มผู้เรียนที่เป็นกลุ่มผู้ลี้ภัย กลุ่มชนเผ่า กลุ่มชาวเขา รวมถึงกลุ่มเด็กและเยาวชนทั้งที่อาศัยตามแนวตะเข็บชายแดน และอาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในโรงเรียนขยายโอกาส โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ต่าง ๆ กลับได้รับความสนใจจากผู้เรียนในการเข้าศึกษา ระบบดังกล่าวในระดับที่น่าพอใจอย่างมาก เนื่องจากระบบทวิศึกษา ดังกล่าว เป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เข้าถึงระบบการศึกษาที่มีเป้าหมายไปสู่การประกอบอาชีพ ทำให้สามารถลดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีทางเลือกในการศึกษาที่หลากหลายมากขึ้น เป็นการเพิ่มช่องทางการเข้าถึงระบบการมีงานทำ มีทักษะและความรู้ ซึ่งเป็นช่องทางสำคัญที่มุ่งไปสู่การประกอบอาชีพ หลังสำเร็จการศึกษา สามารถสร้างงาน สร้างรายได้ สร้างอาชีพได้อย่างเป็นรูปธรรม สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์เปรียบเทียบได้ ดังนี้

ตารางวิเคราะห์เปรียบเทียบการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดใหญ่ กับสถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษา และสถานศึกษาซึ่งมีที่ตั้งในพื้นที่ชนบทที่ห่างไกล

ประเด็นวิเคราะห์	ประเภทสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน		
	ขนาดใหญ่/ใหญ่พิเศษ	ขยายโอกาส	ที่ตั้งในพื้นที่ห่างไกล
๑. ความสนใจของผู้เรียนต่อการเรียนระบบทวิศึกษา	- ผู้เรียนมีความสนใจน้อย เพราะมีโอกาส ความพร้อม และมีทางเลือกที่จะเลือกเรียนต่อระดับอุดมศึกษาได้มาก - นำเวลาที่จะใช้ในการเรียนระบบทวิศึกษาไปเรียนเสริม	- มีผู้เรียนที่สนใจสายอาชีพ แต่เข้าเรียนต่อไม่ได้ จะให้ความสนใจเข้าเรียนในระบบทวิศึกษาจำนวนมาก เพราะมีโอกาสและมีทางเลือกน้อย อีกทั้งเพื่อเป็นการสร้างและเพิ่มโอกาสให้กับตนเอง	- มีผู้เรียนสนใจเข้าเรียนระบบทวิศึกษา เพื่อไปประกอบอาชีพ เพราะขาดโอกาส และขาดความพร้อมในการเข้าเรียนต่อระดับอุดมศึกษาที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่ตัวเมืองและพื้นที่ที่มีความพร้อมในทุก ๆ ด้าน

ประเด็นวิเคราะห์	ประเภทสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน		
	ขนาดใหญ่/ใหญ่พิเศษ	ขยายโอกาส	ที่ตั้งในพื้นที่ห่างไกล
	เพื่อเตรียมสอบเข้าเรียนในระดับมหาวิทยาลัย	โดยเฉพาะหากเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยฯ ไม่ได้ ก็จะสามารถศึกษาต่อได้ในระดับปวส. หรือสามารถประกอบอาชีพได้	
๒. ความสนใจของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษา	- ไม่อยากให้มาเรียนด้วยสาเหตุจากการทะเลาะวิวาทของผู้เรียนอาชีวศึกษามีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น	- มีค่าใช้จ่ายเพิ่ม	- มีค่าใช้จ่ายเพิ่ม
๓. การให้ความร่วมมือของสถานศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน ในการแนะนำแนวให้กับนักเรียน	- ระบบงบประมาณรายหัวจึงต้องรักษาผู้เรียนไว้ - มุ่งหวังให้ผู้เรียนเข้าเรียนในระดับมหาวิทยาลัยฯ เนื่องจากจะเป็นการสร้างภาพลักษณ์ของสถานศึกษา	- มีการให้ความร่วมมือและช่วยเหลือในบางสถานศึกษา เพราะเป็นการเปิดโอกาสให้กับผู้เรียนที่ไม่ประสงค์จะเรียนต่อในมหาวิทยาลัย	- ให้ความร่วมมือในการแนะนำผู้เรียนให้มีโอกาสและช่องทางในการประกอบอาชีพ

๓.๖ บทวิเคราะห์การจัดการศึกษาระบบทวิศึกษาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ และสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

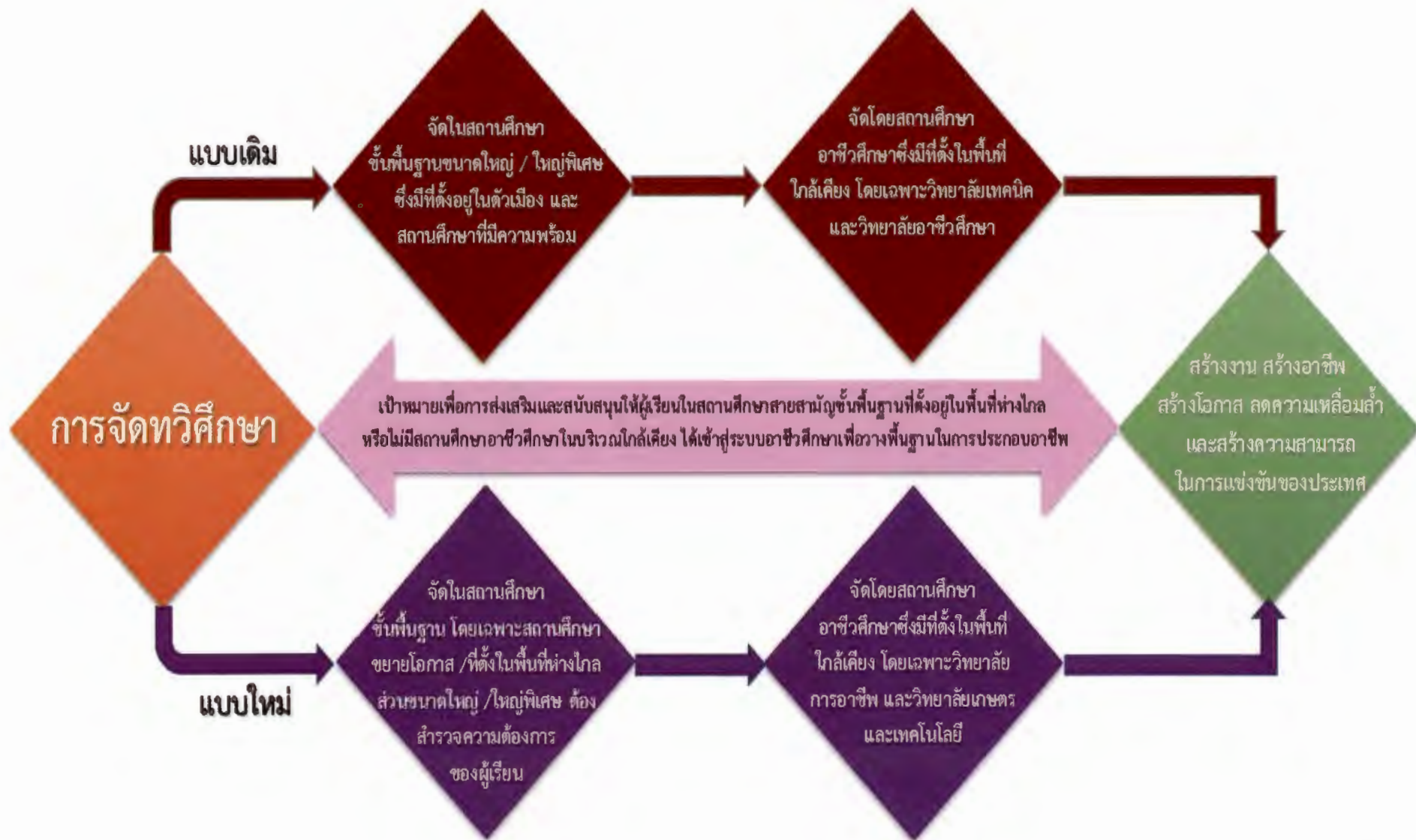
หลักการสำคัญในการจัดการศึกษารูปแบบทวิศึกษา คือ การส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียนในสถานศึกษาสายสามัญ ที่มีภูมิลำเนาตั้งอยู่ในพื้นที่ห่างไกล หรือไม่มีสถานศึกษาอาชีวศึกษาในพื้นที่บริเวณใกล้เคียงได้เข้าสู่ระบบการอาชีวศึกษา เพื่อเป็นการปูพื้นฐานในการประกอบอาชีพในสาขาต่าง ๆ สรุปลแล้ว การจัดการศึกษาระบบทวิศึกษา เป็นการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่มีความประสงค์จะเรียนควบคู่กันไปทั้งสายสามัญและสายอาชีพ ในลักษณะของการจัดการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ให้กับผู้เรียนที่มีความประสงค์จะเรียนในสายวิชาชีพ และเมื่อผู้เรียนสำเร็จการศึกษาครบตามหลักสูตรจะได้รับประกาศนียบัตรรับรองวุฒิการศึกษา ทั้งในระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๖ (ม.๖) และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) การจัดการศึกษาดังกล่าวเป็นแนวคิดในการสร้างนวัตกรรมจัดการศึกษารูปแบบใหม่ ที่เป็นการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้กับผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายทางด้านวิชาชีพ เพื่อเพิ่มทักษะและความรู้ความสามารถต่าง ๆ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการประกอบอาชีพ รวมทั้งเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงแหล่งงาน และการมีงานทำมากกว่าการมีวุฒิการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.๖) เพียงอย่างเดียว โดยการจัดการศึกษาระบบดังกล่าวนี้เป็นความร่วมมือระหว่างสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) และสถานประกอบการต่าง ๆ ในพื้นที่ใกล้เคียงในการจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนร่วมกัน การเทียบโอนหน่วยกิต รวมทั้งการฝึกงานและการฝึกทักษะวิชาชีพในสถานประกอบการ โดยมุ่งหวังที่จะลดปัญหาความเหลื่อมล้ำ และสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศ จากการดำเนินงานที่ผ่านมา นำข้อมูลที่ได้รับมาทำการวิเคราะห์ได้ ดังนี้

ตารางวิเคราะห์การจัดการศึกษาระบบทวิศึกษาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ และสร้างความสามารถ
ในการแข่งขันของประเทศ

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในการจัดการ ศึกษาระบบ ทวิศึกษา (Steak holder)	หน้าที่และความ รับผิดชอบของ ผู้เกี่ยวข้องใน การจัดการศึกษา ระบบทวิศึกษา	ปัญหาและอุปสรรค ในการดำเนินการจัด การศึกษาในระบบ ทวิศึกษา	ข้อเสนอแนะ ในการดำเนินงาน ระบบทวิศึกษา ให้มีประสิทธิผล
<p>สำนักงาน คณะกรรมการ การอาชีวศึกษา (สอศ.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ประสานความร่วมมือกับผู้เกี่ยวข้องทุกระดับ เพื่อนำข้อมูลมาเลือกหลักสูตรที่เป็นไปตามความต้องการของผู้สนใจที่จะเข้ามาเรียนในระบบทวิศึกษา - จัดเตรียมความพร้อมในการจัดการศึกษา ระบบทวิศึกษา โดยจัดเตรียมงบประมาณ ครู สถานที่ วัสดุ ครุภัณฑ์ ให้เพียงพอกับผู้เรียนที่เพิ่มเข้ามาจากระบบปกติ - จัดการเรียนการสอนโดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะที่เป็นพื้นฐานและทักษะที่จำเป็นในการประกอบอาชีพ - มีระบบการวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับการศึกษาระบบทวิศึกษา - นำข้อมูล/ สถิติในการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษา มาทำการศึกษาวิจัย เพื่อนำผลที่ได้มาพัฒนาระบบให้ดีขึ้น 	<ul style="list-style-type: none"> - สถานศึกษา บางแห่งยังไม่มีความพร้อมในการดำเนินการทั้งด้านงบประมาณ บุคลากร สถานที่ แต่จำเป็นต้องจัด ระบบทวิศึกษาเพิ่มจากระบบปกติ เนื่องจากเป็นนโยบาย ทำให้ส่งผลต่อผู้เรียน ทำให้ความสนใจลดลง - ยังไม่มีกฎหมายให้การรองรับในหลายเรื่อง ทำให้เกิดปัญหาในการบริหารจัดการ ส่งผลกระทบต่อสถานศึกษาและผู้เรียน - ขาดการประชาสัมพันธ์และการแนะแนว และการทำความเข้าใจกับผู้เรียน อีกทั้งผู้ประกอบการยังไม่มีความเข้าใจในการศึกษาระบบทวิศึกษา เพราะเป็นระบบที่ใหม่ 	<ul style="list-style-type: none"> - สํารวจความสนใจของผู้เรียนในพื้นที่ เพื่อวางแผนในการจัดการศึกษา - ให้สถานศึกษาสำรวจความพร้อมของตัวเองและวางแผนงบประมาณ บุคลากร วัสดุ ครุภัณฑ์ก่อนการรับนักศึกษา - สถานศึกษาต้องให้ความสำคัญในการทำความร่วมมือจัดการศึกษากับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะสถานประกอบการ และชุมชน - สอศ. ควรพิจารณาให้วิทยาลัยการอาชีพ มีบทบาทหลักในการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษา เพราะใกล้ชิดกับชุมชนและเป็นการลดความเหลื่อมล้ำให้กับผู้เรียนที่ขาดโอกาสในการเรียนต่อในระดับมหาวิทยาลัย - ให้ความสำคัญกับการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์เชิงรุกในทุกระดับอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการเปิดตลาดอาชีพให้กับผู้สนใจที่จะเข้ามาศึกษาในระบบทวิศึกษา - พัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้อย่างบูรณาการร่วมกันระหว่างหลักสูตร สอศ. และ สพฐ. ให้ตรงกับความต้องการของผู้เรียน เพื่อจะได้ไม่ต้องเสียเวลาในการเรียนเพิ่ม
<p>สำนักงาน คณะกรรมการ การศึกษา</p>	<ul style="list-style-type: none"> - สํารวจความต้องการของผู้เรียนที่ไม่เรียนต่อในระดับอุดมศึกษา 	<ul style="list-style-type: none"> - สถานศึกษา มีความต้องการงบประมาณรายหัว จึงต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนต่อในระดับ 	<ul style="list-style-type: none"> - ปรับแก้ กฎหมายที่เกี่ยวข้องให้สถานศึกษาทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในการจัดการ ศึกษาระบบ ทวิศึกษา (Steak holder)	หน้าที่และความ รับผิดชอบของ ผู้เกี่ยวข้องใน การจัดการศึกษา ระบบทวิศึกษา	ปัญหาและอุปสรรค ในการดำเนินการจัด การศึกษาในระบบ ทวิศึกษา	ข้อเสนอแนะ ในการดำเนินงาน ระบบทวิศึกษา ให้มีประสิทธิผล
ขั้นพื้นฐาน (สพฐ.)	- แนะนำระบบทวิศึกษา ให้กับผู้เรียนและแนะนำ ผู้ปกครอง ให้เข้าใจถึงผลที่ ผู้เรียนจะมีโอกาสในการ ประกอบอาชีพ	มัธยมศึกษาตอนปลาย - ขาดการแนะนำการศึกษา ระบบทวิศึกษาและอาชีพศึกษา ให้กับผู้เรียน ในขณะที่เดียวกันก็ จะให้ความสำคัญกับการศึกษา ต่อในระดับมหาวิทยาลัย	- พัฒนาหลักสูตรการเรียน การสอนโดยการบูรณาการ ร่วมกันระหว่าง หลักสูตร สอศ. และ สพฐ. ให้ตรงกับ ความ ต้องการของผู้เรียน เพื่อให้ไม่ ต้องเสียเวลาในการเรียนเพิ่ม
สถานประกอบการ	- ไม่มั่นใจว่าผู้เรียนระบบ ทวิศึกษาจะมีสมรรถนะ ที่จะสามารถปฏิบัติงานได้	- การยอมรับในการรับเข้า ทำงานของสถานประกอบการ	- สอศ. ต้องหาแนวทางความ ร่วมมือและสร้างความเข้าใจ ระบบทวิศึกษา ให้กับสถาน ประกอบการ
หน่วยงานท้องถิ่น และชุมชน	- ให้ความร่วมมือ และให้ การสนับสนุนการจัดการระบบ ทวิศึกษา ให้กับโรงเรียน ใน ชุมชน เพื่อลดปัญหาความ เหลื่อมล้ำ และเป็นการเพิ่ม โอกาสในการเข้าสู่อาชีพของ ผู้เรียนในชุมชนของตนเอง	- ขาดความเข้าใจในการจัด การศึกษาระบบทวิศึกษา	

ในการจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ และเลือกอาชีพได้ตามความพร้อมและความสนใจ ควรมีการดำเนินการให้มีบรรจุไว้ในหลักสูตรทุกระดับการศึกษา โดยเฉพาะในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อทำให้ผู้เรียนได้พบช่องทางและโอกาสในการเลือกเรียนหรือเลือกที่จะเข้าสู่การมีพื้นฐานอาชีพที่จะต้องฝึกฝนให้มีทักษะเพื่อเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพในอนาคต ที่ “คน” ควรจะต้องมีความรู้ความสามารถที่หลากหลาย มีทักษะเพียงพอที่จะช่วยเหลือตนเอง ครอบครัว และสังคมตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งจะสอดคล้องกับเป้าหมายในการจัดการศึกษาตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๖ เกี่ยวกับการจัดอาชีวศึกษา และการฝึกอบรมวิชาชีพ ไว้ว่าต้องเป็นการจัดการศึกษาในด้านวิชาชีพที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนในด้านวิชาชีพระดับฝีมือ ระดับเทคนิค และระดับเทคโนโลยี รวมทั้งเป็นการยกระดับการศึกษาวินิจฉัยให้สูงขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน โดยนำความรู้ในทางทฤษฎีอันเป็นสากล และภูมิปัญญาไทยมาพัฒนาผู้รับการศึกษา ให้มีความรู้ความสามารถในทางปฏิบัติและมีสมรรถนะจนสามารถนำไปประกอบอาชีพในลักษณะผู้ปฏิบัติหรือผู้ประกอบการโดยอิสระได้

ภาพที่ ๓.๒ ข้อเสนอรูปแบบการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

บทที่ ๔

สรุปผลการพิจารณาศึกษา ข้อสังเกตและข้อเสนอแนะ

๔.๑ สรุปผลการพิจารณาศึกษา

การพิจารณาศึกษาแนวทางในการจัดการศึกษาทวิศึกษาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศ มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษา รวมทั้งวิเคราะห์ทางเลือกในการจัดการศึกษา เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมในการใช้ระบบการศึกษาแบบทวิศึกษาเป็นกลไกในการลดช่องว่าง ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา สร้างทางเลือกใหม่ ๆ ให้เด็กและเยาวชนในพื้นที่ห่างไกลและในโรงเรียนมัธยมศึกษาเข้าถึงระบบการศึกษาอาชีวศึกษามากยิ่งขึ้น และสร้างโอกาสในการประกอบอาชีพหลังสำเร็จการศึกษาได้ ผลการศึกษาจากเอกสารงานวิจัย กฎหมาย ระเบียบ การวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งจากผลการดำเนินงานการจัดการศึกษาทวิศึกษาที่ผ่านมาและข้อมูลเชิงประจักษ์ สรุปผลของการศึกษาได้ดังต่อไปนี้

๔.๑.๑ การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษา พบว่า การจัดการศึกษาระบบทวิศึกษา มีการดำเนินการมาตั้งแต่ ปี พ.ศ. ๒๕๕๗ โดยสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๒๗ (ร้อยเอ็ด) ได้จัดโครงการนำร่องเพื่อทดลองจัดการศึกษาในรูปแบบ ทวิศึกษา ภายใต้ชื่อโครงการ “ร้อยเอ็ดโมเดล” ซึ่งเป็นโครงการที่มีแนวคิดสำคัญในการให้โอกาสกับ ผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.๖) ได้มีโอกาสและสามารถเข้าเรียนร่วมกับหลักสูตร อาชีวศึกษา เพื่อจะได้มีทักษะและองค์ความรู้พื้นฐานในการประกอบอาชีพและเพิ่มช่องทางในการเข้าถึง อาชีพได้อีกทางหนึ่ง อีกทั้งเมื่อสำเร็จการศึกษาจะได้คุณวุฒิการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) หลังสำเร็จการศึกษา เพิ่มจากคุณวุฒิในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.๖) การจัด การศึกษา ระบบดังกล่าวโดยอาศัยความร่วมมือกับหลายภาคส่วน ในการทำความร่วมมือในการจัดการศึกษาระบบ ทวิศึกษา อาทิ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) สถานประกอบการ เครือข่ายผู้ประกอบการและท้องถิ่น/ชุมชน ให้เข้ามามีส่วนร่วม รับผิดชอบในการจัดการศึกษาในระบบดังกล่าว ซึ่งได้รับความสนใจในการเข้าร่วมโครงการในระยะแรก และได้มีการขยายผลให้ดำเนินการในสถานศึกษาอาชีวศึกษาทั่วประเทศ โดยไม่มีการเตรียมความพร้อม ให้กับสถานศึกษาในหลายด้าน เช่น งบประมาณ อัตราครู/บุคลากรสายสนับสนุน รูปแบบการบริหาร จัดการ และที่สำคัญ คือ กฎหมาย ระเบียบ ข้อปฏิบัติที่สำคัญไม่ได้ดำเนินการให้การปฏิบัติงานเป็นไป อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งสถานศึกษาที่จัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.๖) ส่วนใหญ่ ดำเนินการอยู่ในเขตพื้นที่เมือง และในสถานศึกษาขนาดใหญ่ โดยที่ผู้เรียนส่วนใหญ่ที่เข้าเรียน ในสถานศึกษาดังกล่าวมีฐานะค่อนข้างดี และมีทางเลือกในการเข้าถึงระบบการศึกษาที่มากกว่าจึงไม่ ให้ ความสำคัญกับการศึกษาในระบบทวิศึกษา ผู้บริหารในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานหลายแห่งก็ไม่ให้ ความสำคัญส่วนหนึ่งก็ด้วยความวิตกว่าหากสถานศึกษามีจำนวนผู้เรียนที่จะไปศึกษาต่อในสายอาชีพ แล้วนั้นจะทำให้ผู้เรียนในสถานศึกษานั้นลดลงส่งผลให้งบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ ที่จัดสรรเป็นรายหัวลดลงตามไปด้วย รวมถึงสถานประกอบการส่วนใหญ่ก็ยังไม่ยอมรับผู้จบการศึกษา

ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ในระบบทวิศึกษาเข้าทำงาน ทำให้การจัดการศึกษาระบบทวิศึกษาที่ผ่านมามีจำนวนผู้เรียนลดลงอย่างต่อเนื่อง ทั้งที่ในข้อเท็จจริงแล้วระบบการจัดการศึกษาดังกล่าวหากมีการดำเนินการอย่างเป็นระบบแล้วจะมีส่วนช่วยสำคัญในการลดความเหลื่อมล้ำ สร้างคนให้เข้าสู่อาชีพได้ มีรายได้ ไม่เป็นภาระของประเทศ และสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศได้เป็นอย่างดี

๔.๑.๒ การศึกษาและวิเคราะห์ทางเลือกในการจัดการศึกษา การบูรณาการความร่วมมือของสถานศึกษาอาชีวศึกษาในการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า

๑) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) มีสถานศึกษาหลายขนาด โดยพิจารณาจากจำนวนผู้เรียน ทำให้โรงเรียนขนาดใหญ่ และโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ ซึ่งมีที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีความเจริญ มีผู้เรียนจำนวนมาก และมีความพร้อมในสาธารณูปโภคอย่างครบครัน ส่งผลต่องบประมาณรายหัวที่จะนำมาใช้ในการบริหารจัดการที่จะมีมากกว่าโรงเรียนขยายโอกาสและโรงเรียนซึ่งมีที่ตั้งในพื้นที่ห่างไกลที่ผู้เรียนมีจำนวนน้อย และได้รับงบประมาณในการบริหารจัดการที่น้อยตามสัดส่วนผู้เรียน ผู้เรียนถึงแม้จะจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.๖) ก็ขาดโอกาสในการเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา และไม่สามารถประกอบอาชีพได้ เพราะไม่มีสมรรถนะในอาชีพนั้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) จึงควรมีแนวนโยบายในการให้ผู้เรียนเหล่านี้ได้มีโอกาสได้รับความรู้เพิ่มเติมในด้านอาชีพในระบบทวิศึกษา โดยไม่กระทบกับงบประมาณรายหัวของโรงเรียน เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนที่ขาดโอกาสได้มีสมรรถนะเพิ่มในการประกอบอาชีพได้หลังสำเร็จการศึกษาในระบบทวิศึกษา เป็นการลดความเหลื่อมล้ำให้กับผู้เรียน ที่จะมีรายได้เลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ ไม่เป็นภาระต่อสังคมและชุมชน โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ควรนำตัวอย่างของสถานศึกษาในสังกัดที่ประสบความสำเร็จ ในการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษา เช่น โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๕๖ จังหวัดน่าน และโรงเรียนอื่น ๆ ที่มีความแตกต่างกันไปใช้เป็นต้นแบบในการพัฒนาระบบทวิศึกษาให้มีความเข้มแข็ง และเป็นระบบการจัดการศึกษาที่ช่วยสร้างโอกาสในการเข้าถึงอาชีพได้จริง

๒) สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) มีแนวนโยบายให้สถานศึกษาในสังกัดดำเนินการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษาในทุกสถานศึกษาอาชีวศึกษาที่มีความพร้อม โดยไม่ได้มีการกำหนด กฎ ระเบียบ หลักเกณฑ์และแนวทางการปฏิบัติที่จะนำไปใช้ในการบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในเรื่องงบประมาณและบุคลากรซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการจัดการศึกษาระบบดังกล่าว ส่งผลกระทบกับสถานศึกษาที่มีนักศึกษาจำนวนน้อย เช่น วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี และวิทยาลัยการอาชีพที่มีงบประมาณจำกัดอยู่แล้ว นอกจากนี้ ยังมีสถานศึกษาอาชีวศึกษาบางแห่งไม่มีความพร้อมในหลายด้าน แต่ก็ต้องดำเนินการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษา ส่งผลต่อผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษาออกไปมีทักษะไม่เพียงพอและไม่สามารถประกอบอาชีพได้หลังสำเร็จการศึกษา เพราะไม่ได้รับการยอมรับจากสถานประกอบการ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ใช้หลักสูตรเดิมที่จัดการเรียนการสอนในระบบปกตินำมาใช้จัดการศึกษาในระบบทวิศึกษา โดยไม่ได้ปรับโครงสร้างหลักสูตรเป็นการเฉพาะ ทำให้ไม่สามารถเทียบโอนรายวิชากันได้ เพราะจำนวนหน่วยกิตที่ไม่เท่ากัน และเนื้อหาสาระของรายวิชาที่แตกต่างกัน ทำให้ผู้เรียนเสียเวลาในการเรียนเพิ่มโดยไม่จำเป็น

๓) สถานศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) บางแห่ง ยังขาดการประชาสัมพันธ์ และการประสานความร่วมมือกับผู้เกี่ยวข้อง ส่งผลทำให้ผู้เรียนลดลง และไม่มีผู้เรียนในบางสาขาวิชา จึงไม่สามารถจัดการศึกษาระบบทวิศึกษาได้

๔) สถานประกอบการ หน่วยงานท้องถิ่น และชุมชน มีความสนใจที่จะให้ความร่วมมือในการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษา แต่ขาดความเข้าใจในการดำเนินการ โดยเฉพาะสถานศึกษาอาชีวศึกษา ต้องมีการเข้าไปชี้แจง ประชาสัมพันธ์ ให้กับผู้เกี่ยวข้องได้รับรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อก่อให้เกิดความร่วมมืออย่างจริงจัง

๔.๑.๓ การศึกษาแนวทางในการใช้ระบบการศึกษารูปแบบทวิศึกษา เพื่อเป็นกลไกในการลดช่องว่าง ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา เป็นทางเลือกใหม่ๆ ในการเลือกประกอบอาชีพ อิสระให้ผู้เรียนได้ตามความถนัดและสนใจ พบว่า

๑) นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ และแนวทางการจัดการศึกษารูปแบบทวิศึกษาที่ผ่านมา เน้นไปที่ปริมาณผู้เรียนในระบบทวิศึกษาเป็นหลักเพื่อเพิ่มปริมาณผู้เรียนสายอาชีพ ดังนั้นกระทรวงศึกษาธิการควรมีความชัดเจนและทบทวนวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาทวิศึกษา ควรมีการกำหนดกลุ่มเป้าหมายของสถานศึกษาและกลุ่มผู้เรียนที่จะเข้าร่วมโครงการ ตามวัตถุประสงค์เพื่อลดช่องว่างลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาอย่างแท้จริง โดยคำนึงถึงคุณภาพในการจัดการศึกษา และคุณภาพของผู้เรียนเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วเป็นสำคัญ

๒) แนวทางการจัดการศึกษารูปแบบทวิศึกษาจะประสบผลสำเร็จได้ ต้องมีหลักสูตรบูรณาการโดยเฉพาะ เป็นหลักสูตรอาชีวศึกษาทวิศึกษาโดยตรง มิใช่เป็นเพียงการเทียบโอนผลการเรียนจากหลักสูตรมัธยมศึกษาไปยังหลักสูตรอาชีวศึกษา ซึ่งทั้งสองหลักสูตรโครงสร้างไม่เหมือนกัน ทั้งรายวิชา จำนวนหน่วยกิต ชั่วโมงการเรียนและเกณฑ์การสำเร็จการศึกษา ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้เรียนสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรอาชีวศึกษาทวิศึกษาได้อย่างมีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานอาชีวศึกษาและตามเกณฑ์คุณวุฒิมาตรฐานวิชาชีพซึ่งจะเป็นที่ยอมรับของสถานประกอบการ

๓) แนวทางการจัดการศึกษาทวิศึกษาให้มีคุณภาพและผู้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรทวิศึกษาจะเป็นที่ยอมรับของสถานประกอบการได้นั้น สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาต้องทำความร่วมมือในการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษา (MOU) ร่วมกับสถานประกอบการในพื้นที่ใกล้เคียงกับสถานศึกษา หรือพื้นที่อื่นตามความเหมาะสมที่ไม่เป็นภาระกับผู้ปกครองและผู้เรียนมากนัก ทั้งในด้านการรับผู้เรียนเข้าฝึกประสบการณ์วิชาชีพ (ฝึกงาน) และให้การรองรับการมีงานทำเมื่อผู้เรียนสำเร็จการศึกษาแล้ว

โดยสรุปแล้วหลักการสำคัญในการจัดการศึกษารูปแบบทวิศึกษา คือ การส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับมัธยมศึกษา ในสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ห่างไกล หรือไม่มีสถานศึกษาอาชีวศึกษาในบริเวณใกล้เคียง ได้เข้าสู่ระบบการอาชีวศึกษาที่เป็นการปูพื้นฐานเพื่อการประกอบอาชีพในสาขาอาชีพต่าง ๆ ดังนั้น ทวิศึกษา ที่เป็นการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.๖) ที่มีความประสงค์จะเรียนควบคู่กันไปทั้งสายสามัญและสายอาชีพ และ เมื่อเรียนครบกำหนด

ตามหลักสูตรแล้ว ผู้เรียนจะได้คุณวุฒิการศึกษาทั้งในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.๖) และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ทั้งนี้ ได้มีกำหนดกระบวนการจัดการเรียนการสอน โดยการทำความร่วมมือกันระหว่างสถานศึกษาในระดับมัธยมศึกษาที่มีความพร้อมจะเปิดสอนและสถานศึกษาอาชีวศึกษาในพื้นที่ใกล้เคียงที่มีความพร้อมจะจัดการเรียนการสอนในรูปแบบทวิศึกษา โดยมีเป้าหมายตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๖ ว่า การจัดอาชีวศึกษา และการฝึกอบรมวิชาชีพ ต้องเป็นการจัดการศึกษาในด้านวิชาชีพที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนในด้านวิชาชีพระดับฝีมือ ระดับเทคนิค และระดับเทคโนโลยี รวมทั้งเป็น การยกระดับการศึกษาวิชาชีพให้สูงขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน โดยนำความรู้ในทางทฤษฎีอันเป็นสากล และภูมิปัญญาไทยมาพัฒนาผู้รับการศึกษาให้มีความรู้ความสามารถในทางปฏิบัติและมีสมรรถนะจนสามารถนำไปประกอบอาชีพในลักษณะผู้ปฏิบัติหรือผู้ประกอบการอาชีพโดยอิสระได้

และด้วยสถานการณ์ของประเทศในปัจจุบันที่ต้องเผชิญกับภาวะการณ์ที่เปลี่ยนแปลงต่าง ๆ มากมาย ส่งผลให้เกิดการแข่งขันทั้งในเรื่องระบบเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ และปัญหาแรงงานที่ผู้คนในประเทศมีอัตราการตกงานเพิ่มมากขึ้น การจัดการศึกษาเรียนรู้ร่วมหลักสูตรอาชีวศึกษาและมัธยมศึกษาตอนปลาย (ทวิศึกษา) หรือการจัดการเรียนการสอนคู่ขนานรูปแบบสะสมหน่วยกิต จะเป็นการจัดการศึกษาที่จะสามารถแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่เกิดขึ้นได้ เพราะระบบการศึกษาดังกล่าวนอกจากจะเป็นการสร้างและเพิ่มโอกาสของผู้เรียนสายสามัญในการเข้าถึงการศึกษาสายอาชีพแล้ว ยังสามารถนำไปสู่การสร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้กับผู้เรียนได้เป็นอย่างดี และหากมีการขยายผลนาระบบดังกล่าวไปบูรณาการจัดการศึกษาให้กับผู้เรียนที่เป็นกลุ่มเยาวชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ห่างไกล กลุ่มผู้เรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา กลุ่มผู้เรียนในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน กลุ่มผู้เรียนในกลุ่มโรงเรียนราชประชานุเคราะห์/โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ กลุ่มผู้เรียนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ กลุ่มผู้เรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม (พระและสามเณร) กลุ่มผู้เรียนที่ได้รับโทษในสถานพินิจและใกล้พ้นโทษ และกลุ่มผู้เรียนในโรงเรียนซึ่งมีที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ห่างไกล ผู้ลี้ภัย ชนเผ่า (ชาวเขา) กลุ่มเยาวชนที่อาศัยตามแนวตะเข็บชายแดน ผู้พิการ เป็นต้น แต่ต้องบูรณาการความรู้และศาสตร์ในแต่ละวิชาชีพให้สอดคล้องกับช่วงวัย สถานภาพ ความเหมาะสมตามแต่ละบริบทพื้นที่ และความต้องการของผู้เรียนที่จะเรียนรู้ในศาสตร์ต่าง ๆ โดยเป้าหมายสำคัญเพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะทางด้านอาชีพและมีองค์ความรู้ในการประกอบอาชีพอันนำไปสู่การสร้างงาน การมีงานทำ มีอาชีพ และมีรายได้ที่จะสร้างความมั่นคงในการดำรงชีวิตได้ และไม่เป็นการภาระของสังคม ซึ่งจะเป็พื้นฐานสำคัญและเป็นกลไกที่จะช่วยสนับสนุนแนวทางการสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศได้อย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้น การจัดการศึกษารูปแบบทวิศึกษาจะเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญเป็นนวัตกรรมจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพและการมีงานทำอย่างแท้จริงที่จะสามารถวางรากฐานการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มคนในประเทศที่ขาดโอกาสทางการศึกษาได้เข้าถึงระบบการศึกษาและเข้าถึงระบบการมีงานทำที่นำไปสู่การประกอบอาชีพอย่างเป็นรูปธรรม และยังเป็นการสร้างความเข้มแข็งในระดับฐานรากของประเทศที่จะก้าวทันถึงความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจของประเทศในระยาวได้

๔.๒ ข้อสังเกตและข้อเสนอแนะ

จากผลการพิจารณาศึกษา คณะอนุกรรมการการอาชีวศึกษา ในคณะกรรมการการศึกษา วุฒิสภา มีข้อสังเกตและข้อเสนอแนะในการจัดการศึกษาทวิศึกษาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ และสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ดังนี้

๑) กระทรวงศึกษาธิการ ควรกำหนดนโยบายการส่งเสริมและสนับสนุนจัดการศึกษาระบบทวิศึกษา โดยพิจารณาบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบ เพื่อทำให้เกิดการบูรณาการการทำงานร่วมกันของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ที่มีความแตกต่างกันในหลายด้าน ที่ส่งผลให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างไม่มีคุณภาพ ทั้งในเรื่องหลักสูตร ครูผู้สอน และงบประมาณที่จัดสรรให้แก่หน่วยงาน ซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้การจัดการศึกษาระบบทวิศึกษาไม่ได้รับความสนใจ

๒) สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ต้องประสานการดำเนินการร่วมกัน ดังนี้

๒.๑) ให้ความร่วมมือกันในทุกด้าน ทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการ

๒.๒) ร่วมกันกำหนดบทบาท หน้าที่ ภารกิจและความรับผิดชอบการดำเนินการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษาในแต่ละภารกิจของแต่ละหน่วยงาน

๒.๓) ร่วมกันออกกฎหมาย กฎ ระเบียบ หลักเกณฑ์ ข้อบังคับต่าง ๆ รวมทั้งแนวทางปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับภารกิจของแต่ละหน่วยงาน

๒.๔)หารือและประสานงานในส่วนของการจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษาที่แตกต่างจากการจัดสรรงบประมาณในระบบปกติ เพื่อให้สามารถดำเนินการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๓) สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) ต้องดำเนินการในส่วนต่าง ๆ ดังนี้

๓.๑) มอบหมายหน่วยงานในสังกัด ทำหน้าที่ในการกำกับดูแล ประสานงานและรับผิดชอบการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษาเป็นการเฉพาะ เพื่อให้การประสานความร่วมมือ การส่งเสริม การสนับสนุน รวมทั้งการสรุปผลการดำเนินงานการจัดการศึกษาระบบดังกล่าวในรูปแบบของงานวิจัย เพื่อจะได้นำผลที่ได้จากการวิจัยดังกล่าวไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาระบบทวิศึกษาต่อไป

๓.๒) จัดทำหลักสูตรการศึกษาระบบทวิภาคี ในสาขาวิชาชีพต่าง ๆ ออกมาเป็นการเฉพาะ โดยจะต้องเป็นหลักสูตรสำหรับผู้เรียนในระบบทวิศึกษาที่มีการบูรณาการระหว่างหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.๖) และหลักสูตรระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) โดยเน้นให้ผู้เรียนที่เข้าศึกษาในหลักสูตรดังกล่าวมีพื้นฐานหรือทักษะที่สำคัญในวิชาชีพที่สนใจและสามารถนำองค์ความรู้ประกอบอาชีพได้จริงหลังสำเร็จการศึกษา โดยให้เป็นไปตามบริบทที่แตกต่างหลากหลายของแต่ละพื้นที่ที่มีความยืดหยุ่น เป็นหลักสูตรที่ทันสมัย สอดคล้องและเป็นไปตามบริบทการเปลี่ยนแปลงของประเทศ ในช่วงปัจจุบันที่ผู้เรียนอาจจะไม่ให้ความสำคัญของปริญญามากกว่าการนำไปใช้ประกอบอาชีพ อีกทั้งหลักสูตรการศึกษาควรมุ่งเน้นในการปฏิบัติงานจริง โดยเฉพาะหลักสูตรด้านการเกษตรเพื่อสุขภาพ การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรและการสร้างมูลค่าเพิ่ม รวมทั้งการตลาดสมัยใหม่ที่ปรับรูปแบบเป็นการขายออนไลน์ที่สอดคล้องกับสถานการณ์ของโลกที่เปลี่ยนไป

๓.๓) สำรวจปริมาณความต้องการในการประกอบอาชีพ โดยเฉพาะกลุ่มอาชีพใหม่ ๆ ซึ่งอยู่ในความสนใจของผู้เรียน เพื่อออกแบบและจัดทำหลักสูตรใหม่ ๆ ให้เป็นไปตามความสนใจและความท้าทายของผู้เรียนที่จะเข้าศึกษา

๓.๔) เปิดโอกาสให้กับผู้เรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ห่างไกล และโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในบริเวณพื้นที่ตะเข็บชายแดน ชนเผ่า (ชาวเขา) ได้เข้าถึงระบบทวิศึกษา เพื่อเป็นการสร้างทักษะพื้นฐานในการเข้าถึงการศึกษาสายอาชีพและได้เรียนรู้ในสิ่งสำคัญที่จะนำไปใช้ในการประกอบอาชีพได้

๓.๕) ต้องให้ความสำคัญกับการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ระบบการจัดการศึกษาทวิศึกษาให้มีความต่อเนื่อง มีช่องทางการติดต่อสื่อสารที่สะดวก รวดเร็ว และหลากหลายเพื่อเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจในวงกว้างให้กับผู้เกี่ยวข้องและผู้สนใจทั้งในระดับนโยบาย และสถานศึกษา

๓.๖) การจัดการศึกษาระบบทวิศึกษา ไม่จำเป็นที่จะต้องจัดหรือดำเนินการในทุกสถานศึกษา แต่ควรพิจารณาสำรวจหรือสอบถามความสนใจของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานก่อนการเปิดหลักสูตร โดยที่สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) ควรให้การสนับสนุนวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี วิทยาลัยประมง วิทยาลัยสารพัดช่าง และวิทยาลัยการอาชีพ ที่มีจำนวนนักศึกษาในหลักสูตรการศึกษาปกติลดลงเป็นจำนวนมากและลดลงต่อเนื่องในทุกปีการศึกษา ให้มีความพร้อมในการจัดการศึกษาในระบบทวิศึกษา โดยเฉพาะในเรื่องสถานที่ และวัสดุ อุปกรณ์และครุภัณฑ์สำหรับฝึกปฏิบัติ

๓.๗) พัฒนารูปแบบการเทียบโอนความรู้และประสบการณ์การทำงาน เพื่อส่งเสริมให้คนทำงานได้รับคุณวุฒิทางการศึกษาเพิ่มขึ้นจากการประกอบอาชีพ และเรียนรู้เพิ่มเติมเป็นบางส่วนในสมรรถนะที่ยังไม่มี (Competency Gap) เท่านั้น

๓.๘) เพื่อให้เกิดความยืดหยุ่นในการจัดการศึกษาร่วมกับกลุ่มโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษา จึงควรกำหนดแนวทางและปรับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนระบบทวิศึกษา เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น ในรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้

๓.๘.๑) บูรณาการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษาให้กับผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.๑ - ม.๓) โดยการฝึกอบรมอาชีพระยะสั้นให้กับผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในลักษณะการบูรณาการไปกับหลักสูตรในกลุ่มสาระพื้นฐาน ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และทราบความต้องการของตนเองว่าชอบในกลุ่มวิชาชีพหรือไม่และมีทักษะพื้นฐานทางวิชาชีพหรือไม่ หากผู้เรียนชอบสายอาชีพจะสามารถเข้าเรียนต่อในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ได้ทันที และจะลดปัญหาการออกก่อนจบการศึกษา (Drop Out) เมื่อเข้าเรียนจริงในระดับ ปวช. ได้ แต่หากผู้เรียนไม่สนใจที่จะเรียนสายอาชีพก็ยังสามารถเข้าเรียนต่อในสายสามัญหรือการศึกษานอกระบบได้เช่นเดียวกัน ซึ่งก็ยังมีพื้นฐานและทักษะวิชาชีพที่สามารถจะต่อยอดไปสู่การทำงานได้

๓.๘.๒) การจัดการศึกษาระบบทวิศึกษาให้กับผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.๔ - ม.๖) ซึ่งเป็นระบบที่มีการจัดการศึกษาอยู่เดิม แต่จะปรับรูปแบบการดำเนินการให้สอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันเพื่อให้เกิดความยืดหยุ่นในการจัดการศึกษา ดังนี้

๓.๘.๒.๑) จัดการฝึกอบรบอาชีพระยะสั้น เป็นลักษณะของการจัดการศึกษาแบบโมดูลอาชีพแต่ละอาชีพ เพื่อให้ผู้เรียนที่สนใจได้เลือกที่จะเรียนรู้ได้ตามความถนัดและความสนใจของตัวเอง

๓.๘.๒.๒) นำเอาหลักสูตรการศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ไปบูรณาการกับกลุ่มสาระพื้นฐานอาชีพในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.๔ - ม.๖) ในลักษณะของการสะสมหน่วยกิต (Credit Bank) โดยผู้เรียนสามารถเรียนรู้เพื่อเก็บและสะสมหน่วยกิตการเรียนการสอนได้จนครบ ตามหลักสูตรกำหนด และสามารถนำผลการศึกษามาเทียบโอนความรู้ในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ได้ โดยไม่มีการจำกัดในเรื่องกรอบและระยะเวลาในการศึกษา

๓.๘.๒.๓) นำเอาวิชาพื้นฐานของระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) จัดให้ผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.๔ - ม.๖) ในลักษณะของ Credit Bank โดยเมื่อผู้เรียนสำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายแล้วนั้น และประสงค์ที่จะเข้าศึกษาต่อในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ต่อ จะสามารถเทียบโอนรายวิชาเหล่านี้ได้ทันทีโดยไม่ต้องเสียเวลาในการลงทะเบียนเรียนใหม่

๔) สถานศึกษาอาชีวศึกษาที่จัดการศึกษาระบบทวิศึกษาร่วมกับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต้องดำเนินการในส่วนต่าง ๆ ดังนี้

๔.๑) ต้องประสานความร่วมมือกับสถานประกอบการซึ่งมีที่ตั้งในพื้นที่ หรือพื้นที่ใกล้เคียง (ที่ไม่เป็นภาระกับผู้เรียนและผู้ปกครอง) ในการรับผู้เรียนระบบทวิศึกษาเข้าฝึกทักษะวิชาชีพ ในภาคปฏิบัติ

๔.๒) ต้องจัดหาหรือมีระบบรองรับการเข้าสู่การฝึกงานให้กับผู้เรียนระบบทวิศึกษา หลังสำเร็จการศึกษาตามความเหมาะสม

๔.๓) แสวงหาความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ในการส่งเสริมและสนับสนุนผู้เรียนให้เกิดการประกอบอาชีพอิสระ และเป็นเจ้าของกิจการขนาดเล็ก โดยการหาแหล่งเงินทุนเพื่อสนับสนุน โดยมีเงื่อนไขเป็นการเฉพาะ อันจะนำไปสู่การประกอบอาชีพได้จริง และมีรายได้เพียงพอ ที่สามารถดำรงชีวิต ดูแลตนเองและครอบครัวได้ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจในระบบฐานรากของประเทศได้

บรรณานุกรม

หนังสือและเอกสารทางวิชาการ

ไกรยส ภัทราวาท. โอกาส ความท้าทาย และความสำคัญของการจัดการศึกษาแบบครอบคลุมในประเทศไทย (การเปิดตัวสรุปรายงานการติดตามผลการศึกษาทั่วโลกประจำปี ๒๕๖๓) ระดับชาติ, กรุงเทพฯ : กองกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.), ๒๕๖๓.

คณะกรรมการการอาชีวศึกษา. นโยบาย เป้าหมาย ยุทธศาสตร์การผลิตและพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษาสู่สากล (พ.ศ.๒๕๕๕-๒๕๖๙), กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๕.

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๖๙), กรุงเทพฯ : สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๙.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. นโยบายและยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง ด้านการพัฒนาอาชีวศึกษา, กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด วี.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น, ๒๕๕๔.

_____. การพัฒนามอดูลแบบฐานสมรรถนะ. กรุงเทพฯ : สำนักมาตรฐานการอาชีวศึกษาและวิชาชีพ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, (อัดสำเนา) ๒๕๔๘.

_____. แนวปฏิบัติเกี่ยวกับหลักสูตรอาชีวศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักมาตรฐานการอาชีวศึกษาและวิชาชีพ, ๒๕๕๑.

_____. อนาคตภาพของการผลิตและพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษาตามความต้องการของตลาดแรงงานและทิศทางการพัฒนาประเทศ, นนทบุรี : บริษัท ๒๑ เซ็นจูรี จำกัด, ๒๕๖๑.

ยุทธศาสตร์ นโยบาย แผน และข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. ๒๕๖๑ – ๒๕๘๐. ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่มที่ ๑๓๕ ตอนที่ ๘๒ ก, ลงวันที่ ๑๓ ตุลาคม ๒๖๖๑.

ยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา นโยบาย ยุทธศาสตร์การผลิตและพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษา ในระยะ ๑๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๕๕ – ๒๕๖๙)

แผนปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา. คณะกรรมการอิสระเพื่อปฏิรูปการศึกษา, สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ๒๕๖๐.

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔)

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๗๙

คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี. พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี แถลงต่อรัฐสภา วันพฤหัสบดีที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๒ ณ หอประชุมใหญ่ บริษัท ทีไอที จำกัด (มหาชน).

<https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/21750>.

คำแถลงนโยบายการจัดการศึกษา ของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (นางสาวตรีนุช เทียนทอง) <https://moe360.blog/2021/04/16/education-policy/>

บรรณานุกรม (ต่อ)

กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับและประกาศ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

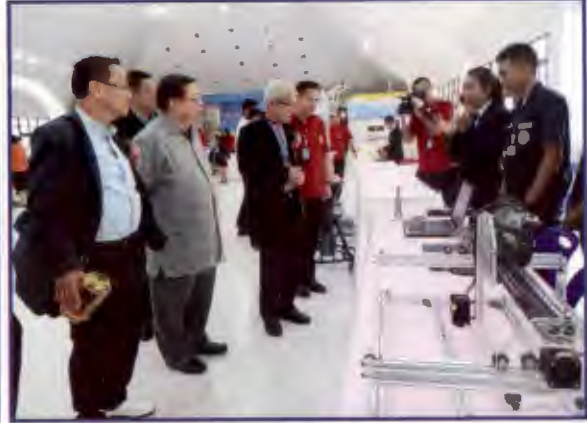
พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕
และ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๓

พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. ๒๕๕๑

การจัดการศึกษารูปแบบทวิศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

ภาคผนวก

การเดินทางไปศึกษาดูงานเพื่อรับทราบสภาพปัญหาในการจัดการศึกษาด้านอาชีวศึกษา
ณ จังหวัดนครราชสีมา

การเดินทางไปศึกษาดูงานเพื่อรับทราบสภาพปัญหาในการจัดการศึกษาด้านอาชีวศึกษา
ณ จังหวัดราชบุรี

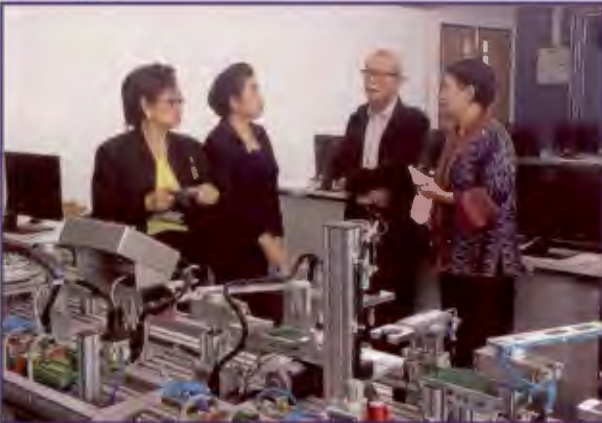
การเดินทางไปศึกษาดูงานเพื่อรับทราบสภาพปัญหาในการจัดการศึกษาด้านอาชีวศึกษา
ณ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

การเดินทางไปศึกษาดูงานเพื่อรับทราบสภาพปัญหาในการจัดการศึกษาด้านอาชีวศึกษา
ณ จังหวัดน่าน

การเดินทางไปศึกษาดูงานเกี่ยวกับ “การบริหารจัดการสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชนที่มีคุณภาพ”
ณ วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคตะวันออก (อี.เทค) อ.พานทอง จ.ชลบุรี

การเดินทางไปศึกษาดูงานเกี่ยวกับ “การบริหารจัดการสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชนที่มีคุณภาพ”
ณ วิทยาลัยเทคโนโลยีปัญญาภิวัฒน์ อ.เมือง จ.นนทบุรี

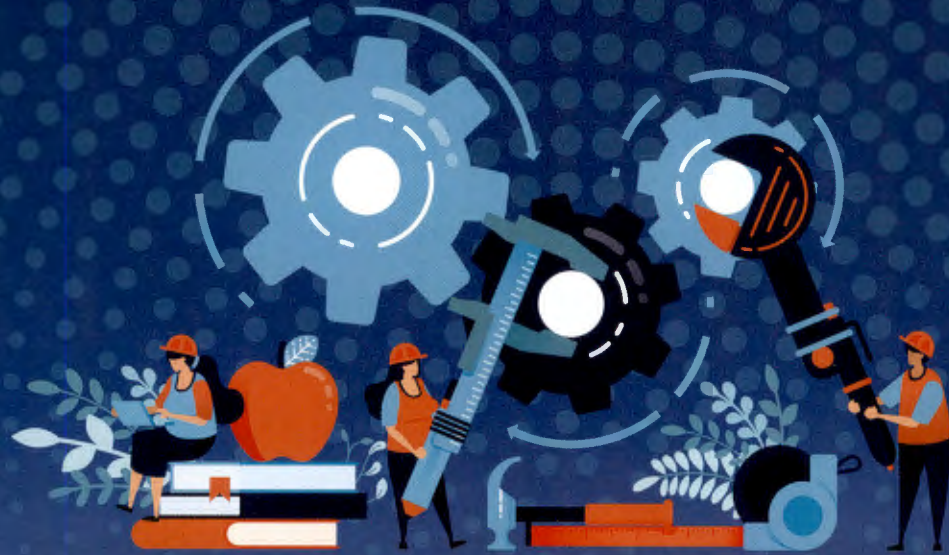

การเดินทางไปศึกษาดูงานเกี่ยวกับ “การบูรณาการหลักสูตรอาชีวศึกษาเกษตรกรรม คหกรรม การท่องเที่ยวและบริการ สู่การเป็นผู้ประกอบการ SMEs รายใหม่”
ณ บริษัท คลีนฟาร์ม จำกัด อำเภอหนองแซง จังหวัดสระบุรี

การเดินทางไปศึกษาดูงานเกี่ยวกับการจัดการฝึกอบรมวิชาชีพให้ผู้ต้องขัง
เพื่อสร้างทักษะและองค์ความรู้ในการประกอบอาชีพ
ณ เรือนจำกลางบางขวาง ตำบลสวนใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

อาชีพสร้างชาติ

ออกแบบและพิมพ์ที่ สำนักการพิมพ์
สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

๐ ๒๘๓๑ ๙๔๑๕, ๐ ๒๘๓๑ ๙๔๒๖,
๐ ๒๘๓๑ ๙๔๗๒, ๐ ๒๘๓๑ ๙๔๗๖